

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης
Π.Μ.Σ. Πολιτική Επιστήμη & Κοινωνιολογία

Διπλωματική Εργασία Ειδίκευσης

Έμφυλες εξοντώσεις στο όνομα της αγάπης της ατυχίας και της τρέλας

Η γυναικοκτονία
ως σύγχρονη
ελληνική τραγωδία μέσα
από την ανάλυση
δημοσιογραφικού λόγου

Στέλλα Καγαμπέλη Α.Μ.: 17510

τριμελής επιτροπή

Κύρκος Δοξιάδης

Αλεξάνδρα Χαλκιά

Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα

ΑΘΗΝΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

Εξώφυλλο

λεπτομέρεια από το έργο της Tonja Aino «Επί π(α)τωμάτων, 2019,
ελαιογραφία σε τεντόπανο 4.80 x 2.60 μ. Αθήνα

Ευχαριστίες

Κατ' αρχάς θέλω να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας, Κύρκο Δοξιάδη, τόσο για το άρτιο της συνεργασίας μας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα εν γένει, όσο και για την επαφή μας κατά τη συγγραφή της εργασίας. Η προσαρμοστικότητα του στις διάφορες αλλαγές πλεύσης της εργασίας ήταν καταλυτική, όπως και το ανοιχτό μυαλό που κράτησε στη μεταχείριση ορισμένων μεθοδολογικών επιλογών. Την Αλεξάνδρα Χαλκιά, για τους προβληματισμούς που μου ενέπνευσε το μάθημά της Φύλο, Λόγος, Εξουσία στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, και τη συμβολή που είχαν οι συλλογικές συζητήσεις εντός των παραδόσεων στη διαμόρφωση γόνιμων ερωτημάτων και αναζητήσεων, αλλά και την προθυμία της να με βοηθήσει με ερωτήματα που προέκυψαν κατά τη συγγραφή. Την Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, για την ενθουσιώδη της ενθάρρυνση να καταπιαστώ με το θέμα και τη γενική της στήριξη σε κάθε βήμα της διαδικασίας.

Οι άνθρωποι που με στήριξαν την περίοδο που πέρασε είναι πολλές και πολλοί και, με την πιθανότητα να ξεχάσω κάποιες και κάποιους, προχωρώ στις εξής ευχαριστίες: Ευχαριστώ από καρδιάς για τη σταθερή τους φροντίδα και κατανόηση την περίοδο αυτή, όπως και πάντοτε, τη Σοφία, τον Έβαν και τον Σωτήρη. Την Έλλη, τη Σάρα, τον Αλέξανδρο και την Τιτίκα, των οποίων η στήριξη και η συντροφιά όλο το προηγούμενο διάστημα δε χωράει σε ένα απλό «ευχαριστώ». Πάρα πολλά ευχαριστώ στις συντρόφισσες από το φεμινιστικό ειδικά κοινωνικό κίνημα, με τις οποίες πορευόμαστε δίπλα-δίπλα κάποια χρόνια τώρα: κατά πολλούς τρόπους, είναι όλες τους μαζί μου στη δουλειά αυτή. Ανάμεσά τους, ας κάνω ειδική μνεία στην εικαστικό Tonia ainos, που μου έκανε την ανυπολόγιστη τιμή να μου παραχωρήσει ένα από τα τόσο ιδιαίτερα έργα της για να κοσμίσει το εξώφυλλο της εργασίας και την εξαιρετική δουλειά της Αλεξάνδρας Αμπάτη, που τόσο πρόθυμα επιμελήθηκε το εξώφυλλο. Θέλω να επικοινωνήσω ένα θερμώ ευχαριστώ στην Αναστασία Γκόννη-Καραμπότσου, η στήριξη της οποίας από το σημείο μηδέν υπήρξε, κυριολεκτικά, αναντικατάστατη, όπως και της Ειρήνης Κωνσταντοπούλου, οι οποίες αμφότερες με κατηύθυναν σε δύσβατα νομικά εδάφη, με την αλληλέγγυα υπομονή και στοργή που τις χαρακτηρίζει. Ευχαριστώ τη Νατάσα Κεφαλληνού και τη Μαρία Λούκα για τις συμβουλές τους στο πεδίο των ΜΜΕ του οποίου είναι γνώστριες, και δη, τη φεμινιστική οπτική γωνία μέσω της οποίας φιλτράρεται η δουλειά τους. Η αρωγή της Ειρήνης Δαφέρμου υπήρξε πολύτιμη με πολλούς τρόπους, με τις συναντήσεις μας στο Πάντειο να αποτελούν ένα ιδιαίτερα χαρούμενο διάλειμμα από τη μελέτη.

Ευχαριστώ την Πέννυ Πασπάλη, για την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα δουλειά που εκπόνησε επί του θέματος της γυναικοκτονίας και με χαρά μοιράστηκε μαζί μου, αλλά και την Ιωάννα Πιτσουλάκη, για τις αναγκαίες κατευθύνσεις που μου έδωσε. Δε θα μπορούσε να λείπει από τις ευχαριστίες η Αθηνά Μιχαλακέα, η οποία συνέβαλε με την καθοδήγησή της στο δύσκολο πρώτο διάστημα εκπόνησης, και χάρη στην οποία έλαβα πολύτιμες πληροφορίες. Ακολουθώ, τη Μάρω Μαροπούλου και τη Φωτεινή Μηλιώνη για την ενασχόλησή τους με τις, τότε ακόμη υπό σύγχυση ιδέες μου, και την εξαιρετικά μεγάλη προθυμία να βοηθήσουν από την ιδιαίτερη επιστημονική τους θέση. Αντίστοιχες ευχαριστίες απευθύνω και προς την Έφη Αβδελά και τις χρήσιμες ερευνητικές κατευθύνσεις που μου έδωσε τόσο η ίδια, όσο και το συγγραφικό της έργο. Παρομοίως, ευχαριστώ την Αθηνά Πεγκλίδου, για την επικουρική της στάση απέναντι στις απορίες μου, και την πολύτιμη θεωρητική συμβολή της στο θέμα της γυναικοκτονίας· την Αλεξία Τσούνη, της οποίας η ευγένεια και η ανοιχτότητα στην ανταλλαγή και διαμοιρασμό γνώσης είναι ιδιαίτερα όμορφη και εκτιμητέα· στην Αθανασία Κοντοχρίστου, η επαφή με την οποία εμπλούτισε την εργασία με υλικό που δίχως τη γνώση της, θα ήταν απρόσιτο.

Η Δέσποινα Παρασκευά-Βελουδογιάννη καταλαμβάνει εξέχουσα θέση ανάμεσα στα άτομα που ευχαριστώ, καθώς η διαύγεια στη σκέψη και τη συγγραφή που μου προσέφεραν οι συνομιλίες μας επί της εργασίας, είναι αξιοσημείωτη. Ο Κώστας Αλαντζάς και η Ελένη Πηγή αποτελούν μία ακόμη, ξεχωριστή ενότητα ευχαριστιών, αφού η υλική βοήθειά τους εξόπλισε τη διπλωματική με ένα πολύ σημαντικό μέρος του περιεχομένου της. Η αδερφή μου Ειρήνη έχει ξεχωριστή θέση μεταξύ των ευχαριστιών, διότι ενισχύει την εκάστοτε δουλειά, από την θέση της ως εξαιρετικής ακροάτριας και εμψυχώτριας, όχι μόνο με κουράγιο, αλλά και με την πάντα χρήσιμη ματιά της στο περιεχόμενο.

Τέλος, είναι σημαντικό να αδράττουμε κάθε ευκαιρία να ευχαριστήσουμε όσες και όσους μας έχουν επηρεάσει γενικά, αλλά και θεωρητικά και ακαδημαϊκά με τη διδασκαλία και τη δουλειά τους, συνεχίζοντας να αποτελούν στήριγμά μας σε ακαδημαϊκά και μη εγχειρήματα. Θέλω σε αυτό το πλαίσιο να απευθύνω ένα μεγάλο ευχαριστώ στη Βάσια Λέκκα, καθηγήτριά μου και επόπτρια της πτυχιακής μου εργασίας στο τμήμα ΜΙΘΕ, το οποίο, αμελώντας τότε να γράψω αντίστοιχο σημείωμα, παρέλειψα να επικοινωνήσω.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A' ΜΕΡΟΣ.....	6
Εισαγωγή	7
Θεωρητικές παραδοχές: μετατοπίσεις από το «γιατί» στα «πώς»	12
Προς μία κατεύθυνση ορατότητας: ζητήματα ορισμού	25
Προς μία προσπάθεια καταγραφής: ερευνητικές προκλήσεις και στοιχεία σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο	32
Η ελληνική περίπτωση	41
Υποθέσεις εργασίας	49
Συλλογή υλικού	50
Τεχνικές ανάλυσης	53
 B' ΜΕΡΟΣ- ΑΝΑΛΥΣΗ	 56
Περί τυχαιότητας ο λόγος: το «άτυχο» θύμα και η απομόνωση της έμφυλης βίας	59
Αφηγήσεις οικογενειακής αγάπης και ερωτικής αντιζηλίας	79
Συγχώρεση και μετάνοια: η πατρική σκληρή αγάπη μέσα από την υπόθεση της Κέρκυρας ..	81
Θυσία και αυταπάρνηση: η ώριμη ρομαντική αγάπη μέσα από την περίπτωση της Αμαλιάδας	92
Επιθυμία και αντιζηλία: ο νεανικός «τυφλός» έρωτας μέσα από την περίπτωση της Λέσβου	99
Η γυναικοκτονία ως θρίλερ μέσα από την υπόθεση του Παλαιού Φαλήρου: παραγωγή χολυγουντιανών σεναρίων σε ελληνικά πλατό	111
Παθολογικές ιστορίες: ο γυναικοκτόνος ως κτήνος και παρεκκλίνουσα προσωπικότητα	118
Συμπεράσματα	125
 Γ' ΜΕΡΟΣ- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ, ΒΑΣΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ & ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 130
Παράρτημα 1- Συνοπτικό Χρονολόγιο γυναικοκτονιών στην Ελλάδα, Ιανουάριος-Ιούλιος 2019	132
Παράρτημα 2- Τα αποδελτιωμένα δελτία ειδήσεων.....	135
Υλικό μελέτης	165
Βιβλιογραφία.....	169

Α' ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή

Η παρούσα διπλωματική εργασία προκύπτει εν μέσω ενός εγχώριου, ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πολιτικού κλίματος, εντός του οποίου το φαινόμενο που αποκαλείται «γυναικοκτονία», η δολοφονία δηλαδή μίας γυναίκας *επειδή* είναι γυναίκα,¹ τίθεται στο σταυροδρόμι θεωρητικών, πολιτικών, κινηματικών και θεσμικών προβληματισμών. Είναι σε αυτές τις συνθήκες που οι συζητήσεις αυτές συναντήθηκαν με την ανάγκη για έρευνα, συγγραφή και αναζήτηση πάνω στο θέμα.

Η εργασία αποσκοπεί στο να συμβάλει στην ευρύτερη και ελληνική, ειδικά, βιβλιογραφία για την έμφυλη βία, με το να προσθέσει στον θεωρητικό και ερευνητικό «χάρτη» τη γυναικοκτονία. Το παραπάνω στοχεύει να πετύχει με αναφορά σε οκτώ περιπτώσεις γυναικοκτονιών στη σύγχρονη Ελλάδα, μέσω κριτικής και δη, φεμινιστικής, ανάλυσης λόγου σε δεκαοκτώ δελτία ειδήσεων έξι καναλιών της ελληνικής τηλεόρασης, τα οποία προβλήθηκαν από τον Νοέμβριο του 2018 έως και τον Ιούλιο του 2019. Μία από τις επιμέρους αξιώσεις της εργασίας είναι τα ερευνητικά ευρήματα που θα προκύψουν, να προχωρήσουν τον διάλογο που έχει διανοιχτεί και να συνεισφέρουν σε περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη του πενιχρού, τουλάχιστον στην ελληνική θεωρητική παραγωγή, πεδίου.

Στο Α' μέρος, επιδιώκεται η πρόσδοση ορατότητας και φωνής στη γυναικοκτονία ως διαχρονικό κοινωνικο-πολιτικό φαινόμενο, στον αντίποδα της πολιτικής αορατότητας και σιωπής. Προς επίτευξη του στόχου αυτού, η εργασία προχωρά σε ζητήματα ορισμού και επιχειρεί μία πρώτη καταγραφή διαθέσιμων στοιχείων για το θέμα σε παγκόσμιο και εγχώριο επίπεδο. Ακόμη, γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των διεργασιών από μέρους θεσμών, φορέων κοινωνικής πολιτικής και του νομικού πεδίου όσον αφορά στη νομική κατοχύρωση της γυναικοκτονίας. Ειδική θέση σε όλα τα παραπάνω κατέχουν οι ερευνητικές προκλήσεις του θέματος σε πολλά επίπεδα· αυτές αποτέλεσαν τόσο παράγοντα δυσκολίας της παρούσας εργασίας, στο κομμάτι συγκέντρωσης διαθέσιμων στατιστικών και λοιπών πληροφοριών, όσο και σταθερό παράγοντα κωλύματος που, βάσει της βιβλιογραφικής μας επισκόπησης, αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο μέρος των ερευνητριών/ών. Στο Β' μέρος της εργασίας, περιέχεται ο κορμός της ανάλυσης λόγου σε δελτία ειδήσεων για οκτώ γυναικοκτονίες που έχουν γίνει γνωστές στην Ελλάδα το τελευταίο διάστημα, με τη γυναικοκτονία της Ελένης Τοπαλούδη στη Ρόδο στις 28 Νοεμβρίου

¹ "Defining Femicide: Introductory speech presented to United Nations Symposium on Femicide on 11/26/2012". [http://www.dianarussell.com/f/Defining_Femicide - United Nations Speech by Diana E. H. Russell Ph.D.pdf](http://www.dianarussell.com/f/Defining_Femicide_-_United_Nations_Speech_by_Diana_E._H._Russell_Ph.D.pdf), σελ. 2 (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019).

του 2018 να αποτελεί τη χρονική και συμβολική αφετηρία έναρξης της εγχώριας συζήτησης. Στο τέλος του Β' μέρους, συγκεντρώνονται τα θεωρητικά και ερευνητικά πορίσματα της εργασίας, σε επικοινωνία με τα αρχικές ερευνητικές υποθέσεις, και στο τρίτο και τελευταίο μέρος παρατίθενται πρώτον, δύο παραρτήματα, ένα συνοπτικής παρουσίασης των υποθέσεων και ένα με τις αποδελτιωμένες ειδήσεις,² δεύτερον, το βασικό υλικό μελέτης, τρίτον, ο κατάλογος δηλαδή των πηγών των δελτίων ειδήσεων που αποτέλεσαν το κύριο υλικό της ανάλυσης και τέταρτον, η βιβλιογραφία.

Στο σύνολό της, η ανάλυση επιδιώκει να σχηματίσει μία εικόνα για τη σύνθετη σχέση μεταξύ των Μ.Μ.Ε., της ιδεολογίας και της εξουσίας. Τα ΜΜΕ, αποτελώντας μία ερμηνευτική κοινότητα εντός της ευρύτερης κοινωνίας, ορίζουν ποιες είναι οι ίδιες οι αξίες των νέων και ποιο γεγονός είναι αρκετά άξιο ώστε να «μετράει» ως είδηση και ποιο όχι, αναδεικνύοντας το πρώτο σε κεντρικό θέμα και αφήνοντας το δεύτερο στη σιωπή. Παρατηρώντας τα, εκ πρώτης όψεως δόκιμα ερωτήματα που φαίνεται να ταλανίζουν τα δελτία ειδήσεων, «Γιατί το έκανε;» ή «Τι τον οδήγησε εκεί;», διαπιστώνεται η ανάγκη μετατόπισης του κέντρου βάρους περισσότερο σε ερωτήματα τύπου «πώς», που εκκινούν από αφετηρίες ενός μεταδομιστικού τρόπου σκέπτεσθαι: με ποιους τρόπους «στερεώνονται» τα υποκείμενα στους παραδοσιακούς έμφυλους ρόλους τους εντός της ετεροκανονικότητας, και μέσω ποιων μιντιακών τροπικοτήτων καθλώνονται οι έμφυλες υποκειμενικότητες «στις θέσεις τους», προειδοποιώντας άμεσα ή έμμεσα για τις συνέπειες παράβασης συγκεκριμένων κοινωνικά αποδεκτών ορίων; Ποια υλικά αποτελέσματα έχει αυτό στην κοινωνική ζωή;

Στην ελληνική δημόσια σφαίρα, ο βιασμός και η δολοφονία της 21χρονης φοιτήτριας Ελένης Τοπαλούδη «ανοίγει» την κουβέντα περί γυναικοκτονίας. Αυτή μέχρι πρότινος περιοριζόταν κυρίως σε ακαδημαϊκούς, θεσμικούς και κινηματικούς «τόπους» παραγωγής λόγων εκτός Ελλάδας. Το γεγονός πυροδότησε μία έξαρση λόγων γύρω από το φαινόμενο, που μπορούν να εντοπιστούν σε κάθε πλευρά της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας, από τις φεμινιστικές και όχι μόνο πολιτικές συλλογικότητες, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, την ακαδημαϊκή κοινότητα και τους φορείς κοινωνικής πολιτικής. Σχετικά με την κινητικότητα αυτή –και με τους

² Στα παραρτήματα, αλλά και συνολικά κατά τη συγγραφή της εργασίας, ο κύριος τρόπος κατηγοριοποίησης και αναφοράς στις γυναικοκτονίες επιλέχθηκε ήταν ο βάσει του γεωγραφικού τόπου τέλεσης του εγκλήματος, πχ «η περίπτωση της Ρόδου», «της Κέρκυρας» κοκ, κι όχι βάσει των ονομάτων θυτών ή/ή και θυμάτων ή άλλων προσδιοριστικών στοιχείων. Αυτό το σύστημα αναφοράς υιοθετήθηκε για δύο λόγους: ο πρώτος ήταν ανάμεσα σε άλλα και πρακτικός, καθώς σε αρκετές υποθέσεις δε γνωστοποιούνται τα ονόματα, ούτε στην πλήρη μορφή τους ούτε καν με τα αρχικά τους. Ο δεύτερος ήταν ότι θέλησα να απομακρυνθώ από την προσωποκεντρική και επιλεκτική αφήγηση του κυρίαρχου λόγου των ειδήσεων, που αναφέρεται στις γυναικοκτονίες είτε βάσει των ονομάτων εκείνων τα οποία έχει προτεραιοποιήσει και τον έχουν απασχολήσει περισσότερο (βλ. «υπόθεση Παρασκάκη», «υπόθεση Τοπαλούδη» κοκ), είτε βάσει ηλικίας θυτών και θυμάτων («η 51χρονη», «ο 80χρονος» κοκ).

παραπάνω τομείς δραστηριοποίησης να επικοινωνούν βαθιά μεταξύ τους σε σημεία, να συμφωνούν και να αντιμάχονται ο ένας τον άλλον- ακολουθεί ένα σύντομο ιστορικό του «πριν» του περιστατικού στη Ρόδο και του «μετά», ένα χρονικό-δείκτη, τρόπον τινά, του τρέχοντος κλίματος, αλλά και κεντρική αφορμή ερευνητικής ενασχόλησης με το θέμα.

Αναφορικά με το «πριν», η δολοφονία της Ελένης Τοπαλούδη επουδενί πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτέλεσε την αρχή· αντίθετα, ήρθε να προστεθεί σε έναν ιδιαίτερα μακρύ κατάλογο θυμάτων έμφυλης βίας στη χώρα, οι δολοφονίες των οποίων γνώρισαν συντομότερη ή εκτενέστερη δημοσιογραφική αναφορά, αλλά και αναδείχθηκαν από την τρέχουσα, κάθε φορά, πολιτική δραστηριοποίηση. Μόνο μέσα στον ενάμιση χρόνο που προηγήθηκε της δολοφονίας –και με τον κατάλογο των δολοφονημένων θηλυκοτήτων να μην εξαντλείται στις παρακάτω- παραθέτουμε ενδεικτικά την τριπλή γυναικοκτονία στους Αγίους Αναργύρους στις 17 Δεκεμβρίου του 2017 με δράστη τον πρώην αστυνομικό φρουρό του Κώστα Σημίτη Χρήστο Ζαπαντιώτη, με θύματά του την Ελένη Χερουβείμ (σύζυγο), τη Βασιλική Χερουβείμ (πεθερά) και τη Μυρτώ-Πετρίνα (κόρη).³ Κάποιες ημέρες αργότερα, στις 22 Δεκεμβρίου, ένας άνδρας σκοτώνει τη 18χρονη κόρη του στην ορεινή Ξάνθη επειδή δεν ενέκρινε τη σχέση της.⁴ Ακολουθούν οι δολοφονίες τριών προσφυγισσών στον Έβρο στις αρχές του Οκτωβρίου του 2018,⁵ και στα τέλη του ίδιου μήνα, η κατάληξη γυναίκας στη Ρόδο από τον σύντροφό της, ο

³Newsittv, εκπομπή Σήμερα του ΣΚΑΪ, 19/12/2017. «Νέα μαρτυρία για τον αστυνομικό στους Αγίους Αναργύρους».

https://www.youtube.com/watch?v=EO7Sv35vhik&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=10&t=169s (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Newsbomb.gr, κεντρικό δελτίο ειδήσεων του Alpha, 20/12/2017. «Έγκλημα Αγίοι Ανάργυροι- Η άτυχη Ελένη». https://www.youtube.com/watch?v=Kas6M3PZ31Q&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=10. Στο περιστατικό αναφέρεται και η Μαρία Γκασούκα, καθηγήτρια Λαογραφίας και Φύλου στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, στην τηλεοπτική εκπομπή *διαβουλευσεις : Γυναικοκτονία - Θηλυκοκτονία ή ο φόνος του αναλώσιμου θηλυκού*, στο Κανάλι της Βουλής, προβολή στις 20/04/2019. https://www.youtube.com/watch?v=sNOG3yQjN8w&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=7 (τελευταία πρόσβαση 09/08/2019).

⁴ ENA CHANNEL GREECE, 23/12/2017. «Τραγωδία στη Ξάνθη: Πατέρας σκότωσε την 18χρονη κόρη του και μετά αυτοκτόνησε». https://www.youtube.com/watch?v=J5OKu6_NE5I&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=3&t=0s. Ακόμη, Ε, 24/12/2017. «Η οικογενειακή τραγωδία στην Ξάνθη, το κορίτσι πάλεψε με τον πατέρα για να σωθεί». https://www.youtube.com/watch?v=F9klH1ARWME&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=13 (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Τέλος, Center TV, 23/12/2017. «Νέα στοιχεία από την οικογενειακή τραγωδία στην Ξάνθη». https://www.youtube.com/watch?v=nSIXGctIUOI&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=14 (τελευταία πρόσβαση 09/08/2019).

⁵Proto Thema, κεντρικό δελτίο Alpha News, 11/10/2018. «Έβρος δολοφονία 3 γυναικών». https://www.youtube.com/watch?v=L8YgC_T2HKs&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=19&t=0s (τελευταία πρόσβαση 09/08/2019).

οποίος την εξέδιδε παρά τη θέλησή της.⁶ Παρ' όλα τα ψήγματα κινηματικών δράσεων για κάποιες από τις περιπτώσεις, και την προσπάθεια ανάδειξής τους ως εσκεμμένων δολοφονιών λόγω του φύλου των θυμάτων,⁷ ο όρος «γυναικοκτονία» δεν είχε ακόμη τεθεί στο πεδίο του δημόσιου διαλόγου.⁸ Οι χαρακτηρισμοί των μέσων μαζικής επικοινωνίας απέναντι στις δολοφονίες αποτελούν δείγμα του κυρίαρχου δημοσιογραφικού λόγου και προσοικονομούν για τα δικά μας ερευνητικά ευρήματα: «οικογενειακές τραγωδίες», «οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε η οικογένεια», και «μετανάστριες που πέρασαν παράνομα στη χώρα μας». Αναφορικά με το «μετά» του εγκλήματος της Ρόδου, στις 7 Δεκεμβρίου του 2018, εννέα μέρες κατόπιν της δολοφονίας, δημιουργείται η Ανοιχτή Συνέλευση για τη Γυναικοκτονία στη Ρόδο, η

⁶(29/10/2018), Χάρτης Καταγραφής σεξιστικής/έμφυλης Βίας. <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?hl=el&ll=37.65926439628514%2C26.428337658288115&z=7&mid=1gGlziRKGrJlxdZiXFHfnvNtKydu> (τελευταία πρόσβαση 14/09/2019).

⁷ Η Φεμινιστική Δικτύωση για το Δικαίωμα στην Αυτοάμυνα, η Αναρχοσυνδικαλιστική Πρωτοβουλία Ροσινάντε και άλλες ομάδες, καλούσαν σε συγκέντρωση στις 24 Φεβρουαρίου του 2017 στην πλατεία Αγίων Αναργύρων με κεντρικό σύνθημα «Όχι άλλες γυναικοκτονίες: Διεκδικούμε το δικαίωμά μας στη ζωή». <https://tomov.gr/%CE%93%CE%B5%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CF%8C%CF%82/%CF%86%CE%B5%CE%BC%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CF%81%CF%84%CF%85%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%84%CF%81%CE%B9%CF%80/> και Ανακοίνωση της Ομάδας Γυναικών της Αναρχοσυνδικαλιστικής Πρωτοβουλίας Ροσινάντε 23/02/2018. «Συγκέντρωση και διαμαρτυρία για τις 3 γυναικοκτονίες στους Αγίους Αναργύρους- Δεν είναι μεμονωμένο «θρίλερ», είναι ο μισογυνισμός που σκοτώνει τις γυναίκες». *rocinante.gr*. Στο <http://rocinante.gr/sigkentrosi-ke-diamartiria-gia-tis-3-ginekoktonies-stous-agious-anargyrous-den-ine-memonomeno-thriller-ine-o-misoginismos-pou-skotoni-tis-ginekes/> (τελευταία πρόσβαση 09/08/2019). Ακόμη, στις 25 Νοεμβρίου του 2018, Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, τρεις ημέρες πριν τη γυναικοκτονία της Ρόδου, ο Ανοιχτός Συντονισμός για τη διοργάνωση της πορείας, κατεβαίνει στο δρόμο με κεντρικό σύνθημα «Η πατριαρχία καθημερινά μας δολοφονεί. Σε κάθε μορφή έμφυλης βίας, θα μας βρείτε απέναντι». Το υλικό της 25^{ης} Νοεμβρίου αναφερόταν στην τριπλή γυναικοκτονία στον Έβρο, την τριπλή γυναικοκτονία του Άγιου Ανάργυρου, καθώς και τη δολοφονία του γκέι ακτιβιστή και drag queen Ζακ Κωστόπουλου/Zackie Oh, βλ. (24/11/2018). «Παγκόσμια Ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών». *pandiera.gr*. Στο <https://pandiera.gr/event/%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%88%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B2/> (τελευταία πρόσβαση 09/08/2019). Για μία ανάλυση σχετικά με τον κινηματικό φεμινιστικό λόγο στην Ελλάδα για τη γυναικοκτονία, η πολύ πρόσφατη μεταπτυχιακή εργασία της Παναγιώτας Πασπάλη συμπεκνώνει εξαιρετικά το θέμα, ενώ αποτελεί και τη μοναδική δουλειά που βρήκα που να μην αφορά πιο γενικά την έμφυλη βία στον ελλαδικό χώρο, αλλά ειδικά τη γυναικοκτονία. Βλ. P. Paspali, (2019). *Greek Feminists' Struggle against Femicide: Online and Offline Continuities*. University of Oviedo. Μετά από πρόσφορη συζήτηση για τις γυναικοκτονίες στην Ελλάδα αλλά και παγκόσμια, μου απέστειλε τη δουλειά της ηλεκτρονικά και την ευχαριστώ ιδιαίτερα για αυτό. Προς το παρόν τουλάχιστον, δεν είναι προσβάσιμη σε κάποιον ιστότοπο.

⁸ Επιχειρώντας να εντοπίσει την πρώτη χρήση του όρου «γυναικοκτονία» σε δημοσιογραφικό μέσο, και μάλιστα αρκετά πριν τη γυναικοκτονία της Ρόδου, η παρούσα έρευνα προτείνει –δίχως να σημαίνει ότι έχει εξαντλήσει κάθε πιθανότητα να υπάρχει προγενέστερη αναφορά- το δημοσίευμα της Εφημερίδας των Συντακτών, ημερομηνίας 15 Νοεμβρίου του 2014. Μανουσέλης Σπύρος 15/11/2014. «Γυναικοκτονία: Η πιο ακραία εκδήλωση της σεξιστικής βίας». *efsyn.gr*. https://www.efsyn.gr/epistimi/mihanes-toy-noy/3985_gynaikoktonia-i-pio-akraia-ekdilosi-tis-sexistikis-bias (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019).

οποία στις 14 Δεκεμβρίου διαμαρτύρεται και πορεύεται στους δρόμους της Αθήνας με κεντρικό σύνθημα «Η πατριαρχία γυναικοκτονεί: για κάθε Ελένη είμαστε σε πόλεμο».⁹

Από μέρους της ειδησεογραφίας, παρατηρείται η πολύμηνη μετάδοση και αναμετάδοση γραφικών λεπτομερειών γύρω από την υπόθεση, με τη συγκεκριμένη δολοφονία να αποτελεί πλέον σταθερό σημείο αναφοράς. Μεταξύ των θεσμών που αναγνώρισαν τη γυναικοκτονία στον απόηχο της δολοφονίας της Τοπαλούδη, ήταν και το ελληνικό κοινοβούλιο.¹⁰ Όσον αφορά στους χώρους παραγωγής θεωρητικού λόγου και κοινωνικής πολιτικής, στις 14 Μαρτίου 2019, το Εργαστήριο Σπουδών Φύλου του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, διοργανώνει εκδήλωση με τίτλο «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά», που αφιερώνεται στη μνήμη της Τοπαλούδη, που ήταν φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Αιγαίου.¹¹ Κάποιον καιρό ύστερα, στις 20 Απριλίου του 2019, για πρώτη φορά στην ελληνική τηλεόραση, φιλοξενείται πάνελ συζήτησης για το φαινόμενο των γυναικοκτονιών γενικά, αλλά και στην Ελλάδα.¹²

Η περίπτωση της Ρόδου, όπως και οι υπόλοιπες γυναικοκτονίες που συμπεριλαμβάνονται στην ανάλυση, κατέχουν μία σημαντική θέση εκεί λόγω των χαρακτηριστικών που συμπτωνώνονται στην ιστορία τους μεν, και στον τρόπο με τον οποίο μεταδόθηκε η κάθε ιστορία. Πρόκειται για το απόγειο της κουλτούρας βιασμού και έμφυλης βίας, με την κάθε φορά συμβολική και υλική εξόντωση μίας –ακόμη- γυναίκας. Για να μεταφέρουμε τα λόγια της Gaye Tuschman, αν και «η κυριολεκτική εξόντωση των γυναικών δεν έχει θεσμοθετηθεί, παρ' όλα αυτά η εξόντωσή τους στις μιντιακές αναπαραστάσεις τους, έχει».¹³

⁹(14/12/2018). «Πορεία στην Ερμού για την Ελένη Τοπαλούδη: Για κάθε Ελένη είμαστε σε πόλεμο». *cnn.gr*. <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/158327/poreia-stin-ermoy-gia-tin-eleni-topaloydi-gia-kathe-eleni-eimaste-se-polemo> (τελευταία πρόσβαση 09/08/2019).

¹⁰ Σύμφωνα με την κοινωνική επιστημόνισσα Άννα Βουγιούκα, «για πρώτη φορά στα χρονικά της σύγχρονης κοινοβουλευτικής ιστορίας, κατονομάζεται και καταδικάζεται η γυναικοκτονία ως ακραία μορφή σεξιστικής και πατριαρχικής βίας σε σχετικό ψήφισμα που υπογράφεται από όλα τα μέλη της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., και παρουσιάζεται στην Ολομέλεια του κοινοβουλίου, στις 14/12/2018». Άννα Βουγιούκα, (2019). «Femicide/feminicidio/γυναικοκτονία: Lingua feminista και το διαρκές αίτημα για μια αξιοβίωτη ζωή». *Feministiga*, (2). <http://feministiga.net/gunaikoktonia-lingua-feminista/#sdendnote1sym> (τελευταία πρόσβαση 14/09/2019). Στα πλαίσια της παρούσας, παρ' όλα αυτά, της ερευνητικής εργασίας, δεν κατορθώθηκε να βρεθεί κάποιος σύνδεσμος που να παραπέμπει στο ψήφισμα, ή τα πρακτικά της συζήτησης εντός του ελληνικού Κοινοβουλίου.

¹¹ Στην εκδήλωση αυτή, στην οποία ήμουν προσωπικά παρούσα, μία εκ των ομιλητριών, η Μαρία Γκασούκα, αφιερώνει την εκδήλωση αυτή στη μνήμη της Ελένης Τοπαλούδη, την οποία είχε φοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

¹² Κανάλι της Βουλής, 20/04/2019. *διαΒουλευσεις : Γυναικοκτονία - Θηλυκοκτονία ή ο φόνος του αναλωσίμου θηλυκού*.

¹³ Η έννοια της εξόντωσης –κυρίως με τη συμβολική σημασία της, αλλά και με υλικές προεκτάσεις- διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στη σχέση γυναικοκτονίας και μέσων μαζικής επικοινωνίας. G. Tuschman, (1988). “The symbolic annihilation of women by the mass media”. Στο συλλογικό S. Cohen & J.

Θεωρητικές παραδοχές: μετατοπίσεις από το «γιατί» στα «πώς»

Όσον αφορά στο βασικό για την εργασία πρόταγμα για ορατότητα και φωνή, αυτό φέρει ιδιαίτερη ιστορική βαρύτητα για το έμφυλο και κουήρ ζήτημα. Ανάμεσα σε διάφορες βιβλιογραφικές αναφορές,¹⁴ αναφέρουμε εδώ τη στοχευμένη για τη γυναικοκτονία εργασία της Shalva Weil “Making Femicide Visible”,¹⁵ καθώς και τις διεργασίες του προγράμματος COST Action¹⁶ και ιδιαίτερα πρόσφατα, μετά την υπόθεση της Τοπαλούδη εγχώρια δημοσιεύματα,¹⁷ όλα εκ των οποίων προκρίνουν ιδιαίτερα την ορατότητα της γυναικοκτονίας ως εγχείρημα θεωρητικής και πολιτικής αξίας.

Young (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media* (revised edition). London: Constable, σελ. 353. Και D. E. H. Russell and C. Ellis, (1992). “Annihilation by Murder and by the Media: The Other Atlanta Femicides”. Στο συλλογικό J. Radford & D. H. Russell (1992) (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*. New York: Twayne Publishers, σελ. 161-162. Για τη βία με τη συμβολική της έννοια, ως αόρατης προϋπόθεσης της συνολικής ανδρικής κυριαρχίας που ασκείται μέσω «τόπων» όπως η επικοινωνία και η γνώση, δες P. Bourdieu, (2002). *Η ανδρική κυριαρχία*, πρόλογος Ν. Παναγιωτόπουλος, μτφ. Έ. Γιαννοπούλου. Αθήνα: Πατάκη, κυρίως την ενότητα «Η συμβολική βία», σελ. 79-92.

¹⁴ Ενδεικτικά των βιβλιογραφικών επιρροών, δες τα Β. Καντσά, (2012). «Ορατά αόρατες/αόρατα ορατές: δύο όψεις της λεσβιακής παρουσίας στην Ελλάδα», σελ. 29-52. Στο συλλογικό Α. Αποστολέλλη, Α. Χαλκιά (επιμ.) *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ Πολιτικές στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πλέθρον. Στο ίδιο, Terminal 119, για την κοινωνική και ατομική αυτονομία, (2012). «Τα καλιαρντά του Ηλία Πετρόπουλου: η ορατότητα και το περιθώριο της ομοφυλοφιλικής εμπειρίας», σελ. 79-91. Δες και Έ. Αβδελά και Α. Ψαρρά, (1997) (επιμ.), *Σιωπηρές Ιστορίες: Γυναίκες και φύλο στην ιστορική αφήγηση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια. Ζαράγκαλη, Έ. (2010). *Οι Βουβές Πληγές. Η αντι-σύλληψη και η έκτρωση ως βίωμα και πράξη*. Αθήνα: Νήσος. Το άρθρο-συνέντευξη της Silvia Federici 26/06/2019. [alterthess.gr](https://www.alterthess.gr). «Να δώσουμε φωνή στις γυναίκες που κήκαν στην πυρά ως μάγισσες». <https://www.alterthess.gr/content/silvia-federitsi-na-dosoyme-foni-stis-gynaikes-poy-kaikan-stin-pyra-os-magisses> (τελευταία πρόσβαση 20/06/2019). Η Federici τονίζει την αξία της ανατροπής της σιωπής και της αορατότητας αναφορικά με το φύλο, στο S. Federici, (2014). *Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα. Γυναίκες, σώμα και πρωταρχική συσσώρευση*, μτφ. Ι. Γραμμένου, Λ. Γυιόκα, Π. Μπίκας, Λ. Χασιώτης. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις των ξένων.

¹⁵ S. Weil, (2016). “Making femicide visible”. *Current Sociology*, 64(7). Στο <https://doi.org/10.1177/0011392115623602> (τελευταία πρόσβαση 13/09/2019).

¹⁶ Σε πανευρωπαϊκό επίπεδο διεργασιών, από το 2013 έως και το 2017, «έτρεξε» το ερευνητικό πρόγραμμα COST Action, ένα από τα λίγα στοχευμένα προγράμματα για τη γυναικοκτονία. Από την τετραετή διαδικασία του προγράμματος, παρήχθη το συλλογικό έργο S. Weil, C. Corradi, M. Naudi (επιμ.), *Femicide Across Europe: Theory, Research and Prevention*. Bristol: Bristol University Press. <http://www.oapen.org/search?identifier=1001748>, σελ. 24-25 (τελευταία πρόσβαση 29/05/2019).

¹⁷ Ανάμεσα σε άλλα, δες τα Παρασκευά-Βελουδογιάννη Δέσποινα 22/03/2019. «Γυναικοκτονία: δεν είναι λέξη, είναι δολοφονία». [*marginalia. Σημειώσεις στο περιθώριο*], *Πένες γυναικών, ιστορίες (α)ορατότητας*, 8(8). <https://marginalia.gr/arthro/gynaikoktonia-den-einai-lexi-einai-dolofonia/> (τελευταία πρόσβαση 13/09/2019). Επίσης, Δασκαλόπουλος Νίκος 20/01/2019. «Γυναικοκτονία: Γνωσιακή κατηγορία που καθιστά ορατή την έμφυλη βία». *epohi.gr*. <http://epohi.gr/gynaikoktonia-gnwsikh-kathgoria-pou-kathista-prath-thn-emfylh-via/> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2019). Δεληστάθης Αλέξανδρος 31/03/2019. «Γιατί (πρέπει να) μιλάμε για γυναικοκτονίες και γιατί τώρα;». *epohi.gr*. <http://epohi.gr/giati-prepei-na-milame-gia-gynaikoktonies-kai-giati-twra/> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2019).

Η παρούσα εργασία, όπως ισχύει και για το σύνολο της παραγωγής θεωρητικού και ερευνητικού έργου, δεν εκκινεί από μηδενικές θεωρητικές αφετηρίες ή ιδεολογικές τάσεις· αντίθετα, πατάει στα ίχνη της φεμινιστικής θεώρησης του βορειοαμερικανικού φεμινισμού του 1970 ότι, πράγματι, «το προσωπικό είναι πολιτικό».¹⁸ Αυτό, στο παρόν πλαίσιο σημαίνει ότι εμείς οι ίδιες/οι αποτελούμε μέρος του κόσμου που νοηματοδοτούμε και από τον οποίο νοηματοδοτούμαστε καθημερινά. Από τη θέση μας των κοινωνικών επιστημόνων/ισών, καλούμαστε να ερμηνεύσουμε και να κατανοήσουμε τον κόσμο, ενεργοποιώντας αυτό που ο Mills ονόμασε «κοινωνιολογική φαντασία».¹⁹

Όπως θα φανεί και στη συνέχεια, το ιδεολόγημα υπέρ της υιοθέτησης μίας, υποτιθέμενα, αντικειμενικής θέσης απέναντι στον κόσμο όχι μόνο αφορά ένα εγχείρημα πράγματι ανέφικτο, αλλά αποτελεί μία από τις πιο επικίνδυνες χίμαιρες σε κοινωνικο-πολιτικό επίπεδο. Από τη φαινομενικά άχρωμη πολιτικά και ακίνδυνη «προσωπική απόψη» παρατηρήσιμη σε φιλικές παρέες, τις δηλώσεις οικείων προσώπων των θυμάτων έμφυλης βίας στο βραδινό δελτίο ειδήσεων του τάδε ή του δείνα καναλιού που μιλούν για την ατομική ψυχοπαθολογία του δράστη, μέχρι τη «βαριά» πολιτικο-κοινωνική δήλωση κάποιου κεντρικού πολιτικού προσώπου της επικαιρότητας, διαφαίνεται αρκετά καθαρά ότι ο μύθος της αντικειμενικότητας λειτουργεί στο πλευρό της συντήρησης και διαιώνισης των κυρίαρχων εξουσιαστικών σχέσεων και δομών.

Στη βιβλιογραφία που μελετήθηκε, παρόμοια βαρύτητα με τον μύθο της αντικειμενικότητας, φέρει ο μεθοδολογικός ατομισμός. Αναντίρρητα, σημαντικό μέρος της βιβλιογραφίας που πραγματεύεται τον ρόλο που παίζουν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας στη συγκρότηση έμφυλων υποκειμενικοτήτων, συνομολογούν στο ότι ο μεθοδολογικός ατομισμός είναι από τους κρισιμότερους, αν όχι ο πλέον κρίσιμος, θεωρητικός και μεθοδολογικός κίνδυνος, στον αντίποδα του οποίου χρειάζεται να αρθρώνεται συνεχώς αντίλογος. Χαρακτηριστικά, στους κόλπους των παραδοσιακών κοινωνικών επιστημών, ο μεθοδολογικός ατομισμός επιδιώκει την τοποθέτηση του «ατόμου» στο επίκεντρο του κοινωνιολογικού βλέμματος, την αναγωγή του δηλαδή στην ύστατη φυσική και αναγκαία μονάδα ανάλυσης.²⁰ Η τάση του ατομισμού δεν εξαντλείται ως μεθοδολογία στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών· αποτελεί έναν εκ των βασικών ιδεολογικών πυλώνων της πατριαρχικής κοινωνίας και βρίσκει την επιβεβαίωσή της στον νόμο, το δικαστικό σύστημα, την αστυνομία και τα ΜΜΕ, ανάμεσα σε άλλα. Η αντίστοιχη έκφραση του μεθοδολογικού ατομισμού στο πεδίο της παραδοσιακής εγκληματολογίας, αφορά

¹⁸ Α. Αθανασίου, (2006). «Εισαγωγή». Στο συλλογικό Α. Αθανασίου (επιμ., εισ.) *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, μτφ. Π. Μαρκέτου, Μ. Μηλιώρη, Α. Τσεκένης. Αθήνα: Νήσος, σελ. 21-22.

¹⁹ Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σελ. 94.

²⁰ Στο ίδιο, σελ. 75-76.

τη θεώρηση της βίας όχι ως κοινωνικού φαινομένου, αλλά ως μεμονωμένης βίαιης συμπεριφοράς ατομικότητων, βία για την οποία ευθύνονται αποκλειστικά τα άτομα που την εκδηλώνουν. Έτσι, εμμένει στη θέαση του εγκλήματος ως προϊόντος ατομικής δράσης, και σε αυτό το πλαίσιο είναι που κινεί να απαντήσει ερωτήματα τύπου «γιατί», αποφεύγοντας να τοποθετηθεί στα ερωτήματα τύπου «πώς».²¹ Παρομοίως, η συνήθης αντίληψη του δημοσιογραφικού κλάδου για τη βία είναι ως κατ' εξαίρεση ξέσπασμα συγκεκριμένων παρεκκλίνοντων μερίδων της κοινωνίας.²²

Στον αντίποδα του μεθοδολογικού ατομισμού αναδύονται οι μεταδομιστικές προσεγγίσεις. Αυτές θέτουν υπό διερεύνηση και αίρεση τα παραπάνω, καθώς ακριβώς εκκινούν από τη μη-αποδοχή του ατόμου ως μονάδας ανάλυσης. Αμφισβητούν εξ' ολοκλήρου τη δυνατότητα ύπαρξης μίας τέτοιας αυτόνομης και έλλογης οντότητας, εφόσον το «άτομο» αποτελεί προϊόν συσχετισμού συγκεκριμένων δυνάμεων που αρθρώνονται μέσα από λόγους και πρακτικές».²³ Η προσεκτική διατύπωση της Liesbet van Zoonen ως προς τον μεταδομισμό μαρτυρά μέρος της συλλογιστικής της παρούσας εργασίας απέναντι στην απροβλημάτιστα καθολική επένδυσή της με τον χαρακτηρισμό «μεταδομιστική»: «Η επιρροή του μεταδομισμού είναι σαφής, εδώ, παρ' όλο που μονάχα διστακτικά θέλω να χρησιμοποιήσω τέτοια ετικέτα για τη δική μου δουλειά. Διστακτικά, λόγω της όλης διαμάχης γύρω από το νόημα του μεταδομισμού και των δίδυμων αδελφών του, του μεταμοντερνισμού και της αποδόμησης, με αποτέλεσμα ευρέως διαφορετικές και αντιφατικές ερμηνείες. Διστακτικά, διότι δε θα ήξερα πώς ακριβώς να τοποθετήσω την εαυτή μου εντός ενός τόσο απείθαρχου πεδίου (“unruly field”), όπως το έχει αποκαλέσει η Judith Butler, ούτε έχω την επιθυμία να το κάνω».²⁴ Ο δισταγμός αυτός εκφράζεται και στη βάση της πολλαπλότητας θεωρήσεων στους κόλπους του μεταδομισμού και της μεταξύ τους ανομοιογένειας, και άρα της συνακόλουθης ανικανότητάς του να συμπυκνωθεί

²¹ Για μία κριτική στην παραδοσιακή εγκληματολογική σκέψη και τη μετάβαση προς όχι μία, αλλά «πολλαπλές εγκληματολογίες», που θα μεταβαίνουν από τις απορίες τύπου «γιατί» στη διερεύνηση των «πώς», δες Η. Δασκαλάκης, (1988). «Η εξέλιξη της εγκληματολογικής σκέψης». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 68(68), σελ. 55. Στο <http://dx.doi.org/10.12681/grsr.843> (τελευταία πρόσβαση 28/07/2019).

²² Για τον μεθοδολογικό ατομισμό και την υιοθέτησή του από τα ΜΜΕ, βλ. τις αναπαραστάσεις από τον αμερικανικό Τύπο της υπόθεσης της Ινδο-Αμερικανίδας ποιήτριας Reetika Vazirani, η οποία στις 16 Ιουλίου του 2003 αυτοκτόνησε, αφού προηγουμένως είχε δολοφονήσει τον γιο της, στο Α. Halkias, (2008). “Nationalism, Lipstick, and Kitchen Knives: Representations of Power and Society in the Case of Vazirani”. Στο S. Shifrin (ed.) *Re-framing Representations of Women: Figuring, Fashioning, Portraiting, and Telling in the “Picturing” Women Project*. VT: Ashgate, σελ. 224.

²³ Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, σελ. 84 (η έμφαση στο πρωτότυπο).

²⁴ (Δική μου μετάφραση). Στο L. van Zoonen, (1994). *Feminist Media Studies*. SAGE Publications: London, Thousand Oaks, New Delhi, σελ. 4-5.

σε έναν και μόνο, καθαρό ορισμό.²⁵ Άρα, είναι προτιμότερη η μεταχείρισή του ως επιρροής που χρωματίζει και «φιλτράρει» την ερευνητική μας δουλειά, μέσω μίας ποικιλίας προσεγγίσεων.

Το θεωρητικό πλαίσιο συντίθεται από εργαλεία προερχόμενα από ποικίλους, διαπλεκόμενους μεταξύ τους, τόπους θεωρητικής ζύμωσης, κάποιοι εκ των οποίων αποτελούν και διακριτούς επιστημονικούς κλάδους. Δίχως το σύνολο της βιβλιογραφίας να εξαντλείται σε αυτούς, αναφέρουμε ως καθοριστικά πεδία αυτά της φεμινιστικής και κουήρ θεωρίας, της κριτικής ανάλυσης λόγου (στην οποία θα επεκταθούμε στην ενότητα «συλλογή υλικού και τεχνικές ανάλυσης»), της κοινωνικής και πολιτικής θεωρίας, των θεωρήσεων εξουσίας και ιδεολογίας, της κριτικής εγκληματολογίας, της κοινωνιολογίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας και των πολιτισμικών σπουδών. Αξίζει να επισημανθεί ότι λόγω της έλλειψης σχετικής ελληνικής βιβλιογραφίας για αυτή καθ' εαυτή τη γυναικοκτονία, η θεωρητική επισκόπηση λαμβάνει υπόψη κυρίως την ξενόγλωσση.

Σε ό,τι αφορά στις φεμινιστικές και κουήρ προσεγγίσεις, αυτές έπαιξαν θεμελιώδη ρόλο στις θεωρητικές αφετηρίες της εργασίας. Μεταξύ άλλων, αφορούν κυρίως παραδοχές γύρω από την ετεροπατριαρχία, την τοξική ηγεμονική αρρενωπότητα, την κουλτούρα της ετεροκανονικότητας και το φύλο ως κοινωνική κατασκευή. Η βαρύτητά τους μεταξύ άλλων έγκειται στο ότι καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό το πώς μεταχειριζόμαστε εδώ τις έννοιες αυτές. Στη δουλειά της Angela P. Harris, ορίζεται η ετεροπατριαρχία ως “a system of subordination that burdens not only women and sexual minorities but also the straight-identified men that it purports to privilege” («ένα σύστημα υποτέλειας που βαραίνει όχι μόνο τις γυναίκες και τις σεξουαλικές μειονότητες, αλλά επίσης τους άνδρες που ταυτοποιούνται ως ετεροφυλόφιλοι, οι οποίοι υποτίθεται κατέχουν το προνόμιο»)²⁶ Στο ίδιο έργο, η έμφυλη βία λογίζεται ως στρατηγική με στόχο τη διατήρηση της ετεροπατριαρχίας, ενώ τονίζεται το παραγνωρισμένο γεγονός ότι και η ανδρική βία προς άλλους άνδρες, παραμένει βία έμφυλα χρωματισμένη, άρα έμφυλη.²⁷ Η ετεροκανονικότητα αναδεικνύεται ως ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η παρούσα ανάλυση εξετάζει την οικοδόμηση από τα μίντια έμφυλων υποκειμενικότητων, εντός μίας οικονομίας σχέσεων όπου κυριαρχούν οι ετεροφυλοφιλικές και υποχρεωτικά αναπαραγωγικές σχέσεις ως φυσικές, διανοητές και αδιαπραγμάτευτες, με την ομοφυλοφιλία να εμφανίζεται στον αντίποδα ως απολίτιστη και συγχρόνως αφύσικη.²⁸ Διαπιστώσεις σαν τις παραπάνω μας

²⁵ Δες Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, σελ. 75.

²⁶ Α. P. Harris, (2011). “Heteropatriarchy Kills: Challenging Gender Violence in a Prison Nation”. *Access to Justice: Mass Incarceration and Masculinity Through a Black Feminist Lens, Washington University Journal of Law & Policy*, 37(13), σελ. 16 (δική μου μετάφραση).

²⁷ Στο ίδιο, σελ. 32.

²⁸ Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, σελ. 34.

κατευθύνουν προς τον όρο «έμφυλη βία», αντί της «βίας κατά των γυναικών» που χρησιμοποιείται μεν στο κείμενο, αλλά πολύ σπανιότερα.

Αντίστοιχα, οι παραδοσιακές, καθιερωμένες εννοιολογήσεις του φύλου, από τη στατική διπολική διάκριση που κάνουν σε «άνδρες» και «γυναίκες» σα να πρόκειται για καθολικές ομοιογενείς κατηγορίες, μέχρι τη μονολιθική θεώρηση των ανδρών ως των εξουσιαστών και των γυναικών ως των εξουσιαζομένων, αν και ορθώς αναδεικνύουν ότι «το σύστημα (έμφυλων) σχέσεων επιβαρύνει πρωτίστως τις γυναίκες» [Παντελίδου-Μαλούτα],²⁹ παραγνωρίζουν παρ' όλα αυτά την ανάγκη θέασης των έμφυλων σχέσεων όχι ως δυαδικής, κάθετης εξουσιαστικής δομής, αλλά σύνθετα. Σε παρόμοιο πλαίσιο, διαπιστώνεται η ανάγκη επαναπροσδιορισμού των ίδιων των κατηγοριών «γυναίκες» και «άνδρες» ως κατηγοριών ταυτοτήτων.³⁰ Σημαντικό μέρος της βιβλιογραφίας, πραγματευόμενη μία βία που λαμβάνει χώρα με ιδιαίτερα σωματοποιημένους και σεξουαλικοποιημένους όρους,³¹ φανερώνει τη σχετικά απροβλημάτιστη, σε μεγάλο βαθμό, αναπαραγωγή όρων που παραπέμπουν στο στατικό δίπολο φύλων. Το γεγονός λοιπόν ότι το ίδιο το υπό μελέτη υλικό, δηλαδή τα δελτία ειδήσεων, υιοθετούν τη

²⁹ Για τη φράση της Παντελίδου-Μαλούτα, δες Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, σελ. 79.

³⁰ Οι σύγχρονες κοινωνικές επιστήμες που ασχολούνται με το φύλο, έχουν από καιρό διαγνώσει τη θεωρητική μεταστροφή και ιστορική μετάβαση από τις «γυναικείες σπουδές» στις «σπουδές φύλου». Στο Β. Καντσά, Ε. Παπαταξιάρχης, (2010). «Εισαγωγή». Β. Καντσά, Β. Μουτάφη, Ε. Παπαταξιάρχης, (επιμ.). *Φύλο και κοινωνικές επιστήμες στη σύγχρονη Ελλάδα*, Χ. Σπυροπούλου (διορθώσεις). Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, σελ. 6-16. Και J. Butler, (1990). *Αναταραχή Φύλου. Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας*, μτφ. Γ. Καραμπέλας, επιμέλεια κειμένου Χ. Σπυροπούλου, εισαγωγή-επιστημονική επιμέλεια Β. Καντσά, επίμετρο Α. Αθανασίου. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, δες ολόκληρη την ενότητα «Υποκείμενα βιολογικού φύλου/κοινωνικού φύλου/επιθυμίας», σελ. 25-62.

³¹ Στα πλαίσια της εργασίας, όπου δεν παραπέμπεται ευθέως έργο άλλης/ου, οι μορφές της έμφυλης βίας όπως η σεξουαλική παρενόχληση/κακοποίηση και ο βιασμός εννοούνται περισσότερο ως σεξουαλικοποιημένες, και θεωρείται ότι δεν «καλύπτονται» μόνο με τον όρο «σεξουαλικά εγκλήματα». Παρ' όλα αυτά, μην έχοντας συναντήσει κάπου βιβλιογραφικά τον όρο, στα εν λόγω σημεία προτιμάται η χρήση και των δύο. Ο όρος αυτός έπεσε στην αντίληψή μου πρώτη φορά στην εκδήλωση για τη γυναικεία αυτοάμυνα «Τρεις γυναίκες, τρεις αγώνες» στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρο Nosotros, που διοργανώθηκε από την Πρωτοβουλία για τη Δημιουργία Ταμείου Αλληλεγγύης Φυλακισμένων Γυναικών σε Αυτοάμυνα στις 10/11/2017, και συγκεκριμένα από την εισήγηση της Φιλίππας Διαμάντη. Για εκτενέστερη περιγραφή της εκδήλωσης, δες στο (04/11/2017). «Γυναίκες Που Αμύνθηκαν Και Διώκονται: Εκδήλωση-Συζήτηση για τη γυναικεία αυτοάμυνα στην Ελλάδα στο Nosotros». <https://3pointmagazine.gr/%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%BC%CF%8D%CE%BD%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CE%B9%CF%8E%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CF%84/> (τελευταία πρόσβαση 13/09/2019). Ο όρος κατορθώνει να συμπυκνώσει το ότι ο βιασμός πρόκειται στην πραγματικότητα για έγκλημα πολιτιστικό, κάτι που αποδίδει μεστά η Καίτη Παπαρρήγα-Κωσταβάρα: «το έγκλημα του βιασμού δεν είναι σεξουαλικό αλλά πολιτιστικό –οφειλόμενο στις καθιερωμένες αξίες της κοινωνίας μας και στην προσπάθεια διατήρησής τους». Στο Κ. Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, (2007). *Βιασμός. Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις*. Αθήνα: Μεταίχμιο, σελ. 86.

ρητορική που συγγενεύει με τις θεωρητικές πηγές που εξετάστηκαν, προκάλεσε μία αμηχανία ως προς τον χειρισμό των γλωσσικών επιλογών.³²

Καθώς μας ενδιαφέρουν οι υποκειμενικοί, και αυτές κυρίως αναζητούμε μέσω της ανάλυσης μιντιακού λόγου, η ηγεμονική αρρενωπότητα –όπως και η ηγεμονική θηλυκότητα³³ θεωρούνται κοινωνικά κατασκευασμένες έννοιες, τοποθετημένες κάθε φορά στο ιδιαίτερο ιστορικό τους πλαίσιο. Ο ορισμός της Harris για την ηγεμονική αρρενωπότητα είναι ο εξής: “Hegemonic masculinity is what scholars call the privileged style of masculinity in a given historical moment: the most desirable or most proper way of being a man” («Η ηγεμονική αρρενωπότητα είναι αυτό που οι θεωρητικοί αποκαλούν το προνομιούχο στυλ της αρρενωπότητας σε μία δοσμένη ιστορική στιγμή: τον πιο επιθυμητό ή τον πιο πρόποντα τρόπο να είσαι άνδρας»),³⁴ και αντηχεί σημαντικές θεωρητικές συμβολές. Χαρακτηριστικά, θυμίζει τόσο τη θεωρία του Foucault για μία εκ των διαστάσεων της υποκειμενοποίησης, την επιθυμία και φιλοδοξία που διακατέχει τα ίδια τα υποκείμενα να πληρούν τις κανονιστικές επιταγές του φύλου τους, και να συμμορφώνονται με καταπιεστικές, εξουσιαστικές συμπεριφορές, όσο και τις κατά Butler ρυθμιστικές πρακτικές, βάσει των οποίων τα άτομα όχι *είναι*, αλλά *κάνουν*, επιτελούν το φύλο τους.³⁵ Αυτή η θεώρηση είναι που καταδεικνύει ότι η εξουσία μπορεί και δρα στα μύχια του κοινωνικού σώματος και διαχέεται όχι κάθετα σε ένα δυαδικό σχήμα με εξουσιαστές και εξουσιαζόμενους/ες, αλλά σύνθετα, «μέσω μίας οργάνωσης που μοιάζει με δίχτυ», με τα εμπλεκόμενα άτομα να τελούν παράλληλα σε θέση εξουσιαζομένων και

³² Στην προσπάθεια αποφυγής αποκλειστικής χρήσης που παραπέμπουν σε παραδοσιακές έμφυλες δυαδικές κατηγορίες, σε σημεία της δουλειάς επιλέχθηκε ο όρος «θηλυκότητες», ή «θηλυκά σώματα». Παρ’ όλα αυτά, κατά το μεγαλύτερο μέρος της, και σε σύγκλιση με τη βιβλιογραφική επισκόπηση μεν, και της βάσης ανάλυσής μας, δε, δηλαδή των δελτίων, χρησιμοποιήθηκαν οι πρώτοι όροι. Παρ’ όλα αυτά, η δυνατότητα να αρθρωθεί ερευνητικά ένας λόγος που να λειτουργεί προς μία κατεύθυνση γλωσσικής κι όχι μόνο ανατροπής, ειδικά σε ό,τι αφορά την σωματική, υλική βία που δέχονται τα υποκείμενα, αποτελεί τόσο πρόκληση όσο και ανάγκη.

³³ Για αναφορά στην ηγεμονική θηλυκότητα, δες A. Halkias, (1999). “From Social Butterfly to Modern-Day Medea: Elizabeth Broderick’s Portrayal in the Press”. *Critical Studies in Mass Communication*, 16(3). National Communication Association, σελ. 297.

³⁴ A. P. Harris, (2011). “Heteropatriarchy Kills: Challenging Gender Violence in a Prison Nation”. *Access to Justice: Mass Incarceration and Masculinity Through a Black Feminist Lens*, σελ. 20. Αναφερόμενη συνδυαστικά στην έμφυλη βία και την ηγεμονική αρρενωπότητα, η Harris αναφέρεται στην υπερ-ευαισθησία των ανδρών στη ντροπή (“hyper-sensitive to shame”), σε περιπτώσεις που δεν επιτελούν όπως προσδοκάται το φύλο τους, ευαλωτότητα η οποία εν δυνάμει οδηγεί στην εκδήλωση βίας: το εν λόγω στοιχείο κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό για την εργασία. Στο ίδιο, σελ. 26.

³⁵ Για μία βοηθητική συνέντευξη της στοχάστριας αναφορικά με την επιτέλεση, την επιτελεσματικότητα και τις μεταξύ τους διακρίσεις, δες “Judith Butler: Your Behavior Creates Your Gender”. Στο http://resource.download.wjec.co.uk.s3.amazonaws.com/vtc/2017-18/17-18_3-22/eng/unit04/representation-theory-judith-butler.html (τελευταία πρόσβαση 13/09/2019).

εξουσιαστών/στριών.³⁶ Τέλος, από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι οι γυναικοκτονίες σχετίζονται και διαπλέκονται με τις θεματικές της έμφυλης βίας, της ανισότητας των φύλων, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της εξουσίας, αλλά και με τα στοιχεία του έθνους, της φυλής, της ηλικίας, της αρτιμέλειας. Υπό το πρίσμα των τελευταίων στοιχείων είναι που η ανάλυση υιοθέτησε, στον βαθμό που κάτι τέτοιο συνδεόταν με τις ανά χειράς υποθέσεις γυναικοκτονίας, μία διαθεματική προσέγγιση.³⁷

Αναφορικά με τις κριτικές τάσεις της εγκληματολογίας, αυτές αποτέλεσαν προνομιούχο τρόπο θεωρητικής ζύμωσης. Η κριτική φεμινιστική εγκληματολογία, που τροφοδότησε σημαντικά την έρευνα, εμφανίζεται με το δεύτερο κύμα του φεμινισμού, κατά τη δεκαετία του '70, ως εξαίρεση και αντίπαλο δέος στο κυρίαρχο και παραδοσιακό εγκληματολογικό μοντέλο, στο οποίο επικρατούσε μέχρι τότε ο ανδροκρατικός λόγος.³⁸ Η πολιτική της χροιά συμπυκνώνεται στην περιγραφή της κριτικής εγκληματολόγου Αφροδίτης Κουκουτσάκη: «Στις πιο σύγχρονες εκδοχές της (η φεμινιστική εγκληματολογία) αντιπαραθέτει στις συμβατικές αιτιολογικές προσεγγίσεις τις πολιτισμικές θεωρίες περί κοινωνικής κατασκευής του φύλου, ενώ προβληματοποιεί τους θεσμούς της ποινικής δικαιοσύνης, αναδεικνύοντας τις προκαταλήψεις που συνεπάγεται η ανδροκεντρική δομή τους».³⁹ Παραδόσεις όπως η φεμινιστική κριτική εγκληματολογία και οι φεμινιστικές αναγνώσεις του ποινικού κι όχι μόνο νόμου, ασκούν εποικοδομητική κριτική στις στερεοτυπικές παραστάσεις του/ης εγκληματία.⁴⁰ Μάλιστα, οι θεωρητικές παραδοχές που έχουν παραχθεί στους κόλπους της παραδοσιακής, συντηρητικής

³⁶ Μ. Φουκό, (1991). *Η μικροφυσική της εξουσίας*. Μτφ.-σχόλια Λ. Τρουλινού. Αθήνα: Ύψιλον, σελ. 107. Για αναλυτική περιγραφή ορισμών και λειτουργιών της εξουσίας, δες και Μ. Foucault, (2011). *Ιστορία της σεξουαλικότητας, 1. Η Βούληση για Γνώση*, μτφ. Τ. Μπέτζελος. Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 108-115.

³⁷ Για το κείμενο όπου πρώτη φορά εισήχθη ο όρος «διαθεματικότητα», βλ. Κ. Crenshaw, (1989). "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics". *University of Chicago Legal Forum*, (1)8. Στο <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1989/iss1/8/> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2019).

³⁸ Για μία διαφωτιστική επεξεργασία των αναπαραστάσεων της γυναικείας εγκληματικότητας από τα ΜΜΕ σε σύγκριση, και καθορισμένη πάντοτε σε συνάρτηση με, την ανδρική εγκληματικότητα, δες Α. Κουκουτσάκη, (2009). «Η γυναίκα εγκληματίας στο δημόσιο χώρο: Αναπαραστάσεις της γυναικείας εγκληματικότητας», στο συλλογικό Μ. Ψύλλα (επιμ.), *Δημόσιος χώρος και φύλο*. Αθήνα: Τυπωθύτω, σελ. 156, σημείωση 1. Ακόμη, Η. Δασκαλάκης, (1988). «Η εξέλιξη της εγκληματολογικής σκέψης». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 68(68), σελ. 50, 55.

³⁹ Α. Κουκουτσάκη, (2009), στο ίδιο.

⁴⁰ R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). "Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner". *Violence Against Women*, 10(6), σελ. 577-578. <https://doi.org/10.1177/1077801204265015> (τελευταία πρόσβαση 22/08/2019). Επίσης, Α. Κουκουτσάκη, (2009). «Η γυναίκα εγκληματίας στον δημόσιο χώρο: Αναπαραστάσεις της γυναικείας εγκληματικότητας», σελ. 155-178. Για μία ματιά στη δριμεία κριτική για την κοινωνία, τα ΜΜΕ και το σύστημα απονομής δικαιοσύνης από τις αλληλέγγυες γυναικείες οργανώσεις εντός της δικαστικής αίθουσας της υπόθεσης Κολιτσοπούλου, δες Δίνη (1986), *φεμινιστικό περιοδικό*, (1) «Δίκη Κ. Κολιτσοπούλου», σελ. 5. Επίσης, J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*. U.K.: Palgrave Macmillan, σελ. 36.

εγκληματολογίας⁴¹ και της ορθόδοξης νομικής επιστήμης, συναρθρώνουν τον σεξιστικό λόγο των αστυνομικών ρεπορτάζ, διαμορφώνουν κρατική αντεγκληματική πολιτική και αποτυπώνονται στο πνεύμα και γράμμα του νόμου.⁴² Πέραν αυτού, η φεμινιστική πυξίδα βάσει της οποίας πορεύεται το εν λόγω πεδίο κατορθώνει να αποφύγει σημαντικά εμπόδια που συχνά ταυτίζονται με το εγκληματολογικό πεδίο.⁴³

Συνεχίζουμε με τα πεδία της κοινωνιολογίας των μέσων μαζικής επικοινωνίας, πολιτισμικών σπουδών και φεμινιστικών θεωρήσεων των μέσων. Αυτά καθιστούν διαυγές ότι είναι σημαντικό να αποφευχθούν κάποιοι θεωρητικοί και ερευνητικοί σκόπελοι, όπως να θεωρήσουμε, επί παραδείγματι, ότι είναι δόκιμο η κριτική μας ματιά να εμμένει σε συγκεκριμένες προσωπικότητες της ειδησεογραφίας. Κάτι τέτοιο θα παραγνώριζε την ανάγκη εστίασης στη δομή των ΜΜΕ που γεννά τις επιμέρους δημοσιογραφικές φωνές, και στο πώς η δομή αυτή διαπλέκεται με άλλα συστήματα που αναπαράγουν την κοινωνική ανισότητα και την έμφυλη ιεραρχία. Στους κόλπους της κοινωνιολογικής θεώρησης παραγωγής των ειδήσεων, η τάση της κοινωνικής οργάνωσης της ειδησεογραφίας (που αποκαλείται και θεωρία των κοινωνικών οργανισμών), καθώς και η τάση της πολιτισμικής θεώρησης των ειδήσεων, αποδεικνύονται αρωγοί για την αποφυγή των παραπάνω κωλυμάτων.

⁴¹ Η παραδοσιακή εγκληματολογία και η μονομερής συλλογή δεδομένων φαίνεται να ασχολείται περισσότερο με ερωτήσεις όπως «γιατί εκδηλώνεται η βία;». Παρ' όλο που τα ερωτήματα αυτά τίθενται δόκιμα και παράγουν, αναμφίβολα, ένα πλούσιο σώμα γνώσης σχετικά με τα προφίλ δράστη-θύματος, το κίνητρο της πράξης, τον τρόπο τέλεσής της, το τυχόν προηγούμενο ιστορικό βίας κοκ, η εργασία δε θα ασχοληθεί με αυτά καθεαυτά τα εγκληματολογικά τεκμήρια. Παρ' όλα αυτά, θα χρησιμοποιηθούν ως χνάρια, πατώντας πάνω στα οποία μπορούμε να προχωρήσουμε και να θέσουμε τα «πώς». R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). "Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner".

⁴² Για έμφυλες διαστάσεις στην αντεγκληματική πολιτική και το νομικό πλαίσιο, δες Φ. Μηλιώνη, (2009). «Έμφυλες διαστάσεις της αντεγκληματικής πολιτικής». *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*, 4(2), σελ. 189-203. Στο https://www.researchgate.net/publication/301315113_Empyiles_diastaseis_tes_antenklematikes_politik_es (τελευταία πρόσβαση 18/08/2019).

⁴³ Στο ίδιο. Χαρακτηριστικά, η παραδοσιακή εγκληματολογία λειτουργεί αντιστοιχίζοντας τα δύο φύλα που αναγνωρίζει –το αρσενικό και το θηλυκό- με ορισμένα «ανδρικά» ή «γυναικεία» γνωρίσματα του/της εγκληματία· ορίζουν τον μέσο εγκληματία στη στερεοτυπική εγκληματική φιγούρα του νέου, άνεργου με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο άνδρα, όπως και υιοθετούν αντιλήψεις για τη γυναίκα και την εγκληματική συμπεριφορά που εδραιώνουν περαιτέρω σεξιστικές απόψεις για το τι συνιστά «πρέπουσα γυναικεία συμπεριφορά»- πάντοτε εν αντιθέσει με την ανδρική συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από φυσικού της προς τη βία και την παρανομία. Για την «ιδιαιτέρη» γυναικεία εγκληματικότητα όχι απλώς ως υπέρβαση των ορίων (έμφυλων και αμύνης), αλλά ως ανατρεπτικό παράγοντα της «γυναικείας κανονικότητας», δες Α. Κουκουτσάκη, (2009). «Η γυναίκα εγκληματίας στο δημόσιο χώρο: Αναπαραστάσεις της γυναικείας εγκληματικότητας», σελ. 156-157, 174-175. Τόσο το ιστορικό και θεωρητικό υπόβαθρο της παραδοσιακής τάσης της εγκληματολογίας, όσο και οι απτές απόρροιές της σε χειροπιαστές αντ-εγκληματικές κοινωνικές πολιτικές, αναδεικνύουν τις προβληματικές που φέρει, και τους κινδύνους που εγκυμονεί.

Η πρώτη (θεωρία των κοινωνικών οργανισμών), δίνει την έμφαση όχι στις προσωπικές προθέσεις των επιμέρους ατόμων-δημοσιογράφων, αλλά στην ανάγκη μελέτης των ειδησεογραφικών οργανισμών. Αναντίρρητα, και η ανάλυση λόγου στην οποία προβαίνουμε κατευθύνεται προς ρηματικές πρακτικές που ναι μεν μεταφέρονται δια των στομάτων συγκεκριμένων υποκειμένων, αλλά αντηχούν αντιλήψεις που είναι ενδεικτικές και «αντιπροσωπευτικές» ολόκληρου του θεσμού των μαζικών μέσων επικοινωνίας.⁴⁴ Σύμφωνα με αυτή την οπτική της κοινωνιολογίας των ειδήσεων, όποια κι αν είναι τα άτομα που εργάζονται ως δημοσιογράφοι στους οργανισμούς, κι από τους οποίους διαμορφώνεται το τελικό ειδησεογραφικό προϊόν, κεντρικό στην ανάλυσή μας παραμένει ότι τελικώς, «ούτως ή άλλως, σύντομα κοινωνικοποιούνται με βάση τις αξίες και την καθημερινότητα της ειδησεογραφίας».⁴⁵

Η δεύτερη προσέγγιση (πολιτισμικές θεωρήσεις των μέσων), εξετάζει την ειδησεογραφική παραγωγή στο κάθε φορά ειδικό πολιτισμικό πλαίσιο. Λαμβάνει ως δεδομένο ότι, εφόσον τα ειδησεογραφικά μέσα λειτουργούν στο πλαίσιο της κουλτούρας, «είναι αναγκασμένα να χρησιμοποιούν πολιτισμικά σύμβολα».⁴⁶ Η μελέτη των πολιτισμικών αυτών συμβόλων και της εν γένει εικονοποιίας που χρησιμοποιούν τα μέσα, είναι που ρίχνει φως στα στερεότυπα, με αποτέλεσμα η προσέγγιση αυτή να καταλήγει σε χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τις διακρίσεις και την κοινωνική ανισότητα.⁴⁷ Σύμφωνα με τον ανθρωπολόγο Μάρσαλ Σάλινς, «το γεγονός δεν είναι απλώς κάτι που συμβαίνει στον κόσμο· το γεγονός είναι μια σχέση ανάμεσα σε ένα ορισμένο συμβάν και ένα δεδομένο συμβολικό σύστημα».⁴⁸

Στα πλαίσια μελέτης της δομής των μαζικών μέσων και του προϊόντος τους (δηλαδή της είδησης), η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων παραδέχεται ότι η καρδιά του ζητήματος δε βρίσκεται στο αναμφίβολο γεγονός πως οι δημοσιογράφοι παραποιούν τις ειδήσεις: έγκειται στο ότι οι δημοσιογράφοι πέραν του ότι αλλοιώνουν το προϊόν της είδησης, το κατασκευάζουν. Κατά τον Σάντσον, «Οι ειδήσεις, όπως και κάθε δημόσιο έγγραφο, είναι μια κατασκευασμένη πραγματικότητα, με τη δική της εσωτερική εγκυρότητα».⁴⁹ Ο Stuart Hall γράφει για την κατασκευή της είδησης και το στιγμιότυπο κατά το οποίο συνάπτεται η νοηματική της σύνδεση με την ευρύτερη κοινωνία ως εξής: «Η στιγμή κατασκευής της είδησης

⁴⁴ Μ. Σάντσον, (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων». J. Curran & M. Gurevitch (επιμ.), *Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας και Κοινωνία*, μτφ. Δ. Κίκιζας (στ' έκδοση). Αθήνα: Πατάκη, σελ. 217-218.

⁴⁵ Στο ίδιο, σελ. 215.

⁴⁶ Στο ίδιο, σελ. 218-219.

⁴⁷ Στο ίδιο. Εντός αυτής της τάσης είναι που μελετήτριες/ές έχουν εντριφήσει σε ζητήματα όπως είναι η κάλυψη της φυλετικής σύγκρουσης στη Μεγάλη Βρετανία από τα ΜΜΕ ή η στάση των βρετανικών μέσων απέναντι στους ομοφυλόφιλους.

⁴⁸ Στο ίδιο.

⁴⁹ Στο ίδιο, σελ. 203.

είναι η στιγμή της εγγραφής της σε έναν πολιτισμικό χάρτη, σ' έναν χάρτη κοινωνικών νοημάτων στον οποίο προϋποτίθεται ότι έχει πρόσβαση το κοινό και τον συμμερίζεται».⁵⁰

Μπροστά στις παραπάνω παραδοχές, προβάλλει επιτακτική η προσοχή της θεωρητικής ενασχόλησης με το ζήτημα της αλήθειας, της αντικειμενικότητας και της πραγματικότητας: Στο πεδίο των ΜΜΕ οι παραπάνω θεματικές καλύπτονται από το ιδεολόγημα περί «ουδέτερων νέων», που συγγενεύει με τον μύθο της αντικειμενικότητας που αναφέρθηκε πρωτίτερα. Τα στοιχεία αυτά αντηχούν έντονα τη γενική ρητορική των ΜΜΕ για τη δημοσιογραφική δεοντολογία που ακολουθούν, ότι παρουσιάζουν στο κοινό τα γεγονότα, κι όχι προσωπικές γνώμες και ιδεολογίες. Το να υιοθετηθεί μία θέση περί κοινωνικής κατασκευής των ειδήσεων, όπως την περιγράψαμε παραπάνω, οφείλει να συμπεριλάβει και τη θεωρητική παραδοχή ότι όπως και το «νέο», έτσι και η πραγματικότητα μέσα στην οποία αυτό παράγεται, είναι κατασκευασμένη. Υπό αυτό το πρίσμα, η πεποίθηση ότι υφίσταται η οποιαδήποτε είδηση δίχως ίχνος διάκρισης, ή ότι υπάρχει αντικειμενική αλήθεια ή αντικειμενική πραγματικότητα, που περιμένει να αποκαλυφθεί από τη δημοσιογραφική κοινότητα, θεωρείται μεθοδολογική και θεωρητική χίμαιρα. Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι η πραγματικότητα είναι κοινωνικά κατασκευασμένη, κι όχι το αποτέλεσμα αντικειμενικών γεγονότων, η οποιαδήποτε απόπειρα να εξεταστούν οι ειδήσεις ως προς τις διακρίσεις και την ανισότητα που αναπαράγουν, σε σύγκριση με την, υποτίθεται, αντικειμενική αλήθεια για τον κόσμο, είναι εγγενώς ελαττωματική.⁵¹

Στα πλαίσια της εργασίας, ο κλάδος των δημοσιογράφων αντιμετωπίζεται ως αυτό που η Marian Meyers αποκαλεί «ερμηνευτική κοινότητα» (“interpretive community”), η οποία νοηματοδοτεί τα κοινωνικά τεκταινόμενα και συγκροτεί με τη σειρά της τα κοινωνικά φαινόμενα και τις ταυτότητες των δρώντων, εντός των τεκταινομένων αυτών, υποκειμένων.⁵² Η εμμονή τους στην ερώτηση «Τι προκάλεσε τη βία;» ή «Γιατί το έκανε;» είναι έκδηλη της αντίληψης του θεσμού ότι οι δολοφονίες –που είναι έμπλεες έμφυλων, ταξικών και εθνικών νοημάτων- μπορούν να ιδωθούν αμιγώς αιτιοκρατικά, εκκινώντας από την ερώτηση «Γιατί το έκανε..;» και καταλήγοντας σε μία και μόνο απόκριση «Επειδή..». Οι συμβολές τόσο της Jane

⁵⁰ Α. Κουκουτσάκη, (2009). «Η γυναίκα εγκληματίας στον δημόσιο χώρο: Αναπαραστάσεις της γυναικείας εγκληματικότητας», σελ. 162.

⁵¹ Μ. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*. U.S.A.: SAGE Publications, σελ. 101. Αντίστοιχα, ο Μ. Σάντσον παραπέμπει στους Molotch & Lester (1974) και την πραγμάτευσή τους της «υπόθεσης της αντικειμενικότητας», γράφοντας ότι «δεν αρνούνται ότι τα μέσα είναι αντικειμενικά, αρνούνται ότι υπάρχει ένας πραγματικός κόσμος που θα μπορούσε να ιδωθεί αντικειμενικά». Στο Μ. Σάντσον, (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων», σελ. 212. Τέλος, δες J. Radford & D. E. H. Russell (1992) (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 319.

⁵² Μ. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 85-86.

Monckton-Smith όσο και της Marian Meyers βοηθούν στην ανάδειξη της αξίας που έχει για τη φεμινιστική ανάλυση των ΜΜΕ μία προσεκτικότερη ματιά στις υλικές συνέπειες που φέρουν τα μιντιακά αφηγήματα που προσηλώνονται στα «γιατί».⁵³

Τα ερωτήματα που θέτουν τα ΜΜΕ σχετίζονται έντονα με τις έννοιες του “newsworthiness” (θα μπορούσαμε να την αποδώσουμε ως «η αξία του νέου να καλυφθεί δημοσιογραφικά»), “unusualness” («δημοσιογραφικά ασυνήθιστο») και “news values” («αξίες των νέων»). Οι έννοιες αφορούν τι και πώς προτεραιοποιούν και νοηματοδοτούν οι υπεύθυνοι/ες των ειδήσεων, μέσα από έναν σχετικά κοινό κώδικα επαγγελματικής πρακτικής, συνήθειας και αξιοδότησης/αξιολόγησης, όσα έρχονται στην προσοχή τους. Ακριβέστερα, ενδοοικογενειακοί/ενδοσυντροφικοί βιασμοί δε φτάνουν να γίνουν είδηση, ακριβώς λόγω του δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος για εγκλήματα που τα ΜΜΕ λογίζουν ως «ασυνήθιστα». Οι συνεντευξιαζόμενοι ρεπόρτερ της Meyers υποστηρίζουν ότι οι δημοσιογραφικές αξίες (“news values”) αφορούν πρωτίστως το να αιχμαλωτίζεται το ενδιαφέρον του κοινού, να έχει αντίκτυπο (επιρροή στις ζωές όσο το δυνατόν περισσότερων ανθρώπων), και να διέπονται από το στοιχείο του “timeliness” («επικαιρότητα»). Η Meyers προχωρά στο να εξηγήσει τον μηχανισμό επιλογής των ΜΜΕ, ανάμεσα σε πληθώρα νέων, και διακρίνει ότι οι επιλογές γίνονται πρωτίστως βάσει του εντυπωσιασμού που συνοδεύει αιματηρά εγκλήματα (το φρικαλέο έγκλημα), του αισθησιασμού που τα συνοδεύει (το σκανδαλώδες έγκλημα), και του «τραγικού» (η τραγωδία/το δράμα).⁵⁴

Μέρος της επισκόπησης καθιστά κατανοητό ότι η επαγγελματική κοινότητα των δημοσιογράφων λειτουργεί σε σημαντικό βαθμό μηχανικά, απροβλημάτιστα,⁵⁵ χρησιμοποιώντας πάγιες τακτικές και «λύσεις» που της έχουν κληροδοτήσει οι προηγούμενοι/ες· αυτό που προβληματοποιείται μέσω της παρούσας έρευνας είναι ότι μέσω ακριβώς αυτής της κατ’ έθους επανάληψης επαναδιαμορφώνεται και επισφραγίζεται το ποια κοινωνικά γεγονότα και ποιες υποκειμενικότητες εντάσσονται στη σφαίρα του φυσικού, λογικού και κανονικού (με άλλα λόγια, του πολιτισμικά διανοητού), και ποια απεμπολίζονται εκτός της σφαίρας της διανοητότητας. Το «μηχανικό» κι «απροβλημάτιστο» της δημοσιογραφικής πρακτικής δεν τη καθιστά ακίνδυνη· τουναντίον, είναι στην κατ’ έθος

⁵³ Στο ίδιο, σελ. 123. Και J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 74.

⁵⁴ M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 21-24, 85-102.

⁵⁵ Χαρακτηριστικά, ο Μάικλ Σάντσον παραπέμπει σε έρευνα του Στήβεν Χες για τους ανταποκριτές στην Ουάσινγκτον, τις πηγές τους και τον τρόπο κατά τον οποίο δουλεύουν, και καταλήγει ότι «ετοιμάζαν (οι ανταποκριτές) σχεδόν τα ¾ των ρεπορτάζ χωρίς να χρησιμοποιούν κανένα έγγραφο» [Σ. Χες]. Στο Μ. Σάντσον, (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων», σελ. 213.

επανάληψιμότητα των ειδήσεων, όπου ελλοχεύει η επιτελεστικότητα τους,⁵⁶ και που κατορθώνει, μέσω της κυκλικής αναπαράστασης των ίδιων στοιχείων που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένα νοήματα, να «στερεώνει» (θα μπορούσαμε να πούμε, κατά Butler, να ιζηματοποιεί),⁵⁷ αέναα την κοινωνική δομή και τις υφιστάμενες σχέσεις εξουσίας ως έχουν.⁵⁸ Όσον αφορά στην ανά χειράς συμβολή, οι υποθέσεις που εξετάζονται λειτουργούν προς επίρρωση του τι ενστερνίζεται το δημοσιογραφικό αφήγημα ως πολιτισμικά διανοητό (intelligible), τι στιγματίζεται ως αποκείμενο και τι εκδιώκεται ως α-διανόητο (unintelligible).⁵⁹

Η αυτοματοποίηση, τρόπον τινά, που περιγράφεται παραπάνω, συμπυκνώνεται μεστά στον ορισμό του Stuart Hall για το τι συνιστά «αξία/νόημα ειδήσεως»: «Η αξία ειδήσεως είναι μία από τις θολότερες νοηματικές δομές στην κοινωνία μας. Υποτίθεται τη γνωρίζουν όλοι οι ‘πραγματικοί δημοσιογράφοι’, αλλά ελάχιστοι είναι ικανοί ή πρόθυμοι να την περιγράψουν ή να την ορίσουν. Μιλούν για ‘ειδήσεις’ λες και τα συμβάντα διαλέγονται από μόνα τους. Επίσης, μιλούν λες και το ‘σημαντικότερο’ θέμα ειδήσεων και η προτιμητέα ‘ειδησεογραφική οπτική γωνία’ καθορίζονται δι’ επιφοιτήσεως. Ωστόσο, από τα δισεκατομμύρια γεγονότα που συμβαίνουν καθημερινά στον κόσμο, μόνο ένα ελάχιστο ποσοστό φτάνει να γίνει πιθανό θέμα είδησης’ και απ’ αυτό το ποσοστό, μόνο ένα ελάχιστο κλάσμα παράγεται και παρουσιάζεται ως είδηση στα καθημερινά δελτία. Φαίνεται λοιπόν ότι έχουμε να κάνουμε με μια ‘βαθιά δομή’, η οποία λειτουργεί ως μηχανισμός διαλογής, αλλά αυτή η λειτουργία της είναι αδιαφανής ακόμη και σε αυτούς που, λόγω επαγγέλματος, θα έπρεπε να γνωρίζουν καλύτερα απ’ όλους πώς λειτουργεί».⁶⁰

⁵⁶ Βλ. “Judith Butler: Your Behavior Creates Your Gender”.

⁵⁷ Κατά τον συλλογισμό της, «το ‘φύλο’ είναι μια ιδεώδης κατασκευή η οποία υλοποιείται δια της ισχύος μέσα στο χρόνο. Η παραστασιακή συνέπεια επιτελεστικών –και επαναλαμβανόμενων- μέσα στον χρόνο, πράξεων, πρόκειται για την κοινωνικοπολιτική παγίωσή τους σε κάτι που θυμίζει στερεά ουσία, εξού και ο όρος «ιζηματοποίηση». Βλ. J. Butler, (1993). *Σώματα με Σημασία. Οριοθετήσεις του «φύλου» στο λόγο*. Μτφ. Π. Μαρκέτου, εισαγωγή-επιστημονική επιμέλεια Α. Αθανασίου. Αθήνα: Εκκρεμές, σελ. 42. Δες και Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, σελ. 29.

⁵⁸ Οι συγγραφείς του συλλογικού τόμου *Social problems, deviance and the mass media*, δεν προβαίνουν σε ορισμούς που να συλλαμβάνουν τα μαζικά μέσα επικοινωνίας με όρους της μπατλερικής χροιάς της διανοητότητας- κάτι τέτοιο θα αποτελούσε και ιστορική αδυνατότητα, βάσει της βιβλιογραφικής συμβολής των συγγραφέων. Παρ’ όλα αυτά, έχοντας πρωτύτερα παραπέμψει στη θεωρία της επιτελεστικότητας και ιζηματοποίησης κατά Butler, διαπιστώνεται μία σχετικά εύλογη συσχέτιση μεταξύ αυτής και του θεωρητικού πλαισίου που υιοθετείται από την κοινωνική θεωρία των μέσων. Βλ. S. Hall, C. Chritcher, T. Jefferson, J. Clarke & B. Roberts, (1988). “The social production of news: Mugging in the media”. S. Cohen & J. Young, (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media* (revised edition), σελ. 339.

⁵⁹ Για το, πολιτισμικά, καταληπτό ή ακατάληπτο των προσώπων, βάσει της ταυτότητας φύλου τους και του σεξουαλικού τους προσανατολισμού, δες J. Butler, (1990). *Αναταραχή Φύλου. Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας*, κυρίως σελ. 41-62.

⁶⁰ Μ. Σάντσον, (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων», σελ. 220. Τα ερευνητικά αποτελέσματα της Marian Meyers λειτουργούν σε μεγάλο βαθμό ως αποδεικτικά του κατά Hall ορισμού.

Επιπρόσθετα, η εργασία δέχεται επιρροές από τη σύγχρονη κοινωνική θεωρία των μέσων όσον αφορά στην αναπαράσταση, τις εξελίξεις των οποίων αντηχεί και η πορεία των σύγχρονων φεμινιστικών θεωρήσεων στο πεδίο του πολιτισμού και της επικοινωνίας. Η τάση αυτή απομακρύνεται από την αντιμετώπιση των ΜΜΕ ως «απλού καθρέφτη της κοινωνίας»,⁶¹ ή την αντίληψη για τις γυναίκες ως ομοιογενενούς κατηγορίας που φέρει παγιωμένη και στέρεη ταυτότητα κι υποκειμενικότητα. Απεναντίας, οι θεωρητικές κλίσεις που είναι συγγενείς προς ένα μεταδομιστικό σκέπτεσθαι, προβαίνουν στην ανάδειξη της κατασκευαστικής ιδιότητας των υποκειμενικοτήτων μέσω της μιντιακής αναπαράστασης. Λαμβάνουν ως θέσφατο ότι η αναπαράσταση διέπεται από δημιουργική και κατασκευαστική δύναμη και δεν αποτελεί απλώς τόπο που πληροφορεί για τις ταυτότητες, αλλά τόπο όπου αυτές συγκροτούνται.

Καταθέτοντας κάποιες σκέψεις σχετικά με τη στρατηγική ενσωμάτωση των σύγχρονων μαζικών μέσων κατά τη ο Foucault είχε πει, αντιστρέφοντας τη διατύπωση του Clausewitz, ότι «η εξουσία στις σύγχρονες κοινωνίες είναι η συνέχιση του πολέμου με άλλα (ειρηνικά) μέσα».⁶² Ο Κύρκος Δοξιάδης προεκτείνει τη δήλωση αυτή αναφορικά με το ποια μέσα μπορεί να ενέχουν, παρ' όλη την ειρηνική τους αμφίεση, πολεμική δυναμική, μιλώντας για τα αναπαραστασιακά μέσα. Υποστηρίζει ότι, ενώ είναι αμιγώς ειρηνικά μέσα με την κυριολεκτική τους έννοια, πρόκειται εντούτοις για εξόχως εξουσιαστικά και δυνάμει ολοκληρωτικά,⁶³ δήλωση που προσυπογράφει και η παράδοση της Κριτικής Θεωρίας, η οποία πραγματεύεται τη μαζική πολιτιστική βιομηχανία.⁶⁴

Η Meyers προχώρησε σε εις βάθος συνεντεύξεις με εννέα ρεπόρτερ που δραστηριοποιούνταν σε ειδησεογραφικά μέσα στην Atlanta των Η.Π.Α. Μέσω ενός οδηγού-ερωτηματολογίου που περιελάμβανε 25 ερωτήσεις, όλες εκ των οποίων αφορούσαν την κάλυψη νέων για εγκλήματα βίας κατά των γυναικών, και τα κριτήρια βάσει των οποίων κρίνεται άξιο ένα συμβάν ώστε να καλυφθεί, οι απαντήσεις που κυριάρχησαν ήταν σαν την εξής: "I can't put my finger on it, although I know it when I see it. It's an instinct" («Δε μπορώ να το προσδιορίσω ακριβώς, παρ' όλο που το καταλαβαίνω όταν το βλέπω. Είναι ένα ένστικτο», η μετάφραση δική μου). Στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 88.

⁶¹ Για τη φεμινιστική φιλελεύθερη θεώρηση υπέρ της εξυγίανσης των ΜΜΕ μέσω της εισόδου και απασχόλησης ολοένα και περισσότερων γυναικών στο εσωτερικό τους, βλ. Α. Χαλκιά, Μ. Μιχαηλίδου, (2006). «Το κοινωνικό σώμα». Στο συλλογικό Μ. Μιχαηλίδου-Α. Χαλκιά (επιμ.), (2006, β' έκδοση). *Η παραγωγή του κοινωνικού σώματος*. Αθήνα: Κατάρτι & Δίνη, φεμινιστικό περιοδικό, σελ. 16-17. Επίσης, για το πρωτότυπο κείμενο της Liesbet van Zoonen στο οποίο παραπέμπουν Χαλκιά και Μιχαηλίδου, δες L. van Zoonen, (1994). *Feminist Media Studies*. SAGE Publications: London, Thousand Oaks, New Delhi, σελ. 7. Για το ίδιο ζήτημα, δες και Μ. Σάντσον, (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων», σελ. 217-218.

⁶² Κ. Δοξιάδης, (1995). *Εθνικισμός, Ιδεολογία, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*. Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 97.

⁶³ Στο ίδιο.

⁶⁴ Βλ. το περίφημο έργο των Μ. Χορκχάιμερ και Τ. Αντόρνο, (1996). *Διαλεκτική του Διαφωτισμού*, μτφ. Λ. Αναγνώστου, επίμετρο Κ. Ψυχοπαίδης, επιμέλεια Γ. Κουζέλης. Αθήνα: Νήσος, κυρίως σελ. 226, αλλά και ολόκληρη ειδικά την ενότητα «Πολιτιστική βιομηχανία. Ο διαφωτισμός ως μαζική απάτη», στις σελ. 201-276.

Προς μία κατεύθυνση ορατότητας: ζητήματα ορισμού

Ο όρος «γυναικοκτονία» χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στη δημόσια σφαίρα το 1976 από την Αμερικανίδα Diana E. H. Russell στο International Tribunal on Crimes Against Women στις Βρυξέλλες (Διεθνές Δικαστήριο για τα Εγκλήματα Εναντίον των Γυναικών), όρος ο οποίος επινοήθηκε ως εναλλακτική προς τον άφυλο (gender-neutral) όρο “homicide” («ανθρωποκτονία»)⁶⁵. Παρ’ όλα αυτά η Russell είχε ήδη έρθει σε επαφή με τον όρο το 1974, όταν έμαθε ότι μία Αμερικανίδα συγγραφέας, η Carol Orlock, επρόκειτο να εκδώσει ανθολογία με θέμα τη γυναικοκτονία, έργο που δεν απέδωσε τελικά καρπούς.⁶⁶ Άλλες πηγές εντοπίζουν την πρωταρχική γραπτή χρήση του όρου στο πεδίο της νομικής επιστήμης, και συγκεκριμένα σε λεξικά νομικής ορολογίας στην κεντρική Ευρώπη το 1801 και το 1840.⁶⁷

Το 1992 εκδίδεται το βασικό βιβλίο για τη γυναικοκτονία στο οποίο έχουμε ήδη αναφερθεί, *Femicide: The Politics of Woman Killing* που συνεπιμελήθηκαν η Russell με τη Jill Radford, και που κατοχύρωσε γραπτά, πλέον τη λέξη «γυναικοκτονία», σε σύγχρονο πλαίσιο. Εκεί, η γυναικοκτονία ορίζεται ως «η μισογυνική δολοφονία γυναικών από άνδρες»,⁶⁸ ορισμός ο οποίος είδε αρκετές αλλαγές στο πέρασμα των χρόνων, με τον τελευταίο που επικρατεί να είναι, τόσο από τη Russell όσο και από διεργασίες των Ηνωμένων Εθνών το 2012, «γυναικοκτονία είναι η δολοφονία μίας γυναίκας επειδή είναι γυναίκα».⁶⁹ Το βιβλίο αυτό είναι κομβικό στην ανάλυσή μας: αντιμετωπίζει τη γυναικοκτονία ως ζήτημα αμιγούς πολιτικής σημασίας, με τις αιτίες που της επιτρέπουν να εκδηλώνεται, να βρίσκονται βαθιά ριζωμένες στην έμφυλη ανισότητα, την υποτίμηση της βιωμένης εμπειρίας χιλιάδων γυναικών και θηλυκοτήτων ανά τον κόσμο και τη συμβολική και κυριολεκτική τους εξόντωση. Όπως

⁶⁵ J. Radford & D. E. H. Russell (1992) (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, New York: Twayne Publishers, preface, p. xiv. Το συνέδριο αυτό διήρκησε τέσσερις μέρες και συμμετείχαν περίπου 2.000 γυναίκες από 40 χώρες, το οποίο η Simone de Beauvoir χαιρέτησε ως την «απαρχή μίας ριζικής αποαποικιοποίησης των γυναικών». Πληροφορίες για την πρώτη χρήση του όρου δημόσια, πέρα από τον συλλογικό τόμο που επιμελήθηκαν οι Russell και Radford, βρίσκουμε στην εναρκτήρια ομιλία της Russell στο Συμπόσιο για τη Γυναικοκτονία των Ηνωμένων Εθνών στις 26 Νοεμβρίου του 2012 στο “Defining Femicide: Introductory speech presented to United Nations Symposium on Femicide on 11/26/2012”, σελ. 1. Περισσότερες λεπτομέρειες για τις διεργασίες του συνεδρίου, στο έργο των D. E. H. Russell & N. Van de Ven (1984), *Crimes Against Women: The Proceedings of the International Tribunal*. Frog in the Well: English Language edition.

⁶⁶ J. Radford & D. E. H. Russell (1992), preface, σελ. xiv.

⁶⁷ Μαρία Γκασούκα, Κανάλι της Βουλής, 20/04/2019. *διαΒουλεύσεις : Γυναικοκτονία - Θηλυκοκτονία ή ο φόνος του αναλώσιμου θηλυκού*.

⁶⁸ J. Radford & D. E. H. Russell (1992) (ed.), preface, σελ. xi, 3.

⁶⁹ Μία ενδιαφέρουσα αλλαγή που επήλθε μετά από συζητήσεις, είναι ότι στον παρόντα ορισμό αποχώρησε ο προσδιορισμός του ανδρικού φύλου του δράστη, καθώς έγινε αποδεκτό ότι η μισογυνική δολοφονία γυναικών ενδέχεται –ωστόσο, ως εξαίρεση στον κανόνα- να τελεστεί κι από άλλες γυναίκες. Βλ. “Defining Femicide: Introductory speech presented to United Nations Symposium on Femicide on 11/26/2012”, σελ. 2.

αναφέρεται στο βιβλίο, το κυνήγι μαγισσών κυρίως κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα σε χώρες της Δύσης πρέπει να ερμηνευτεί, ανάμεσα σε άλλους βέβαια παράγοντες, με όρους μαζικών γυναικοκτονιών.⁷⁰ ακριβέστερα, σύμφωνα με όσα υποστηρίζονται, οι γυναικοκτονίες οφείλουν να ερμηνεύονται σε άμεση αιτιακή και ιστορική συνάρτηση με το σύστημα που τις γεννάει, κάτι που τις καθιστά τόσο παλιές όσο την ίδια την πατριαρχία.⁷¹ Ο στόχος του συλλογικού τόμου μπορεί να συνοψιστεί στο εξής: «Μία φεμινιστικού τύπου προσέγγιση της γυναικοκτονίας κάνει εφικτό να συνδεθεί αυτή η ακραία μορφή σεξουαλικής βίας⁷² με τις περισσότερες συνήθεις μορφές παρενόχλησης, κακοποίησης και βίας, γύρω από τις οποίες είναι δομημένες οι ζωές πολλών γυναικών. Θέτοντας τη γυναικοκτονία ως το αντικείμενό της, αυτή η ανθολογία στοχεύει να συμβάλει σε φεμινιστικές αναγνώσεις, αλλά και αντιστάσεις, προς την ανδρική βία».⁷³

Οι συνδεδετικοί αυτοί κρίκοι ανάμεσα στις εκδηλώσεις της έμφυλης βίας θυμίζουν το θεωρητικό σχήμα της Liz Kelly για τις διάφορες μορφές σεξουαλικής βίας μέσα σε ένα «συνεχές σεξουαλικής βίας» (“continuum of sexual violence”): μέσω μίας τέτοιας θέασης των πραγμάτων, μπορεί να αποφευχθεί ο κίνδυνος της διάκρισης και ταξινόμησης της κάθε μορφής βίας σε ξεχωριστή κατηγορία, και της πρόσδοσης στην έμφυλη βία συνολικά, περισσότερο φορμαλιστικής και λιγότερο πολιτικής χροιάς.⁷⁴ Οι Russell και Radford επιστρατεύουν το εργαλείο του «συνεχούς» για τη γυναικοκτονία, υπογραμμίζοντας ότι αυτή οφείλει να γίνει κατανοητή όχι ως αποκομμένο φαινόμενο, το οποίο συμβαίνει ξαφνικά και ανεξήγητα, αλλά ως έντονα διαπλεκόμενο με διαφορετικές εκφράσεις βίας, εξαναγκασμού και κυριαρχίας όπως ο βιασμός, η σεξουαλική/σεξουαλικοποιημένη παρενόχληση ή ο ξυλοδαρμός.⁷⁵ Η παραπάνω είναι μία κρίσιμη επισήμανση προκειμένου να μην απομονώνεται το φαινόμενο, αλλά αντίθετα να γίνεται κατανοητό ως μία, καθόλου σπάνια και «ειδική» μορφή της έμφυλης –και όχι μόνο– ανισότητας.

Προς επίρρωση της μεταχείρισης της βίας ως συνεχούς, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (World Health Organization, ή W.H.O.) εν έτει 2012, εκδίδει σημείωμα με το οποίο όριζε τη βία κατά των γυναικών ως εξής: «Η βία κατά των γυναικών περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα

⁷⁰ Στο ίδιο, σελ. 1. Ακόμη, M. Hester, (1992). “The Witch-craze in Sixteenth- and Seventeenth- Century England as Social Control of Women”. *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 27-39.

⁷¹ Βλ. ενότητα “Femicide is as old as patriarchy”, στο J. Radford & D. E. H. Russell, (1992). *Femicide: The Politics of Woman-Killing*, σελ. 23-74.

⁷² Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, προτιμάται ο όρος «έμφυλη βία», κι όχι «σεξουαλικής», βλ. σχετική επεξήγηση σελ. 15 παραπάνω.

⁷³ (Η μετάφραση δική μου) J. Radford & D. H. Russell (1992), preface, p. xiii.

⁷⁴ Στο ίδιο, σελ. 3-4.

⁷⁵ Στο ίδιο.

πράξεων, από λεκτική παρενόχληση και λοιπές μορφές συναισθηματικής κακοποίησης, μέχρι καθημερινή σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση»· στο τέρμα του φάσματος που περιγράφει ο Οργανισμός, τοποθετεί τη γυναικοκτονία ως δολοφονία των γυναικών από πρόθεση, επειδή είναι γυναίκες.⁷⁶

Σύμφωνα με τη Διακήρυξη της Βιέννης για τη Γυναικοκτονία (Vienna Declaration on Femicide), η γυναικοκτονία ορίζεται ως εξής:⁷⁷

1. Η δολοφονία γυναίκας από σύντροφο και μέσα σε συνθήκες διαπροσωπικής/ενδοοικογενειακής βίας. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνεται η δολοφονία από μέρους ερωτικών συντρόφων (“intimate partner femicide”, ή I.P.F.) ή και συγγενικών μελών της οικογένειας του θύματος (“intimate femicide”)
2. Η δολοφονία γυναικών από αγνώστους (“non-intimate femicide”)
3. Ο βασανισμός και η μισογυνιστική σφαγή γυναικών

⁷⁶World Health Organization, (2012). *Understanding and addressing violence against women: Femicide*, σελ. 1. Στο

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf?sequence=1 (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

⁷⁷ Σημείωση: επέλεξα εκτός από την ελληνική απόδοση, να συμπεριλάβω εντός παρενθέσεως την ονομασία της εκάστοτε περίπτωσης στα αγγλικά, αφού οι διεργασίες τόσο των ευρωπαϊκών όσο και διεθνών προγραμμάτων και θεσμών στα οποία αναφέρομαι διεκπεραιώνονται και εννοιολογούνται στην αγγλική, ως επίσημη γλώσσα των θεσμών. Τα εν λόγω περιεχόμενα της Διακήρυξης της Βιέννης για τη Γυναικοκτονία αλιεύονται από πληθώρα πηγών: M. Grzyb, M. Naudi & C. Marcuello-Servós, (2018). “Femicide definitions”, στο συλλογικό S. Weil, C. Corradi, M. Naudi (επιμ.), *Femicide Across Europe: Theory, Research and Prevention*, σελ. 22-23. Επίσης, “Femicide”, (2015). N. Etherington, L. Baker, N. Pietsch, A. – L. Straatman, A. Ansems, E. Barreto, M. Campbell, *Learning Network*, (14). Ontario: Centre for Research & Education on Violence Against Women & Children, σελ. 3-5. Στο https://www.researchgate.net/publication/280310173_Femicide?enrichId=rgreq-ea441949519eac241ac816712d17b73d-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzI4MDMxMDE3MztBUzo2NTQ1MDY2OTQwMzc1MDZAMTUzMzA1Nzk2NDk1OQ%3D%3D&el=1_x_2&esc=publicationCoverPdf (τελευταία πρόσβαση 06/08/2019). Επιπρόσθετα, τα στοιχεία αυτά των περιπτώσεων εκδήλωσης γυναικοκτονίας παρουσιάστηκαν στις εισηγήσεις τόσο της μεταδιδακτορικής ερευνητικής Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Αθηνάς Πηγκλίδου, όσο και της Αλεξίας Τσουνη, από την Οργάνωση Γυναικείων Δικαιωμάτων και Σωματείο «το Μωβ», στην εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά», που διοργάνωσε το Εργαστήριο Σπουδών Φύλου του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής στο Αμφιθέατρο Σάκη Καράγιωργα II του Παντείου Πανεπιστημίου στις 14 Μαρτίου 2019. Μετά από επικοινωνία με την Πηγκλίδου, κατόπιν της εκδήλωσης, μου απέστειλε το εισηγητικό υλικό της και μου έδωσε την άδεια να χρησιμοποιήσω τα εν λόγω στοιχεία για τους σκοπούς της εργασίας και την ευχαριστώ πολύ για αυτό. Αντίστοιχα, για την εισήγηση της Αλεξίας Τσουνη, δες Α. Τσουνη, (2019). «Παρατηρητήριο για τις γυναικοκτονίες: κρισιμότητα, ανάλυση στοιχείων και προτάσεις». Στο <https://tomov.gr/wp-content/uploads/2019/03/2019-03-14-Panteio-ToMov.pdf> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019). Τέλος, στο *Global Study on Homicide* (2013), UNODC http://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web (τελευταία πρόσβαση 06/08/2019), αλλά και στο European Institute for Gender Equality, Glossary & Thesaurus – Femicide. <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1128> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019).

4. Η δολοφονία γυναικών και κοριτσιών για τους αναφερόμενους ως λόγους «τιμής» (“murder of women and girls in the name of ‘honor’”)
5. Η δολοφονία σεξεργατριών γυναικών (“killings of female sex workers”)⁷⁸
6. Η στοχευμένη δολοφονία γυναικών και κοριτσιών εντός πλαισίου ένοπλης σύρραξης (“killings of women in the context of armed conflict”)
7. Δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών που σχετίζονται με την προίκα (“dowry-related femicide”)
8. Δολοφονία κοριτσιών στα πλαίσια εξαναγκαστικών παιδικών γάμων (“forced child marriage”)
9. Δολοφονίες γυναικών και κοριτσιών λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού ή/ή και ταυτότητας φύλου, οι οποίες σχετίζονται με λεσβιοφοβία⁷⁹ και τρανσφοβία⁸⁰
10. Δολοφονία αβοριγινών και ντόπιων γυναικών και κοριτσιών λόγω του φύλου τους (“murder of aboriginal women and girls”)
11. Θηλυκή παιδοκτονία και επιλεκτική εμβρυοκτονία με βάση το φύλο (“female infanticide and foeticide, son preference”)⁸¹

⁷⁸ Α. Τσούνη, (2019). «Παρατηρητήριο για τις γυναικοκτονίες: κρισιμότητα, ανάλυση στοιχείων και προτάσεις».

⁷⁹ Για ολόκληρη τη συνεισφορά της R. Robson, (1992). “Legal Lesbicide”, δες στο συλλογικό Radford J. & Russell D. E. H. (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 40-45. Επίσης, στο ίδιο η Radford υπογραμμίζει ότι η ετεροφυλοφιλία αρνείται τη λεσβιακή ταυτότητα και τη θέτει στο στόχαστρό της, στο J. Radford, (1992). “Where Do We Go from Here?”, σελ. 356. Θυμόμαστε ότι η δολοφονία της ακτιβίστριας Marielle Franco στη Βραζιλία στις 14 Μαρτίου του 2018 αποτελεί γυναικοκτονία στο σταυροδρόμι διακριτών μεν, αλλά στενά διαπλεκόμενων μεταξύ τους διακρίσεων: λεσβιοφοβικού –και για την ακρίβεια αμφιφοβικού, καθότι η Franco αυτοπροσδιοριζόταν ως αμφιφυλόφιλη, αντιφεμινιστικού, και κυρίως ρατσιστικού και αντιακτιβιστικού μίσους. Δες Λαμπρίδη Φωτεινή 15/03/2018. «Βραζιλιάνα ακτιβίστρια δολοφονήθηκε μετά από ένα tweet». [tvxs.gr. https://tvxs.gr/news/kosmos/braziliana-aktibistria-dolofonithike-meta-apo-ena-tweet](https://tvxs.gr/news/kosmos/braziliana-aktibistria-dolofonithike-meta-apo-ena-tweet) (τελευταία πρόσβαση 11/09/2019). Δες και το ημιαυτοβιογραφικό άρθρο της Bindel J. *Truthdig*, (06/09/2019) “Lesbians Are a Target of Male Violence The World Over”, στο οποίο τονίζονται, πέραν της λεσβιοφοβικής και μισογυνικής βάσης της λεσβιοκτονίας ως φαινομένου, και άλλες διακρίσεις απέναντι στις λεσβίες, όπως η αστυνομική βία, η στέρηση της κηδεμονίας των παιδιών των λεσβιών από τον πρώην –συννά βίαιο- σύζυγο, όπως και απώλεια στέγασης και εργασίας. Στο <https://www.truthdig.com/articles/lesbians-are-a-target-of-male-violence-the-world-over/> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019).

⁸⁰ Παραμένει καθημερινή πραγματικότητα ότι οι τρανς γυναίκες συνεχίζουν να παρενοχλούνται και να δολοφονούνται συχνότερα από οποιαδήποτε άλλη κοινότητα ατόμων. Αξίζει να τονιστεί ότι η συγκεκριμένη κατηγορία μετράει πάρα πολλά θύματα ανά τον κόσμο, και ότι βιώνει πολλαπλές διακρίσεις και την ακόμη μεγαλύτερη αδιαφορία των αρχών για καταγραφή και αντιμετώπιση του θέματος. Για μία πλούσια αρθρογραφία επί του θέματος, δες «Δολοφονίες τρανς». *t-zine.gr*. <https://t-zine.gr/tag/dolofonies-trans/> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019).

⁸¹ Οι θηλυκές εμβρυοκτονίες, αλλά και οι εξαφανίσεις γυναικών είναι ιδιαίτερα έντονο φαινόμενο σε χώρες της Ινδίας. Η Shalva Weil χαρακτηριστικά αναφέρει την Καμπάνια της Banerji (2009), που φέρνει στο φως αυτά τα ζητήματα, ονόματι “Female Genocide in India and the 50 Million Missing Campaign”. Στο S. Weil, (2016). “Making femicide visible”. *Current Sociology*, 64(7), σελ. 6-7.

12. Γυναικοκτονία ως αποτέλεσμα ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων (“genital mutilation related femicide”)
13. Δολοφονίες που σχετίζονται με κατηγορίες περί μαγείας (“killings of women due to accusations of sorcery and witchcraft”)⁸²
14. Άλλες μορφές γυναικοκτονίας συνδέονται με εγκλήματα που διαπράττονται στο πλαίσιο εγκληματικών οργανώσεων, συμμοριών και δικτύων που σχετίζονται με το trafficking, το εμπόριο ναρκωτικών και την εξάπλωση δικτύων εμπορίας όπλων (“organized crime related femicide”).

Πέραν της Διακήρυξης της Βιέννης του 2012, φτάνοντας εν έτει 2013, ο ορισμός είχε επίσημα υιοθετηθεί από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), αλλά και την κεντρικότερη δομή για την ισότητα των φύλων στην Ε.Ε., το Ινστιτούτο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ισότητα των Φύλων (στο εξής, E.I.G.E.). Το 2015 κατατέθηκε ψήφισμα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τη γυναικοκτονία, που την αναγνώριζε και καλούσε σε καταπολέμησή της.⁸³ Συγκεκριμένα, τον Μάρτιο του 2015, το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (United Nations Office for Drugs and Crime, στο εξής U.N.O.D.C.) εκδίδει τη Διεθνή Κατάταξη για το Έγκλημα για Στατιστικούς σκοπούς (International Classification of Crime for Statistical purposes, ή I.C.C.S.), στο οποίο ο όρος γυναικοκτονία (femicide) κατατάσσεται ως έγκλημα, στην ίδια κατηγορία με τον φόνο, τις δολοφονίες για λόγους τιμής, για λόγους προίκας, την παιδοκτονία, τον θάνατο ως αποτέλεσμα τρομοκρατικών δραστηριοτήτων κοκ. Για την ακρίβεια, στο δελτίο αυτό προσφέρεται και το κίνητρο πίσω από την πράξη, όπως φαίνεται από τον ορισμό: «Γυναικοκτονία είναι ο από πρόθεση φόνος μίας γυναίκας για μισογυνικούς ή

⁸² Το πώς συνδέονται οι κατηγορίες περί μαγείας και η γυναικοκτονία αποτελεί, ομολογουμένως, γέφυρα μεταξύ παρελθόντος και παρόντος. Σχετικά με το παρελθόν και τις χιλιάδες δολοφονίες γυναικών στην Ευρώπη, οι οποίες κρίθηκαν ένοχες ως μάγισσες, η συμβολή της Marianne Hester (βλ. και υποσημείωση 69) (1992) είναι ενδεικτική ώστε να γίνουν οι απαραίτητες συνδέσεις: “The Witch-craze in Sixteenth- and Seventeenth- Century England as Social Control of Women”, σελ. 27-39. Ιδιαίτερα βοηθητικό προς τη συγκεκριμένη θεματική κρίνεται το έργο της S. Federici, (2014). *Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα. Γυναίκες, σώμα και πρωταρχική συσσώρευση*. Σχετικά με τη σύνδεση με το ιστορικό παρόν, η πληροφορία ότι οι γυναικοκτονίες τέτοιου τύπου φαίνεται πλέον να τελούνται κυρίως σε χώρες της Αφρικής, αλιεύτηκε από τις εισηγήσεις τόσο της μεταδιδακτορικής ερευνήτριας Κοινωνιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Αθηνάς Πηγκλίδου, όσο και της Αλεξίας Τσούνη, από την Οργάνωση Γυναικείων Δικαιωμάτων και Σωματείο «το Μωβ», στην εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά». Α. Τσούνη, (2019). «Παρατηρητήριο για τις γυναικοκτονίες: κρισιμότητα, ανάλυση στοιχείων και προτάσεις».

⁸³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2015). Στο http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2015-1203_EL.html (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019).

βασισμένους στο φύλο λόγους» (“Femicide is the Intentional killing of a woman for misogynous or gender-based reasons”).⁸⁴

Οι συγκεντρωτικές λίστες «κατηγοριών» γυναικοκτονίας, δεν είναι εξαντλητικές ούτε αντιπροσωπευτικές όλης της «βεντάλιας» μορφών που δύναται να λάβει η γυναικοκτονία. Μας βοηθά παρ’ όλα αυτά να αποκτήσουμε μία πρώτη εικόνα των σύμφυτων δυσκολιών καταγραφής του φαινομένου στις διαστάσεις του. Στο σήμερα, μία τέτοια «αντιπροσωπευτικότητα» για τις γυναικοκτονίες αποτελεί οριακά ουτοπικό σενάριο και αναφέρουμε εδώ κάποιους μόνο από τους λόγους: ο πρώτος και πλέον κατάφωρος είναι η εγγενής δυσκολία, αν όχι αδυνατότητα, διενέργειας πρωτογενών ποιοτικών ερευνών όταν το δείγμα του υπό εξέταση δείγμα δεν είναι πλέον στη ζωή, αφού έχει δολοφονηθεί. Παρ’ όλα αυτά, ποιοτικές έρευνες που εστιάζουν είτε στους δράστες των γυναικοκτονιών,⁸⁵ είτε σε επιζήσασες που κόντεψαν να αποτελέσουν θύματα γυναικοκτονίας,⁸⁶ ή και σε συγγενείς ή οικείες/ους θυμάτων,⁸⁷ έχουν προσφέρει πολλά στο πεδίο. Συνεχίζοντας, χρειάζεται να συνυπολογιστεί η περίπτωση γυναικών των οποίων ο θάνατος καταγράφεται ως αυτοκτονία αλλά πρόκειται στην ουσία είτε για εκ προθέσεως δολοφονία, που ενδέχεται να περιλαμβάνει αποκλειστικά ηθικούς αυτουργούς, είτε για την αυτοκτονία του κοριτσιού ή της γυναίκας που οδηγήθηκε σε αυτή μέσω μίας σειράς παρενοχλητικών, κακοποιητικών συμπεριφορών. Οι προαναφερθείσες περιπτώσεις αποτελούν κάποιες μόνο από τις αχαρτογράφητες περιοχές του

⁸⁴ UNODC, (Μάρτιος 2015). *International Classification of Crime for Statistical purposes (I.C.C.S.), version 1.0*. Vienna: United Nations, σελ. 33. Στο <http://femicide-watch.org/products/2015-international-classification-crime-statistical-purposes-iccs-unodc> (τελευταία πρόσβαση 31/07/2019).

⁸⁵ Ενδεικτικά, ανάμεσα στον βιβλιογραφικό πλούτο μελέτης περιπτώσεων στοχευμένων δολοφονιών γυναικών (χωρίς όμως απαραίτητα όλες οι ερευνητικές αυτές δουλειές να χαρακτηρίζουν τις δολοφονίες αυτές ως γυναικοκτονίες), δες R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). “Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner”, σελ. 577-578. Ακόμη, K. Polk, (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*. Cambridge University Press.

⁸⁶ Βλ. την περιεκτική και εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ως προς τα πορίσματά της συνεισφορά με συνεντεύξεις με παρ’ ολίγον θύματα γυναικοκτονίας. C. Nicolaidis, M.-A. Curry, Y. Ulrich, P. Sharps, J. McFarlane, D. Campbell, F. Gary, K. Laughon, N. Glass, J. Campbell, (2003). “Could We Have Known? A Qualitative Analysis of Data from Women Who Survived an Attempted Homicide by an Intimate Partner”. *Journal of General Internal Medicine (J.G.I.M.)*, 18(10), σελ. 788-794. Στο doi: [10.1046/j.1525-1497.2003.21202.x](https://doi.org/10.1046/j.1525-1497.2003.21202.x) (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019).

⁸⁷ Πέραν της δουλειάς από μέρους κοινωνικών και πολιτικών επιστημονιστών/ων, και εν γένει ερευνητριών/ών, αξία φέρει και η κατάθεση βιωμένης εμπειρίας πάνω στη γυναικοκτονία, με (ημι)αυτοβιογραφικό τρόπο. Ένα παράδειγμα που αναφέρει το έντυπο της συλλογικότητας Level up (2018), *Dignity for dead women: Media guidelines for reporting domestic violence deaths* (στο <https://www.welevelup.org/media-guidelines>, σελ. 5), είναι το βιβλίο των Luke και Ryan Hart, *Operation Lighthouse*, το οποίο μιλάει για την ιστορία των δολοφονιών της μητέρας κι αδερφής τους από τον πατέρα τους. οι Hart μιλούν για την εμπειρία του να ζουν και να μεγαλώνουν σε ένα περιβάλλον εξαναγκαστικού ελέγχου και ενδοοικογενειακής βίας, βλ. L. & R. Hart, (2018). *Operation Lighthouse: Reflections on our Family’s Devastating Story of Coercive Control and Domestic Homicide*. London: Orion Publishing Co.

φαινομένου, που αν και δε στερούνται πληθώρας περιστατικών,⁸⁸ εντάσσονται σε «γκρίζες ζώνες» ως προς το αν και πώς θα καταγραφούν. Υπό παρόμοιο πρίσμα μπορούμε να δούμε και τις εξαφανίσεις γυναικών και κοριτσιών⁸⁹ που πιθανώς έχουν δολοφονηθεί, αλλά εφόσον δεν έχουν ποτέ βρεθεί, παραμένουν απλώς εξαφανισμένες –στην περίπτωση βεβαίως που στη χώρα όπου έχουν εξαφανιστεί καταγράφονται οι εξαφανίσεις ως επίσημο στατιστικό στοιχείο. Αυτές οι πρώτες σκέψεις αναπόφευκτα οδηγούν στη διαπίστωση του μεγέθους της πρόκλησης που προβάλλει η ερευνητική ενασχόληση με τις γυναικοκτονίες. Αποτελούν λοιπόν με έναν τρόπο, προοίμιο της δυσκολίας σχετικά με τη συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων, κάτι που επιχειρείται στην ακόλουθη ενότητα.

⁸⁸ Η «μυστηριώδης» αυτοκτονία της 22χρονης φοιτήτριας Λίνας Κοεμτζή στη Θεσσαλονίκη στις 28 Νοεμβρίου του 2016, είναι μία περίπτωση της οποίας φαίνεται να είχε προηγηθεί εκβιασμός, με συγκεκριμένους ηθικούς αυτουργούς να εμπλέκονται στο πώς οδηγήθηκε η κοπέλα στην αυτοκτονία. Μέχρι σήμερα οι αρχές και η ελληνική δικαιοσύνη δεν έχουν βγάλει περαιτέρω πορίσματα και η περίπτωση Κοεμτζή έχει καταγραφεί ως αυτοκτονία. Βλ. (31/10/2018). «Θάνατος Λίνας Κοεμτζή: Έσύντομα θα έχουμε προσωποποίηση ευθυνών». Στο <https://www.star.gr/eidiseis/ellada/440288/thanatos-linas-koemtzh-ragdaies-exelixeis-sthn-ypothesh>. [Star.gr](https://www.star.gr/eidiseis/ellada/440288/thanatos-linas-koemtzh-ragdaies-exelixeis-sthn-ypothesh) (τελευταία πρόσβαση 05/09/2019). Σχετική είναι και η υπόθεση της αυτοκτονίας της 29χρονης Έλενας Φραντζή στην Κύπρο, που βιαζόταν από τον πατριό της και ιερέα από την ηλικία των 4 ετών. Δες Καλατζής Μανώλης 27/03/2018. «Κύπρος: 29χρονη που τη βίαζε ο ιερέας πατριός της τελικά αυτοκτόνησε». Στο <https://www.protothema.gr/greece/article/773644/kupros-29hroni-pou-ti-viaze-o-thetos-iereas-pateras-tis-telika-autoktonise/> (τελευταία πρόσβαση 05/09/2019).

⁸⁹ Regional Office for Central America of the United Nations Commissioner for Human Rights (OHCHR), Americas and the Caribbean Regional Office of United Nations Entity of Gender Equality and the Empowerment of Women (U.N. Women), F. Roth & A. Valencia (επιμ.), *Women Latin American Model Protocol for the Investigation of gender-related killings of women (femicide/feminicide)*. Στο https://eurogender.eige.europa.eu/system/files/events-files/latin_american_protocol_for_investigation_of_femicide.pdf, σελ. 71-72 (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Δες και υποσημείωση 80 για αντίστοιχες εξαφανίσεις στην Ινδία.

Προς μία προσπάθεια καταγραφής: ερευνητικές προκλήσεις και στοιχεία σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο

Τα στατιστικά στοιχεία για τη γυναικοκτονία χαρακτηρίζονται από προβληματικές σε πολλά πεδία. Κατ' αρχάς, ιδιαίτερα έντονη διαφαίνεται η πρόκληση σε κρατικό επίπεδο, ώστε να σχηματιστεί μία συνεκτική και αξιόπιστη εικόνα για το φαινόμενο της γυναικοκτονίας, τη στιγμή που στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών παγκοσμίως δεν καταγράφεται ως έγκλημα. Κατά δεύτερον, για εγκλήματα όπως οι δολοφονίες (όπως και οι βιασμοί, οι απαγωγές, οι εξαφανίσεις κοκ) ισχύει σε γενικό επίπεδο μία δυσκολία ακριβούς και συνεπούς, συστηματικής καταγραφής, η οποία δυσχεραίνεται σημαντικά στις περιπτώσεις κρατών στα οποία δεν καταχωρείται η σχέση δράστη/τριας-θύματος. Άμεσο αποτέλεσμα αυτού είναι η, σε μεγάλο βαθμό, αναξιопιστία των ευρημάτων.⁹⁰ Τρίτον, το τοπίο σύνθεσης και άθροισης των επίσημων διοικητικών δεδομένων κάθε χώρας αποτελεί εγχείρημα-πρόκληση ακόμη και στην απλή καταγραφή του.⁹¹

Αναμφίβολα, ενώ το ποσοστό των εγκλημάτων που αντιστοιχούν στον όρο “femicide”, είναι σχετικά μικρό συγκριτικά με το συνολικό ποσοστό δολοφονιών, εντούτοις πλήθος ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών προτάσσει επιτακτική την ανάγκη για προσμέτρηση, ειδική επεξεργασία και γενική απόκριση στο φαινόμενο. Φορείς κοινωνικής πολιτικής και θεσμοί όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας και το Συμβούλιο της Ευρώπης αναφέρουν ότι η ενδοοικογενειακή βία έχει καταστεί για τις Ευρωπαϊκές γυναίκες μεταξύ 19-44 ετών η κύρια μη φυσική αιτία θανάτου και αναπηρίας, πρώτη σε σχέση με τον καρκίνο και τα αυτοκινητιστικά δυστυχήματα.⁹² Φτάνοντας στον Ιούλιο του 2019, ο UNODC προσφέρει πλούσια δεδομένα και ανάλυση γύρω από τις δολοφονίες κοριτσιών και γυναικών που σχετίζονται με το φύλο τους.⁹³ Αυτό, διότι ναι μεν παγκοσμίως τα περισσότερα θύματα ανθρωποκτονιών είναι άνδρες, με τους

⁹⁰ R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). “Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner”, σελ. 583.

⁹¹ Την περιπλοκότητα στην ακριβή παρακολούθηση και καταγραφή του φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αναδεικνύει το EIGE, βλ. EIGE, (2016). *Administrative data collection on rape, femicide and intimate partner violence in E.U. Member States*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Στο <https://eige.europa.eu/publications/administrative-data-collection-rape-femicide-and-intimate-partner-violence-eu-member-states> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2019).

⁹² Για απλή αναφορά αυτού του στοιχείου, δες Κανάλι της Βουλής, 20/04/2019. *διαβουλεύσεις : Γυναικοκτονία - Θηλυκοκτονία ή ο φόνος του αναλώσιμου θηλυκού*. Για λεπτομέρειες στοιχείων, δες Κέντρο Γυναικείων Ερευνών και Μελετών Διοτίμα, (10/01/2019). «Γυναικοκτονία: η πιο ακραία μορφή έμφυλης και σεξιστικής βίας» <http://diotima.org.gr/gynaikoktonia-i-proti-aitia-thanatoy/> (τελευταία πρόσβαση 12/09/2019).

⁹³ UNODC (2019). (Booklet 5) *Global study on homicide: Gender-related killings of women and girls 2019*. Vienna: United Nations. Στο <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/global-study-on-homicide.html> (τελευταία πρόσβαση 31/07/2019).

θύτες να είναι επίσης άνδρες, αλλά οι δολοφονίες γυναικών διέπονται από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά: τη διαπροσωπική (προηγούμενη ή παρούσα) σχέση θύτη-θύματος και τον οικιακό χώρο του εγκλήματος. Το παραπάνω σε νούμερα για το έτος 2012 μπορεί να γίνει κατανοητό ως εξής: παγκοσμίως για το εν λόγω έτος, το 90% των ανθρώπων που έχουν βρεθεί ένοχοι για ανθρωποκτονία και εκτίουν ποινή είναι άνδρες.⁹⁴ Επιβεβαιώνοντας το σταθερά υψηλότερο ποσοστό δολοφονημένων ανδρών σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών, το ποσοστό των πρώτων ήταν 79%, σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό 21% των τελευταίων.⁹⁵ Σε ό,τι αφορά τη σχέση θύτη-θύματος, στο 50% οι γυναίκες δολοφονούνται από συγγενικό πρόσωπο/πρώην ή νυν σύντροφο,⁹⁶ σε σχέση με το αντίστοιχο 6% που ισχύει για τους άνδρες.⁹⁷ Τέλος, σχετικά με τον τόπο του εγκλήματος, το 90% των γυναικοκτονιών διαπράχθηκαν σε οικιακό χώρο,⁹⁸ σε αντίθεση με τον δρόμο ή λοιπούς εκτός οικίας χώρους, όπως ισχύει για τους άνδρες-θύματα.⁹⁹

Όσον αφορά στις αιτίες του φαινομένου, ακαδημαϊκές και θεσμικές έρευνες για την προώθηση της ισότητας των φύλων, καταλήγουν ότι η απόφαση της γυναίκας να λήξει η συντροφική ετεροφυλοφιλική σχέση, αλλά και απλώς η υποψία του άνδρα ότι θα «εγκαταλειφθεί» από τη σύντροφο, είναι όχι απλώς ένας από τους παράγοντες που κατηγοριοποιούν μία συντροφική σχέση ως «υψηλού κινδύνου», αλλά ο πιο επικίνδυνος και χαρακτηριστικός όλων.¹⁰⁰ Ένα παράδειγμα για να γίνει αυτό κατανοητό, μπορεί να αλιευτεί από τη Γενική Γραμματεία

⁹⁴ UNODC, (2013). *Global Study on Homicide 2013. Trends, Contexts, Data*, σελ. 13.

⁹⁵ Στο ίδιο. Επίσης, United Nations Office on Drugs and Crime & The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), (2015). *Homicide and Gender 2015*, σελ. 2. Στο https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/projects/wd2vDSKcZ/Homicide_and_Gender.pdf (τελευταία πρόσβαση 31/07/2019).

⁹⁶ Σύμφωνα με τον στατιστικό ορισμό που δίνει το EIGE, «ως ερωτικός σύντροφος νοείται πρώην ή νυν σύζυγος ή σύντροφος, είτε ο δράστης μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια οικία με το θύμα» (η μετάφραση δική μου). EIGE Glossary & Thesaurus –Femicide. Στο <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1128> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019).

⁹⁷ Για την παγκόσμια διαχρονική σταθερά της σχέσης φύλου-δολοφονιών εντός συντροφικής σχέσης, δες R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). “Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner”, σελ. 581. Τα ευρήματα της ερευνητικής ομάδας επιβεβαιώνουν την αναντιστοιχία μεταξύ ανδρών και γυναικών θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας στις περισσότερες χώρες του κόσμου, με τις γυναίκες που δολοφονούνται να είναι περισσότερες. Εξάιρεση σε αυτό αποτελούν οι Η.Π.Α., όπου σημειώνεται αντιστοιχία στις δολοφονίες εντός των συντροφικών σχέσεων Αφροαμερικανικών ζευγαριών.

⁹⁸ A. Brittan, (1989). *Masculinity and Power*. U.K., U.S.A.: Basil Blackwell, σελ. 179.

⁹⁹ United Nations Office on Drugs and Crime & The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), (2015), σελ. 1-3.

¹⁰⁰ R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). “Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner”, σελ. 582. Ακόμη, στο J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 36-37.

Ισότητας Φύλων στην Ελλάδα.¹⁰¹ Στην επίσημη ιστοσελίδα της παρέχει ένα είδος ερωτηματολογίου-οδηγού για γυναίκες που υφίστανται βία, και στην ερώτηση «Τι πρέπει να κάνω την ώρα της κρίσης;» η απάντηση που προτείνεται από τη δομή δε θα μπορούσε να είναι πιο ξεκάθαρη: «Εάν επιθυμείς να εγκαταλείψεις το δράστη, ΜΗΝ ΤΟΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΡΙΝ, ούτε να το ανακοινώσεις σε κάποιον που θα του το μεταφέρει. Μην ξεχνάς ότι η πιο επικίνδυνη στιγμή είναι η στιγμή της εγκατάλειψης του σπιτιού».¹⁰² Πρόσφατες καταγραφές του βρετανικού Official for National Statistics ή Ο.Ν.Σ. (Γραφείου Επίσημων Στατιστικών) σχετικά με τον χρόνο κατά τον οποίο σημειώνεται συχνότερα η γυναικοκτονία, φανερώνουν ότι περίπου οι μισές (49%) γυναίκες που δολοφονούνται από τον πρώην ή νυν σύντροφό τους, δολοφονούνται μέσα σε λιγότερο από έναν μήνα μετά από τον χωρισμό ή τη διάστασή τους. Τους επακόλουθους έξι μήνες του χωρισμού της διάστασης λαμβάνει χώρα ένα ποσοστό γυναικοκτονιών της τάξης του 79%. Συνολικά, εντός του πρώτου χρόνου της διάστασης, έχει εκδηλωθεί το 90% των γυναικοκτονιών.¹⁰³

Τα τελευταία ερευνητικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι το 2017 δολοφονήθηκαν σε παγκόσμια κλίμακα λόγω του φύλου τους 87.000 γυναίκες και κορίτσια, συγκριτικά με τις 48.000 για το έτος 2012.¹⁰⁴ Από τις 87.000 του 2017, περισσότερες από τις μισές (58%) ήταν δολοφονίες με δράστη συγγενικό πρόσωπο του θύματος, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 137 δολοφονημένες ανά

¹⁰¹ Την περίοδο που γραφόταν η ενότητα αυτή, η ονομασία της δομής ήταν πράγματι αυτή. Παρ' όλα αυτά, η Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων, πολύ άμεσα μετά τις εκλογές, στις 17/07/2019 και με το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας στη νέα κυβέρνηση, μετονομάστηκε σε Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων και υπάχθηκε, από το Υπουργείο Εσωτερικών όπου εντασσόταν, στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Για το ΦΕΚ με το οποίο κατοχυρώνεται η αλλαγή, δες https://www.e-nomothesia.gr/kubernese/proedriko-diatagma-84-2019-phek-123a-17-7-2019.html?fbclid=IwAR1XJRriA3MUWvZfyWN9OQ0_XezQu4FSwEGkT8KgmbLulAWTwRHjv5JeQpM (τελευταία πρόσβαση 20/07/2019), όπου χαρακτηριστικά αναφέρεται «Συνιστάται στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων. Στη νέα Γενική Γραμματεία μεταφέρονται, ως σύνολο αρμοδιοτήτων, θέσεων, προσωπικού και εποπτευόμενων φορέων, οι υπηρεσίες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων που συστάθηκε με το άρθρο 27 του ν. 1558/1985».

¹⁰² Στην ειδική ιστοσελίδα στην οποία κατευθύνει η πρώην ΓΓΙΦ για τη βία κατά των γυναικών, στην ενότητα «Ενδοοικογενειακή βία, Συμβαίνει σε μένα;» Στο <http://womensos.gr/pos-anagnorizeis-ti-via/> (τελευταία πρόσβαση 20/08/2019) (τα κεφαλαία στο πρωτότυπο). Το σημείο αυτό τονίστηκε δεόντως και στην εκδήλωση για τις γυναικοκτονίες στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, στις 14 Μαρτίου 2019, όπου το μεγαλύτερο μέρος των εισηγήσεων αναφέρθηκε στην κρισιμότητα που έχει ο χωρισμός και η προσωρινή διάσταση της γυναίκας από τον άνδρα ή ακόμη και ο φόβος ότι αυτό θα συμβεί.

¹⁰³ Ως ιδιαίτερα κρίσιμοι αναδύονται οι πρώτοι τρεις μήνες μετά τον χωρισμό. Τα στοιχεία του Ο.Ν.Σ. αλιεύτηκαν από τη συλλογικότητα Level Up (2018). *Dignity for dead women: Media guidelines for reporting domestic violent deaths*, σελ. 14. Επιπλέον, αναφορικά με τις συνθήκες αρκετών χωρών, έχει βρεθεί ότι το 1/3 των γυναικών που δολοφονήθηκαν από συντρόφους είχε ήδη φύγει ή προσπαθούσε να φύγει από τη σχέση κατά τον χρόνο του φόνου. Στο R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). "Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner", σελ. 582.

¹⁰⁴ UNODC, (2019). (Booklet 5) *Global study on homicide: Gender-related killings of women and girls 2019*, σελ. 13.

ημέρα. 30.000 λοιπόν δολοφονίες, δηλαδή το 1/3 του συνολικού ποσοστού (σε ποσοστό 34%, ή αλλιώς 82 θύματα την ημέρα) είχαν θύτη τον πρώην ή νυν σύντροφό τους.¹⁰⁵

Καταληκτικά, τα δεδομένα που παρουσιάζονται είναι καθαρά ως προς το ότι η δολοφονία στα χέρια πρώην ή νυν ερωτικού συντρόφου ή οικείου προσώπου (π.χ. συγγενής, γνωστός, φίλος) αποτελεί υψηλό παράγοντα κινδύνου για τα κορίτσια και τις γυναίκες παγκοσμίως. Η ειδική φύση του ζητήματος βρίσκει τους ευρωπαϊκούς και παγκόσμιους θεσμούς σύμφωνους στο ότι πρόκειται για έγκλημα που τελείται στη βάση του φύλου, κάτι που το καθιστά κατάφωρη παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων και πηγή έμφυλης ανισότητας.¹⁰⁶ Επιχειρώντας τη σκιαγράφηση του κλίματος ως προς τα παραπάνω, ακολουθεί μία ενδεικτική¹⁰⁷ καταγραφή του κλίματος σε κάποιες περιοχές του κόσμου.

Η έκταση του φαινομένου είναι ιδιαίτερα εκτενής στην Κεντρική και Λατινική Αμερική. Σύμφωνα και με τον ΟΗΕ,¹⁰⁸ εκεί συγκεντρώνονται περισσότερες από τις μισές χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά γυναικοκτονιών, συγκεκριμένα, οι 14 από τις 25 χώρες με τον υψηλότερο αριθμό γυναικοκτονιών βρίσκονται στη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική.¹⁰⁹ Αυτό, τον Σεπτέμβριο του 2018, οδήγησε την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ηνωμένα Έθνη να συμμετέχουν από κοινού σε εκστρατεία εξάλειψης της βίας κατά των γυναικών και κοριτσιών στη Λατινική Αμερική (καμπάνια Spotlight), με την έμφαση να δίνεται στη γυναικοκτονία.¹¹⁰ Εν έτει 2007 το Μεξικό, ακριβώς λόγω του ιδιαίτερα ενεργητικού φεμινιστικού κινήματος την περίοδο που είχε προηγηθεί –και με τα προηγούμενα οκτώ χρόνια να έχουν δολοφονηθεί 200 γυναίκες και να έχουν απηχθεί άλλες 100 –χωρίς να γνωρίζουμε την ιστορία τους μετά την απαγωγή- ψηφίζει

¹⁰⁵ Στο ίδιο.

¹⁰⁶ Για αυτό το ζήτημα δες το άρθρο-συνέντευξη του George Yancy με τη Judith Butler. Yancy George, 10/07/2019. “Judith Butler- When Killing Women Isn’t a Crime”. *Nytimes.com*. Στο <https://www.nytimes.com/2019/07/10/opinion/judith-butler-gender.html> (τελευταία πρόσβαση 14/09/2019).

¹⁰⁷ Η παρακάτω καταγραφή είναι πράγματι ημιτελής, καθώς είναι ανέφικτη η συμπερίληψη όλων των κινηματικών, θεσμικών κ.ά. διεργασιών στα πλαίσια της εργασίας, ενώ δεν αποτελεί αυτό καθ’ εαυτό στόχο της. Για περισσότερες πληροφορίες, από καταγραφή τον Ιανουάριο του 2019, δες Κέντρο Γυναικείων Ερευνών και Μελετών Διοτίμα, (10/01/2019). «Γυναικοκτονία: η πιο ακραία μορφή έμφυλης και σεξιστικής βίας».

¹⁰⁸ (05/02/2019). «Ανησυχητικός ο ρυθμός των γυναικοκτονιών στη Βραζιλία». *reporter.com.cy*. <http://www.reporter.com.cy/international/article/454133/anisychitikos-o-rythmos-ton-gnaikoktonion-sti-brazilia> (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019).

¹⁰⁹ “Femicide and the Courts”, στο Canadian Femicide Observatory for Justice and Accountability, (2018). *#CallItFemicide. Understanding gender-related killings of women and girls in Canada 2018*. Στο https://cnpea.ca/images/callitfemicide_report_2019.pdf, σελ. 60 (τελευταία πρόσβαση 31/07/2019).

¹¹⁰ UNODC, (2019). (Booklet 5) *Global study on homicide: Gender-related killings of women and girls 2019*, σελ. 23. Για την καμπάνια, βλ. “Spotlight Initiative: eliminate violence against women and girls” των Ηνωμένων Εθνών σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις γυναικοκτονίες στη Λατινική Αμερική στο <https://www.youtube.com/watch?v=T1XdQuRBrLE> (τελευταία πρόσβαση 02/08/2019).

νόμο που μιλάει για δολοφονία γυναικών με βάση μισογυνικά κίνητρα.¹¹¹ Το μαζικό κίνημα από τα κάτω “Ni Una Menos” («Καμία Λιγότερη») στη Λατινική Αμερική, γεννήθηκε ως κινηματική απάντηση απέναντι στις σεξιστικές δολοφονίες, τις συνεχείς κακοποιήσεις τρανς ατόμων και της βίας κατά των γηγενών, συγκεντρώνοντας πολλαπλά πολιτικά αντανάκλαστικά.¹¹² Όσον αφορά σε ζητήματα γλώσσας και ορισμών, στη Λατινική Αμερική, ο όρος “femicidio” (από το αγγλικό “femicide”, ήτοι γυναικοκτονία) χρησιμοποιείται εκτενώς ως χρήσιμο εργαλείο, ενώ στην πορεία, εισάγεται και ο όρος “feminicidio” προκειμένου να αποτυπωθεί το στοιχείο της ατιμωρησίας του εγκλήματος και της θεσμικής βίας λόγω έλλειψης λογοδοσίας και επαρκούς ανταπόκρισης από την πλευρά του κράτους. Η επινόηση του δεύτερου όρου είναι ενδεικτική της κρατικής στάσης μπροστά στη διάπραξη τέτοιων δολοφονιών, εφόσον το ανθρώπινο δικαίωμα των γυναικών στη ζωή αφήνεται απροστάτευτο με πολλούς τρόπους, είτε άμεσα με πράξεις, είτε έμμεσα με αμέλεια και παράλειψη. Συνεπώς, ο όρος feminicidio προτιμάται όταν διακυβεύεται η ευθύνη του κράτους.¹¹³ Μέχρι και σήμερα, οι χώρες που έχουν συμπεριλάβει στο νομικό τους σύστημα τον όρο γυναικοκτονία, είναι το Μεξικό, το Ελ Σαλβαδόρ, η Αργεντινή, η Χιλή, η Κόστα Ρίκα, η Γουατεμάλα, η Δομινικανή Δημοκρατία, το Περού, ο Παναμάς, η Κολομβία και η Γουατεμάλα.¹¹⁴

¹¹¹ Ο νόμος αυτός αποκαλείται και «νόμος για τα βαμβακοχώραφα» (“Campo Algodonero case of Inter-American Court of Human Rights”), στον οποίο οδήγησε υπόθεση μετά την εύρεση ομαδικού τάφου οκτώ γυναικών σε περιοχή με βαμβακοχώραφα στο Μεξικό. Ο νόμος θεωρείται απόφαση-σταθμός για την ερμηνεία και καταγραφή των γυναικοκτονιών σε χώρες της Κεντρικής και Λατινικής Αμερικής. M. Grzyb, M. Naudi & C. Marcuello-Servós, (2018). “Femicide definitions”, στο συλλογικό S. Weil, C. Corradi, M. Naudi (επιμ.), *Femicide Across Europe: Theory, Research and Prevention*, σελ. 20-21.

¹¹² Yancy George, 10/07/2019. “Judith Butler- When Killing Women Isn’t a Crime”.

¹¹³ Σύμφωνα με την κοινωνική επιστήμονα-ερευνήτρια Άννα Βουγιούκα, ο όρος “feminicidio” ή αλλιώς “feminicide”, είχε γνωρίσει εκτεταμένη χρήση στη Λατινική Αμερική πριν εξαπλωθεί ο όρος “femicide” στην Ευρώπη. Για την εν λόγω συνεισφορά της Βουγιούκα, δες Κανάλι της Βουλής (20/04/2019). *διαβουλευσεις* : «Γυναικοκτονία - Θηλυκοκτονία ή ο φόνος του αναλώσιμου θηλυκού». Ο όρος κατοχυρώθηκε από την μεξικάνα φεμινίστρια κοινωνική ανθρωπολόγο Maria Marcela Lagarde y de los Ríos, η οποία αργότερα διετέλεσε και μέλος του Κοινοβουλίου του Μεξικό. Κατά τη Diana Russell, ο όρος αυτός προσθέτει μεν στην πολιτική σημασία του ήδη από το 1992 γραπτώς κατοχυρωμένου όρου femicide, κυρίως με το ότι αναφέρεται στην ατιμωρησία με την οποία το έγκλημα αυτό αντιμετωπίζεται στις χώρες της Λατινικής Αμερικής· παρ’ όλα αυτά κατά την ίδια με έναν ιδιαιζόντως προβληματικό τρόπο. Χαρακτηριστικά, στην εναρκτήρια ομιλία της στο Συμπόσιο των Ηνωμένων Εθνών για τη Γυναικοκτονία (United Nations Symposium on Femicide) στις 26 Νοεμβρίου του 2012, υποστηρίζει ότι η όποια πολιτική χροιά του feminicidio συναντά τους περιορισμούς της και παύει να ισχύει στην περίπτωση που ένας γυναικοκτόνος συλληφθεί και καταδικαστεί (για το Συμπόσιο, δες υποσημείωση 1).

¹¹⁴ Φωτεινή Μηλιώνη, εισήγηση «Γυναικοκτονία: Εγκληματολογικές και Νομικές διαστάσεις» στην εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά». Μετά από επικοινωνία μεταξύ μας και συζήτηση πάνω σε νομικά και εγκληματολογικά θέματα, μου έδωσε την άδεια να χρησιμοποιήσω τα εν λόγω στοιχεία για τους σκοπούς της εργασίας και την ευχαριστώ πολύ για αυτό. Και στο Παρασκευά-Βελουδογιάννη Δέσποινα 22/03/2019. «Γυναικοκτονία: δεν είναι λέξη, είναι δολοφονία». [*marginalia. Σημειώσεις στο περιθώριο*], *Πένες γυναικών, ιστορίες (α)ορατότητας* 8(8).

Στον Καναδά, στις 25/11/2015, ανήμερα της Παγκόσμιας Ημέρας για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, συστάθηκε διαδικτυακό ερευνητικό και ενημερωτικό κέντρο για τις γυναικοκτονίες, το «Καναδικό Παρατηρητήριο για τη Γυναικοκτονία με στόχο τη Δικαιοσύνη και την Ανάλυση ευθύνης» (“Canadian Femicide Observatory for Justice and Accountability”, ή αλλιώς C.F.O.J.A.).¹¹⁵ Στο δελτίο αναφοράς που εξέδωσε το 2018 με τίτλο *#CallItFemicide. Understanding gender-related killings of women and girls in Canada 2018*,¹¹⁶ ανάμεσα στα στοιχεία για τους αριθμούς των δολοφονιών, για το φύλο θύτη-θύματος, το κίνητρο, τα μοτίβα του εγκλήματος κοκ, αναφέρεται ρητά η ανάγκη αναδιαμόρφωσης της ρητορικής των εγχώριων ΜΜΕ. Ιδιαίτερα επιτακτική διακρίνεται η ανάγκη να σταματήσει η μετάδοση των γυναικοκτονιών ως σπάνιων, μεμονωμένων περιστατικών που αφορούν ορισμένα μόνο άτομα και οριοθετούνται ως «ιδιωτικά προβλήματα».¹¹⁷

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο διεργασιών, από το 2013 έως και το 2017, «έτρεξε» το ερευνητικό πρόγραμμα COST Action (European Cooperation in Science and Technology) IS 1206, με στόχο την έρευνα και συγκρότηση ενός επαρκούς και ικανού σώματος γνώσης για το φαινόμενο της γυναικοκτονίας. Από την τετραετή διαδικασία του προγράμματος, πέραν του συλλογικού έργου που έχει ήδη αναφερθεί πολλάκις (S. Weil, C. Corradi, M. Naudi (επιμ.), *Femicide Across Europe: Theory, Research and Prevention*, 2018), συστάθηκε το European Observatory on Femicide (στο εξής, E.O.F.) (Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για τη Γυναικοκτονία), και εγκαταστάθηκε στη Μάλτα, υπό τη στέγη του Πανεπιστημίου στη Βαλέτα.¹¹⁸ Ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες, η Ιταλία έχει κατευθυνθεί αρκετά προς τη συμπερίληψη της γυναικοκτονίας στο φάσμα της έμφυλης βίας, η οποία εκδηλώνεται ιδιαίτερα έντονα.¹¹⁹ Κατ’ αρχάς, έχει διανυθεί αρκετή απόσταση προς τη λεξιλογική συμπερίληψη του όρου «γυναικοκτονία», για παράδειγμα στην ιταλική γλώσσα.¹²⁰

¹¹⁵ Επίσημος ιστότοπος του Παρατηρητηρίου στο <https://femicideincanada.ca/> (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

¹¹⁶ Canadian Femicide Observatory for Justice and Accountability, (2018). *#CallItFemicide. Understanding gender-related killings of women and girls in Canada 2018*.

¹¹⁷ Στο ίδιο.

¹¹⁸ European Observatory on Femicide (E.O.F.) <https://www.um.edu.mt/research/femicide> (τελευταία πρόσβαση 11/09/2019).

¹¹⁹ Η εξαιρετικά χρήσιμη δουλειά των P. Lalli και C. Gius, (2014), αναδεικνύει τη διάσταση του προβλήματος στην Ιταλία και τη μεταχείρισή του από μέρους των τριών δημοφιλέστερων ιταλικών εφημερίδων. Στο P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her’: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers”, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 59-62. https://www.researchgate.net/publication/270215124_I_loved_her_so_much_but_I_killed_her_Romantic_love_as_a_representational_frame_for_intimate_partner_femicide_in_three_Italian_newspapers (τελευταία πρόσβαση 16/08/2019).

¹²⁰ Συνολικά για την περίπτωση της Ιταλίας με διαφώτισε σε επικοινωνία μας η ερευνήτρια Αθανασία Κοντοχρίστου, η οποία σε επικοινωνία μας, μου απέστειλε ιδιαίτερα χρήσιμο υλικό, και την ευχαριστώ

Όσον αφορά σε νομικές διατάξεις, ο νόμος γνωστός στην καθομιλουμένη ως «νόμος για τη γυναικοκτονία» (“*le legge sul femminicidio*”), πρόκειται για το άρθρο 5 του ν. 119/2013, και προβλέπει ένα έκτακτο σχέδιο δράσης ενάντια στη σεξουαλική/σεξουαλικοποιημένη και έμφυλη βία. Σύμφωνα με την ερευνήτρια για τη γυναικοκτονία τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ιταλία Αθανασία Κοντοχρίστου, ο νόμος «έχει μεταξύ άλλων στόχο να ευαισθητοποιήσει τους λειτουργούς των ΜΜΕ για την επίτευξη μιας επικοινωνίας και ενημέρωσης, που να σέβεται την έμφυλη αναπαράσταση, και, συγκεκριμένα, τη θηλυκή φιγούρα, ακόμα και διαμέσου της υιοθέτησης κωδίκων αυτορρύθμισης εκ μέρους των ίδιων των λειτουργών».¹²¹

Αναφορικά με την Ισπανία, το ισπανικό φεμινιστικό κίνημα είναι ιδιαίτερα ενεργό, με αφορμή τα ποσοστά των γυναικοκτονιών αλλά και των βιασμών.¹²² Τα πιο πρόσφατα στοιχεία κάνουν λόγο για 19 γυναίκες που δολοφονήθηκαν από πρώην ή νυν συντρόφους τους, μόνο εντός του καλοκαιριού του 2019.¹²³ Στη Γαλλία, τελευταίες εκτιμήσεις υποστηρίζουν ότι λαμβάνει χώρα μία γυναικοκτονία ανά δυόμιση ημέρες,¹²⁴ και μάλιστα το πρόβλημα αναγνωρίστηκε σε επαρκή βαθμό ώστε να αποφασιστεί η λήψη μέτρων.¹²⁵

Τέλος, από τις αρχές της δεκαετίας του 2000, ελλείψει αποτελεσματικής κρατικής παροχής προστασίας απέναντι στην έμφυλη βία (από μέρους του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης στο σύνολό του, δηλαδή από την πρώτη επαφή με το αστυνομικό όργανο «βάσης», μέχρι και την τελική απόφαση στην εκδίκαση υποθέσεων), διάφορες πρωτοβουλίες

γι’ αυτό. Για το ηλεκτρονικό λεξικό, βλ. http://www.treccani.it/vocabolario/femminicidio_%28Neologismi%29/ (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019).

¹²¹ Για τον νόμο, δες το δοκίμιο της κοινωνιολόγου D. Natta, (2018). *La legge sul femminicidio in Italia*. Στο [https://www.academia.edu/36353942/La legge sul femminicidio in Italia](https://www.academia.edu/36353942/La_legge_sul_femminicidio_in_Italia) (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019).

¹²² (04/04/2019). «Ο ομαδικός βιασμός που άλλαξε την Ισπανία. Η ‘αγέλη των λύκων’ οδήγησε σε μία επανάσταση». *Huffingtonpost.gr*. https://www.huffingtonpost.gr/entry/o-omadikos-viasmos-poe-allaxe-ten-ispania_gr_5ca5bb96e4b0409b0ec3c61e (τελευταία πρόσβαση 15/07/2019).

¹²³ (22/09/2019). «Μας σκοτώνουν»: φεμινιστικός συναγερμός στην Ισπανία και οργή για τις γυναικοκτονίες και την ενδοοικογενειακή βία». *Lifo.gr*. <https://www.lifo.gr/now/world/252468/mas-skotonoy-n-feministikos-synagermos-stin-ispania-kai-orgi-gia-tis-gynaikoktonies-kai-tin-endooikogeneiaki-via> (τελευταία πρόσβαση 23/09/2019). Αναφορικά με θεσμικές εξελίξεις, βλ. το έντυπο για τις διεργασίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου το 2016, στο [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU\(2016\)583112_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU(2016)583112_EN.pdf) (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

¹²⁴ Mourgere Isabelle 01/07/2019. “Féminicides: une victim tous le deux jours et demi en France”. *tv5monde*. https://information.tv5monde.com/terriennes/feminicides-une-victime-tous-les-deux-jours-et-demi-en-france-297263?fbclid=IwAR24t0nQOa6uDIKpeQIM4mmDjMkko-7X7FYn_5k1NZ0B4bpmg2_Trj1M9fy (τελευταία πρόσβαση 10/07/2019).

¹²⁵ (03/09/2019). “France announces anti-femicide measures as 100-th killing recorded”. *BBC News, Europe*. https://www.bbc.com/news/world-europe-49571327?fbclid=IwAR1W6IU2nv_lbjEwL6L2cxsp1dyEAtBWO8AdOij_neGtL6TmMIPw0-pGVXw (τελευταία πρόσβαση 10/09/2019).

έχουν ξεπηδήσει που προσπαθούν για την, «ανεπίσημη» έστω, καταγραφή της βίας σε εγχώριο επίπεδο. Ένα παράδειγμα αυτού είναι η ανάπτυξη ηλεκτρονικών πλατφόρμων καταγραφής σεξιστικής βίας.¹²⁶ Ενδεικτικά, σε πλήθος μερών ανά τον κόσμο έχουν φτιαχτεί χάρτες καταγραφής έμφυλης και σεξιστικής βίας, όπως στο Μεξικό,¹²⁷ στην Ινδία,¹²⁸ στη Γαλλία,¹²⁹ στην Ισπανία,¹³⁰ στην Αίγυπτο,¹³¹ στην Ελλάδα,¹³² στην Τουρκία,¹³³ στο Ηνωμένο Βασίλειο.¹³⁴ Η βία που καταγράφεται στις βάσεις αυτές αφορά σεξουαλικές/σεξουαλικοποιημένες παρενοχλήσεις, βιασμούς και γυναικοκτονίες. Επιπλέον, παρατηρείται η δημιουργία διαδικτυακών τόπων για την ανάδειξη και αντιμετώπιση της αποκαλούμενης βίας απέναντι στις γυναίκες που είναι βασισμένη στην τεχνολογία (“technology-related violence against women”), όπως η ηλεκτρονική παρακολούθηση (“cyber stalking”), η ηλεκτρονική παρενόχληση και γενικά ο μισογυνικός λόγος στον χώρο του διαδικτύου.¹³⁵

Κλείνοντας την παραπάνω ενότητα, ας στοχαστούμε λίγο πάνω στον ρόλο που παίζουν οι θεσμοί, οι καμπάνιες και τα προγράμματα που ως στόχο τους θέτουν την ανάδειξη, ενημέρωση και αντίδραση γύρω από τα θέματα έμφυλης ανισότητας κοκ. Οφείλουμε να έχουμε κατά νου ότι το λεγόμενο “gender-mainstreaming”, δηλαδή η «ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλες τις πολιτικές» των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρ’ όλη την κατονομασία, αναγνώριση και ορατότητα που προσφέρει στη γυναικοκτονία ή το όποιο άλλο θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, χαρακτηρίζεται από κάποιες ασάφειες ως προς τις ίδιες τις πολιτικές που προωθεί.¹³⁶ Σύμφωνα με τη Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, «η κυρίαρχη εννοιολόγησή του, δεν διευκρινίζει ούτε πώς γίνεται αντιληπτή η έμφυλη ισότητα ούτε

¹²⁶ Οι κινήσεις αυτές πρόκειται ως επί το πλείστον για εθελοντικές πρωτοβουλίες, μη επίσημου κρατικού χαρακτήρα. Από την πλοήγηση σε αυτές αναδύεται μία κοινή κριτική προς τους θεσμούς που είναι οι ιθύνοντες για την αντιμετώπιση της κακοποίησης έναντι των γυναικών, και μία προσπάθεια ανάπτυξης αυτοοργανωμένων εργαλείων με σκοπό να μοιραστούν οι θηλυκότητες καθημερινά περιστατικά.

¹²⁷ https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=174IjBzP-fl_6wvRHg5pkGSj2egE&ll=23.942983359872816%2C-101.9008685&z=5 (τελευταία πρόσβαση 23/08/2019).

¹²⁸ <http://mapping-sexual-violence.appspot.com/#> (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

¹²⁹ <https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=15ZxvoBUgO4ttolUFSou5UmuRe98&ll=47.06803690000002%2C-0.6351029999999582&z=8> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2019).

¹³⁰ <https://femicidio.net/> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2019).

¹³¹ Δημιουργήθηκε στα τέλη του 2010. Στο <https://harassmap.org/en/charts> (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

¹³² <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?hl=el&ll=37.79156962222218%2C24.068633050000017&z=6&mid=1gGlZiRKGrJlxdZiXFHfnvNtKydu> (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

¹³³ <http://anitsayac.com/?year=2019> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2019).

¹³⁴ <http://wemap.org/index.html> (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

¹³⁵ Δημιουργήθηκε το 2006. Στο Take back the tech. <https://www.takebackthetech.net/mapit/page/index/2> (τελευταία πρόσβαση 30/07/2019).

¹³⁶ Μ. Παντελίδου-Μαλούτα, (2010). «Η ανισότητα των φύλων ως πρόβλημα πολιτικής. Άρρητες παραδοχές της σύγχρονης πολιτικής ανάλυσης». Β., Καντσά, Β., Μουτάφη, Ε., Παπαταξιάρχης (επιμ.). *Φύλο και κοινωνικές επιστήμες στη σύγχρονη Ελλάδα*, σελ. 260-261.

βεβαίως η θεμελιακή έννοια φύλο».¹³⁷ Πράγματι, γεννά προβληματισμούς το κατά πόσο η οποιαδήποτε θεσμική ενσωμάτωση έμφυλων και όχι μόνο διεκδικήσεων και δικαιωμάτων, απευθύνεται και αφορά έμπρακτες, όντως, αλλαγές σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κομμάτι του εμπλεκόμενου με το εκάστοτε ζήτημα πληθυσμού, ή αν απλώς εξασφαλίζει ορισμένα δικαιώματα μόνο για ένα μέρος γυναικών¹³⁸ που διέπεται από συγκεκριμένα πιθανώς, εθνικά, φυλετικά και ταξικά χαρακτηριστικά, αφήνοντας σημαντικές πτυχές της κοινωνικής και έμφυλης ανισότητας ανέγγιχτες.

¹³⁷ Στο ίδιο (η έμφαση στο πρωτότυπο).

¹³⁸ Στο ίδιο.

Η ελληνική περίπτωση

Όσον αφορά στην αναγνώριση ή μη των γυναικοκτονιών στην Ελλάδα, αυτή δε χαίρει νομικής αναγνώρισης, είτε ως ειδική περίπτωση ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως, είτε ως ειδικές έγκλημα με τον ειδικό παράγοντα του σεξιστικού/μισογυνικού κινήτρου, αντίστοιχο του ρατσιστικού κινήτρου. Ως αποτέλεσμα της απουσίας νομικού πλαισίου, δεν τηρείται η οποιαδήποτε μορφή καταγραφής της γυναικοκτονίας ως τέτοιας.¹³⁹ Με άλλα λόγια, παρότι καταγράφεται από τις αρχές το φύλο θύτη/τριας και θύματος, δεν προχωρούν στην εξακρίβωση προηγούμενης σχέσης μεταξύ τους, ή του κινήτρου πίσω από το έγκλημα, κάτι που δυσχεραίνει, έως καθιστά αδύνατη, τη στοιχειοθέτηση των γυναικοκτονιών. Το παραπάνω είναι αν μη τι άλλο συνεπές με τη δόμηση ενός δικαϊκού συστήματος που είναι σε μεγάλο βαθμό ουδετεροποιημένο ως προς το φύλο (gender-neutral).¹⁴⁰ Σύμφωνα με την Αθηνά Πεγκλίδου, στην περίπτωση ανθρωποκτονίας, «στα αρχεία της αστυνομίας καταγράφεται το φύλο του θύματος και του δράστη, ο τόπος αλλά όχι η σχέση τους ή το κίνητρο».¹⁴¹ Τα στοιχεία

¹³⁹ Ας σημειωθεί εδώ ότι θέση υπέρ ή κατά της νομικής αναγνώρισης της γυναικοκτονίας στο ελληνικό νομικό πλαίσιο υπερβαίνει τους σκοπούς της παρούσας εργασίας. Σε κάθε περίπτωση, μία δογματική θέση «υπέρ» ή «κατά» θα ήταν, εκτός από απλουστευτική, ανακόλουθη της ανώριμης, χρονικά, ακόμη επεξεργασίας μίας τέτοιας αλλαγής στο εγχώριο πλαίσιο. Όπως είναι εύλογο, στο εσωτερικό της νομικής και της εγκληματολογικής κοινότητας –αν υποθέσουμε ότι μπορούν αυτές έτσι απροβλημάτιστα να καταταχθούν ως ομοιογενείς ομάδες– υπάρχουν διχογνωμίες ως προς το ζήτημα: παρατηρούνται απόψεις που υποστηρίζουν ότι το νομικό πλαίσιο για ανθρωποκτονίες εκ προθέσεως είναι επαρκές, άλλες φωνές που ενώ αναγνωρίζουν το πολιτικό διακύβευμα πίσω από μία τέτοια υιοθέτηση, εκφράζουν ανησυχίες για το ότι μία τέτοια εξειδίκευση του νόμου θα μείνει απλώς «στα χαρτιά», ή και κάποιες που θεωρούν ότι η εξειδίκευση βάσει φύλου πηγαίνει τα πράγματα «πίσω» όσον αφορά στις διεκδικήσεις των, συνολικά αποκαλούμενων, «ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

¹⁴⁰ Η «άφυλη» (gender-neutral) ελληνική νομική επιστήμη και η αντιμετώπιση, υποτίθεται, όλων «τυφλά» και ισότιμα υπό το βλέμμα το νόμου, παρότι αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της νομικής επιστήμης εν γένει, στηρίζεται σε έναν βαθμό στο ψευδεπίγραφο ιδεολόγημα μίας κοινωνίας όπου όλα τα υποκείμενα απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα και ελευθερίες, δίχως να παίζει ρόλο η φυλή, η τάξη, το φύλο, η ηλικία, η εθνικότητα κ.ο.κ. και όπου η κάθε ανισότητα μπορεί να έρθει σε ισορροπία, εξίσωση, μέσω της νομικής παρέμβασης. Η συζήτηση αυτή τόσο των νομικών επιστημόνων/ισσών, όσο και ευρύτερα στην κοινωνία, περί της αξίας υιοθέτησης «ειδικού» όπως συχνά αναφέρεται τύπου ορισμών για τις κοινωνικά καταπιεσμένες ομάδες, διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στις διαφωνίες για τη γυναικοκτονία. Παρότι κάτι τέτοιο υπερβαίνει τους στόχους της εργασίας, έχει κάποια αξία να μελετηθεί το αν και πώς έχουν εκφραστεί αντίστοιχοι προβληματισμοί και σε άλλες περιπτώσεις «ειδικών» διατάξεων εγκλημάτων μίσους, όπως στην υιοθέτηση του ρατσιστικού εγκλήματος, την περίοδο πριν νομοθετηθεί η αντίστοιχη διάταξη και συσταθεί το Τμήμα Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας της ΕΛΑΣ κ.ο.κ.

¹⁴¹ Στοιχεία που παρουσιάστηκαν από την Αθηνά Πεγκλίδου στην εισήγησή της στην εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά». Η Πεγκλίδου διετέλεσε ως ειδική ερευνήτρια για την ελληνική περίπτωση στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα COST Action IS1206 (2013-2017). Στατιστικά στοιχεία τόσο για την Ελλάδα, όσο και για 25 ακόμη συμμετέχοντα στο πρόγραμμα κράτη-μέλη της Ε.Ε., μπορούν να βρεθούν γενικά στην ενότητα C. Corradi, A. C. Baldry, S. Buran, C. Kouta, M. Schröttle & L. Stevkonovic, (2018). “Exploring the data on femicide across Europe”, στο συλλογικό S. Weil, C. Corradi, M. Naudi (επιμ.). *Femicide Across Europe: Theory, Research and Prevention*, και ειδικά για την ελληνική περίπτωση με τη συμβολή της Πεγκλίδου στις σελ. 116-117, στο ίδιο.

που μας παρέχει η ερευνητική της δουλειά είναι χρήσιμα προς επίρρωση της τελευταίας διαπίστωσης:

ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ (2013)

Τόπος	Άνδρες	Γυναίκες
Άλλοι χώροι	54	9
Οικιακός χώρος	49	42
Σύνολο	103	51

Πίνακας 1.1¹⁴²

ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗ (2013)

Τόπος	Άνδρες	Γυναίκες
Άλλοι χώροι	80	2
Οικιακός χώρος	76	14
Σύνολο	156	16

Πίνακας 1.2¹⁴³

Τα στοιχεία από την ΕΛ.ΑΣ. που συνέλεξε η Πεγκλίδου για το έτος 2013, λειτουργούν σε δύο επίπεδα. Πρώτον, επιβεβαιώνουν και για την ελληνική περίπτωση τις παγκόσμιες τάσεις του εγκλήματος βάσει φύλου που περιγράφηκαν παραπάνω, ότι δηλαδή στο μεγαλύτερο μέρος τους οι ανθρωποκτονίες τελούνται από άνδρες που δολοφονούν άνδρες, με το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό να αφορά άνδρες που δολοφονούν γυναίκες. Σε δεύτερο επίπεδο, αναδεικνύουν τον παράγοντα του τόπου του εγκλήματος: η πλειοψηφία των δολοφονιών με θύματα άνδρες έχουν λάβει χώρα σε άλλους χώρους πέραν του οικιακού (παρ' όλα αυτά, με μικρή διαφορά, 54 έναντι 49), ενώ η πλειοψηφία των δολοφονιών με θύματα γυναίκες υπερτερούν στον οικιακό χώρο κατά ιδιαίτερα μεγάλη απόκλιση από ό,τι σε άλλους χώρους (42 έναντι 9).

¹⁴² Στο ίδιο. Όπως παρατηρούμε, τα μόνα βοηθητικά στοιχεία ως προς το έγκλημα είναι το φύλο θύτη-θύματος (άνδρες-γυναίκες) και ο χώρος τέλεσης του εγκλήματος (οικιακός ή άλλος).

¹⁴³ Στο ίδιο, σελ. 116-117.

Σύμφωνα με έγγραφο του EIGE που έχει προαναφερθεί,¹⁴⁴ τα επίσημα διοικητικά δεδομένα για στατιστικούς σκοπούς σχετικά με τη βία κατά των γυναικών (Violence Against Women, ή V.A.W.), συλλέγονται από τους τομείς της Αστυνομίας, της Δικαιοσύνης, της Υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών. Όσον αφορά στον τομέα της αστυνομίας, σε όλα τα κράτη-μέλη, τα δεδομένα αρχικά συλλέγονται στα δημοτικά αστυνομικά γραφεία και σε περιπτώσεις, στα γραφεία της περιφέρειας.¹⁴⁵ Ύστερα, σε όλα τα κράτη-μέλη τα δεδομένα συγκεντρώνονται από την κρατική/ομοσπονδιακή αστυνομική αρχή ή το Υπουργείο Εσωτερικών.¹⁴⁶ Η Ελλάδα συγκαταλέγεται ανάμεσα στα οκτώ κράτη-μέλη όπου η καταγραφή αστυνομικών αρχείων είναι στη δικαιοδοσία, πέραν του Υπουργείου Εσωτερικών, και κάποιας εθνικής στατιστικής υπηρεσίας, συγκεκριμένα της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (στο εξής, ΕΛΣΤΑΤ). Η ΕΛΣΤΑΤ είναι λοιπόν που, σύμφωνα με το έγγραφο του EIGE, συλλέγει τα αστυνομικά δεδομένα αναφορικά με τις ανθρωποκτονίες.¹⁴⁷ Κατόπιν αιτήματος παροχής στοιχείων στη Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας,¹⁴⁸ μου παραχωρήθηκαν τα πιο πρόσφατα χρονικά στοιχεία:

¹⁴⁴ Βλ. EIGE, (2016). “Administrative data collection on rape, femicide and intimate partner violence in E.U. Member States”.

¹⁴⁵ Στο ίδιο

¹⁴⁶ Στο ίδιο.

¹⁴⁷ Στο ίδιο.

¹⁴⁸ Η συνολική διαδικασία ήταν η εξής: αρχικά επισκέφθηκα τη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής (στο εξής, ΓΑΔΑ), στις 06/08/2019. Εφόσον δεν καταγράφεται η προηγούμενη σχέση θύτη-θύματος, ή το κίνητρο πίσω από την ανθρωποκτονία, αναζητούσα στοιχεία για ανθρωποκτονίες βάσει φύλου και χώρου τέλεσης του εγκλήματος, παράμετροι που από την έρευνα της Αθηνάς Πεγκλίδου γνωρίζουμε ότι είναι οι μόνες που κρατούνται από την ΕΛΑΣ. Καθώς τα στοιχεία αυτά παραχωρήθηκαν στην Πεγκλίδου κατόπιν αιτήματός της στη Στατιστική Υπηρεσία της ΕΛΑΣ, παρομοίως η επίσκεψή μου στη ΓΑΔΑ πρωταρχικό στόχο είχε το να έρθω σε επαφή με τη Στατιστική Υπηρεσία και να αιτηθώ στοιχεία ανθρωποκτονιών για μετά το 2013, έτος που αφορούσε η έρευνα της Πεγκλίδου. Συναντώντας διαφορετικές αποκρίσεις στο ερώτημα πώς και πού μπορώ να βρω τη Στατιστική Υπηρεσία, τελικά οι υπάλληλοι της ΓΑΔΑ με ανακατηύθυναν στο Αρχηγείο της ΕΛΑΣ στην οδό Κανελλοπούλου 4. Εκεί με τη σειρά τους με παρέπεμψαν να επικοινωνήσω με το Γραφείο Τύπου της ΕΛΑΣ, από όπου μου δόθηκε η οδηγία να στείλω επιστολή μέσω mail στη Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. Κατόπιν του αιτήματος αυτού, μου παραχωρήθηκαν τα στοιχεία αυτά για τα έτη 2013-2018. Ακόμη, είχε πέσει στην αντίληψή μου από την εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά» (14 Μαρτίου 2019), ότι λίγες ημέρες νωρίτερα, στις 8 Μαρτίου, η ΕΛΑΣ είχε προχωρήσει στη δημιουργία Τμήματος Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής Βίας (βλ. το αντίστοιχο δελτίο τύπου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη,

http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&lang=&perform=view&id=6703&Itemid=681). Στόχος του Τμήματος αυτού, σύμφωνα με την εκπρόσωπο Αλληλεγγύης Γυναικών της Δημοκρατικής Ένωσης Κίνησης Αστυνομικών, είναι να στηρίζει θύματα ενδοοικογενειακής βίας. Ειδικότερα, τα Αστυνομικά Τμήματα περιοχών αλλά και οι κεντρικές αστυνομικές διευθύνσεις θα στελεχώνονταν με αστυνομικά όργανα που έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση για την αρωγή θυμάτων. Τα όργανα βάσης, οι πρώτοι/ες αστυνομικοί με τους/ις οποίους/ες έρχεται σε επαφή μία κακοποιημένη γυναίκα φτάνοντας στο εκάστοτε Α.Τ., καλούνται να καταγράψουν λεπτομερώς το ιστορικό της βίας και να φέρουν άμεσα το θύμα σε επαφή με κοινωνική/ό λειτουργό, ψυχολόγο, νομική υποστήριξη κοκ. Στο ερώτημά μου πώς μπορώ να έρθω σε επαφή με το εν λόγω Τμήμα, για να πάρω χρήσιμες πληροφορίες για την έρευνα, οι υπάλληλοι τόσο της ΓΑΔΑ όσο και του Αρχηγείου της ΕΛΑΣ δε γνώριζαν πού να με παραπέμψουν, ενώ δήλωναν αβέβαιοι ακόμη και για την ύπαρξη κάποιου τέτοιου τμήματος. Αντίστοιχα,

Πίνακας 1.3.

ΠΙΝΑΚΑΣ							
με δράστες-θύματα ανθρωποκτονιών κατά τα έτη 2013-2018 στην ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ							
ΕΤΗ	ΘΥΜΑΤΑ			ΔΡΑΣΤΕΣ			
	ΑΡΡΕΝ	ΘΥΛΗ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΡΕΝ	ΘΥΛΗ	ΑΓΝΩΣΤΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
2013	103	52	155	165	17	40	222
2014	81	27	108	102	12	32	146
2015	63	30	93	87	10	16	113
2016	58	26	84	95	8	17	120
2017	63	23	86	89	7	20	116
2018	70	29	99	88	4	32	124
ΠΗΓΗ: Μηνιαίες Αναφορές Δ.Α.							

Πίνακας 1.4

ΠΙΝΑΚΑΣ						
με δράστες-θυμάτα ανθρωποκτονιών με αιτία την Ενδοοικογενειακή βία κατά τα έτη 2013-2018 στην ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ						
ΕΤΗ	ΘΥΜΑΤΑ			ΔΡΑΣΤΕΣ		
	ΑΡΡΕΝ	ΘΥΛΗ	ΣΥΝΟΛΟ	ΑΡΡΕΝ	ΘΥΛΗ	ΣΥΝΟΛΟ
2013	8	13	21	16	5	21
2014	7	12	19	15	2	17
2015	5	11	16	13	3	16
2016	6	14	20	18	4	22
2017	4	8	12	12	1	13
2018	11	13	24	19	4	23
ΠΗΓΗ: Μηνιαίες Αναφορές Δ.Α.						

Η διαφορά ανάμεσα στα στοιχεία της Πεγκλίδου και τα παραπάνω έγκειται σε δύο παράγοντες: πρώτον, ο 2^{ος} πίνακας αναφέρει ρητά την ενδοοικογενειακή βία,¹⁴⁹ κάτι που σημαίνει ότι η

η περιήγηση στο διαδίκτυο δεν απέφερε παραγωγικότερους καρπούς, αφού καταλήγει στο ΦΕΚ ίδρυσης δίχως ειδική ιστοσελίδα, περαιτέρω στοιχεία και πληροφορίες επικοινωνίας κοκ.

¹⁴⁹ Χαρακτηριστικά, μέχρι και το 2006 (Ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις) η συζυγική βία διωκόταν μόνον ως κοινή σωματική βλάβη (άρθρα 308-312 του Π.Κ.). Μέχρι το 2006 μάλιστα δεν αναγνωριζόταν ούτε το έγκλημα του βιασμού μέσα στον γάμο, ενώ η έννοια της σωματικής βλάβης δεν περιελάμβανε ούτε την οικονομική ούτε την ψυχολογική βία. Ως αποτέλεσμα, δεν καλύπτονταν νομικά πολλά περιστατικά συζυγικής βίας. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Στρατηγάκη, «σε περιπτώσεις έκρυθμης συζυγικής σχέσης, και τέτοια ήταν η βάνουση συμπεριφορά του συζύγου, η σύζυγος μπορούσε να ζητήσει έννομη προστασία και το δικαστήριο να επιβάλει μέτρα για την προστασία της, όπως η απομάκρυνση του συζύγου και η παραχώρηση της συζυγικής στέγης κατά τον χρόνο της διάστασης». Γράφοντας εν έτει 2006, τη χρονιά δηλαδή που μπορούμε να μιλάμε για τη, θεωρητικά, προοδευτικότερη, όσον αφορά στα δικαιώματα των γυναικών, νομική συνθήκη στη σύγχρονη Ελλάδα, η Στρατηγάκη διατείνεται ότι και ο Ν. του 2006 δε φροντίζει επαρκώς για τα πάγια αιτήματα του γυναικείου κινήματος, που είναι η ισχυροποίηση του νομοθετικού πλαισίου μεν, και η χρηματοδότηση πολιτικών αρωγής στα θύματα. Οφείλει να καταστεί σαφής η αγνόηση από μέρους του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου των περιπτώσεων οικονομικής βίας (δεδομένων των πολύ συχνών περιπτώσεων οικονομικής εξάρτησης της συζύγου από τον σύζυγο, ειδικά για τις γυναίκες που παντρεύονταν και μετά αναλάμβαναν συχνά εξ' ολοκλήρου τη φροντίδα των παιδιών, μην έχοντας πιθανώς ακίνητη και λοιπή περιουσία στο όνομά τους) και ψυχολογικής βίας εις βάρος των γυναικών. Μ. Στρατηγάκη, (2006). *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*, σελ. 161-164. Αθήνα: Μεταίχμιο.

σχέση θύματος-δράστη, ξεκίνησε να καταγράφεται σε έναν βαθμό, και πάντοτε εντός πλαισίου ενδοοικογενειακής βίας –¹⁵⁰ δίχως να σημαίνει ότι αυτό αποτελεί πλήρη βοήθεια αναφορικά με τη γυναικοκτονία, καθώς δεν καταγράφεται, ή τουλάχιστον όχι στους πίνακες που μας δόθηκαν, η ακριβή τους σχέση ή το κίνητρο- και δεύτερον, στα στοιχεία που μας στάλθηκαν δεν καταγράφεται ο χώρος στον οποίο έλαβε χώρα το έγκλημα. Παρ’ όλα αυτά, η επικοινωνία με την τότε Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων,¹⁵¹ την ΕΛΣΤΑΤ¹⁵² και την ΕΛΑΣ, έφερε στο φως μία εικόνα ως προς τη συλλογή δεδομένων, η οποία έρχεται σε πολλές αντιθέσεις, όχι μόνο με τα στοιχεία από την έρευνα του COST, ενώ είναι ενδεικτική και ρήξεων στο εσωτερικό των δομών. Συγκεκριμένα, τα παραπάνω δεδομένα προσκρούουν σε ρήξεις με την παροχή πληροφοριών από τη ΓΓΙΦ: «Στοιχεία για τις γυναικοκτονίες τηρούνται από την Ελληνική Αστυνομία. Η κρατική αναγνώριση των γυναικοκτονιών ως σχετιζόμενες πλήρως με το φαινόμενο της έμφυλης βίας ήρθε αρχικά με την ψήφιση του νόμου για την ενδοοικογενειακή βία (ν.3500/2006) και στη συνέχεια με την επικύρωση της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης από το ελληνικό κράτος (ν.4531/2018). Επομένως, ο αριθμός των γυναικών θυμάτων ανθρωποκτονιών από συγγενικά πρόσωπα τηρείται από την Ελληνική Αστυνομία από το 2006. Στα πλαίσια της εφαρμογής της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης, η ΕΛΑΣ τροποποίησε τον τρόπο καταγραφής των περιστατικών έμφυλης βίας συμπεριλαμβάνοντας –ανάμεσα σε άλλα- και την σχέση θύματος-δράστη».¹⁵³ Παρ’ όλα αυτά, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης διέπεται από το εξής χαρακτηριστικό, όπως συμπυκνώνεται από την Άννα Βουγιούκα: «Οι γυναικοκτονίες δεν συμπεριλαμβάνονται στις δέκα και πλέον μορφές έμφυλης βίας που κατονομάζονται και

¹⁵⁰ Ο νόμος για την ενδοοικογενειακή βία αφορά αποκλειστικά περιπτώσεις που το θύμα (που μπορεί να είναι παιδί ή ενήλικας) διαμένει μαζί με τον θύτη. Σε περίπτωση συντροφικής σχέσης, το θύμα πρέπει να είναι είτε σε σύμφωνο συμβίωσης είτε παντρεμένη μαζί του (είτε πολιτικά είτε θρησκευτικά), σίγουρα πάντως να συζεί με τον θύτη, ειδάλλως, αν βρίσκονται σε διαφορετικές στέγες, δε θεωρείται ενδοοικογενειακή βία και δεν καλύπτεται νομικά.

¹⁵¹ Επισκέφθηκα τη ΓΓΙΦ στην κεντρική της υπηρεσία στην οδό Δραγατσανίου 8 στην Αθήνα, στις 26/07/19. Σε επικοινωνία με το Τμήμα Καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών τρεις μέρες μετά (29/07), αιτήθηκα οποιοδήποτε διαθέσιμο στοιχείο σχετικά με τις γυναικοκτονίες που ενδεχομένως να κατέγραφε άτυπα η ΓΓΙΦ. Όπως είναι εύλογο, δεν τηρείται κάποια τέτοια καταγραφή.

¹⁵² Σε τηλεφωνική επικοινωνία με την ΕΛΣΤΑΤ και συγκεκριμένα το υπεύθυνο τμήμα για την καταγραφή αιτιών θανάτου, ενημερώθηκα ότι η αποκλειστική πηγή πληροφοριών της για τους θανάτους (και συγκεκριμένα την κατηγορία «Εξωτερικές αιτίες νοσηρότητας και θνησιμότητας-Βίαιοι θάνατοι», που περιλαμβάνει την περίπτωση της ανθρωποκτονίας), είναι το Υπουργείο Εσωτερικών, και περισσότερο το Ληξιαρχείο. Το τελευταίο είναι που, στην περίπτωση που δε φαίνεται καθαρά η αιτία θανάτου, μπορεί και να παρέχει στην ΕΛΣΤΑΤ την ιατροδικαστική έκθεση για να διαπιστωθεί. Μεταξύ της ΕΛΣΤΑΤ και του Ληξιαρχείου, παρεμβάλλεται ο φορέας *idika*. Οι υπεύθυνοι/οι της ΕΛΣΤΑΤ του τμήματος αιτιών θανάτου με τις/ους οποίες/ους ήρθα σε επαφή, όταν τους εξέθεσα τις αντιφάσεις που συνάντησα σχετικά με τη συλλογή δεδομένων, πρότειναν ότι πιθανώς να ισχύει η πληροφορία του ΕΙΓΕ για στοιχεία σχετικά με τη δικαιοσύνη (βλ. σελ. 43), δηλαδή πως πιθανώς η υπηρεσία της ΕΛΣΤΑΤ που συλλέγει στοιχεία από τα δικαστήρια για ανθρωποκτονίες εκ προθέσεως, να έρχεται σε επαφή και να αντλεί στοιχεία σε αυτή τη διαδικασία και με την ΕΛΑΣ.

¹⁵³ Οι πληροφορίες που πολύ άμεσα μου παραχωρήθηκαν από τη ΓΓΙΦ παρατίθενται αυτούσιες, όπως μου αποστάλθηκαν.

ορίζονται από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης και αυτό συνιστά σοβαρό θεσμικό κενό».¹⁵⁴ Συμπερασματικά, αποτέλεσμα του αντιφατικού όγκου πληροφοριών είναι η αδυνατότητα εξαγωγής βέβαιων συμπερασμάτων για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η αλυσιδωτή διαδικασία συλλογής επίσημων εγχώριων στατιστικών δεδομένων.

Κλείνοντας, οφείλει να καταστεί σαφές ότι η αξία των στατιστικών στοιχείων στα οποία αφιερώθηκε η προηγούμενη και η παρούσα ενότητα, δεν έγκειται, τουλάχιστον στα πλαίσια της εργασίας, μονολιθικά στο περιεχόμενό τους, αλλά προτείνεται να ιδωθούν μέσω μίας σχετικά επιδερμικής ως προς τα νούμερα κριτικής ανάγνωσης. Αυτός είναι και ο λόγος –πέραν του ότι μία εργασία αφιερωμένη στη γυναικοκτονία δεν μπορεί να τα αξιοποιήσει πλήρως, εφόσον ακριβώς δεν πρόκειται για νούμερα γυναικοκτονιών- που δεν προχωρήσαμε σε ενδελεχή ανάλυση των στοιχείων των πινάκων της ΕΛΑΣ. Τα στατιστικά στοιχεία σε επίσημο εθνικό επίπεδο για τη γυναικοκτονία, ή μάλλον, η απουσία τους στην ελληνική περίπτωση, είναι εξέχουσας σημασίας, στο πλαίσιο που οι επίσημες στατιστικές δεν είναι άλλο από ανθρώπινες κατασκευές στο ειδικό ιστορικό τους συγκείμενο. Φανερώνουν την πολιτική ατζέντα κράτους και κυβέρνησης και τον τρόπο που οργανώνουν και προτεραιοποιούν ένα ορισμένο σώμα γνώσης που αφορά το έθνος.¹⁵⁵ Υπό το παραπάνω πρίσμα διαφαίνεται ο κοινωνιολογικός χαρακτήρας των δεδομένων, ή με τα λόγια του Durkheim: “The rates can be said to be social facts in the sense that they are not individual, but are societal characteristics” («οι δείκτες μπορούν να θεωρηθούν κοινωνικά γεγονότα υπό την έννοια ότι δεν είναι ατομικά, αλλά κοινωνικά χαρακτηριστικά»),¹⁵⁶ η δολοφονία γυναικών επειδή είναι γυναίκες όχι μόνο δεν αντιμετωπίζεται ως κοινωνικό φαινόμενο ισότιμης σημασίας με άλλα, αλλά ως άξια πλήρους αποσιώπησης. Χαρακτηριστικά, μία περιήγηση στον επίσημο ιστότοπο της ΕΛΣΤΑΤ είναι επαρκής ώστε να γίνει αντιληπτό τι είναι, κρατικά, σημαντικό να μετράται και τι όχι. Αντίστοιχες διαπιστώσεις σχηματίζονται και από τον επίσημο ιστότοπο της ΕΛΑΣ, όπου κυριαρχούν δελτία αναφοράς σχεδόν αποκλειστικά για την εξάρθρωση κυκλωμάτων τρομοκρατών, με μηδαμινή την εμφάνιση στοιχείων, δελτίων ή εγκυκλίων που να αφορούν το έμφυλο έγκλημα, την ενδοοικογενειακή βία κ.ο.κ.

¹⁵⁴ Άννα Βουγιούκα, (2019). «Femicide/feminicidio/γυναικοκτονία: Lingua feminista και το διαρκές αίτημα για μια αξιοβίωτη ζωή». Για την κύρωση συγκεκριμένων διατάξεων της Σύμβασης από τον ελληνικό νόμο (Ν. 4531/2018), δεξ ΦΕΚ 62/Α/5-4-2018. Στο <http://www.isotita.gr/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%83%CE%B5-%CF%86%CE%B5%CE%BA-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BD-4531-2018-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%8D%CF%81%CF%89%CF%83/> (τελευταία πρόσβαση 01/08/2019).

¹⁵⁵ S. Weil, (2016). “Making femicide visible”, σελ 8.

¹⁵⁶ (Η μετάφραση δική μου). Στο ίδιο, σελ 3, 10.

Στο σημείο αυτό, ο όρος «έμφυλο έγκλημα», χρήζει επεξήγησης, που μας φέρνει στο ζήτημα της γλώσσας και των όρων: ο όρος αυτός είναι σαφώς δικής μας επιλογής, εφόσον το «φύλο» είναι σχεδόν ανύπαρκτο στην κρατική γλώσσα (εξαίρεση αποτελεί η πρώτη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, και νυν Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων) και σίγουρα πάντως αρκετά περιορισμένο, σε ευθεία σύνδεση με τον αρκετά «άφυλο», στην ορολογία του, ελληνικό νόμο και των αποδεκτών από την Ελλάδα διεθνών και ευρωπαϊκών κυρώσεων και συμβάσεων.¹⁵⁷ Μερικά παράδειγματα ως προς αυτό είναι ότι το τμήμα της ΕΛΑΣ που αναφέραμε νωρίτερα, φέρει τίτλο «Τμήμα Αντιμετώπισης Ενδοοικογενειακής –όχι έμφυλης- Βίας» σε ευθεία σύνδεση με τον ν. 3500/2006 για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας, ή το ότι τα στοιχεία που μας παρείχε η ΕΛΑΣ (βλ. 2^ο πίνακα), στην καλύτερη περίπτωση αφορούν τις ανθρωποκτονίες βάσει και πάλι του ν. 3500/2006, συναντώντας εκεί όμως το όριο των δυνατοτήτων τους.

Από τη μετονομασία της ΓΓΙΦ προς μία οικογενειοκεντρικού –και άρα και ετεροκανονικού, εντός των σύγχρονων δεδομένων-, τύπου δομή, που υπάγεται πλέον στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, αντί του Υπουργείου Εσωτερικών, αποκτώντας άλλη νοηματοδότηση, μέχρι τα πρακτικά εμπόδια που θα συναντήσει μία γυναίκα που θα ζητήσει την αρωγή του ειδικού τμήματος της ΕΛΑΣ, της οποίας ενδέχεται η κακοποίηση να μην εντάσσεται σε ό,τι προβλέπεται από τον ν. 3500/2006 ως ενδοοικογενειακή βία (βλ. την επεξηγηματική υποσημείωση 149), όλα τούτα πρόκειται πολύ περισσότερο για άσκηση πολιτικής, και πολύ λιγότερο για συσσώρευση, ή μη, αποστειρωμένων αριθμητικών στοιχείων. Με δεδομένη τη διαπίστωση ότι θεσμοί και φορείς όπως η ΕΛΣΤΑΤ και η ΕΛΑΣ δεν μπορούν παρά να επικοινωνούν και γλωσσικά με τους κατοχυρωμένους νόμους του κράτους, είναι ενδιαφέρουσες οι προκλήσεις που θέτει αυτό τόσο στην ευρύτερη διεκδίκηση δικαιωμάτων,

¹⁵⁷ Αποτελεί σε έναν βαθμό αφέλεια ότι η ορολογία οποιουδήποτε πεδίου, εντός αυτού που η Luce Irigaray ονόμασε «ανδροκρατική σημασιοδοτική οικονομία» μπορεί να είναι πράγματι άφυλη, είτε στο συμβολικό επίπεδο γλώσσας που εξετάζει η εν λόγω στοχάστρια, είτε σε κυριολεκτικό επίπεδο εφαρμογής πολιτικής. Οι θηλυκότητες ορίζονται όχι μόνο μέσω της ρητής αναφοράς τους, αλλά και –ή μάλλον κυρίως μέσω αυτής- της γλωσσικής τους απουσίας και του προσδιορισμού του αρσενικού ως του αυτονόητου υποκειμένου. Η παρατήρηση της Μάρως Παντελίδου-Μαλούτα, αναφορικά με τις κυρίαρχες εννοιολογήσεις εντός του δημοκρατικού πολιτεύματος και τη σχέση τους με τη διατήρηση της γυναικείας υποτέλειας, είναι ιδιαίτερα χρήσιμη. Με τα λόγια της: «Συνεπώς, η αποδόμηση της ουσιοκρατικής κατηγορίας/ταυτότητας «γυναίκες» είναι εντελώς απαραίτητη με στόχο την καταπολέμηση μίας ουσιώδους αντίφασης της δημοκρατίας μέσω της μεταβολής της κυρίαρχης εννοιολόγησης του πολίτη, στην οποία ο φαινομενικά άφυλος χαρακτήρας νομιμοποιεί τελικά τη γυναικεία υποτέλεια». (Για την αναφορά στη θεωρία της Irigaray, βλ. J. Butler, (1990). *Αναταραχή Φύλου. Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας*, σελ. 35-36, 39). Για τη συμβολή της Παντελίδου-Μαλούτα, δες Μ. Παντελίδου-Μαλούτα, (2002). *Το Φύλο της Δημοκρατίας: Ιδιότητα του πολίτη και έμφυλα υποκείμενα*. Α. Μπουκάλα (διορθώσεις), σελ. 119-120. Αθήνα: Σαββάλας.

όσο και σε ερευνητικές δουλειές που εκκινούν από άλλες αφετηρίες και υιοθετούν άλλη ορολογία, όπως η παρούσα. Αναδεικνύει τα όρια του εκάστοτε ερευνητικού εγχειρήματος στο ιστορικό και πολιτισμικό του πλαίσιο, αλλά και την ανάγκη για ορατότητα του φαινομένου της γυναικοκτονίας και πολιτικές και θεσμικές αλλαγές.

Ειδικά με βάση τις πληροφορίες που έχουν πλέον συγκεντρωθεί από το Ε.Ο.Φ., αλλά και τον βιβλιογραφικό όγκο που καταδεικνύει την κατάσταση σε παγκόσμιο επίπεδο, διάφοροι/ες κοινωνικοί επιστήμονες/ισσες στην Ελλάδα διατείνονται για την ανάγκη να καταγράφεται και η σχέση μεταξύ θύτη-θύματος και να αναγνωριστεί η γυναικοκτονία ως πραγματική κατάσταση. Μόνο έτσι θα καταστεί δυνατό να κρατώνται διοικητικά δεδομένα για την ελληνική επικράτεια από τις επίσημες στατιστικές αρχές, ώστε να αναδειχθεί πρώτον η ύπαρξη του προβλήματος, δεύτερον, η έκτασή του, και τρίτον, τρόποι αντιμετώπισής του.

Υποθέσεις εργασίας

Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα παρατέθηκαν στην εισαγωγή, τη βιβλιογραφική επισκόπηση κοκ, η εργασία δε στοχεύει να τοποθετηθεί επί του συνόλου των στοιχείων που έχουν θιχτεί, καθότι αυτά προέρχονται από μία μεγάλη ποικιλία διακριτών αν και αλληλοδιαπλεκόμενων πεδίων, και κάτι τέτοιο θα ήταν αδύνατο. Εκκινεί από το δεδομένο ότι κανένα δελτίο ειδήσεων δεν έχει υιοθετήσει τον όρο «γυναικοκτονία», τόσο γενικά, όσο και για να αναφερθεί στις περιπτώσεις που εξετάζουμε, και προχωρά να θέσει την έμφαση στις πρακτικές λόγου των ειδήσεων. Εκτιμάται ότι οι πρακτικές λόγου των δελτίων ειδήσεων διέπονται από τα εξής χαρακτηριστικά: Πρώτον, αυτό της απομόνωσης του φαινομένου της γυναικοκτονίας, δεύτερον, της διαίρεσης και κατάταξης μεταξύ των υποκειμένων, τρίτον, της δραματοποίησης της είδησης της γυναικοκτονίας και τέταρτον, τη φυσικοποίηση και κανονικοποίηση της έμφυλης βίας. Η αρχική υπόθεση είναι ότι στο σύνολό τους, τα παραπάνω στοιχεία αντικειμενοποιούν τα υποκείμενα και τα καθηλώνουν στις «φυσικές» και «λογικές» θέσεις των κανονιστικών τους φύλων. Ειδικότερα, θέλουν τις γυναίκες να δέχονται –και να αξίζουν– τη θανατηφόρο βία που τους ασκείται και τους άνδρες να μην μπορούν παρά να την ασκούν. Ο ειδησεογραφικός λόγος λογίζεται ότι λειτουργεί συσκοτίζοντας κατ' αρχάς, τις περίπλοκες σχέσεις εξουσίας που διαδραματίζονται στις κυριολεκτικές εξοντώσεις των γυναικών και κατά δεύτερον, τον δικό τους ρόλο και ευθύνη ως μέσων μαζικής επικοινωνίας στη συμβολική βία που ασκούν, η οποία διατηρεί συνδέσεις με την προαναφερθείσα υλική εξόντωση.

Τα παραπάνω δε θεωρείται ότι επιστρατεύονται από τα μαζικά μέσα στην κατεύθυνση απόδειξης τόσο, όσο περισσότερο εδραίωσης της βίας ως αυταπόδεικτης, δεδομένης και απροβλημάτιστα σταθερής κατάστασης. Ακριβέστερα, είναι τέτοιας έντασης η φυσικοποίηση και κανονικοποίηση της καθημερινή έμφυλης βίας, που η βία κατά των γυναικών δε φαίνεται να χρειάζεται να αποδειχθεί που προβάλλεται ως υπεριστορική αλήθεια.¹⁵⁸ Αναμένεται ότι η προσεκτική παρατήρηση των δημοσιογραφικών πρακτικών λόγου θα καταστήσει διάφανο το γιατί οι τελευταίες αποτελούν ακαταμάχητο πόλο έλξης για το κοινό, στο σημείο της πειθούς και του εθισμού στην καθημερινή παρακολούθηση.

¹⁵⁸ Δ. Παρασκευά-Βελουδογιάννη, (2015). *Ο Εχθρός, το Αίμα, ο Τιμωρός. Αναλύοντας δεκατρείς λόγους του «Αρχηγού» της Χρυσής Αυγής*. Αθήνα: Νήσος, σελ. 70.

Συλλογή υλικού

Το υπό ανάλυση υλικό προέκυψε από την παρακολούθηση κεντρικών δελτίων ειδήσεων που είχαν προβληθεί σε κανάλια της ελληνικής τηλεόρασης από τον Νοέμβριο του 2018 έως και τον Ιούλιο του 2019, και αφορά τις γυναικοκτονίες που τελέστηκαν στη χώρα εκείνο το διάστημα. Ως προς τις μεθοδολογικές επιλογές συλλογής του υλικού και των πηγών άντλησής του, εξετάστηκαν κριτήρια που αφορούν μία ποικιλία πεδίων, τρία εκ των οποίων χρήζουν αναφοράς.

Πρώτον, γιατί επιλέχθηκαν οι συγκεκριμένες οι υποθέσεις γυναικοκτονίας, ανάμεσα σε ένα μεγαλύτερο σύνολο που συνέβησαν εντός του ίδιου χρονικού διαστήματος; Με άλλα λόγια, ποια στάθηκαν κριτήρια επιλογής γυναικοκτονιών που θα αποτελέσουν τον βασικό κορμό της ανάλυσης; Η έρευνα κατέληξε σε οκτώ περιπτώσεις διότι πρώτον, ως προς το θεωρητικό κομμάτι, εκείνες συμπύκνωναν επαρκώς κάποια μοτίβα του κυρίαρχου δημοσιογραφικού λόγου, όπως αυτά αναφέρθηκαν στις «Υποθέσεις εργασίας». Δεύτερον, ως προς το πρακτικό κομμάτι, το μιντιακό υλικό για κάποιες υποθέσεις ήταν πενιχρό, αμφίσημο ως προς τα τεκταινόμενα, δύσκολο ή και ανέφικτο στην απόκτηση και αποδελτίωση.

Δεύτερον, γιατί το μέσο μαζικής επικοινωνίας της επιλογής μας ήταν η τηλεόραση; Η επιλογή των τηλεοπτικών καναλιών και κατ' επέκταση των δελτίων ειδήσεων έγινε με το κριτήριο της κατά το δυνατόν ευρύτερης απεύθυνσης προς το κοινό, γεωγραφικά, ηλικιακά κοκ. Ειδικότερα, επιδιώχθηκε η μεγαλύτερη δημοφιλία του ειδησεογραφικού μέσου, με άμεση προσβασιμότητα και χρήση του από το κοινό. Εφόσον η τηλεόραση συνεχίζει να αποτελεί σταθερά το πιο δημοφιλές ανάμεσα στα μέσα μαζικής επικοινωνίας, με το καθημερινό της πρόγραμμα να επικοινωνείται στο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού σε σχέση με άλλα μέσα, υπήρξε το σταθερό σημείο αναφοράς μας. Ακόμη, έχει την ιδιότητα να συνδυάζει πέραν του προφορικού λόγου, πολλαπλά ακόμη στοιχεία «λόγου» προς το ακροατήριο, όπως την εικόνα, τον ήχο, τα συνδυαστικά εφέ κοκ. Τα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων έχουν επίσης προτέρημα λόγω της δομής τους: ειδικότερα, αναφορικά με την επικοινωνία μεταξύ πομπού-δέκτη, την καθετότητα διάχυσης της πληροφορίας, καθώς και τον σύντομο χρόνο αναφοράς τους στην κάθε είδηση. Αυτό φυσικά δεν ισχύει για όλα τα γεγονότα που καλύπτονται, αφού σίγουρα παρατηρείται απόκλιση ανάμεσα στους χρόνους μετάδοσης νέων περί δημοσιονομικής πολιτικής της κυβέρνησης και γυναικοκτονίας.¹⁵⁹ Η πιο ειδική επιλογή καναλιών της τηλεόρασης κατέληξε να

¹⁵⁹ Αυτό τίθεται σε ευθεία αντίθεση με εκπομπές γνώμης, ή τις λεγόμενες «κοινωνικές εκπομπές», όπου τόσο παρουσιάστρια/ής όσο και τα καλεσμένα άτομα εξομολογούνται, εκφράζονται με σαφήνεια και σε

συμπεριλαμβάνει τα Alpha, ΣΚΑΪ, ANT1, STAR, OPEN TV και EPT^{160, 161} διαδικασία η οποία ξεκίνησε βάσει δημοφιλίας του κάθε καναλιού, αλλά κατέληξε να γίνεται περισσότερο βάσει άλλων παραγόντων.¹⁶² Η εστίαση στα κανάλια που εκπέμπουν σε πανελλαδική εμβέλεια έγινε για συναφείς λόγους υψηλής τηλεθέασης. Επικουρικά χρησιμοποιήθηκαν τοπικά κανάλια ειδήσεων που αναφέρθηκαν στο εκάστοτε έγκλημα, στα οποία συχνά παραπέμπουν τα εθνικής εμβέλειας κανάλια.¹⁶³ Τέλος, δημοσιεύματα του ηλεκτρονικού Τύπου χρησίμευσαν επίσης

μάκρος πάνω σε τεκταινόμενα της κοινωνικής ζωής. Είναι πιθανό ότι μία ερκετά διαφορετική μεταχείριση της ανάλυσης λόγου θα απαιτούνταν για τέτοιου τύπου εκπομπές.

¹⁶⁰ Η επιλογή της EPT κρίθηκε σημαντική και στο επίπεδο του ότι αποτελεί το μόνο πανελλαδικής εμβέλειας δημόσιο κανάλι, σε αντίθεση με τα υπόλοιπα ιδιωτικά. Η ανάλυση λοιπόν στην περίπτωση της, φιλτράρεται και βάσει του δημόσιου χαρακτήρα της, και μέσω αυτού του φίλτρου, διαπιστώθηκε μία σειρά πολύτιμων στοιχείων όπως θα δούμε κατά την ανάλυση.

¹⁶¹ Όπως τονίζει η Marian Meyers βάσει των συνεντεύξεων που πήρε από ρεπόρτερ, παρ' όλες τις μικροδιαφορές στη μετάδοση νέων, τα κανάλια παρουσιάζουν σχεδόν πλήρη συνάφεια μεταξύ τους ως προς το περιεχόμενο του ρεπορτάζ. Διαφορές υπάρχουν κυρίως ως προς τη σειρά με την οποία θα αναφερθούν τα γεγονότα ή τον λίγο διαφορετικό τρόπο μετάδοσης. Σε κάθε περίπτωση, η εργασία δεν έχει στόχο να προβεί σε μία συγκριτική ανάλυση μεταξύ των τηλεοπτικών σταθμών. Δεν πρέπει να λησμονείται, άλλωστε, ότι εφόσον στο αστυνομικό ρεπορτάζ τα κανάλια χρησιμοποιούν τις ίδιες πηγές, με κυριότερη ανάμεσά τους τις αστυνομικές αρχές, η ταύτιση είναι εύλογη. M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 89.

¹⁶² Ενδεικτικά, τα νούμερα τηλεθέασης κεντρικών δελτίων ειδήσεων βάσει τηλεοπτικού καναλιού για το διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 2017 έως και τον Ιούνιο του 2018 στο (02/07/2018). «Η τηλεθέαση των κεντρικών δελτίων ειδήσεων των καναλιών. Τι έδειξαν τα νούμερα για την τηλεοπτική σεζόν από το Σεπτέμβριο έως και τον Ιούνιο». [newsbeast.gr. https://www.newsbeast.gr/media/arthro/3770219/i-tiletheasi-ton-kentrikon-deltion-idiseon-ton-kanalion](https://www.newsbeast.gr/media/arthro/3770219/i-tiletheasi-ton-kentrikon-deltion-idiseon-ton-kanalion) (τελευταία πρόσβαση 08/08/2019). Ακόμη, για τον Σεπτέμβριο 2017 έως και τον Μάρτιο 2018, αλλά και για το τρίμηνο Ιανουάριος 2018 – Μάρτιος 2018, δες (30/03/2018). «Η μάχη της τηλεθέασης στα κεντρικά δελτία ειδήσεων των καναλιών». [newsbeast.gr. https://www.newsbeast.gr/media/arthro/3460598/i-machi-tis-tiletheasis-sta-kentrika-deltia-idiseon-ton-kanalion](https://www.newsbeast.gr/media/arthro/3460598/i-machi-tis-tiletheasis-sta-kentrika-deltia-idiseon-ton-kanalion) (τελευταία πρόσβαση 08/08/2019). Για το διάστημα από 1^η έως και 28^η Φεβρουαρίου 2019, δες (01/03/2019). «Τηλεθέαση: Στην κορυφή το δελτίο ειδήσεων του Alpha». [thepressroom.gr. https://www.thepressroom.gr/media/tiletheasi-stin-koryfi-deltio-eidiseon-toy-alpha](https://www.thepressroom.gr/media/tiletheasi-stin-koryfi-deltio-eidiseon-toy-alpha) (τελευταία πρόσβαση 08/08/2019). Αρχικά έγινε προσπάθεια για την επιλογή μίας αντίστοιχης προτεραιοποίησης στα κανάλια από τα οποία θα αντλούνταν το υλικό, βάσει των στατιστικών τηλεθέασης. Αυτό πρακτικά σήμαινε να δοθεί έμφαση και να αντληθεί περισσότερο υλικό από τον Alpha, λόγω της σταθερά υψηλότερης θέσης που κατέχει στους δείκτες τηλεθέασης, έπειτα λίγο λιγότερο από τον ΣΚΑΪ (ή τον ANT1, αφού, ανάλογα με το τρίμηνο/εξάμηνο ερευνών για τους δείκτες τηλεθέασης οι δύο τηλεοπτικοί σταθμοί παρουσιάζουν και ισοτιμία δεικτών) κ.ο.κ., όμως οι διαθέσιμες πληροφορίες δεν ήταν εξίσου εύκολα προσβάσιμες για το κάθε κανάλι, και η επιλογή εστίασε στο προσβάσιμο μεν, και χρήσιμο δε, βάσει των υποθέσεων εργασίας μας.

¹⁶³ Ας σημειωθεί, παρ' όλα αυτά, ότι η ερευνητική δουλειά εστιασμένη στον τοπικό δημοσιογραφικό παράγοντα, είτε πρόκειται για έντυπο ή ηλεκτρονικό Τύπο, είτε για τηλεοπτικό κανάλι, παρουσιάζει το δικό της ιδιαίτερο ενδιαφέρον, όπως φαίνεται από τη δουλειά της Έφης Αβδελά και όπως τονίζει και η Marian Meyers. Βλ. Έ. Αβδελά, (2006). *Δια Λόγους Τιμής: Βία, συναισθήματα και αξίες στη μετεμφυλιακή Ελλάδα*, επιμ. Έ. Γαζή. Αθήνα: Νεφέλη. Για το ίδιο ζήτημα, δες τη συμβολή πάλι της Αβδελά (2005). «Άντρες που σκοτώνουν: ανεπιθύμητοι ανδρισμοί και οι αντιφάσεις του εξευρωπαϊσμού στη μεταπολεμική Ελλάδα», στο συλλογικό Γ. Γκότση, Α. Διαλέτη, Ε. Φουρναράκη (επιμ.) *Το φύλο στην ιστορία. Αποτιμήσεις & παραδείγματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ασίνη. σελ. 339-362. Για μία μεθοδολογική επιλογή που προτάσσει την ανάλυση υλικού από εθνικά κι όχι τοπικά μέσα, δες P. Lalli & C. Gius, (2014). "I loved her so much, but I killed her": Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers", *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 59.

συμπληρωματικά, με στόχο τη συγκέντρωση κάποιων περαιτέρω πληροφοριών για μερικές εκ των υποθέσεων.

Τρίτον, πώς και γιατί επιλέχθηκαν τα συγκεκριμένα δελτία ειδήσεων; Ένα σημαντικό μέρος των δελτίων ειδήσεων βρέθηκε, θεάθηκε και αποδελτιώθηκε, μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του κάθε τηλεοπτικού καναλιού, όπου σε κάποια, όχι όμως όλα τα κανάλια, αρχειοθετούνται τα δελτία του προηγούμενου διαστήματος. Η διαδικασία αυτή είχε κάποιες δυσκολίες λόγω περιορισμού της έρευνας μόνο βάσει ημερομηνίας προβολής του δελτίου μεν, της μη δυνατότητας χρήσης λέξης-κλειδιού κοκ. Εφόσον η εργασία ενδιαφέρεται ακριβώς για την περίοδο που η εκάστοτε υπόθεση είδε το φως της δημοσιότητας και τράβηξε το δημόσιο ενδιαφέρον, η ανεύρεση δελτίων για υποθέσεις που έχουν γίνει μήνες πριν αποτέλεσε πρόκληση, εφόσον οι ειδήσεις ενδέχεται να αναφέρθηκαν στην εκάστοτε υπόθεση μόνο μία φορά (βλ. υπόθεση Ελληνικού) ή να επανέρχονταν σε αυτή για να τροφοδοτούν το κοινό με εξελίξεις για συνεχόμενους μήνες (βλ. υπόθεση Ελένης Τοπαλούδη).¹⁶⁴ Όταν η περιήγηση στις επίσημες ιστοσελίδες των καναλιών δεν αποδεικνυόταν επαρκής, επιχειρούνταν η αναζήτηση αν όχι ολόκληρων των δελτίων, τότε αποσπασμάτων, μέσω του Youtube, ή και γενικής έρευνας στη μηχανή αναζήτησης της Google. Τέλος, μέρος του υλικού αποκτήθηκε μέσω πρόσβασης στην ηλεκτρονική βάση αρχείων των εγκαταστάσεων του τηλεοπτικού σταθμού του ΣΚΑΪ, στην οδό Εθνάρχου Μακαρίου & Φαληρέως 2 στο Νέο Φάληρο.¹⁶⁵

¹⁶⁴ Αυτό πρακτικά σήμαινε ότι για την όποια γυναικοκτονία, η πρώτη αναζήτησή μου ήταν την ίδια ή την επόμενη ημέρα από την τέλεσή της, κάτι που δεν απέφερε καρπούς σε όλες τις περιπτώσεις. Το πρώτο τριήμερο κατόπιν της γυναικοκτονίας ήταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός μου· αν δεν επιτυγχανόταν έτσι η εύρεση, το πιθανότερο είναι ότι δεν προβλήθηκε.

¹⁶⁵ Η επιλογή αυτής της ερευνητικής μεθόδου έγινε επειδή σε κάποιες υποθέσεις που κρίθηκαν πολύτιμες ως προς τη συμβολή τους στην έρευνα, αντιμετώπισα ανυπέρβλητες δυσκολίες εύρεσης των δελτίων στο διαδίκτυο. Η πρόσβαση στα αρχεία και η χρήση τους έγινε εφικτή μετά από επικοινωνία με γνωστή μου που εργάζεται εκεί ως δημοσιογράφος, η οποία φρόντισε για την άδεια από τους ανωτέρους της, την οποία ευχαριστώ ιδιαίτερα πολύ. Αιτήθηκα οπτικοακουστικό υλικό για συγκεκριμένες υποθέσεις γυναικοκτονιών που έχουν ήδη προβληθεί σε προηγούμενο χρόνο από το κεντρικό δελτίο ειδήσεων του ΣΚΑΪ. Πραγματοποιήθηκαν συνολικά δύο επισκέψεις στον σταθμό, την 1^η και τη 2^η Ιουλίου του 2019, όταν και έγινε η παρακολούθηση συνολικά 27 βίντεο, 22 εκ των οποίων τελικώς κρίθηκαν ακατάλληλα προς συμπερίληψη στην εργασία. Αυτό, κυρίως λόγω μερικής ή ολικής αδυναμίας τους ως προς την ποιότητα του ήχου και της εικόνας, λόγω καταστροφής μεγάλου μέρους του αρχειακού υλικού λίγο καιρό πριν την επίσκεψή μου στα γραφεία, κατά την εγκατάσταση νέου ηλεκτρονικού προγράμματος αρχειοθέτησης και αναπαραγωγής υλικού στους υπολογιστές του γραφείου. Τα υπόλοιπα πέντε βίντεο-δελτία κρίθηκαν ιδιαίτερα χρήσιμα και αποδελτιώθηκαν. Όρος της πρόσβασης και χρήσης υλικού ήταν, κατά την επαφή μου με το υλικό, η αποδελτιώση να γίνει χειρόγραφα και όχι ηλεκτρονικά.

Τεχνικές ανάλυσης

Η παρούσα ανάλυση δε φιλοδοξεί να κατηγοριοποιηθεί μονολιθικά είτε ως ανάλυση λόγου είτε ως θεματική ανάλυση, είτε ως αυστηρή πρακτική εφαρμογή συνδυασμού των δύο. Επιχειρεί μάλλον την απομάκρυνση από τους στεγανούς περιορισμούς ανάλυσης με την έννοια του ταξινομικού «μοντέλου», προς μία πιο ελεύθερη μεταχείριση του λόγου, δίνοντας μία παραπάνω βαρύτητα, σαφώς, στην ανάλυση λόγου.

Μέσω της θεματικής ανάλυσης παρέχεται το πλαίσιο παραμέτρων (“frameworks”) που συνυπολογίζονται όσον αφορά στην αναπαράσταση των γυναικοκτονιών από τον λόγο των ειδήσεων. Μέσω της ανάλυσης λόγου αναδύεται η υφέρπουσα ιδεολογία που ενυπάρχει στην παραγωγή και μετάδοση των ειδήσεων.¹⁶⁶ Εφόσον, ωστόσο, η ανάλυση σχηματισμών λόγου είναι με έναν τρόπο η αναζήτηση της υποκειμενικότητας, κατά τη διαδικασία επιλογής μεταξύ του τι χρήζει απλής αναφοράς, τι απαιτεί εμβάθυνση ανάλυσης, και τι αποτελεί πλεονάζον στοιχείο για τους σκοπούς της εργασίας, προτεραιότητα δόθηκε στον ανάγλυφο σε νόημα δημοσιογραφικό λόγο που παράγει ποικίλα «είδη» υποκειμένων και (συν)διαμορφώνει την ανθρώπινη συμπεριφορά. Ειδικότερα, η Κριτική Ανάλυση Λόγου (Critical Discourse Analysis, ή C.D.A.) αποτελεί πολύτιμο ερευνητικό όχημα, τόσο ως προς την ποικιλία των μεθοδολογικών χρήσεων που μπορεί να φέρει, όσο και προς τον πλούτο του θεωρητικού υλικού που μπορεί να ανασκάψει. Προέρχεται από την τάση που έχει συνδεθεί με τον μεταδομισμό, με κυρίαρχη την επιρροή του έργου του Michel Foucault και μετέπειτα, του Norman Fairclough, της Ruth Wodak κ.ο.κ. Σύμφωνα με τη σκέψη του Fairclough, οι ιδιότητες του λόγου μπορούν να συνοψιστούν στη συγκροτητική του διάσταση και συγκεκριμένα μέσω ενός τριμερούς σχήματος: συγκροτεί, κατ’ αρχάς με το να διαμορφώνει κοινωνικές ταυτότητες, εκδοχές του «εαυτού» αλλά και ρόλους για τα υποκείμενα, δεύτερον, με το να συγκροτεί κοινωνικές σχέσεις, και τρίτον, με το να διαμορφώνει γνωστικά και αντιληπτικά συστήματα ερμηνείας του κόσμου.¹⁶⁷ Ο Fairclough, όπως τονίζει η Δέσποινα Παρασκευά-Βελουδογιάννη, «επιλέγει να προσεγγίσει την ιδεολογία ως σημάνσεις/κατασκευές της πραγματικότητας, οι οποίες οικοδομούνται μέσα σε ποικίλες διαστάσεις μορφών/νοημάτων των πρακτικών του λόγου, και συμβάλλουν στην παραγωγή,

¹⁶⁶ Υπενθυμίζουμε ότι το υφέρπον στοιχείο της ιδεολογίας και της εξουσίας προκύπτει τόσο από τον ρητά εκφερόμενο λόγο, όσο και από τη σιωπή ως λόγο, αν όχι κυριότερα από την τελευταία. Ιδιαίτερα βοηθητικές ως προς τη σαφήνεια με την οποία αντιμετώπισε τις μεθοδολογικές προκλήσεις του υλικού της, υπήρξαν οι επεξηγήσεις της M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 53. Το ίδιο ισχύει και για το P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her’: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers”, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 59-62.

¹⁶⁷ Δ. Παρασκευά-Βελουδογιάννη, (2015), σελ. 57.

στην αναπαραγωγή ή στον μετασχηματισμό των σχέσεων κυριαρχίας. Οι ενσωματωμένες στις πρακτικές του λόγου ιδεολογίες είναι πιο αποτελεσματικές όταν φυσικοποιούνται και γίνονται αυτό που λέμε «κοινή λογική».¹⁶⁸

Ειδικότερα, για τους σκοπούς της εργασίας εντοπίζεται η αξία της θεωρητικής και μεθοδολογικής συμμαχίας της κριτικής ανάλυσης λόγου με τη φεμινιστική θεωρία, μία προσέγγιση γνωστή ως φεμινιστική κριτική ανάλυση λόγου. Με τα λόγια της Michelle Lazar, «Το κεντρικό μέλημα της φεμινιστικής κριτικής ανάλυσης λόγου έγκειται στην κριτική λόγων που συντηρούν την πατριαρχική κοινωνική τάξη πραγμάτων - σχέσεις εξουσίας που συστηματικά πριμοδοτούν τους άνδρες ως κοινωνική ομάδα, και αδικούν, αποκλείουν και αποδυναμώνουν τις γυναίκες ως κοινωνική ομάδα».¹⁶⁹ Μία τέτοια φεμινιστική πολιτική κριτική δε μπορεί παρά να αποσκοπεί, τελικώς, μέσω της ανάδειξης των εξουσιαστικών σχέσεων που συντηρούν τις καταπιεστικές δομές και σχέσεις, στον μετασχηματισμό των έμφυλων κοινωνικών πρακτικών και σχέσεων.

Τι θεωρείται όμως λόγος στην παρούσα εργασία; Πέραν των ρητών εκφορών λόγου, λόγος θεωρείται και η ευρύτερη οπτικοακουστική συνθήκη που συνοδεύει το εκάστοτε δελτίο, όπως σειρήνες ασθενοφόρου, τα πλάνα που επιλέγονται κοκ. Επίσης, δε λαμβάνεται υπόψη μόνον ο λόγος που προέρχεται άμεσα δια στόματος παρουσιαστριών/ών και ρεπόρτερ, αλλά και η φιλοξενία μαρτυριών/απόψεων/συνεντεύξεων από τα άτομα του φιλικού, συγγενικού ή γειτονικού περιβάλλοντος της κάθε γυναίκας που δολοφονήθηκε, αλλά και οι απόψεις των «ειδικών» ψυχιάτρων, ιατροδικαστών κοκ. Ακόμη, μεταξύ των πρακτικών λόγου που μελετώνται είναι και οι σιωπές της ειδησεογραφίας πάνω στις γυναικοκτονίες, το οποίο αφορά το επίπεδο των υπόρρητων, άρρητων πρακτικών λόγου κατά τη μετάδοση των γυναικοκτονιών που εξετάζουμε μεν, και το επίπεδο του ποιες γυναικοκτονίες αποσιωπήθηκαν και δεν έφτασαν ποτέ να αποτελέσουν «είδηση», «νέο». Τα λόγια του Foucault συμπυκνώνουν τη μεταχείριση της σιωπής ως λόγου: «το ζήτημα δεν είναι να προβούμε σε έναν δυαδικό διαχωρισμό ανάμεσα σ' αυτά που λέγονται και σ' αυτά που δεν λέγονται [...] δεν υπάρχει μία και μόνο σιωπή, αλλά περισσότερες σιωπές, οι οποίες αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο των στρατηγικών που υποβαστάζουν και διαπερνούν τους λόγους».¹⁷⁰

¹⁶⁸ Στο ίδιο, σελ. 57-58.

¹⁶⁹ (Η μετάφραση δική μου) M. M. Lazar, (2007). "Feminist Critical Discourse Analysis: Articulating a Feminist Discourse Praxis", *Critical Discourse Studies*, 4(2), σελ. 145. Στο <https://doi.org/10.1080/17405900701464816> (τελευταία πρόσβαση 27/07/2019).

¹⁷⁰ M. Foucault, (2011). *Ιστορία της σεξουαλικότητας, 1. Η Βούληση για Γνώση*, σελ. 39.

Οι υλικές προεκτάσεις του λόγου ενδιαφέρουν ιδιαίτερα την ανάλυση. Επεκτείνοντας τη σύνδεση μεταξύ λόγου και ύλης, ως διασαφηνίσουμε ότι τα δελτία ειδήσεων αποτελούν τύπους αρχείων που σε αυτό το πλαίσιο χρήζουν μεταχείρισης ως «κείμενα»¹⁷¹ που συνιστούν αφηγήσεις της εκάστοτε υπόθεσης γυναικοκτονίας.¹⁷² Πρόκληση, όπως και κεντρικό στόχο της κριτικής ανάλυσης αποτελεί η ανάδειξη της σχέσης αυτών των μορφών κειμένων με ευρύτερες αντιλήψεις και πρακτικές στο επίπεδο των κοινωνικών σχέσεων και των κοινωνικών αξιών. Επομένως, η σχέση λόγου και πρακτικής ενδιαφέρει την ανάλυση στο βαθμό που αυτές αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοδιαμορφώνονται. Η υλικότητα του λόγου, ή αλλιώς η μεταδομιστική παραδοχή ότι ο λόγος παράγει ύλη, η δυνατότητά του δηλαδή να συγκροτεί υποκειμενικότητες, να κατασκευάζει κόσμους και να σχηματίζει ανθρώπινες σχέσεις, αντικατοπτρίζεται στην απτή συμβολή των μιντιακών λόγων στα κοινωνικά τεκταινόμενα. Στην περίπτωση της γυναικοκτονίας, η υλικότητα αυτή γίνεται, αναντίρρητα, ιδιαίτερα χειροπιαστή.

Αξίζει να σημειωθεί εδώ η σύνδεση με τη θεωρία και μεθοδολογία του Foucault: η «διάσταση» της αρχαιολογίας στη μεθοδολογία του πρόκειται για τη διερεύνηση των πρακτικών λόγου και γνώσης στην υλικότητά τους και η «διάσταση» της γενεαλογίας εστιάζει στη μοναδικότητα και ιδιαιτερότητά τους. Χαρακτηριστικά, τόσο η αρχαιολογική όσο και η γενεαλογική πτυχή της φουκωικής θεώρησης φέρνει στο νου τα λόγια της Marian Meyers για την ανάλυση λόγου: “Discursive analysis, however, requires familiarity with nuance and details that is often unnecessary in quantitative studies” («Η ανάλυση λόγου, παρ’ όλα αυτά, απαιτεί οικειότητα με τους λεπτούς χρωματισμούς και τις λεπτομέρειες, που συχνά δε χρειάζονται στις ποσοτικές έρευνες»)¹⁷³.

¹⁷¹ Για την κειμενικότητα ως ένθεση προτάσεων/θεματικών μέσα σε συγκεκριμένα συγκεκριμένα, βλ. R. Braidotti, «Ενώματη ταυτότητα, έμφυλη διαφορά και το νομαδικό υποκείμενο». Στο συλλογικό Α. Αθανασίου (επιμ., εισ.) *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, σελ. 202. Για την κειμενικότητα [textuality] υποκειμένου και έθνους ως χρήσιμη μονάδα ανάλυσης για ακαδημαϊκούς σκοπούς, τη διαμόρφωση πολιτικής και το δημόσιο διάλογο, βλ. Α. Χαλκιά, (2007). *Το Άδειο Λίκνο της Δημοκρατίας. Σεξ, Έκτρωση και Εθνικισμός στη Σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, (Έκδοση για την ελληνική γλώσσα), Εισαγωγή, σελ. xxvii.

¹⁷² Όσον αφορά στη μεταχείριση των δελτίων ειδήσεων ως τύπων αρχείου που αποτελούν αφηγήσεις, η Έφη Αβδελά (2006) παρείχε πλούσια τροφή για σκέψη, με το έργο της *Δια Λόγους Τιμής: Βία, συναισθήματα και αξίες στη μετεμφυλιακή Ελλάδα*. Ειδικότερα, η Αβδελά καταπιάνεται με τα δικαστικά έγγραφα υπόθεσεων «εγκλημάτων τιμής». Αυτά τα αντιμετωπίζει ως αφηγήσεις της εκάστοτε ποινικής διαδικασίας, άρα ως κείμενα επίσημα και τυποποιημένα μεν, που ωστόσο αποκρυσταλλώνουν εκδοχές της κάθε υπόθεσης και προσδιορίζουν τη δικαστική της έκβαση. Μάλιστα τα μεταχειρίζεται όχι πολύ διαφορετικά από ό,τι τα δημοσιεύματα του Τύπου, υπογραμμίζοντας ότι πρόκειται για πλούσιο αρχειακό υλικό που αξίζει ειδικής στην κάθε περίπτωση, «ανάγνωσης».

¹⁷³ M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 69, σημείωση 10 (η μετάφραση δική μου).

Β' ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η ενότητα αυτή περιέχει το υλικό που αποτελεί τον κορμό της ανάλυσης. Επιλέχθηκαν οκτώ υποθέσεις που θα αποτελέσουν τον βασικό κορμό του υλικού προς ανάλυση. Δεδομένου του όγκου του υλικού, που ενισχύεται από το ότι σε κάποιες υποθέσεις γυναικοκτονίας δεν αντιστοιχεί απαραίτητα ένα μόνο δελτίο ειδήσεων αλλά περισσότερα, δε θα γίνει ανάλυση στην κάθε υπόθεση ξεχωριστά· αντίθετα, η κάθε περίπτωση, βάσει της ιδιαιτερότητάς της, θα εντάσσεται κάτω από τα αφηγηματικά πλαίσια που έχουν εξαχθεί ως τα σημαντικότερα. Έτσι εξυπηρετούνται και στρατηγικά και θεωρητικά οι σκοποί της εργασίας, αφού η απόλυτη ταξινόμηση των υποθέσεων, αλλά και η απομόνωση της μίας υπόθεσης από την άλλη δε θα επέτρεπε να αναδυθούν τα τυχόν κοινά μεταξύ τους σημεία ως προς κάποιες αξιοσημείωτες λεπτομέρειές τους, ενώ θα υποβιβάζονταν και οι κοινές συνιστώσες των δημοσιογραφικών λόγων για αυτές.

Οι θεματικές που κρίνονται ως βασικές για την ανάλυσή μας μπορούν να ιδωθούν κάτω από τρία αφηγηματικά πλαίσια (“narrative frames”) που επιστρατεύονται από τα MME ως επεξηγηματικά του εγκλήματος.¹⁷⁴ Το πρώτο πλαίσιο αφορά τις μιντιακές αφηγήσεις που προβάλλουν τη γυναικοκτονία ως ατυχία και τα θύματά της ως κατ’ εξαίρεση «άτυχα», ανάμεσα στις υπόλοιπες γυναίκες της κοινωνίας, κατάσταση εξαίρεσης που επιτυγχάνεται μέσω απομονωτικών πρακτικών λόγου. Το δεύτερο σχετίζεται με τις αφηγήσεις οικογενειακής αγάπης και ερωτικής αντιζηλίας, οι οποίες στρατηγικά ενορχηστρώνονται μέσω της τραγικοποίησης και δραματοποίησης τόσο της γυναικοκτονίας όσο και των πρωταγωνιστικών της υποκειμένων. Τέλος, από τα δελτία προκύπτουν αφηγήσεις περί παθολογίας, με τους γυναικοκτόνους να συγκροτούνται ως παθολογικές-ψυχιατρικές περιπτώσεις «υπανθρώπων», «κτηνών» και ψυχικά ασθενών, μέσω των επανεμφανιζόμενων μοτίβων της παθολογικοποίησης και ψυχιατρικοποίησης. Ας προστεθεί εδώ ότι βάσει των αρχικών προθέσεων, επρόκειτο να συμπεριληφθεί η κατηγορία της «οικονομικοποίησης» της γυναικοκτονίας, αλλά για λόγους που σχετίζονται με το υλικό, αυτό δεν ευοδώθηκε.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Η μεθοδολογία που ακολούθησαν οι ερευνήτριες Pina Lalli και Chiara Gius υπήρξε ιδιαίτερα βοηθητική για τη διαχείριση και το χωρισμό ενός ομολογουμένως μεγάλου όγκου υλικού σε θέματα (themes) και πλαίσια (frames). Δες P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her”: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers’, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 59-61. Επίσης, M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 61-62. Επικουρική ήταν και η παρόμοια μεταχείριση του υλικού στο J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 73.

¹⁷⁵ Αρχικά, η «οικονομικοποίηση» του εγκλήματος της γυναικοκτονίας από τα ελληνικά MME –η επένδυσή του δηλαδή με αμιγώς οικονομικά και επ’ ουδενί σεξιστικά, μισογυνικά, χαρακτηριστικά και κίνητρα εκ μέρους των δραστών, επρόκειτο να αποτελέσει ξεχωριστό μέρος της ανάλυσης, άξιο ειδικής αφιέρωσης, αφού λειτουργεί συσκοτιστικά ως προς τις κοινωνικές-πολιτικές συνθήκες που καλλιεργούν

Για λόγους εξισορρόπησης στην ταξινόμηση του υλικού και διευκόλυνσης κατά την ανάγνωση, κρίθηκε δόκιμο να παρατίθενται αποσπασματικά εκείνες οι εκφορές λόγου που παίζουν τον πλέον σημαντικό ρόλο στην ερευνητική δουλειά, εντάσσοντάς τες έτσι οργανικά στη ροή του κυρίως κειμένου.

την κουλτούρα έμφυλης βίας η οποία είναι που επιτρέπει, σε τελική ανάλυση, την εκδήλωση γυναικοκτονιών. Αναμφίβολα, παρατηρείται ως επιμέρους μοτίβο σε κάποια από τα ρεπορτάζ που αποδελτιώθηκαν, όπως το παρόν για το Ελληνικό, ή άλλες υποθέσεις που σε αντίθεση με του Ελληνικού τελικά δεν επιλέχθηκαν, π.χ. η υπόθεση της Χαλέπας Χανίων, όπου αναφέρεται αρκετά διακριτικά από ρεπόρτερ πως «Γείτονες λένε πως ποτέ η άτυχη γυναίκα δεν είχε παραπονεθεί για τη σχέση της με τον 47χρονο. Ωστόσο το τελευταίο διάστημα, αντιμετώπιζαν οικονομικά προβλήματα». EPT, 21/05/2019. «Οικογενειακή τραγωδία στα Χανιά». Στο <https://www.youtube.com/watch?v=zVbjBgPUz0E>, τελευταία πρόσβαση 24/07/2019). Ακόμη, η υπόθεση των Αγίων Αναργύρων στην οποία αναφερθήκαμε πρωτύτερα επιγραμματικά, είναι ενδεικτική του κεντρικού ρόλου που προσέδωσαν τα μέσα στην «οικονομική κατάσταση» της οικογένειας Χερουβείμ. Newsittv, 19/12/2017. «Νέα μαρτυρία για τον αστυνομικό στους Αγίους Αναργύρους». Στο https://www.youtube.com/watch?v=EO7Sv35vhik&list=PLAZJsRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=10&t=169s, τελευταία πρόσβαση 15/09/2019. Υπήρξαν και οι περιπτώσεις που έθεταν κεντρικά τον οικονομικό παράγοντα, όπως εκείνη του Κιάτου (έχοντας π.χ. βασικό τίτλο και λεζάντα «Την έθαψε για τη σύνταξη», «Έθαψε την νεκρή μητέρα του στην αυλή του σπιτιού για να παίρνει τη σύνταξή της». ANT1 News, 20/07/2019. «Γιος θάβει ηλικιωμένη μητέρα στο σπίτι της». Στο <https://www.antenna.gr/watch/1304121/ant1-news-20072019-stis-19-30> και Korinthostv, 19/07/2019. «Τραγωδία: Γιος έθαψε τη μάνα του στην αυλή του σπιτιού της». Στο <https://www.youtube.com/watch?v=UPrOgohvKpA>, τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Λόγος για τη μεταστροφή από τις αρχικές προθέσεις είναι ότι τα παραπάνω δελτία ενείχαν προβληματικές και αντιφάσεις ως προς τις πληροφορίες που περιείχαν, και δε χαρακτηρίζονταν από ικανοποιητική εσωτερική συνοχή ώστε να χρησιμοποιηθούν. Σίγουρα, πάντως, η «οικονομικοποίηση» αυτή στέκεται ενδεικτική του πόσο σημαντική είναι η θέαση και η ανάλυση του φαινομένου της έμφυλης βίας εν γένει και της γυναικοκτονίας ειδικότερα, εντός κάθε φορά του ειδικού πολιτικού και ιστορικού και γεωγραφικού πλαισίου στο οποίο λαμβάνει χώρα. Η Ελλάδα, ούσα σε βαθιά οικονομική ύφεση, εύλογα αποτελεί πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης λόγων για εγκλήματα με οικονομικό κίνητρο, ενώ καλλιεργούνται σταθερά αντίστοιχοι λόγοι «αιτιολόγησης» εκτίναξης των ποσοστών της ενδοοικογενειακής βίας λόγω υψηλών ποσοστών ανεργίας και επισφάλειας. Η γυναικοκτονία ως έμφορτη πρακτικών λόγου περί οικονομικής κρίσης αναδύεται βάσει του υλικού ως αρκετά εύφορο, ερευνητικά, πεδίο.

Περί τυχαιότητας ο λόγος: το «άτυχο» θύμα και η απομόνωση της έμφυλης βίας

Η γυναίκα που έχει δολοφονηθεί αναπαρίσταται ως «η άτυχη», κάτι που εμφανίζεται κατ'εξοχήν στον λόγο των δελτίων και συγκεκριμένα στις περιπτώσεις της Ελένης Τοπαλούδη, της Αγγελικής Πέτρου, της Ερατούς Μ. στη Λέσβο, της 53χρονης στο Παλαιό Φάληρο και της Suzanne Eaton. Ο χαρακτηρισμός αυτός δε φαίνεται να ισχύει για τα πρόσωπα της 71 ετών γυναίκας στην Αμαλιάδα, της 60χρονης στο Ελληνικό και της γυναίκας στην Καρδίτσα. Αξίζει να τονιστεί ότι η λέξη όχι μόνο εμφανίζεται τόσο συχνά στο δείγμα μας συνολικά, αλλά επαναλαμβάνεται αρκετές φορές κι εντός του ίδιου κάθε φορά δελτίου, καθιστώντας την εξαιρετικά κομβική στην αφήγηση.

Η έννοια της ατυχίας στις εκφορές λόγου για γυναικοκτονίες, αξίζει να ιδωθεί στο πλαίσιο διερεύνησης των σχέσεων του λόγου με την εξουσία. Συγκεκριμένα, καλούμαστε να διερευνήσουμε το πώς νοηματοδοτείται η έννοια της «άτυχης» γυναίκας που δολοφονείται λόγω του φύλου της, στο σύγχρονο εγχώριο πλαίσιο. Μήπως νοηματοδοτείται με αφηγήματα στα οποία η άτυχη γυναίκα που σκοτώνεται, απαλλάσσεται από κάθε ευθύνη για την τύχη στην οποία έπεσε ακριβώς επειδή πρόκειται για ένα αθώο θύμα που του «έτυχε» τέτοιο κακό; Αν είναι έτσι, οι γυναίκες στις οποίες δεν έχει «τύχει» κάτι αντίστοιχο, π.χ. οι εν ζωή γυναίκες που παρακολουθούν το εκάστοτε δελτίο, λογίζονται κοινωνικά ως «οι τυχερές»; Τέλος, τι σημαίνει για τη μειοψηφία του δείγματός μας (βλ. Καρδίτσα και Ελληνικό) το ότι δεν προσδόθηκε από το μιντιακό λόγο η κατηγοριοποίησή του θύματος ως «άτυχου», τη στιγμή που για την πλειοψηφία ίσχυσε αυτός ο ορισμός;

Επιχειρώντας μία πρώτη ιχνηλάτηση στα παραπάνω ερωτήματα, θα θέσουμε στο επίκεντρο της ανάλυσης το πότε τα μίντια απεικονίζουν τα θύματα ως αθώα και πότε ως ένοχα για την βία που τους ασκήθηκε, και θα αναδείξουμε το ποια ερμηνευτικά εργαλεία επιστρατεύουν για να στοιχειοθετήσουν την, ανάλογα με την περίπτωση, αθωότητα ή (συν)ενοχή, και σε ποιες «κατηγορίες» υποκειμενικότητων επιλέγουν να προσδώσουν τον κάθε χαρακτηρισμό.¹⁷⁶ Η πρακτική της ενοχοποίησης του οποιουδήποτε θύματος σημαίνει τη μετατόπιση της ευθύνης από τον θύτη στο θύμα (άρα, την απενοχοποίηση του θύτη, τη νομιμοποίηση της βίας του και

¹⁷⁶ Από την έρευνα της Meyers προκύπτει ότι η ειδησεογραφία χορηγεί το «τεκμήριο της αθωότητας» σε περιορισμένες, μόνο, περιπτώσεις: στα ανήλικα θύματα, στα ηλικιωμένα, στα θύματα μαζικής δολοφονικής επίθεσης και στα θύματα που υπέστησαν φρικτά βασανιστήρια πριν τελικά δολοφονηθούν. Δες την ενότητα “Innocent Victims”, στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 57-61.

τη μη προσδοκία ή απαίτηση ανάληψης των ευθυνών του), ένα μοτίβο καθ' όλα κυρίαρχο στους λόγους για τα μισογυνικά εγκλήματα και συμπεριφορές.¹⁷⁷ Αυτή η πρακτική μπορεί να περιγραφεί με διάφορους όρους, όπως με τον “blaming the victim”,¹⁷⁸ που είναι ο αντίστοιχος του δημοφιλούς στη σύγχρονη ορολογία “victim-blaming”, και τον “victimology”.¹⁷⁹ Λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι η μετατόπιση ευθυνών στα θύματα έμφυλης βίας σημαίνει πως το μεγαλύτερο μέρος των δελτίων να προσηλώνεται στο τι έκανε ή τι δεν έκανε το θύμα, οφείλει να διευκρινιστεί ότι η εμμονική εστίαση των ειδήσεων στην οποιαδήποτε «μεριά», είτε στο θύμα είτε στο θύτη, χρήζει επιφυλακτικής αντιμετώπισης. Αυτό, διότι μετατοπίζει το πού θα έπρεπε να είναι η εστίαση· ούτε στο θύμα ούτε στον θύτη, αλλά στις κοινωνικές ρίζες του προβλήματος, προκειμένου να κατανοηθεί και να πυροδοτήσει αλλαγές σε συνειδήσεις και πρακτικές για την αντιμετώπισή του.¹⁸⁰

Στη θεματική αυτή κατηγορία, θα αντλήσουμε κυρίως από δύο περιπτώσεις γυναικοκτονιών: της Ελένης Τοπαλούδη από τον Μανώλη Κούκουρα και τον Αλέξανδρο Λουτσάι και της Suzanne Eaton από τον Γιάννη Παρασκάκη. Ακολουθώντας το σκεπτικό της Jane Monckton-Smith, ότι στο άκουσμα/ανάγνωση ενός χαρακτηρισμού, η κριτική μας ματιά οφείλει να επικεντρώνεται στο σύνολο των αντιλήψεων και των στοιχείων που κατοικούν στον λόγο, και που έχουν συμβάλει στη νοηματοδότηση του χαρακτηρισμού αυτού,¹⁸¹ παρατηρούμε ότι η Ελένη Τοπαλούδη αναπαραστάθηκε ως «η άτυχη κοπέλα», «η άτυχη φοιτήτρια» και «η άτυχη 21χρονη», ευθύς εξ' αρχής από όταν η είδηση της δολοφονίας της είδε το φως της δημοσιότητας (τουλάχιστον στο συγκεκριμένο κανάλι, τον ANT1), στις 2 Δεκεμβρίου του 2018.¹⁸² Από τότε ακόμη, όταν τα στοιχεία για τον θάνατό της ήταν ελάχιστα πέραν του σχεδόν

¹⁷⁷ Στη βιβλιογραφία, το ζήτημα της ανδρικής ανάληψης ευθυνών και λογοδοσίας (“male responsibility”, “accountability”), καταλαμβάνει κυρίαρχη σημασία. Ενδεικτικά, δες M. Meyers, (1997), “Individual Pathology, Social Misogyny, and Male Responsibility”. *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 10-12. Επίσης, στο P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her”: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers’, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 63-66. Τέλος, Level Up (2018), σελ. 8.

¹⁷⁸ Βλ. ομότιτλη ενότητα στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 61-64.

¹⁷⁹ Ως “victimology” οι συγγραφείς Radford και Russell ορίζουν έναν τρόπο επεξήγησης του εγκλήματος, ιδιαίτερα δημοφιλή στον κλάδο της εγκληματολογίας. Στο J. Radford & D. H. Russell “Introduction”, (1992). J. Radford & D. E. H. Russell (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 5.

¹⁸⁰ J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 67.

¹⁸¹ Στο ίδιο, σελ. 76. Εδώ η Monckton-Smith φέρνει το παράδειγμα λέξεων που συνάντησε πολλάκις στην ανάλυσή της, όπως “mistress” (ερωμένη), “wife” (γυναίκα σύζυγος) και “cuckold” (κερατάς).

¹⁸² Στο κεντρικό δελτίο της EPT, κατά την ίδια ακριβώς ημερομηνία, ο όρος «άτυχη» δεν ειπώνεται. Επίσης, η αναφορά στην Τοπαλούδη είναι το τελευταίο νέο της ημέρας κατά σειρά αναφοράς στους τίτλους και διαρκεί δύο περίπου λεπτά, σε αντίθεση με τον ANT1 που όπως βλέπουμε όχι απλώς είναι το 1^ο κατά σειρά αναφοράς, αλλά του αφιερώνεται και το πρώτο περίπου δεκάλεπτο του δελτίου. Βλ. EPT, 02/12/2018. <https://webtv.ert.gr/ert3/news-ert3/02dek2018-2200-deltio-eidiseon/> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2019). Όσον αφορά στην περίοδο που καλύψαμε, αναμφίβολα η EPT διατηρεί πιο διακριτική

βέβαιου σεναρίου ότι μάλλον πρόκειται για εγκληματική ενέργεια, θεωρήθηκε «άτυχη», κάτι που θα έβγαζε περισσότερο νόημα αν είχε πράγματι μπλεχτεί σε κάποιο ατύχημα, σε μία αναπάντεχη κατάσταση που να μην μπορούσε να διακριθεί το ανθρώπινο κίνητρο, και όχι σε μία κατάφωρα ειδική πράξη.¹⁸³

Στη συγκεκριμένη υπόθεση υπήρξε –και υπάρχει, έως και τις μέρες που γράφονται αυτές οι γραμμές, εννέα περίπου μήνες μετά το έγκλημα- εξαιρετικά μεγάλος αριθμός δελτίων και δημοσιευμάτων με συμπληρωματικές εξελίξεις πάνω στην αρχική υπόθεση (“follow-up stories”), από τα οποία διαπιστώνεται ότι ο αρχικός χαρακτηρισμός της «άτυχης» τελεί ακόμη σε κυκλική επαναληψιμότητα. Έχει ενδιαφέρον να θεαθεί η ατυχία αυτή μέσα από το πρίσμα της, σύμφωνα με τα μαζικά μέσα, «άδικης» κατάληξης της Τοπαλούδη.¹⁸⁴ Μέσω αυτού του συνδυασμού (άτυχο και άδικο) είναι που αρχίζει να σχηματίζεται μία εικόνα ότι αυτό που της συνέβη δεν της άξιζε:

Παρουσιάστρια: *«Μαίρη σε ευχαριστούμε πολύ. Κανείς κυρίες και κύριοι δεν μπορεί να πιστέψει πώς χάθηκε τόσο άδικο η νεαρή κοπέλα. Άνθρωποι που την γνώριζαν μιλούν για ένα κορίτσι που ήταν αγαπητό σε όλους, γεμάτο όνειρα για τη ζωή».*¹⁸⁵

Γιάννης Τοπαλούδης, πατέρας Τοπαλούδη: *«Δυο μέτρα κοπελάρα,¹⁸⁶ τη στέλνει (ο γονιός) να σπουδάσει στο νησί, εκεί, και οπουδήποτε να σπουδάσει, προγραμματίζεις το μέλλον*

στάση σε σχέση με τα υπόλοιπα, δη ιδιωτικά, κανάλια κατά την παραγωγή λόγου, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δε βρέθηκε να υιοθετεί ρητορική που συμπυκνώνεται στα θέματα όπως παρουσιάστηκαν στον πρόλογο της ενότητας. Παρ’ όλα αυτά, αναφορικά με τις λεζάντες, τον ήχο, την εικόνα κοκ, κατά την παρακολούθηση του υλικού διαπιστώθηκε ότι η ΕΡΤ δεν έδειχνε τα πρόσωπα των δραστών και των θυμάτων και δε χρησιμοποιούσε γραφικές εικόνες που να δραματοποιούν την κάθε ιστορία και να αισθητικοποιούν τη βία, προσιδιάζοντας σε ταινία τρόμου ή αστυνομικής δράσης. Ως επιπλέον του δελτίου για την Τοπαλούδη παράδειγμα, παραθέτουμε δελτίο για τη Suzanne Eaton, ΕΡΤ, 15/07/2019. «Συνελήφθη 27χρονος για τη δολοφονία της Αμερικανίδας βιολόγου». <https://www.youtube.com/watch?v=4rr4NVTxnPI> (τελευταία πρόσβαση 16/08/2019), όπου παραδόξως, σε σχέση με τα δεδομένα των περισσότερων καναλιών, δε χρησιμοποιήθηκε ο όρος «άτυχη».

¹⁸³ ANT1, 02/12/2018. Στο <https://www.antenna.gr/watch/1244291/ant1-news-02122018-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 10/08/2019).

¹⁸⁴ Ας ανοίξει σε αυτό το σημείο μία χρήσιμη, πιθανώς, παρένθεση: αντικείμενο της παρούσας μελέτης δεν είναι να πάρει θέση «δίκαιου» ή «άδικου» αναφορικά με την κατάφωρη αδικία που χαρακτηρίζει τις στοχευμένες δολοφονίες γυναικών λόγω του φύλου τους. Η ανάλυση ενδιαφέρεται, εντούτοις, προσαρμόζοντας κάθε φορά τον κοινωνιολογικό της φακό ώστε να ζουμάρει και να ξεζουμάρει κατά βούληση, να ανακαλύψει το υπόρρητο νόημα πίσω από τη χρήση της φράσης «χάθηκε τόσο άδικο», και να αναδείξει τυχόν νοηματικούς δεσμούς εντός του μιντιακού αφηγήματος μεταξύ της «αδικίας», της «ατυχίας», της «τραγωδίας» κοκ. Εστιάζει στο αν, γιατί και πώς, οι γυναικοκτονίες που αποτελούν το δείγμα μας δε στοιχειοθετούνται κατ’ ανάγκη, και κάθε φορά, ως άδικες, ενώ γεννώνται προβληματισμοί για το τι θα καθιστούσε μία γυναικοκτονία «δίκαιη».

¹⁸⁵ ANT1 News, 02/12/2018.

¹⁸⁶ Η Τοπαλούδη δεν περιγράφεται μονάχα μία φορά ως «δύο μέτρα κοπελάρα» στον δημόσιο λόγο. Ο θείος της κοπέλας, και ένας εκ των δύο δικηγόρων υπεράσπισης της οικογένειας Τοπαλούδη –ο έτερος πρόκειται για τον Αλέξη Κούγια- αναφέρεται σε αυτήν έτσι σε κάμποσες συνεντεύξεις, με αποτέλεσμα να

του, σχεδιάζεις να κάνει κάποιο μεταπτυχιακό στη συνέχεια, αλλά δυστυχώς όλα αυτά τα σχέδια και τα όνειρα, κάποιοι –να μην τους χαρακτηρίσω- μας κάνουν και βγαίνουμε έξω από αυτά τα σχέδια, και στέλνουν το κορίτσι μας εκεί που το έστειλαν [...] Κι αν δεν ήταν η Ελενίτσα μας,¹⁸⁷ είμαι σίγουρος ότι θα ήταν κάποιο άλλο κοριτσάκι στη θέση αυτήν».¹⁸⁸

Ήδη ο προσδιορισμός εκ μέρους της παρουσιάστριας του ANT1 για το πόσο «άδικο χάθηκε η νεαρή κοπέλα», προκαλεί ερωτήματα για το ακριβώς αντίθετό του σενάριο: πώς θα συνέβαινε να είχε χαθεί (δολοφονηθεί) κατά έναν τρόπο δίκαιο, ή έστω μη- άδικο, και ποια χαρακτηριστικά θα συνόδευσαν εκείνη την εκδοχή της ιστορίας της; Χρειάζεται στ' αλήθεια, θα σκεφτόταν η/ο οποιασδήποτε από το τηλεοπτικό κοινό, αυτή η διευκρίνιση ώστε να τοποθετηθεί σε ειδική θέση το περί δικαίου αίσθημα; Αν το «τόσο άδικο» παραπέμπει στο «αδικαιολόγητα», «απρόκλητα», τότε συνδέεται με στρατηγικές λόγου επίρριψης ευθυνών στο θύμα, αφού δίνει χώρο στην περίπτωση να δικαιολογούνταν η επίθεση εναντίον του. Αυτό μας φέρνει στο κρίσιμο ερώτημα: πού ξεκινά η ευθύνη του θύματος για τον «χαμό» του και πού τελειώνει;¹⁸⁹

Τόσο το OPEN TV όσο και ο ANT1 συμβάλλουν στην οικοδόμηση της εικόνας της Τοπαλούδη υπό το σχήμα ενός συνεκτικού «πακέτου» «επιτυχημένης ιστορίας» (“success story”) μίας ντόπιας νεαρής στην Ελλάδα του 2018, η οποία –κάπως και παραδόξως- κατέληξε να βιαστεί

πρόκειται για όρο που επαναληπτικά καταλήγει να τη συνοδεύει και να αποτελεί ίδιον χαρακτηριστικό της δημόσιας φιγούρας της. Ενδεικτικά, δες (06/12/2018). «Δολοφονία φοιτήτριας: Άνδρες, κτήνη και καθάρματα» - το ξέσπασμα του θείου της Ελένης». *Newsit Newsroom*. <https://www.newsit.gr/egklhma/dolofonia-foititrias-anandroi-kthni-katharmata-to-ksespasma-tou-theiou-tis-elenis/2672495/> (τελευταία πρόσβαση 01/09/2019).

¹⁸⁷ Στη χρήσιμη συμβολή της, η Αδριάννα Καλφοπούλου συνδέει το λόγο της Butler για το διανοητό ή αδιανόητο της υποδεδειγμένης ανά φύλο κοινωνικής συμπεριφοράς, αντλώντας από παραδείγματα στο ελληνικό κυρίως πλαίσιο και στις επιβραβεύσεις ή τιμωρίες που επιφέρει η συμμόρφωση ή παρέκκλιση από την πατρική εντολή, την πατερναλιστική ετεροφυλοφιλική σχέση κοκ. Σχετικά με τη χρήση του «Ελενίτσα», επισημαίνει ότι τα υποκοριστικά, στην περίπτωση των ενήλικων γυναικών, «συνεχώς μας υπενθυμίζουν ότι είμαστε ‘μικρές’». Στο Α. Καλφοπούλου, (2006). «Η καλή κόρη: το ‘σύνδρομο του καλού κοριτσιού’: κατασκευές και εξομολογήσεις μίας παράστασης υπακοής». Στο συλλογικό Μ. Μιχαηλίδου-Α. Χαλκιά (επιμ.), (β' έκδοση). *Η παραγωγή του κοινωνικού σώματος*. Αθήνα: Κατάρτι & Δίνη, φεμινιστικό περιοδικό, σελ. 227-228.

¹⁸⁸ OPEN TV, 03/08/2019. «Ο πατέρας της Ελένης Τοπαλούδη στο OPEN - Κεντρικό Δελτίο 3/8/2019». Στο <https://www.youtube.com/watch?v=ZSPWu1NQ8CY> (τελευταία πρόσβαση 11/08/2019).

¹⁸⁹ Σε τέτοιου τύπου ερωτήματα θα επανέρχεται η εστίαση, όχι απαραίτητα έχοντας προγραμματικό στόχο να τα απαντήσει στη γενικότητά τους, εγχείρημα τόσο απαιτητικό όσο και μάταιο, αλλά φιλοδοξώντας μία κάποια σκιαγράφησή τους επί του «μερικού και του συγκεκριμένου». Για τη χρήσιμη φράση του Κύρκου Δοξιάδη «το στοίχημα της ανάλυσης λόγου είναι η κατάδειξη του μερικού και του συγκεκριμένου», δες στο Κ. Δοξιάδη, (2008). *Ανάλυση λόγου. Κοινωνικό-φιλοσοφική θεμελίωση*. Λ. Ρινόπουλος (επιμ.). Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 185-186 (η έμφαση στο πρωτότυπο).

επανελημμένα,¹⁹⁰ να εκβιαστεί για μεγάλο χρονικό διάστημα και να δολοφονηθεί· όλα τούτα της συνέβησαν *παρ' όλες* τις άριστες ενδείξεις για τη διαγωγή της.¹⁹¹

Με τα παραπάνω κατά νου, η θεωρία της Judith Butler για την επιτέλεση του φύλου και την επιτελεστικότητα, αποτελεί χρήσιμο εργαλείο: μέσω του φακού της διαπιστώνεται ότι οι μιντιακές αφηγήσεις λειτουργούν διττά. Σε πρώτο επίπεδο, φανερώνουν ότι η Τοπαλούδη, ούσα ακόμη εν ζωή, επιτελούσε τις επιταγές του φύλου, της ηλικίας, της τάξης, της φυλής και της εθνότητάς της με «φυσιολογικούς» και «κανονικούς» όρους: νεαρή και εμφανίσιμη («δυο μέτρα κοπελάρα», ακριβέστερα), λευκή, Ελληνίδα, σχετικά ευκατάστατης εικάζουμε οικονομικής τάξης, λόγω των πανεπιστημιακών της σπουδών και της ανεξάρτητης ζωής της σε πόλη διαφορετική της γενέτειράς της, φιλόδοξη με όνειρα για το μέλλον, πιθανώς για περαιτέρω σπουδές, αγαπητή σε όλους και με αγάπη και σεβασμό προς την οικογένειά της.¹⁹²

Σε δεύτερο επίπεδο, επανερχόμαστε στο κεντρικό θέμα του “newsworthiness” μεν, αλλά και στη θέση ότι το φύλο δε μπορεί να ιδωθεί από μόνο του δίχως να φιλτράρεται διαθεματικά μέσω και οτιδήποτε άλλου χαρακτηρίζει το εκάστοτε υποκείμενο: το νεαρό της ηλικίας της, η τάξη, η λευκότητα της φυλής της και η ελληνικότητα της εθνικότητάς της,¹⁹³ όλα αυτά

¹⁹⁰ Για τον βιασμό της Τοπαλούδη έναν χρόνο πριν από τον Νοέμβριο του 2018, δες Star News, 24/02/2019. Star.gr, 24/02/2019. «Ξεσπά η μητέρα της Ελένης Τοπαλούδη: Είναι το νησί των βιαστών». <https://www.youtube.com/watch?v=GF6d2hhttpdU> (τελευταία πρόσβαση 17/08/2019).

¹⁹¹ Στο σημείο αυτό, ας προληφθεί μία πιθανή παρανόηση: το ότι τα συγκεκριμένα δελτία ειδήσεων που αποτέλεσαν πηγή της παρούσας έρευνας, προέβησαν σε αυτού του είδους την αποτύπωση, δε σημαίνει ότι το ίδιο εντοπίζεται και στην παραγωγή διάφορων άλλων λόγων της κοινωνίας και των μέσωων επικοινωνίας, τον πρώτο καιρό που ήρθε το έγκλημα στο φως. Η αξιοπρέπεια της Ελένης Τοπαλούδη, ακόμη και μετά θάνατον, δέχτηκε ουκ ολίγα πλήγματα, που κυρίως εκφράστηκαν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, είτε από φιλόδοξους πολιτευτές της Ρόδου με το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, είτε από λουπούς ακροδεξιούς ηλεκτρονικούς λογαριασμούς, για τους οποίους η Υπηρεσία Ηλεκτρονικού Εγκλήματος προέβη σε συλλήψεις. Στα (06/12/2018). «Εκδιδόταν με λαθρομετανάστες- Πόσο χαμηλά...»: Στον εισαγγελέα ο πολιτευτής μετά την χυδαία ανάρτησή του για την Ελ. Τοπαλούδη». <https://www.irafina.gr/ekdidotan-me-lathrometanastes-poso-chamila-ston-isangelea-o-politeftis-meta-tin-chidea-anartisi-tou-gia-tin-el-topaloudi/>, <https://www.alfavita.gr/koinonia/275462-ti-apanta-stelehos-tis-nd-gia-tin-anartisi-toy-gia-tin-eleni-topaloydi> και (02/12/2018). «Ρόδος: Σοκάρουν τα χυδαία μηνύματα στο facebook της άτυχης φοιτήτριας». <https://www.protothema.gr/greece/article/843790/rodos-sokaroun-ta-hudaia-minumata-sto-facebook-tis-atuhis-foititrias/> (τελευταία πρόσβαση 20/08/2019).

¹⁹² Σχετικά με το τελευταίο, δεν είναι τυχαία η φορτισμένη με συναίσθημα και συγκίνηση επανελημμένη αναφορά των καναλιών και δημοσιευμάτων για το πόσο συχνά επισκεπτόταν τους γονείς της από τη Ρόδο όπου βρισκόταν, στον τόπο καταγωγής της, το Διδυμότειχο, ή ακόμη ειδικότερα για το ότι είχε κλείσει εισιτήρια για να τους επισκεφθεί, με το ταξίδι της να είναι προγραμματισμένο μόλις λίγες μέρες μετά την ημερομηνία που δολοφονήθηκε.

¹⁹³ Αξίζει να σημειωθεί ότι τα παραπάνω χαρακτηριστικά δεν παίζουν αυτόματα θετικό ρόλο σε όποιο «κείμενο» κι αν βρεθούν, αλλά εξαρτάται από το συγκεκριμένο ιστορικό και πολιτισμικό πλαίσιο- ένα χρήσιμο παράδειγμα αυτού είναι ότι στην περίπτωση θυμάτων βιασμού, η μεγάλη, όχι η νεανική ηλικία του θύματος συνοδεύεται με εντονότερη κοινωνική συμπαράσταση, συμπόνια και χορήγηση τεκμηρίου αθωότητας προς το ηλικιωμένο θύμα, από ό,τι αν επρόκειτο για νεαρή γυναίκα. Για βιβλιογραφικές ενδείξεις ως προς αυτό, δες M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering*

καθιστούν το έγκλημα άξιο δημοσιογραφικής κάλυψης (newsworthy). Το ειδικό, μάλιστα, περιστατικό, αναντίρρητα συγκεντρώνει κάποια χαρακτηριστικά ώστε όχι απλώς να καλυφθεί, αλλά να απασχολήσει για καιρό τα μαζικά μέσα όλης της χώρας. Στον αντίποδα των χαρακτηριστικών που συγκεντρώνονται στο υποκείμενο της Τοπαλούδη, στο δείγμα μας η σιωπή αναφορικά με γυναίκες φτωχές, αλλοδαπές, με ταυτότητα φύλου και σεξουαλικό προσανατολισμό που να είναι γνωστό ότι δε συμμορφώνονται με το διπολικό στατικό σύστημα φύλου και την ετεροκανονικότητα, είναι εκκωφαντική: στην περίπτωση που δεν απουσιάζει πλήρως, τότε ένα τέτοιο δείγμα παραμένει εξαιρετικά περιορισμένο σε αριθμό (για παράδειγμα, δύο από τις οκτώ γυναίκες-θύματα ήταν αλλοδαπές) και προτείνουμε ότι καλύπτεται λόγω διαφορετικών, κάθε φορά, ιδιαίτερων χαρακτηριστικών στοιχείων του.

Προς επίρρωση της συλλογιστικής αυτής, η Meyers αναφέρει μία συνεντευξιαζόμενη ρεπόρτερ του δείγματός της να δηλώνει: “the crime stories most likely to get covered are anything where middle-class or a white person is injured or killed or victimized... If you attack poor, black people, the media doesn’t care” («τα δημοσιεύματα για εγκλήματα που είναι πιθανότερο να καλυφθούν είναι οτιδήποτε αφορά άτομα που ανήκουν στη μεσαία τάξη ή λευκό άτομο που να έχει τραυματιστεί ή σκοτωθεί ή θυματοποιηθεί... Αν επιτεθείς σε φτωχούς, μαύρους ανθρώπους, τα μέσα δε νοιάζονται».¹⁹⁴ Αντίστοιχα με τη Meyers, η Αλεξάνδρα Χαλκιά έχει αναφερθεί στο πώς διαφορετικά σώματα συγκεντρώνουν διαφορετικού τύπου και κλίμακα προσοχής από μέρους της ευρύτερης κοινωνίας και των μέσων, ανάλογα με το πώς νοηματοδοτούνται. Ως παράδειγμα έχει παραθέσει τη δολοφονία του 25χρονου «Βορειοηπειρώτη» σύμφωνα με τα μέσα Νικόλα Τόντι, υδραυλικού, από πυρά αστυνομικών στην περιοχή του Βύρωνα, λίγους μήνες μετά τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου από Ειδικό Φρουρό της Αστυνομίας στις 6 Δεκεμβρίου του 2008 στα Εξάρχεια· η σιωπή γύρω από τη δολοφονία στον Βύρωνα είναι χαρακτηριστική, σε σχέση με τον έντονο θόρυβο και τους ποικίλους λόγους που παρήχθησαν από μέρους της κοινωνίας, των ΜΜΕ, του αντιεξουσιαστικού αριστερού και αναρχικού, μαθητικού κινήματος κοκ για τη δολοφονία στα Εξάρχεια.¹⁹⁵

Blame, σελ. 57-61 και την περίπτωση του 72χρονου θύματος βιασμού και τις αντιδράσεις γύρω από το έγκλημα, τον θύτη και το θύμα στο Κ. Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, (2007). *Βιασμός. Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις*, σελ. 83-93.

¹⁹⁴ M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*. σελ. 96.

¹⁹⁵ Με παρόμοιο τρόπο που σημειώνει η Χαλκιά ότι σκοπός της ανάλυσης δεν είναι να μειωθεί η σημασία, η αξία της προσοχής που δόθηκε στη δολοφονία του Γρηγορόπουλου, η συσχέτιση της δολοφονίας της Τοπαλούδη με περιπτώσεις γυναικών στοχεύει στο «να διακρίνουμε την πολιτική της σημασιοδότησης του θανάτου της και να ανιχνεύσουμε το έμφυλο πολιτισμικό υπέδαφος με το οποίο συνδέεται». Στο Α. Χαλκιά, (2012). «Η κοινωνιολογία της σεξουαλικότητας, οι αρρενωπότητες και ο

Στο σημείο αυτό, ας υπογραμμιστεί ότι δεν υπονοείται πως η απουσία των χαρακτηριστικών που συγκέντρωνε η Τοπαλούδη, συνεπάγεται γραμμικά το να μην απεικονιστεί ως άτυχο το θύμα. Δεν αναζητούμε αντιθετικές σχέσεις ανάμεσα στις περιπτώσεις, ούτε φιλοδοξούμε ανάλυση επί όλων των πτυχών της κάθε υπόθεσης –κάτι τέτοιο θα αποδεικνυόταν φρούδο- παρά γυρεύουμε να φωτίσουμε συγκεκριμένες πτυχές των υποθέσεων. Υπενθυμίζοντας ότι οι κοινές συνιστώσες ανάμεσα στις γυναικοκτονίες δε συνεπάγονται την ταύτισή τους, αλλά ίσα-ίσα διατηρεί η καθεμία τη μοναδικότητα και ιδιαιτερότητά της στην αναπαράστασή τους από τα ΜΜΕ, το γεγονός εν προκειμένω ότι η Τοπαλούδη «πληρούσε» τα κανονιστικά πρότυπα που στην κυρίαρχη αντίληψη θεωρούνται ως η πρόπαιδα συμπεριφορά για το φύλο της, και *παρ’ όλα αυτά* έγινε στόχος με αποτέλεσμα τους βιασμούς και τη δολοφονία της, είναι κάτι που φορτίζει την εν λόγω υπόθεση με λόγους περί του τι συνιστά «το καλό κορίτσι» και «το καλό παιδί», όπως και θέτει ερωτήματα για το ποια είναι τα όρια αυτού του αφηγήματος.¹⁹⁶ Ας προχωρήσουμε ένα βήμα παρακάτω την απεικόνιση:

Παρουσιαστής Νίκος Χατζηνικολάου: *«Είναι πραγματικά πολύ δύσκολες αυτές οι στιγμές που περνάτε, το καταλαβαίνω, το νιώθω γιατί είμαι πατέρας κι εγώ [...] Να ξέρετε, ότι όλοι μας,¹⁹⁷ όποιος έχει παιδιά, αυτόν τον καιρό βάζει τον εαυτό του στη θέση σας, και νιώθουμε το στομάχι μας και την καρδιά μας να σπάει με αυτό που έχει συμβεί. Το παιδί σας φαίνεται, και μόνο να δει κανείς τις φωτογραφίες, από το πρόσωπό του φαίνεται ότι είναι ένα παιδί που εκπέμπει καλοσύνη, που εξέπεμπε καλοσύνη. Καταλαβαίνω απόλυτα τον πόνο σας, καταλαβαίνω απόλυτα πώς νιώθετε, και έχετε δίκιο να λέτε ότι έχουμε μεγάλη ευθύνη οι γονείς για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών μας».*¹⁹⁸

έμφυλος Δεκέμβρης». Στο συλλογικό Α. Αποστολέλλη, Α. Χαλκιά (επιμέλεια) *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ Πολιτικές στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 238-241.

¹⁹⁶ Για το επανεμφανιζόμενο δίπολο «καλό κορίτσι-κακό κορίτσι» (“good girl-bad girl”) ή αλλιώς, «παρθένα-πόρνη» (“virgin-whore”) που εξήγαγε από το υλικό της η Meyers, δες την ενότητα “Good girls, bad girls and TV News”. M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*. σελ. 52-69. Αντίστοιχα, δες πάλι Α. Καλφοπούλου, (2006). «Η καλή κόρη: το ‘σύνδρομο του καλού κοριτσιού’: κατασκευές και εξομολογήσεις μίας παράστασης υπακοής». Στο συλλογικό Μ. Μιχαηλίδου-Α. Χαλκιά (επιμ.), (2006, β’ έκδοση), σελ. 225-243.

¹⁹⁷ Παρατηρούμε ότι σε όλο αυτό το απόσπασμα, αλλά και γενικά, ακόμη και στις ειδήσεις του υλικού μας που μιλάει γυναίκα παρουσιάστρια, το υποκείμενο-πομπός που εκφέρει τον λόγο είναι αρσενικού γένους, το ίδιο και οι αντωνυμίες κοκ που χρησιμοποιούνται. Ακριβέστερα, το υποκείμενο που ομιλεί – και στο οποίο απευθύνεται- είναι αρσενικό, λευκό, και ελληνικής καταγωγής. Με τα λόγια της Meyers, “As a number of researchers have pointed out, the predominant voice within the news is white” και “That voice is also male”. M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*. σελ. 87-88 και σελ. 101, σημείωση 7.

¹⁹⁸ ANT1 News, 22/02/2019. «Η μητέρα της Τοπαλούδη στον ANT1: Θα καταθέσω νέα στοιχεία για τη δολοφονία της Ελένης μου». <https://www.youtube.com/watch?v=hK9bAk7oOu4> (τελευταία πρόσβαση 18/08/2019).

Γιάννης Τοπαλούδης, πατέρας Ελένης Τοπαλούδη: «Κατ' αρχήν είπατε ότι είστε κι εσείς γονιός. Και μάλιστα, και Θρακιώτης, είμαστε και συντοπίτες. Αλλά όχι μόνο οι Θρακιώτες, ένας οποιοσδήποτε μέσος Έλληνας γονιός έτσι κάνει το παιδί του, το μεγαλώνει με αρχές και αξίες. Το στέλνει να σπουδάσει, να μεγαλώσει απλώνοντας τα φτεράκια του και να πετάξει μόνο του. Προγραμματίζουμε, έχουμε όνειρα και κάποιοι δυστυχώς μας γκρεμίζουν τα όνειρά μας.[...] Να τα έκαναν κάποιοι ασυνείδητοι γονείς τα παιδιά τους από μικρή ηλικία να μη μετατρέπονταν μετά σε τέτοιους στυγερούς δολοφόνους όπως δολοφόνησαν τόσο αποτρόπαια την Ελενίτσα μας».¹⁹⁹

Τα παραπάνω αποσπάσματα, αντί να αντιμετωπιστούν μονολιθικά, ως απλές αναπαραστάσεις των συνθηκών και ταυτοτήτων που γνωρίζουμε ότι εντοπίζονται εντός της ελληνικής πραγματικότητας, αξίζει να αναδειχθούν ως προνομιακοί τόποι νοηματοδότησης ταυτοτήτων της ελληνικής κοινωνίας, τόσο ζωτικοί που εντός τους επιτελείται η ίδια η δημιουργία και συγκρότηση υποκειμενικότητων.²⁰⁰ Αναδεικνύουν εναργώς τη δημοσιογραφική άρθρωση ενός συλλογικού εθνικού υποκειμένου «εμείς», που πατάει γερά στην επιβίωση ενός ομοιογενούς αφηγήματος για την ελληνική οικογένεια: «εμείς», οι μέσοι Έλληνες γονείς (πατέρες, όχι μητέρες),²⁰¹ που αναθρέφουμε τα παιδιά «μας». Ως μέσο που επιστρατεύεται από τη μιντιακή αφήγηση, διακρίνεται η επίκληση σε ένα κοινώς εννοούμενο, πολιτισμικά, γονεϊκό συναίσθημα, αυτό της χειροπιαστής εμπειρίας του να τελείς Έλληνας γονιός, να παλεύεις με, και για, την ανατροφή του τέκνου σου με αρχές και αξίες, και έπειτα να βιώνεις την άδικη απώλειά του. Η διαδικασία «πρωτογενούς ταύτισης» και αντιστροφής του κοινού με τη «φωνή» της/ου αφηγήτριας/ή, είναι διάφανη: το τηλεοπτικό κοινό ταυτίζεται με τη φωνή του ομιλούντος υποκειμένου της οθόνης κατά την ακριβή χρονική στιγμή που μιλάει –κάτι που

¹⁹⁹ Στο ίδιο.

²⁰⁰ Εδώ, η λέξη «επιτελείται» τίθεται εδώ ακριβώς για να υπογραμμίσει τη συγκροτητική δύναμη των ΜΜΕ όσον αφορά στις έμφυλες ταυτότητες. Μία τέτοια προσέγγιση βλέπει το φύλο ως «αποτέλεσμα της επιτέλεσης συγκεκριμένων κανονιστικών πολιτισμικών επιταγών» και την υποκειμενικότητα ως διαμορφώσιμο και αγωνιστικό πεδίο πάλης μέσα από τους κυρίαρχους τρόπους θέασης της μαζικής κουλτούρας, όπως επισημαίνει η θεωρία της Mulvey για το «ανδρικό βλέμμα» (“male gaze”). Α. Χαλκιά, Μ. Μιχαηλίδου, (2006). «Το κοινωνικό σώμα». Στο συλλογικό Μ. Μιχαηλίδου-Α. Χαλκιά (επιμ.), (2006, β' έκδοση). *Η παραγωγή του κοινωνικού σώματος*, σελ. 16-17. Βλ. και Κ. Δοξιάδης, (1995). *Εθνικισμός, Ιδεολογία, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*, σελ. 81-83.

²⁰¹ Εν είδει υπόθεσης, μπορούμε να προτείνουμε ότι με παρόμοιο τρόπο που το κοινό ταυτίζεται με τον/ην εκφωνητή/τρια των ειδήσεων, λογικά ταυτίζεται και με το κατά Butler «κανονιστικό φάντασμα του φύλου» του/ης, πάντοτε εντός του στατικού διπολικού συστήματος φύλου αρσενικό-άνδρας/θηλυκό-γυναίκα. J. Butler, (1993). *Σώματα με Σημασία. Οριοθετήσεις του «φύλου» στο λόγο*, σελ. 43-46 και Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, σελ. 43 και 157, σημείωση 17.

καθιστά *a priori* σημαντική τη θέση της/ου εκφωνήτριας/ή –και μέσω αυτής της διαδικασίας αναγνωρίζει ιδεολογικά την αλήθεια του εαυτού του ως υποκειμένου.²⁰²

Ακόμη, η έκπληξη από μέρους των δημοσιογράφων για το ότι συνέβη σε ένα τέτοιο «παιδί» ένα τέτοιο έγκλημα, είναι τόσο απτή στο κλίμα του δελτίου, όσο και τα συλλυπητήρια προς τους γονείς της νεκρής συγκινητικά· η προσπάθεια εδραίωσης συναισθηματικού σημείου επαφής των παρουσιαστών με τον συνεντευξιαζόμενο πληττόμενο γονιό, επιτελούν πολλά παραπάνω από μία γραμμική ενημέρωση του κοινού περί νέων στοιχείων στην υπόθεση Τοπαλούδη. Το «κείμενο» της ζωής και του θανάτου της Τοπαλούδη και της εμπειρίας των οικείων της, «ξεπηδά» από την οθόνη του καθιστικού της μέσης, συντηρητικής ελληνικής οικογένειας που παρακολουθεί το δελτίο των οκτώ, προσκολλάται στο κείμενο ζωής των μελών της και «διαβάζεται» από αυτήν ως δικό της, οικείο της.²⁰³

Παραλλάσσοντας ελαφρά τα λόγια της Αλεξάνδρας Χαλκιά, οι γυναίκες που δολοφονούνται βάσει του φύλου τους, «οφείλουν να γίνονται κατανοητές «ως ένα είδος κοινωνικού κειμένου, στο οποίο συρρέουν, και συγκρούονται, ποικίλα αφηγήματα της ελληνικής κοινωνίας».²⁰⁴ Μέσα από αυτό το φίλτρο, η εστίαση στην παρουσίαση μίας 21χρονης γυναίκας κυρίως ως «παιδί», «κορίτσι/κοριτσάκι», ως «κοπέλα» και σε κατ' εξαίρεση ως «γυναίκα» από τα μαζικά μέσα, ταιριάζει με μία φετιχιστική αφήγηση της ελληνικής κοινωνίας για την αθωότητα που συνοδεύει τη θηλυκή, δη λευκή, νεότητα.²⁰⁵

²⁰² Παρ' όλο που ο Δοξιάδης στο συγκεκριμένο σημείο κάνει λόγο για τη μυθοπλαστική, κι όχι τη δημοσιογραφική αφήγηση, η ανάλυσή μας εδώ λαμβάνει τα συμπεράσματά του υπόψη, καθώς σε ακόλουθες ενότητες βοηθάει στο να αναδειχθεί, βάσει της παρακολούθησης και καταγραφής των δελτίων ειδήσεων, ότι τα ρεπορτάζ για τις γυναικοκτονίες δε μπορούν να κατηγοριοποιηθούν εύκολα σε στο επίπεδο είτε της δημοσιογραφίας είτε της μυθοπλασίας. Στον αντίποδα δυνατότητας «καθαρής» κατάταξης, αποτελούν ένα αμάγαλμα στο οποίο, όπως τονίζει και ο ίδιος, συνυπάρχουν λόγοι «επιστημοσύνης» και μυθοπλασίας. Κ. Δοξιάδης, (1988). «Foucault, ιδεολογία, επικοινωνία». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 71(71), σελ. 35-38. Στο <http://dx.doi.org/10.12681/grsr.831> (τελευταία πρόσβαση 23/08/2019). Επίσης, στο Κ. Δοξιάδης, (2015). *Ο Foucault της φιλοσοφίας και της αριστεράς*, Δ. Παρασκευά-Βελουδογιάννη (διόρθωση). Αθήνα: εκδόσεις Νήσος, σελ 41. Για εκτενέστερη περιγραφή της διαδικασίας ταύτισης και αντιστροφής, δες του ιδίου, (1995). *Εθνικισμός, Ιδεολογία, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*, σελ. 79-101.

²⁰³ Με τα λόγια της Χαλκιά, μία κριτική διερευνητική ματιά που εκκινεί από μεταδομιστικές φεμινιστικές προσεγγίσεις, αντιμετωπίζει το «κείμενο» ως «υλικό ανάλυσης και ανάπτυξης θεωρίας». Η Χαλκιά στο κείμενό της προχωρά να αναλύσει τους τρόπους αφήγησης και αναπαράστασης του θανάτου –και της ζωής– της Μελίνας Μερκούρη κατά την κάλυψη της κηδείας της από τα ΜΜΕ. Στο Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητα*, σελ. 96-97.

²⁰⁴ Α. Χαλκιά, (2012). «Η κοινωνιολογία της σεξουαλικότητας, οι αρρενωπότητες και ο έμφυλος Δεκέμβρης». Στο συλλογικό Α. Αποστολέλλη, Α. Χαλκιά (επιμέλεια) *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ Πολιτικές στην Ελλάδα*, σελ. 240.

²⁰⁵ Στο ίδιο, σελ. 238.

Κομβική υπόθεση στην ανάλυσή μας για το «άτυχο» θύμα γυναικοκτονίας αποτελεί και η περίπτωση της Suzanne Eaton, που δολοφονήθηκε στον Πλατανιά Χανίων, στις 2 Ιουλίου του 2019. Η γυναίκα χαρακτηρίστηκε ως «άτυχη βιολόγος»,²⁰⁶ «άτυχη Αμερικανίδα»²⁰⁷ και «άτυχη γυναίκα».²⁰⁸ Ειδική μνεία αξίζει το δελτίο του ANT1, σύμφωνα με το οποίο:

Ρεπόρτερ: *«Σε λάθος μέρος τη λάθος στιγμή βρέθηκε, όπως φαίνεται από την ομολογία του 27χρονου η Suzanne Eaton, μία βιολόγος που είχε έρθει για λίγες μέρες στην Κρήτη προκειμένου να παρακολουθήσει ένα συνέδριο».*²⁰⁹

Το ότι η Suzanne Eaton «βρέθηκε στο λάθος μέρος τη λάθος στιγμή»²¹⁰ λειτουργεί με διττό τρόπο. Πρώτον, κατορθώνει να τη συγκροτήσει σε απολύτως παθητική θέση, την ίδια στιγμή οικοδομώντας τον βιαστή και δολοφόνο της ως πλήρως ενεργητικό, και για την ακρίβεια, παντοδύναμο. Από τη στιγμή που, σύμφωνα με τον ίδιο, «είχε μεγάλη επιθυμία να κάνει σεξ» και «έψαχνε στις παραλίες να βρει μία γυναίκα», προκειμένου, σύμφωνα με τον διοικητή Ασφάλειας Χανίων, «να αποφορτίσει μια ένταση, ένα θυμικό που είχε κάνοντας σεξουαλικό έγκλημα»,²¹¹ τίποτε δε θα μπορούσε να σταθεί στον δρόμο του για την ολοκλήρωση των σχεδίων του. Η παθητικότητα της Eaton κατά την επίθεση συνοδεύεται από αναφορές των δελτίων για το πόσο αδιάτακτα πρέπει να τη χτύπησε ο Παρασκάκης, ώστε ακόμη και μία γυναίκα αθλητική και γερή, δυνατή, όπως η συγκεκριμένη, να μην μπορέσει να γλιτώσει. Η έμφαση του δελτίου του ΣΚΑΪ επ' αυτού είναι χαρακτηριστική:

Ανταποκριτής ρεπόρτερ στην Κρήτη: *«θυμίζω ότι μιλάμε για μία γυμνασμένη γυναίκα, για μία αθλητική γυναίκα, παρά τα 60 της χρόνια».*²¹²

²⁰⁶ Alpha News, 18/07/2019. «Δολοφονία αμερικανίδας βιολόγου Στη δημοσιότητα τα στοιχεία κα η φωτογραφία του 27χρονου». <https://www.youtube.com/watch?v=U4uhoWDELM> (τελευταία πρόσβαση 07/08/2019).

²⁰⁷ ΣΚΑΪ, 15/07/2019. «Ειδήσεις Βραδινό Δελτίο: 27χρονος ομολόγησε το φόνο της βιολόγου». <https://www.youtube.com/watch?v=pUIAev1WNCw> (τελευταία πρόσβαση 07/08/2019).

²⁰⁸ ANT1 News, 15/07/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1302911/ant1-news-15072019-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 07/08/2019).

²⁰⁹ ANT1 News, 16/07/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1303164/ant1-news-16072019-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 07/08/2019).

²¹⁰ Η φράση «Σε λάθος μέρος τη λάθος στιγμής βρέθηκε..» μας θυμίζει τη φράση της M. Meyers, που χαρακτηριστικά αναφέρει “In these scenarios, the women are peripheral to the story and their stories appear incidental, the result of their having the bad fortune to have been at the wrong place at the wrong time” («Σε αυτά τα σενάρια, οι γυναίκες είναι περιφερειακές στην ιστορία και οι ιστορίες τους εμφανίζονται συμπτωματικές/τυχαίες, ως αποτέλεσμα της κακοτυχίας τους να βρίσκονται στο λάθος μέρος τη λάθος στιγμή», η μετάφραση δική μου). Στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 60.

²¹¹ ANT1 News, 16/07/2019.

²¹² ΣΚΑΪ, 15/07/2019. «Ειδήσεις Βραδινό Δελτίο: 27χρονος ομολόγησε το φόνο της βιολόγου». <https://www.youtube.com/watch?v=pUIAev1WNCw> (τελευταία πρόσβαση 07/08/2019).

Η μιντιακή επίκληση σε διαφορετικές σεξουαλικές ανάγκες με όρους «ορμών» (όρος που αποδίδεται αποκλειστικά σε άνδρες) αλλά και οι διαφορές στη σωματική διάπλαση ανάμεσα στα θηλυκά κι αρσενικά σώματα, αποτελεί σταθερό μοτίβο δικαιολόγησης-αιτιολόγησης της έμφυλης βίας, ειδικά όταν εμπλέκεται (και) το σεξουαλικοποιημένο έγκλημα του βιασμού. Σε περιπτώσεις που το ιδεολόγημα της έμφυλης βίας, δε, συνοδεύεται από την επίκληση των ειδήσεων στον/ην «ειδικό»,²¹³ ο βιασμός και η γυναικοκτονία βιολογικοποιούνται και φυσικοποιούνται βάσει επιστημονικών πλέον τεκμηρίων, υπεράνω υποψίας και υπεράνω ανατροπής. Αυτά, υπενθυμίζονται στο κοινό, προκειμένου να ισχυροποιηθεί ο ισχυρισμός ότι η κατάσταση της έμφυλης τρομοκρατίας μέσω του φυσικού εκφοβισμού είναι μόνιμη και αναγκαία, εφόσον σε τελική ανάλυση, το αυταπόδεικτό της έγκειται όχι στο χέρι του ανθρώπου για να την αλλάξει, αλλά της βιολογίας και της φύσης για να την επαν-εδραιώνει. Με τα λόγια του Stuart Hall, όπως μεταφέρονται από τη Meyers, αναδύονται κάποιες από τις πάγιες πρακτικές λόγου των δελτίων ειδήσεων που συντελούν αυτή τη διαδικασία φυσικοποίησης: “Stuart Hall has noted that both gender and race appear ‘to be given by Nature’, so that they become among the most profoundly ‘naturalized’ of existing ideologies” («Ο Στούαρτ Χωλ σημειώνει ότι τόσο το φύλο όσο και η φυλή εμφανίζονται σα να ‘έχουν δοθεί από τη Φύση’, ώστε να αποτελούν κάποιες από τις πιο βαθιά ‘φυσικοποιημένες’ ανάμεσα στις υπάρχουσες ιδεολογίες»).²¹⁴

Η έμφαση στη σωματοδομή της βιασμένης και δολοφονημένης γυναίκας από πλειάδα μέσων, λειτουργεί διττά: πρώτον, μαζί με την πληθώρα φωτογραφιών που ενσωματώνονται στο δελτίο, οπτικοποιεί την Eaton ως μία γυναίκα, που παρά την ηλικία της, διατηρούσε μία μορφή κατά τα δυτικά πρότυπα ομορφιάς και σεξουαλικότητας, νεανική και θελκτική (θυμόμαστε και την αναφορά του Παρασκάκη στο ίδιο δελτίο ως «ηδονοβλεψία» μεν, με άλλα δημοσιεύματα να δίνουν έμφαση στη στιγμή που την αντίκρισε, βλέποντάς τη «γύρω στις 3 το μεσημέρι να τρέχει φορώντας αθλητική φόρμα»).²¹⁵ Δεύτερον, λειτουργεί ως υπενθύμιση του ότι, παρ’ όλη

²¹³ Ενδεικτικά ανάμεσα στην πλειάδα παραδειγμάτων, αναφέρουμε το κεντρικό δελτίο του ANT1, που απέδωσε την «αύξηση των βιασμών» την εποχή του καλοκαιριού, πέραν του «πολύ δυνατού ρόλου των (γυναικείων) ρούχων», στην άνοδο της θερμοκρασίας και επομένως υπερσυσώρευσης βιταμίνης D στον (ανδρικό) οργανισμό. (10/07/2018). «Η τηλεοπτική ‘αθώωση’ των βιαστών στον ANT1». [Left.gr. https://left.gr/news/i-tileoptiki-athoosi-ton-viaston-ton-ant1](https://left.gr/news/i-tileoptiki-athoosi-ton-viaston-ton-ant1) (τελευταία πρόσβαση 14/09/2019).

²¹⁴ Η Meyers παραπέμπει στο έργο του Hall *The whites of their eyes: Racist ideologies and the media*. Στο συλλογικό G. Bridges & R. Brunt (επιμ.) (1981) *Silver linings: Some strategies for the eighties*, σελ. 28-52. London: Lawrence & Wishart. Στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 19-20. Η ίδια φράση του Hall αλιεύτηκε κι από το J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 69.

²¹⁵ (21/07/2019). «Suzanne Eaton: Ομολογία σοκ από τον δράστη: «Ήταν ζωντανή και πάλευε, τη βίασα τρεις φορές». *Tovima.gr*. Στο <https://www.tovima.gr/2019/07/21/society/suzanne-eaton-omologia-sok-apo-ton-drasti-itan-zontani-kai-paleyti-viasa-treis-fores/> (τελευταία πρόσβαση 13/09/2019).

τη δύναμη και αντοχή του οργανισμού της συγκεκριμένης γυναίκας –κάτι που τονίζεται ως κεκτημένο προσόν της σε σχέση με την υπόλοιπη «ομάδα» των γυναικών- η Eaton δεν μπορεί παρά, ούσα βιολογικώς γυναίκα, να παραμένει «μικρή» συγκριτικά με τον βιαστή και δολοφόνο της.

Δεύτερον, χρησιμοποιώντας τη φράση «λάθος μέρος τη λάθος στιγμή» (η έμφαση δική μου), η αρχική αίσθηση της απενοχοποίησης που προσέδιδε ο όρος «άτυχη», μειώνεται φανερά: τι το λάθος είχαν το μέρος και η στιγμή, αν όχι ότι αποτέλεσαν επιλογές της ίδιας για να βγει εκτός σπιτιού εκείνη την ώρα και να πάει για τζόγκινγκ σε εκείνο το μέρος; Ολόκληρο το απόσπασμα του ANT1 με την κατάθεση του διοικητή Ασφάλειας Χανίων είναι αξιοσημείωτο:

*Κατάθεση διοικητή ασφάλειας Χανίων: «Θεωρούμε τυχαίο που επέλεξε τη συγκεκριμένη γυναίκα. Είχε ένα θυμικό, μιά ένταση, που επέλεξε να την αποφορτίσει κάνοντας σεξουαλικό έγκλημα».*²¹⁶

Το «τυχαίο» εδώ αντιστοιχεί στο εγκληματολογικώς τυχαίο, δηλαδή στην τυχαία επιλογή της συγκεκριμένης γυναίκας από τον Γιάννη Παρασκάκη, εφόσον οι αρχές δεν εντόπισαν προηγούμενη σχέση μεταξύ τους ή ιστορικό παρακολούθησης της Eaton (stalking) κοκ, κάτι κοντολογίς που θα έδινε στον θύτη το κίνητρο να επιτεθεί όχι σε κάποια άλλη γυναίκα, αλλά στοχευμένα στο άτομο της Suzanne Eaton. Αποτελεί παραδοξότητα, εδώ, το ότι παρ' όλο που το φύλο της Eaton είναι επαρκές και ικανό στοιχείο ώστε να την καταστήσει θύμα επίθεσης – αφού γίνεται η παραδοχή ότι, αν όχι σε εκείνη, ο Παρασκάκης θα επιτίθετο στην οποιαδήποτε γυναίκα- αυτό το επιχείρημα δεν επεκτείνεται σε τέτοιον βαθμό και με τέτοιον τρόπο, ώστε, στα μάτια κράτους (αστυνομία και δικαιοσύνη) και ΜΜΕ, να θεωρείται η γυναικοκτονία αυτή φέρουσα μισογυνικό και σεξιστικό κίνητρο. Πέραν αυτού όμως, ο εκφερόμενος λόγος του διοικητή της Ασφάλειας, χαρακτηρίζοντας τι είναι το «τυχαίο», χαρακτηρίζει και τι είναι το «μη τυχαίο»: το μη τυχαίο φαίνεται να είναι λοιπόν η οικεία, υπάρχουσα έμφυλη σχέση –ερωτική, πρωτίστως- που συνιστά προηγούμενη σχέση δράστη-θύματος και που μπορεί να στοιχειοθετηθεί από τα ΜΜΕ ως στοχευμένη. Παρ' όλα αυτά, κι από τα δελτία που αναφέρονται στις γυναικοκτονίες με δράστη πρώην ή νυν σύντροφο διαπιστώνεται ότι ο χαρακτηρισμός της «άτυχης» γυναίκας που δολοφονείται, παραμένει.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί παράλληλα ότι η έννοια της ατυχίας συνδέεται με την αρκετά έως πολύ χαμηλή πιθανότητα να συμβεί –να τύχει- κάτι, και με παρόμοιο τρόπο η άτυχη γυναίκα αποτελεί την κατ' εξαίρεση περίπτωση ανάμεσα στην υπόλοιπη «κοινότητα» γυναικών

²¹⁶ ANT1 News, 16/07/2019.

της κοινωνίας, που έπεσε θύμα ενός τόσο ειδικού εγκλήματος. Έτσι, οι δολοφονίες γυναικών αρθρώνονται ως εγκλήματα-εξαιρέσεις, ως ακραία περιστατικά και ως μεμονωμένα συμβάντα που έτυχαν στην «άτυχη» Ελένη, Αγγελική, Suzanne κοκ. Τα στοιχεία που αποσιωπούνται πλήρως, είναι όχι μόνο οι κυριότεροι συνδετικοί κρίκοι μεταξύ των υποθέσεων εντός της ελληνικής επικράτειας, αλλά και η υπαρκτή κατάσταση που συνδέει την εγχώρια με την παγκόσμια συνθήκη γυναικοκτονιών.

Εδώ κρίνεται σκόπιμο να αναδειχθεί η ιδιαιτερότητα της υπόθεσης της Eaton και να αναζητηθούν κάποιες απαντήσεις ως προς τους προσδιορισμούς «βιολόγος», «Αμερικανίδα» κοκ που της αποδόθηκαν. Για τους σκοπούς αυτούς θα χρησιμοποιηθεί επικουρικά η περίπτωση της Natalie Christopher, που έχασε τη ζωή της στην Ικαρία έναν μήνα μετά από την Eaton, της οποίας ο θάνατος, όπως κατέληξαν οι αρχές και τα μαζικά μέσα, ήταν δυστύχημα κι όχι δολοφονία.²¹⁷ Εξετάζοντας το ειδικό στα ιστορικά του πλαίσια ελληνικό συγκείμενο, όπου τα νέα για την εξαφάνιση, βιασμό και γυναικοκτονία της Suzanne Eaton είχαν αποκαλυφθεί έναν μήνα νωρίτερα, η αφηγηματική πλοκή θρίλερ που ανέπτυξαν τα ΜΜΕ γύρω από την υπόθεση της Ικαρίας συνέδεε εμμέσως τις δύο υποθέσεις, και έπαιρνε διαστάσεις σασπένς και μυστηρίου στο τηλεοπτικό κοινό. Οι δύο μάλιστα περιπτώσεις μοιράζονταν αρκετά: οι γυναίκες, και οι δύο από το εξωτερικό, ξεκίνησαν από τον προσωρινό χώρο διαμονής τους για να πάνε μόνες τους για τζόγκινγκ. Παρ' όλο που παρουσιάστηκαν ως μη-Ελληνίδες, καθώς η Eaton καταγόταν από τις ΗΠΑ και η Christopher από το Ηνωμένο Βασίλειο (οι αναφορές στην καταγωγή τους ήταν συνεχείς), αυτό δε φαίνεται να τις καθιστούσε «ξένες». Το γεγονός της δυτικής τους καταγωγής, σε συνδυασμό με την τάξη στην οποία φαίνεται να ανήκαν –η πρώτη είχε έρθει στην Ελλάδα για επαγγελματικό ταξίδι και η δεύτερη για διακοπές- μεταξύ άλλων τις διαχώριζε από το στίγμα με το οποίο τα ελληνικά κι όχι μόνο ΜΜΕ συνηθίζουν να σκιαγραφούν μετανάστες/ριες και πρόσφυγες/ισσες που απειλούν ή υποβιβάζουν με κάποιον τρόπο την καθαρότητα και τιμιότητα του ελληνικού έθνους.²¹⁸

Η εικόνα τους ως καταξιωμένων επαγγελματικά, τέθηκε κεντρικά: στην περίπτωση της Eaton, υπήρξαν αναφορές για συνεργασία με το Ινστιτούτο Max Planck αλλά και το ενδιαφέρον της

²¹⁷ Σημείωση: το παράδειγμα της Christopher δεν παρατίθεται στα πλαίσια της ανάλυσης ως υπόθεση γυναικοκτονίας, εφόσον οι μέχρι στιγμής έρευνες θεωρούν ως αιτία θανάτου της την πτώση βράχου ενόσω έκανε αναρρίχηση, μετά το τζόγκινγκ· η περίπτωσή της χρησιμεύει, παρ' όλα αυτά, στη δική μας εξέταση ως προς τους λόγους που συμπυκνώνονται στο μιντιακό αφήγημα σχετικά με τους εθνικούς, ταξικούς και έμφυλους προσδιορισμούς της ως υποκειμένου. Για λεπτομέρειες της υπόθεσής της, δες <https://www.antenna.gr/watch/1307707/ant1-news-07082019-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 15/08/2019).

²¹⁸ Δες σχετική ανάλυση δημοσιογραφικού υλικού αναφορικά με τις αρρενωπότητες, την εξουσία, τη βία και το έθνος, Γ. Γκολφινόπουλος, (2007). «Έλληνας ποτέ...». *Αλβανοί και ελληνικός Τύπος τη νύχτα της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 2004*, επιμ. Α. Χαλκιά. Ιωάννινα: Εκδόσεις Ισνάφι και Γιάννης Γκολφινόπουλος.

καγκελαρίας της Γερμανίας στην υπόθεσή της, ενώ αντίστοιχα στην περίπτωση της Christopher, παρήλαυναν για μέρες στις ελληνικές οθόνες όλα της τα επαγγελματικά και εθελοντικά της επιτεύγματα. Οι συνεχείς επικλήσεις έκαστης ως αυθεντίας στον τομέα της, έκλιναν σε ένα ομοιόμορφο αφήγημα που επιστεγαζόταν από τις καριέρες τους ως το βασικό προσδιοριστικό στοιχείο του ποιες ήταν εν ζωή. Η «άτυχη» Eaton ήταν όχι απλώς άτυχη, αλλά «η άτυχη βιολόγος», και η «άτυχη» Christopher, ήταν «η άτυχη αστροφυσικός». Η αναπαράσταση της γυναίκας-θύματος βάσει της επαγγελματικής της ιδιότητας, εμφανίστηκε στο υλικό μας πέραν της Suzanne Eaton, μόνο σε δύο ακόμη περιπτώσεις, της «53χρονης δασκάλας» που δολοφονήθηκε από τον αδερφό της στο Παλαιό Φάληρο και του θύματος της Λέσβου, Ε.Μ., που αναφέρεται μία μόνο φορά ως «η νεαρή βρεφονηπιαγωγός».

Στο εξής και τελευταίο μέρος αφιερωμένο στην «ατυχία», προβαίνουμε σε κάποιες πρώτες σκέψεις για τις δύο περιπτώσεις που δεν αποκαλέστηκαν έτσι. Πρώτον, το 51χρονο θύμα στην Καρδίτσα φαίνεται να μην ήταν «άτυχος». Αυτό αρχικά φαίνεται παράδοξο: παρ' όλα αυτά, στο βραδινό δελτίο του ANT1 των 28 Ιανουαρίου 2019, μπορεί να εντοπιστεί η φράση:

Ρεπόρτερ: «Παρ' όλο που ήταν σε διάσταση²¹⁹, το θύμα κάθε απόγευμα πήγαινε στο Αγναντερό και τον φρόντιζε, ενώ πολλοί λένε ότι δεν ήταν λίγες οι φορές που διανυκτέρευε στο χωριό όταν ο 54χρονος το είχε ανάγκη».²²⁰

Η πληροφορία αυτή του δελτίου ενισχύεται μέσω μαρτυρίας κατοίκου της περιοχής, ο λόγος του οποίου λειτουργεί σαν αποδεικτικό στοιχείο για το είδος σχέσης που είχε η 51χρονη με τον 54χρονο:

²¹⁹ Ας σημειωθεί ότι στο βραδινό δελτίο του ίδιου καναλιού προστίθεται η πληροφορία πως θύτης και θύμα τελούσαν σε διάσταση όταν σημειώθηκε η γυναικοκτονία, ενώ στο μεσημεριανό οι δύο είχαν παρουσιαστεί ως ζευγάρι, βλ. Παράρτημα 2, σελ. 147-148. Αυτή η λεπτομέρεια διατηρεί τη σημασία της γιατί αλλοιώνει την προηγούμενη σχέση θύτη-θύματος, και λειτουργεί διαστρεβλωτικά στη συνολικότερη κατανόηση. Σύμφωνα και με τη διεθνή βιβλιογραφία, η διάσταση έρχεται πολύ συχνά ως αποτέλεσμα προηγούμενου ιστορικού βίας, με τη γυναίκα να παίρνει την απόφαση να φύγει από την κακοποιητική σχέση. Πράγματι, προς επίρρωση του παραπάνω, ο ρεπόρτερ του δελτίου αναφέρει: «Ο ίδιος φαίνεται να έλεγε στους συγχωριανούς του ότι ζητούσε από τη σύζυγό του να επανασυνδεθούν». ANT1, 28/01/2019. «Σοκάρει η οικογενειακή τραγωδία στην Καρδίτσα». Στο <https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CF%83%CE%BF%CE%BA%CE%AC%CF%81%CE%B5%CE%B9-%CE%B7-%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%B4%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%B1/vp-BBSRyiU> (τελευταία πρόσβαση 11/08/2019).

²²⁰ Στο ίδιο.

Κάτοικος περιοχής: «Το παλικάρι είχε νοσηλευτεί σε μία κλινική. Η γυναίκα του έμενε στην Καρδίτσα, αυτός στο χωριό μας, αλλά κάθε απόγευμα έξι η ώρα, συναντιόταν εδώ πέρα που' ναι το γήπεδο, που' ναι η στάση, είχαν πράγματα, ο ένας έδινε στον άλλον».²²¹

Λεζάντα: «Σε κατάσταση αμόκ».²²² «Δολοφονία στην Καρδίτσα. Ο 54χρονος σε κατάσταση αμόκ μαχαίρωσε μέχρι θανάτου τη σύζυγό του».²²³

Οι συγκεκριμένες εκφορές λόγου, φαινομενικά αδιάφορες, είναι έμπλεες νοημάτων. Ενώ στο αρχικό μεσημεριανό δελτίο για την είδηση,²²⁴ η ρίψη ευθυνών στη γυναίκα-θύμα για την κατάληξή της, δε φαίνεται να ισχύει το ίδιο και για τη βραδινή αναφορά, όπου η γυναίκα παρουσιάζεται να βρίθει από αντιφάσεις. Τα δύο δελτία που αναλύονται μαρτυρούν ότι τα «ψυχολογικά προβλήματα» του συζύγου της αποτελούσαν ένα, τρόπον τινά, «κοινό μυστικό», ενώ δεν αφήνεται χώρος αμφιβολίας για το ότι «τα προβλήματα» στον γάμο του ζευγαριού λογικά οδήγησαν στη διάσταση για την οποία το βραδινό δελτίο κάνει λόγο. Γνωρίζοντάς τα όλα αυτά, και μάλιστα τελώντας σε διάσταση από αυτόν, η γυναίκα, που είναι η ψυχολογικά «υγιής» μεταξύ των δύο, παρουσιάζεται όχι μόνο σε συνεχή επικοινωνία με τον εν διαστάσει σύζυγό της, αλλά και πρόθυμη να τον φροντίζει, γυρνώντας πίσω σε αυτόν όποτε αυτός το θέλει και χρειαστεί. Το ύφος του δελτίου δεν παραπέμπει σε εκθειασμό μίας ευγενικής ή γενναιόδωρης προσωπικότητας του θύματος, αλλά περισσότερο στο γνωστό «μα δε γνώριζε κι αυτή; Αφού τα' ξερε». Έχοντας τονίσει την «ασταθή» πνευματική κατάσταση του εν διαστάσει συζύγου της, οδηγεί σε συλλογισμούς ότι εκείνη, ανάμεσά τους, ήταν η πλέον ικανή να σκέφτεται και να πράττει ορθολογικά, και άρα όφειλε να είχε αναγνωρίσει όλα τα ρίσκα της κατάστασης και να είχε απομακρυνθεί επιτυχώς και οριστικά από αυτήν.²²⁵ Εικάζουμε επίσης

²²¹ Στο ίδιο.

²²² Η χρήση του «αμόκ» μας ενδιαφέρει ιδιαιτέρως, γιατί συνδέεται με άλλα μοτίβα των ειδήσεων όπως η «τύφλωση», το «θόλωμα» κοκ που θα συναντήσουμε παρακάτω στην ανάλυση.

²²³ ANT1, 28/01/2019. «Σοκάρει η οικογενειακή τραγωδία στην Καρδίτσα».

²²⁴ Μεσημεριανό δελτίο ANT1, 28/01/2019. «Άγριο έγκλημα με θύμα 51χρονη- συνελήφθη ο σύζυγός της» <https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CE%AC%CE%B3%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BC%CE%B5-%CE%B8%CF%8D%CE%BC%CE%B1-51%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B7-%E2%80%93%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%AE%CF%86%CE%B8%CE%B7-%CE%BF-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82/vp-BBSQnNk> (τελευταία πρόσβαση 07/08/2019).

²²⁵ Η έμφαση εδώ τίθεται λόγω της εξαιρετικά κοινής κοινωνικής αντίληψης που αποτελεί μεγάλο μέρος του victim blaming που αναφέρθηκε νωρίτερα, ως προς τα «γιατί» δεν αποχωρούν ανεπιστρεπτί οι γυναίκες από τις, με οποιονδήποτε τρόπο, κακοποιητικές σχέσεις στις οποίες βρίσκονται. Ένα ενδιαφέρον άρθρο ως προς τη συνυπευθυνότητα της γυναίκας με το να παραμένει σε μία κακοποιητική συντροφική σχέση, δες Κεφαλληνού Αναστασία, 23/09/2019. «Μια γυναίκα που μένει σε κακοποιητική σχέση δεν είναι άξια της μοίρας της», *vice.com*. Στο <https://www.vice.com/gr/article/ne834d/mia-gynaika-poy-menei-se-kakopoihtikh-sxesh-den-einai-a3ia-ths-moiras->

ότι αν δεν υπήρχε στην αφήγηση το στοιχείο της απουσίας ψυχολογικής υγείας του άνδρα (και ακολούθως, της πρόσδοσής της στη γυναίκα), οι πιθανότητες είναι ότι αυτό δε θα συνταιριαζόταν με την υπόσταση της τελευταίας, αφού ιστορικά παρατηρούμε εν γένει να αποδίδεται ο Λόγος στον άνδρα.²²⁶ Ίσως είναι οι αντιφάσεις αυτές που της στερούν τον χαρακτηρισμό της «άτυχης» και την καθιστούν συνένοχη, παρουσιάζοντας παράλληλα με άρρητο τρόπο τη δολοφονία ως αναμενόμενο, προσδοκώμενο γεγονός.

Δεύτερον, η περίπτωση του Ελληνικού ως «μη άτυχη»: η καταγωγή της γυναίκας που δολοφονήθηκε, που ήταν από τη Βουλγαρία, και η κατ' εξακολούθηση αναφορά σε αυτήν ως «η Βουλγάρρα σύντροφος» λειτουργεί με δύο τρόπους: κατ' αρχάς, την εξαιρεί, εκδιώκει από το καθολικό ελληνικό υποκείμενο που σχηματίζεται ως ο Κανόνας στις αφηγήσεις, και την τοποθετεί ως την Άλλη, τη μη- Ελληνίδα. Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν τα θύματα είναι ελληνικής καταγωγής, δεν αναφέρεται η εθνικότητά τους διότι «εννοείται» η ελληνική, ενώ όταν δεν είναι, επείγεται να προσδιοριστεί. Όσον αφορά στους θύτες, συνήθως προσδιορίζονται ως «ημεδαπός», αλλά η διευκρίνιση επιστρατεύεται συνήθως όταν το έγκλημα είναι ομαδικό και ένας εκ των δραστών είναι «αλλοδαπός».²²⁷ Κατά δεύτερον, το δελτίο επικοινωνεί ορισμένες πληροφορίες, που εκ πρώτης όψεως δεν έχουν κανέναν ρόλο να παίξουν στην ενημέρωση για το έγκλημα, και που καταλήγουν να αφήνουν χώρο για τη διαμόρφωση συγκεκριμένων υποθέσεων:

Ρεπόρτερ: «Σύμφωνα με μαρτυρίες, το ζευγάρι είχε παντρευτεί πριν από περίπου ενάμιση χρόνο, η 60χρονη γνώριζε αρκετά χρόνια τον απόστρατο καθώς φρόντιζε την πρώτη σύζυγό του η οποία είχε σοβαρό πρόβλημα υγείας και πέθανε πριν από τρία χρόνια περίπου. [...] Κάποιοι γείτονες μας ανέφεραν ότι καθγάδιζαν το τελευταίο διάστημα για διαφορές που πιθανόν να σχετίζονταν με περιουσιακά ζητήματα, ενώ το τελευταίο διάστημα στη

[ths?fbclid=IwAR0XjBSA28EdfORRx9Wz-GFxZp80w1a5IPy5PyOB6Oa0GwC19GR9GZfbCo0](https://fbclid=IwAR0XjBSA28EdfORRx9Wz-GFxZp80w1a5IPy5PyOB6Oa0GwC19GR9GZfbCo0) (τελευταία πρόσβαση 23/09/2019).

²²⁶ Ανάμεσα σε πληθώρα βιβλιογραφίας που αναφέρεται στη σύνδεση του ανδρικού φύλου με τη λογική και την ορθολογικότητα, δες την πολύ ενδιαφέρουσα και εις βάθος στοχαστική ανάλυση του Α. Brittan, (1989). *Masculinity and Power*. Η ανάλυση του Brittan είναι διαφωτιστική ως προς την έντονη διαπλοκή της αρρενωπότητας με τη λογική (κι άρα τη γνώση και την πρόσβαση στην εξουσία).

²²⁷ Για λοιπές δημοσιογραφικές εκφορές λόγου που διακρίνουν ανάμεσα στον ντόπιο και τον ξένο (εγκληματία), δες το πλήθος δημοσιευμάτων για την υπόθεση της Ρόδου και τους όρους «ο Ροδίτης» ή «ο Αλβανός», βλ. Πρώτο Θέμα, (11/12/2019). «Έγκλημα στη Ρόδο: ο 19χρονος Αλβανός υποστηρίζει ότι τον βίασαν στη φυλακή». Στο <https://www.youtube.com/watch?v=xmIE1oMO2Hk> (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019), καθώς και το «ο ομογενής από την Αλβανία» για τον πατέρα και δολοφόνο της Αγγελικής Πέτρου», βλ. παράρτημα αποδελτίωσης, σελ. 145.

μονοκατοικία έκαναν εργασίες ανακαίνισης. Πριν από αρκετά χρόνια ο 87χρονος δράστης και αυτόχειρας είχε χάσει τον γιο του σε μικρή ηλικία».²²⁸

Εδώ, είναι δυνατόν να σχηματοποιηθεί μία αφήγηση που δεν καταλήγει να αρθρωθεί, αλλά που ειπώνεται σιγανά: τα στοιχεία που τη «δένουν» είναι τα εξής: η μεγάλη διαφορά ηλικίας μεταξύ του ζευγαριού (ο ένας 87 ετών και η άλλη 60), ο λόγος περί διαφωνιών σχετικών με περιουσιακά στοιχεία, καθώς και ότι η γνωριμία του ζευγαριού έγινε ενόσω ο άνδρας ήταν ακόμη παντρεμένος με την πρώην γυναίκα του. Με τα παραπάνω κατά νου, δεν είναι ιδιαίτερα δύσκολο να φανταστούμε ότι η σιωπηρή ιστορία αφορά την υποκειμενικότητα του θύματος ως της «ξένης» Βουλγάρας που, έχοντας γνωριστεί με τον ντόπιο σύζυγό της υπό παράξενες συνθήκες και πιθανώς εποφθαλμιώντας την περιουσία του, έχει συνάψει γάμο μαζί του επί αυτής της οικονομικής βάσης-κινήτρου. Η εναλλακτική ιστορία ενεργοποιείται κυρίως σε συνδυασμό με τις μαρτυρίες γειτονικών προσώπων που ομόφωνα δηλώνουν ότι γνώριζαν μονάχα επιφανειακά τη γυναίκα, σε αντίθεση με την πλούσια ενημέρωση που δίνει στο σύνολο το δελτίο για το προσωπικό παρελθόν του θύτη, ενημέρωση που δημιουργεί οικειότητα με το δικό του φόντο ζωής και επιτείνει το δραματικό κλίμα. Η εξαγωγή περισσότερων συμπερασμάτων από τούτα σχετικά με λοιπές υπόρρητες διακλαδώσεις των πρακτικών λόγου, θα αποτελούσε σχετικά επισφαλές ερευνητικό έδαφος. Παρ' όλα αυτά, δεν είναι το πόσο πιστευτό μπορεί να γίνει το άηχο μιντιακό αφήγημα, αυτό που κεντρίζει την προσοχή μας εδώ, όσο καθ' εαυτός ο «χώρος» που του δίνεται και που του επιτρέπει να «ακουστεί».

Κλείνοντας την ενότητα αυτή, προτείνεται ότι η κρισιμότητα που φέρει ο τροχός της τύχης στη μιντιακή αφήγηση αποτυπώνεται στο ότι οι αφηγήσεις αυτές λειτουργούν ως ιστορίες-παραβολές που χρησιμεύουν ως ηθικό δίδαγμα και προειδοποίηση, πυροδοτώντας «ηθικό πανικό» ("moral panics") προς συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, για τον κίνδυνο που διατρέχουν από άλλες «ειδικές» κοινωνικές ομάδες²²⁹ και κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου ότι καμία δεν είναι ασφαλής, όσο «σωστές», βάσει κανονιστικών προτύπων, επιλογές ζωής κι αν κάνει. Μία εκ των κύριων παρατηρήσεών μας, επίσης, αφορά στη θέσπιση από τα μαζικά μέσα, διαχωριστικών γραμμών μεταξύ των υποκειμένων· έχει ενδιαφέρον ότι αυτό δεν περιορίζεται στα «δύο φύλα», λόγω, όπως αναφέρθηκε, των φυσικών και βιολογικών τους

²²⁸ ΕΡΤ, 21/03/2019. «Ελληνικό, εν αποστρατεία αντισπέραρχος σκότωσε τη σύντροφό του και αυτοκτόνησε- 21/03/19». <https://www.youtube.com/watch?v=aYrvY8RjKLU> (τελευταία πρόσβαση 15/08/2019).

²²⁹ J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 62-63. Για μία ενδελεχή ανάλυση της επίδρασης των αστυνομικών-εγκληματικών ρεπορτάζ στο κοινό, μέσω της υπερβάλλουσας δαιμονοποίησης κάποιων ομάδων ή, αντίθετα, υποτίμησης και παραγνώρισης άλλων τύπων εγκληματικών συμπεριφορών, δες S. Cohen, (2002). *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. New York: Routledge.

διαφορών, αλλά και εντός του, υποτίθεται, ενός και ομοιογενούς θηλυκού υποκειμένου, με τη διάκρισή του στις άτυχες και στις μη- άτυχες/τυχερές.

Ακόμη, χρήζει αναφοράς ότι οι ιστορίες ενός όχι ευκαταφρόνητου αριθμού των γυναικών που δολοφονήθηκαν είτε από τους συντρόφους τους, είτε από μέλος της οικογένειας, είτε από άγνωστο και αποκαλέστηκαν από τον λόγο των ΜΜΕ ως «άτυχες», μοιράζονται κάποια στοιχεία, τα οποία αξίζουν καταγραφής:

Πρώτον, είχαν υπάρξει θύματα προηγούμενης βίας από μέρους του/των δράστη/ών, την οποία και είχαν καταγγείλει στις Αρχές, κάτι που αναφέρεται ρητά από τα δελτία ειδήσεων. Παρ' όλα αυτά, ο τρόπος με τον οποίο αναφέρονται στην προγενέστερη της τελικής κακοποίησης πρόκειται για κάτι που αποτελεί σχετικά περίπλοκο νοηματικό πλέγμα. Ειδικότερα, είναι σημαντικό να κατανοηθεί ότι ακόμη και στις περιπτώσεις που οι ειδήσεις φαινομενικά δεν κάνουν λόγο για προϋπάρχουσα συντροφική/ενδοοικογενειακή βία, είναι πιθανό να αναφέρονται σε αυτή κωδικοποιημένα, μιλώντας για τακτικούς και προηγούμενους «καβγάδες». Παρότι αποτελεί αδυνατότητα το να εξαχθεί με βεβαιότητα πως ο όρος «καβγάδες» ισοδυναμεί με προηγούμενη βία από μέρους του άνδρα, βάσει της βιβλιογραφικής μας επισκόπησης αλλά και της κοινωνικής ανισότητας που ενυπάρχει σε μία ετεροφυλοφιλική σχέση, κάτι τέτοιο φαντάζει εξαιρετικά πιθανό. Σε μία τέτοια περίπτωση, η αντικατάσταση μίας έννοιας με μία άλλη σχηματίζει ένα τελείως διαφορετικό νοηματικό πλαίσιο.²³⁰

Κάτι που, σε κάθε περίπτωση, κρίνεται αξιοσημείωτο στα πλαίσια της έρευνας, είναι μία αντίφαση που παρατηρήθηκε: στο μεγαλύτερο μέρος των περιπτώσεων του υλικού μας, στο οποίο η γυναικοκτονία είχε ως δράστη πρώην ή νυν ή εν διαστάσει σύντροφο/σύζυγο, τα ΜΜΕ δεν αναφέρουν απλώς, αλλά επικαλούνται το ιστορικό προηγούμενων «καβγάδων» μεταξύ του ζευγαριού, κάτι που οφείλει να αναλυθεί ως προς τη στρατηγική του λειτουργία. Είτε οι «καβγάδες» αυτοί πρόκειται πράγματι για προηγούμενη κακοποίηση της γυναίκας από τον

²³⁰ Παρ' όλα αυτά, ακόμη και να απουσίαζαν πλήρως οι μιντιακές αναφορές για «καβγάδες», ειδικά στην περίπτωση βίας κατά των γυναικών και των παιδιών, η απουσία καταγεγραμμένου από επίσημους φορείς πρόνοιας και προστασίας ιστορικού βίας δεν ισοδυναμεί με το ότι αυτό δεν υπάρχει. Ο χαμηλός αριθμός ατόμων που φτάνουν να καταγγείλουν την έμφυλη, αλλά και ρατσιστική, ομοφοβική, τρανσφοβική κοκ βία εναντίον τους, θεωρείται τόσο παραδεδομένο γεγονός που αποτελεί πλέον κοινό τόπο. Ενδεικτικά, σε ό,τι αφορά συγκεκριμένα το έγκλημα του βιασμού, δες Κ. Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, (2007). *Βιασμός. Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις*, την ενότητα «Τα θύματα δεν καταγγέλλουν το βιασμό τους. Οι πιθανές αιτίες», σελ. 155-160. Σύμφωνα με αρκετές έρευνες στις οποίες παραπέμπει και η Monckton-Smith, σημαντικό στοιχείο εδώ, πέραν του πενιχρού ποσοστού επίσημης καταγραφής συντροφικής/ενδοοικογενειακής βίας –συγκριτικά με τη συχνότητα του φαινομένου, πάντοτε-, είναι και η ανεπίσημη αναφορά εξουσιαστικών βιωμάτων, δηλαδή του γεγονότος ότι οι γυναίκες σε εξουσιαστικές, ελεγκτικές ετεροφυλοφιλικές σχέσεις σπάνια μιλούν σε άλλα άτομα για τη δυναμική εντός της σχέσης τους. J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 40, 81-82.

σύντροφο, είτε όχι, μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι ειδήσεις παρέχουν μέσω αυτών, την αιτιολογική βάση ώστε να αποδεχτεί το τηλεοπτικό κοινό την πανταχού παρούσα πιθανότητα να προκύψει το δολοφονικό «ξέσπασμα» ή η «τύφλωση» (βλ. “raptus”). Επίσης, «μιλούν» στο κοινό θέτοντας σιωπηρά την ερώτηση «Μα αφού δεν τα πήγαιναν καλά, γιατί δε χώριζαν;». Αντίστοιχη σιωπηρή απορία γίνεται αισθητή στην περίπτωση ειδήσεων που αναφέρουν ότι η γυναίκα-θύμα είχε προβεί σε προηγούμενη καταγγελία βίας από τον θύτη της: «Άρα αφού την κακοποιούσε, εκείνη γιατί δεν έφευγε/δεν τον χώριζε/δεν έπαιρνε διαζύγιο;» Ως τελικό αποτέλεσμα των ρητών ή άρρητων παραπάνω πρακτικών λόγου, έχουμε τη συρρίκνωση του περίπλοκου μηχανισμού βίας, εξουσίας και ελέγχου στη δυνατότητα για ειρηνική λήξη της έμφυλης διαπροσωπικής βίας σε μία απλή απόφαση των εμπλεκόμενων ατόμων να χωρίσουν.

Δεύτερον, βρίσκονταν εν διαστάσει με το θύτη τους, είτε αυτό σημαίνει ότι είχαν φύγει από την οικογενειακή εστία όπως η Πέτρου, είτε ότι είχαν φύγει από τη συντροφική/συζυγική στέγη και σχέση. Επί του συγκεκριμένου, οι γυναίκες που είχαν καταγγείλει στην αστυνομία και χαρακτηρίστηκαν «άτυχες» από τις ειδήσεις είναι οι εξής:

- 1) Ελένη Τοπαλούδη απέναντι στους βιαστές της (προηγούμενη βία και καταγγελία της στην αστυνομία)²³¹
- 2) Αγγελική Πέτρου απέναντι στον πατέρα της (διάσταση από τον πατέρα της, προηγούμενη βία και καταγγελία της στην αστυνομία)
- 3) Η 53χρονη γυναίκα στο Παλαιό Φάληρο απέναντι στον αδερφό της (προηγούμενη βία και καταγγελία της στην αστυνομία)
- 4) Η περίπτωση της Σητείας απέναντι στο σύζυγό της (προηγούμενη βία και απειλές, δήλωση στην αστυνομία, εν διαστάσει).²³²

Οι παραπάνω περιπτώσεις έγιναν γνωστές ως «οι άτυχες», παρά το ότι είχαν χρησιμοποιήσει όποιο εργαλείο τους προσφέρεται από το κράτος ώστε να αποτρέψουν την περαιτέρω

²³¹ ANT1 News, 22/02/2019. «Η μητέρα της Τοπαλούδη στον ANT1: Θα καταθέσω νέα στοιχεία για τη δολοφονία της Ελένης μου». Και star.gr, 24/02/2019. «Ξεσπά η μητέρα της Ελένης Τοπαλούδη: Είναι το νησί των βιαστών».

²³² Σημείωση: πρώτον, η περίπτωση της Σητείας χρησιμοποιείται επικουρικά περισσότερο στην εργασία, αν και λεπτομέρειές της (συνοπτική παρουσίαση και αποδελτίωση περιέχονται στα δύο παραρτήματα στο τέλος). Δεύτερον, οι δύο αυτοί άνθρωποι βρίσκονταν σε διάσταση, όπως έχει ήδη διευκρινιστεί στο ίδιο ρεπορτάζ, συνεπώς η χρήση του «από τον σύντροφό της» μπορεί να ιδωθεί υπό τη θέση κρίσης για κάτι παρελθοντικό, μέσω της αναφορά στην τότε ιδιότητά του ως νυν και όχι σε διάσταση συντρόφου του θύματος. Παρ’ όλα αυτά η φρασεολογία κρίνεται ως παραπλανητική, αφού συμβάλλει σε σύγχυση για το κατά πόσον είχαν όντως χωρίσει κατά τον χρόνο τέλεσης της δολοφονίας και τους παρουσιάζει ως ζευγάρι μέχρι το τέλος, ενώ στην πραγματικότητα η γυναίκα όπως μαθαίνουμε από το ρεπορτάζ είχε αποφασίσει η σχέση αυτή να λήξει και η συσχέτισή τους ως ζεύγους δε μπορεί να θεωρηθεί δόκιμη.

κλιμάκωση της βίας στο πρόσωπό τους. Συνεπώς, η θεώρηση των μίντια για το ότι ήταν «η τύχη τους» (ή μάλλον η ατυχία τους) να δολοφονηθούν, πλησιάζει επικίνδυνα τα όρια της μοιρολατρίας και του ντετερμινισμού, και αναδεικνύει τη βαθιά ειρωνεία που χαρακτηρίζει τα ΜΜΕ και τους φορείς συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Όσον αφορά στο πολιτικό διακύβευμα, παγιώνεται η πραγματικότητα ενός μόνιμου αδιεξόδου για τα θύματα έμφυλης βίας, στο οποίο η αδράνεια, αδιαφορία και αναποτελεσματικότητα των αρχών έχει παίξει, και συνεχίζει να παίζει κρίσιμο ρόλο.²³³

²³³ Για μία ερευνητική δουλειά που εμβαθύνει στην αντιμετώπιση της σωματικής βίας κατά των γυναικών από τους λειτουργούς σε όλα «στάδια», από την αρχική καταγγελία στην αστυνομία, μέχρι τους δικαστές και εισαγγελείς, δες Β. Βλάχου, (2005). *Η Αντιμετώπιση της Σωματικής Βίας κατά των Γυναικών από το Σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης*. Αθήνα: Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ».

Αφηγήσεις οικογενειακής αγάπης και ερωτικής αντιζηλίας

*«Κάθε τέτοια ιστορία (δολοφονίας) είναι στην πραγματικότητα μια αρχαία τραγωδία».*²³⁴

Τα λόγια της Δώρας Αναγνωστοπούλου, παρουσιάστριας του κεντρικού δελτίου της ΕΡΤ, προκαλούν πλήθος προβληματισμών, οι οποίοι εντείνονται εφόσον ακολουθούνται από τις έμφορτες σε νόημα, έννοιες της «Νέμεσις» και της «θείκης παρέμβασης». Εδώ, προκύπτει το ερώτημα: εντοπίζεται όντως κάποια «συγγένεια» των γυναικοκτονιών με το δραματικό είδος ποιητικού λόγου που ιστορικά αποτέλεσε την αρχαία ελληνική τραγωδία και με ποιον τρόπο στοιχειοθετούνται αυτές οι συνδέσεις; Αν πράγματι ισχύει κάτι τέτοιο, δράστες και θύματα δεν προσιδιάζουν σε μοντέρνες τραγικές φιγούρες της ελληνικής πραγματικότητας;

Εν είδει απάντησης, και στον απόηχο της φράσης που «άνοιξε» την ενότητα, ας εφιστήσουμε την προσοχή στο ότι τα μαζικά μέσα δεν υποστηρίζουν ότι οι γυναικοκτονίες είναι σαν τραγωδίες· δηλώνουν ότι είναι (αρχαιοελληνικές) οικογενειακές τραγωδίες, με τα ίδια τα περιστατικά να εντάσσονται στην κατηγορία του δράματος. Δίχως να υπονοείται ότι ο ΑΝΤ1, ο Αlpha κ.ο.κ., αλλά και το μεγαλύτερο μέρος της δημοσιογραφικής κοινότητας έχει προβεί σε θεωρητική και ιστορική επεξεργασία του όρου «τραγωδία» και την έχει ξεδιαλέξει μεταξύ άλλων λιγότερο κατάλληλων,²³⁵ γεγονός παραμένει ότι η έννοια αυτή αποτελεί γλωσσικό σύμβολο και σημαίνουν και, συνδεδεμένη με ένα σύνολο σημαινόμενων στοιχείων για το ελληνικό πολιτισμικό περικείμενο, ως τέτοια οφείλει να εξεταστεί.

Η παρούσα ανάλυση προτείνει ότι το ίδιο το δελτίο ειδήσεων –σε σαφώς υψηλότερη ένταση σε σχέση με τον έντυπο ή ηλεκτρονικό Τύπο, ακριβώς λόγω των επιπλέον αφηγηματικών εφέ που έχει στη διάθεσή του- είναι εκείνο που, μέσω των λόγων του και το συνολικό «στήσιμό» του, «τραγικοποιεί» τη βία κατά των γυναικών και τις γυναικοκτονίες. Τις αλλοιώνει ως προς το ίδιο τους το περιεχόμενο και τη μορφή και τις μετατρέπει σε τραγικό θέαμα, οδηγώντας τες έτσι σε

²³⁴ Ομιλία της Δώρας Αναγνωστοπούλου, παρουσιάστριας του κεντρικού δελτίου της δημόσιας τηλεόρασης ΕΡΤ, στο πάνελ της παρουσίασης του βιβλίου του Πάνου Σόμπολου, *Εγκλήματα γένους θηλυκού στην Ελλάδα*. Η βιβλιοπαρουσίαση έλαβε χώρα στη βιβλιοθήκη του Μεγάρου Μουσικής στις 04/06/2019. Για μία πιο αναλυτική περιγραφή όσων συζητήθηκαν στη βιβλιοπαρουσίαση, δες Καψαμπέλη Στέλλα (11/06/2019). «Ελλάδα, 2019: δεν θα διαβάσουμε τι έχετε να πείτε για τη γυναικεία εγκληματικότητα, κύριε Σόμπολε». *3pointmagazine.gr*. <https://3pointmagazine.gr/%ce%b5%ce%bb%ce%bb%ce%ac%ce%b4%ce%b1-2019-%ce%b4%ce%b5%ce%bd-%ce%b8%ce%b1-%ce%b4%ce%b9%ce%b1%ce%b2%ce%ac%cf%83%ce%bf%cf%85%ce%bc%ce%b5-%cf%84%ce%b9-%ce%ad%cf%87%ce%b5%cf%84%ce%b5-%ce%bd%ce%b1-%cf%80/> (τελευταία πρόσβαση 20/09/2019).

²³⁵ Θυμόμαστε, εδώ, τη, σε έναν ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό, μηχανική αναπαραγωγή «κλασικών» ειδησεογραφικών μοτίβων, βλ. και ενότητα θεωρητικών παραδοχών.

αποξένωση από το κοινωνικοπολιτικό τους νόημα. Έτσι, η γυναικοκτονία ως τραγωδία, αποτελεί μία ειδική μορφή αφήγησης, που μέσα στη θεατρικότητά της έχει ως πολιτικό αποτέλεσμα την κοινωνική απομόνωση των έμφυλων εξοντώσεων και την αντιμετώπισή τους ως κατ' εξαίρεση οικογενειακά δράματα.

Ακολουθώντας αυτό το σχήμα, οι δράστες και τα θύματα της κάθε ιστορίας συνιστούν τους πρωταγωνιστές και τις πρωταγωνίστριες, σε παραστάσεις των οποίων σκηνοθέτες είναι τα κανάλια της ελληνικής τηλεόρασης. Σε συνέχιση της αναλογίας, ο χορός είναι η τοπική και ευρύτερη ελληνική κοινωνία, που τελεί ταυτόχρονα παθητικός, σιωπηρός αυτόπτης μάρτυρας του εγκλήματος, αλλά και πολιτικώς ενεργό μέλος της κοινωνίας. Τα λεγόμενα του χορού, δηλαδή οι συνεντεύξεις και μαρτυρίες οικείων και γειτόνων/ισσών περιτριγυρίζουν τον πυρήνα της αφήγησης (δηλαδή τη βασική πλοκή και τα πρωταγωνιστικά υποκείμενα) και συνδιαμορφώνουν το αφήγημα. Τόσο τα εμπλεκόμενα υποκείμενα, όσο και η ίδια η έννοια της γυναικοκτονίας, σκιαγραφούνται με δραματοποιημένο και αισθητικοποιημένο τρόπο. Στη συνέχεια θα παρατηρήσουμε με ποιους τρόπους η αφήγηση είναι έμπληη λόγων «αγάπης» και «έρωτα», και πώς αυτοί διαπλέκονται με τα μοτίβα της θυσίας, της μαρτυρίας, της αυταπάρνησης, της μετάνοιας και των παθών.

Η αποδελτίωση του υλικού έφερε στην επιφάνεια ότι οι εσκεμμένες δολοφονίες γυναικών αναπαρίστανται τακτικά μέσω του δημοσιογραφικού φακού και λόγου ως «οικογενειακές τραγωδίες», «δράματα» και «θρίλερ». Ζουμάροντας το φακό στις ανά χείρας υποθέσεις, διαπιστώνουμε ότι μία τέτοια αποτύπωση αναδύεται από κοινού στις έξι υποθέσεις από τις οκτώ που πραγματεύεται η ανάλυση: της υπόθεσης της Κέρκυρας, της Λέσβου, του Παλαιού Φαλήρου, της Αμαλιάδας, του Ελληνικού και της Καρδίτσας. Αντίστοιχη σκιαγράφιση απουσιάζει από τις υποθέσεις της Ελένης Τοπαλούδη και της Suzanne Eaton, κάτι αναμενόμενο, δεδομένου του ιστορικού των εν λόγω δολοφονιών και της σχέσης δράστη-θύματος. Ανάμεσα στην πληθώρα αυτή, αξίζει να σταθούμε περισσότερο στις περιπτώσεις της Κέρκυρας, της Αμαλιάδας, της Λέσβου και του Παλαιού Φαλήρου.

Συγχώρεση και μετάνοια: η πατρική σκληρή αγάπη μέσα από την υπόθεση της Κέρκυρας

Στις 3 Ιανουαρίου του 2019, δύο ημέρες μετά τη γυναικοκτονία της Αγγελικής Πέτρου από τον πατέρα της στην Κέρκυρα, το κεντρικό δελτίο του ANT1 μεταδίδει τα εξής, «συστήνοντας», τρόπον τινά, τα πρωταγωνιστικά πρόσωπα του δράματος με το τηλεοπτικό κοινό:

Λεζάντα: «Συνταρακτική υπόθεση»²³⁶

Ρεπόρτερ: «Άγριο φονικό στην Κέρκυρα. Πατέρας σκότωσε την κόρη του γιατί διαφωνούσε με τον δεσμό της».²³⁷

Ρεπόρτερ: «Όλες οι υποψίες στρέφονται από την πρώτη στιγμή στον πατέρα. Ο ομογενής από την Αλβανία δηλώνει ότι δεν γνωρίζει τίποτα [...]».²³⁸

Ρεπόρτερ: «Μία τραγική ιστορία. Ένας φόνος που κόβει την ανάσα. Ένας πατέρας που σκοτώνει και θάβει το ίδιο του το σπλάχνο. Αιτία; Ένας ερωτικός δεσμός που δεν ενέκρινε. [...] Ήταν ένα κορίτσι ανεξάρτητο, εργαζόταν σε ένα καφέ στην Κέρκυρα. Έβγαζε τα δικά της

²³⁶ ANT1 News, 03/01/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1252864/ant1-news-03012019-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 14/08/2019).

²³⁷ Στο ίδιο. Η Πέτρου διατηρούσε σχέση με άνδρα αφγανικής καταγωγής.

²³⁸ Στο ίδιο. Το θέμα της αλήθειας και του ψεύδους αποτελεί ένα ιδιαίτερα πρόσφορο έδαφος ανάδειξης των διπλών κριτηρίων ("double standards") βάσει των οποίων αντιμετωπίζονται οι δράστες και τα θύματα. Τα ψεύδη των ανδρών πρωταγωνιστών της έμφυλης βίας, λειτουργούν επιτείνοντας την ήδη τετελεσμένη συκοφάνηση (εδώ, το γεγονός ότι ο πατέρας της Πέτρου ψευδόταν για τη δολοφονία της), ενώ αναφέρονται συχνά από τα ρεπορτάζ ως απλά γεγονότα· όταν έλκουν περαιτέρω το δημοσιογραφικό ενδιαφέρον, είναι κυρίως για να τονιστεί το κατόρθωμα από μέρους των αστυνομικών αρχών να φτάσουν στην «καρδιά» της αλήθειας της υπόθεσης και να «δουν» πίσω από τις ψευδείς καταθέσεις. Αντίθετα, στην περίπτωση έμφυλων συμπεριφορών θηλυκοτήτων ότι βιάστηκαν, π.χ., είναι αρκούντως κατανοητό ότι προκαλεί τιμωρητικούς λόγους και παραδειγματισμό προς τις υπόλοιπες. Δύο παραδείγματα ως προς αυτό είναι η μεταχείριση κοινωνίας και ΜΜΕ της υπόθεσης της Κύπρου τον Ιούλιο του 2019, Καλατζής Μανώλης 29/07/2019. «Υπόθεση ψευδούς ομαδικού βιασμού στην Κύπρο-Ήθελα να τους εκδικηθώ επειδή τραβούσαν βίντεο, λέει η 19χρονη». [protothema.gr](https://www.protothema.gr/greece/article/912416/upothesi-pseudous-omadikou-viasmou-stin-kupro-ithela-na-tous-ekdikitho-epeidi-travousan-video-leei-i-19hroni/). Στο <https://www.protothema.gr/greece/article/912416/upothesi-pseudous-omadikou-viasmou-stin-kupro-ithela-na-tous-ekdikitho-epeidi-travousan-video-leei-i-19hroni/> (τελευταία πρόσβαση 01/08/2019). Αργότερα ήρθε στο φως για την περίπτωση της Κύπρου ότι ο βιασμός πράγματι συνέβη, και ότι η 19χρονη εκβιάστηκε και απειλήθηκε για να αποσύρει τις καταγγελίες, κοινή πρακτική στο έγκλημα του βιασμού. Λίγο καιρό έπειτα, στα τέλη Αυγούστου του 2019, η ΕΡΤ προβαίνει σε ρεπορτάζ για «φάμπρικα εικονικών βιασμών στα νησιά», 22/08/2019. «Εικονικές καταγγελίες βιασμών από τουρίστριες (video)». [ert.gr](https://www.ert.gr/eidiseis/ellada/kinonia/eikonikes-kataggelies-viasmon-apo-toyristries-video). Στο <https://www.ert.gr/eidiseis/ellada/kinonia/eikonikes-kataggelies-viasmon-apo-toyristries-video> (τελευταία πρόσβαση 25/08/2019). Ακόμη κι αν η περίπτωση της Βρετανίδας στην Κύπρο δεν αναφέρεται ρητά στην είδηση της ΕΡΤ, είναι εύλογη μία σύνδεση μεταξύ τους· η συνδετική γραμμή αφορά τόσο το περιεχόμενό τους όσο και τη χρονική συγκυρία και επικαιρότητα στις οποίες επιλέγεται η έντονη προβολή τους, με τον ποινικό νόμο για το έγκλημα του βιασμού να έχει αλλάξει προς προοδευτική κατεύθυνση λίγους μήνες νωρίτερα, έχοντας πλέον συμπεριλάβει τον όρο «συναίνεση», και την αλλαγή κυβέρνησης –και χαρακτήρα της ΕΡΤ- στο ενδιάμεσο. Για προηγούμενη σημείωση αναφορικά με τις πρακτικές της ΕΡΤ, δες σελ. 65, σημείωση 179.

*χρήματα και χάραζε τον δικό της δρόμο, μακριά από τα «θέλω» του πατέρα της που ήθελε να διαλύσει τη σχέση που διατηρούσε. Εκείνος όμως, είχε άλλη γνώμη».*²³⁹

Η εξήγηση των μίντια προβάλλεται απλά και κατανοητά προς το κοινό, με μία γραμμικότητα όσον αφορά στα «γιατί» του εγκλήματος: η άρνηση της Αγγελικής Πέτρου να συμμορφωθεί με τις επιθυμίες του πατέρα της είχε ως συνέπεια τη δολοφονία της. Προτείνουμε ότι πολύ πιθανώς έτσι να έγινε, και η γυναικοκτονία να επήλθε ως μέσο τιμωρητικής πρακτικής· είναι πράγματι όμως τόσο απλό; Τα αποσπάσματα που ακολουθούν προτείνουν ότι το κουβάρι νοημάτων που ξετυλίγεται από την ανάλυση είναι αρκετά πιο ανάκατο. Πώς οι πρακτικές λόγου των ειδήσεων φυσικοποιούν τη δολοφονία μίας νεαρής γυναίκας από τον πατέρα της, επενδύοντάς τη με αφηγήσεις αγάπης; Πώς ο πατρικός πόνος και η αγάπη του θύτη πατέρα προς την απείθαρχη κόρη του, τον νομιμοποιεί να πράξει με τέτοιο μένος, ώστε να προκύψει «το κακό»; Με ποιον τρόπο συντελεί το μιντιακό αφήγημα, ώστε η κοπέλα φτάνει να του δίνει «άφεση αμαρτιών», επικυρώνοντας την ορθή κρίση του πατέρα της και αναγνωρίζοντας τη δική της εσφαλμένη συμπεριφορά;

Ακολουθώντας τη συλλογιστική της Jane Monckton-Smith, η υπόθεση της Πέτρου δύναται να ενταχθεί στην υποκατηγορία του “tough love” («σκληρή, πειθαρχική αγάπη»), όρος ο οποίος, αν και πλέον χρησιμοποιείται και για διάφορες μορφές ενήλικων κοινωνικών σχέσεων, αρχικά επικεντρωνόταν κυρίως γύρω από «τα δύσκολα» παιδιά.²⁴⁰ Αν και το δείγμα της Monckton-Smith περιέχει αποκλειστικά γυναικοκτονίες από πρώην ή νυν ερωτικό σύντροφο, μπορούμε να δανειστούμε τον ορισμό της «σκληρής αγάπης» για την προκειμένη περίπτωση. Εφόσον, σύμφωνα με το πώς αποδίδεται η πλοκή από τα ΜΜΕ, η Πέτρου δε συμμορφώθηκε με την απαίτηση του πατέρα της να λήξει τη σχέση της με τον Αφγανό σύντροφό της –επιλογή η οποία, σε έναν τουλάχιστον βαθμό, θα της εξασφάλιζε την ενσάρκωση της, κατά Καλφοπούλου, «καλής κόρης»- η έννοια της «σκληρής αγάπης» αποδεικνύεται ιδιαίτερα συναφής: “The idea behind the practice of tough love is to instill discipline, and force the delinquent individual to take responsibility for their own conduct, and behave correctly; the treatment is harsh but ultimately in their own interest, as this treatment will guide them to a more productive and healthy life” («Η ιδέα πίσω από την πρακτική της ‘σκληρής αγάπης’ είναι να ενσταλάξεις πειθαρχία, και να αναγκάσεις το παραβατικό/ανυπάκουο υποκείμενο να αναλάβει την ευθύνη των πράξεών του, και να συμπεριφερθεί σωστά: η αγωγή είναι σκληρή αλλά τελικώς προς το συμφέρον του υποκειμένου, αφού αυτή η θεραπεία θα τα οδηγήσει προς μία πιο παραγωγική

²³⁹ ANT1 News, 03/01/2019.

²⁴⁰ J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 87.

και υγιή ζωή».²⁴¹ Εφόσον το δελτίο μας γνωστοποιεί την προηγούμενη καταγγελία από την κοπέλα προς τον πατέρα της,²⁴² γνωρίζουμε ότι οι αλληπάλληλες προσπάθειές του να επιτελέσει η κόρη του τη «σωστή» διαγωγή, οτιδήποτε ακόμη πέραν της «διόρθωσης» της συντροφικής της σχέσης μπορεί αυτή να συμπεριλάμβανε, είχαν τελικώς συναντήσει αδιέξοδο. Συνεπώς, η καταφυγή στη γυναικοκτονία αποτελεί την ύστατη απόπειρα κυριάρχησης και νίκης της «πειθαρχικής αγάπης» πάνω στις αντιστάσεις της Αγγελικής Πέτρου.

Επανέρχοντας στη συλλογιστική της Αδριάννας Καλφοπούλου, η Πέτρου εξορίζεται, πράγματι, από την κατηγορία της «καλής κόρης» και ακολούθως του «καλού κοριτσιού»,²⁴³ εφόσον αποτυγχάνει να επιτελέσει τις έμφυλες συμπεριφορές που ορίζονται για το φύλο της, και συνεχίζει την ερωτική της σχέση με τον σύντροφό της. Εδώ, όπως και σε κάθε μία από τις περιπτώσεις μας, το ειδικό ιστορικό και πολιτισμικό περικείμενο φέρουν ιδιαίτερη βαρύτητα. Οι συμπεριφορές που επισφραγίζονται ως διανοητές, ορθές και φυσικές ώστε να εμπίπτει μία γυναίκα στην κατηγορία της «καλής κόρης» και του «καλού κοριτσιού» (αφού, σε αντίθεση με την περίπτωση των αγοριών-ανδρών, η κοινωνική απαίτηση για τις υπάκουες και σεβάσιμες κόρες-κορίτσια φέρει ισόβια δεσμά, ακολουθώντας τις στη εξέλιξή τους σε ενήλικες γυναίκες), «καθορίζονται και διατηρούνται από τον πατέρα, ή γενικότερα από τον Νόμο του Πατέρα, μέσω του οποίου δημιουργείται η πατριαρχική δομή, οι όροι της οποίας, στην Ελλάδα, επικυρώνουν συγκεκριμένες έμφυλες συμπεριφορές».²⁴⁴

Στην περίπτωση της γυναικοκτονίας στην Κέρκυρα, το δελτίο δίνει το κατάλληλο έρεισμα για μελέτη ενός εκ των βασικών στόχων μας, της ανάδειξης της εικόνας ως λόγου και σιωπής, και της ρητής, υπόρρητης και άρρητης εκφοράς των εικόνων και των λεζάντων. Σχετικά με τη λειτουργία της εικόνας, πέραν της άρρητης αναφοράς στην εθνικότητα του θύματος μέσω της επίδειξης φωτογραφίας του αλβανικού διαβατηρίου της Πέτρου,²⁴⁵ η κοπέλα εμφανίζεται κυκλικά σε φωτογραφίες της, ούσα χαμογελαστή και χαρούμενη, εικάζουμε από στιγμές καθημερινότητας ή διακοπών (ας σημειωθεί ότι ο δράστης δεν παρουσιάζεται ούτε μία φορά). Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρ' όλο το ιστορικό βίας που μεταδίδεται από τις οθόνες των τηλεοράσεων, «χτίζεται» η προσωπικότητά της ως ανεξάρτητης και χαρούμενης νεαρής, και

²⁴¹ Στο ίδιο (η μετάφραση δική μου).

²⁴² ANT1 News, 03/01/2019.

²⁴³ Στο ίδιο. Εντούτοις, λόγοι γειτόνων/ισών σίγουρα λειτουργούν προς την κατεύθυνση εδραίωσης της Πέτρου ως του «καλού κοριτσιού». Δες Κάτοικος: *«ήταν πολύ καλή κοπέλα, πάρα πολύ καλή κοπέλα, ήσυχη και ευγενέστατη»*, δες στο Παράρτημα 2.

²⁴⁴ Α. Καλφοπούλου, (2006). «Η καλή κόρη: το 'σύνδρομο του καλού κοριτσιού': κατασκευές και εξομολογήσεις μίας παράστασης υπακοής». Στο συλλογικό Μ. Μιχαηλίδου-Α. Χαλκιά (επιμ.), (2006, β' έκδοση). *Η παραγωγή του κοινωνικού σώματος*, σελ. 225.

²⁴⁵ ANT1 News, 03/01/2019.

«αποδεικνύεται» πιο χειροπιαστά, από τα ευρεθέντα φωτογραφικά τεκμήρια. Πράγματι, η συνδυαστική επιστράτευση επιμέρους δημοσιογραφικών «κειμένων» από τις ειδήσεις, καταφέρνει να «στερεώνει» πιο σταθερά τις μορφές υποκειμενικότητας που αναπαριστούν.

Ρεπόρτερ Ηρώ Λέλλα: «[...] Η κοπέλα πήγε να του ευχηθεί, να του πει χρόνια πολλά ανήμερα της Πρωτοχρονιάς, με τραγική κατάληξη. Πάλεψε για τη ζωή της, χωρίς να τα καταφέρει. Και μάλιστα την ώρα που, σύμφωνα με τον ίδιο, όπως δήλωσε στους αστυνομικούς, της έδινε το τελευταίο χτύπημα, του μίλησε και του είπε «Μπαμπά φεύγω, σ' αγαπώ, συνέχισε να με χτυπάς».²⁴⁶

Εικόνα: «Τα τελευταία λόγια: Μπαμπά φεύγω. Σ' αγαπώ πολύ. Συνέχισε να με χτυπάς».²⁴⁷

Ρεπορτάζ: «Αυτά είναι τα σπαρακτικά λόγια της Αγγελικής πριν ξεψυχίσει, όπως τα μετέφερε ο ίδιος ο παιδοκτόνος²⁴⁸ στους αστυνομικούς. Η κοπέλα βρήκε τη δύναμη να του πει 'σ' αγαπώ', ενώ τη χτύπαγε μέχρι θανάτου».²⁴⁹

Σε γενικές γραμμές, από τα παραπάνω αποσπάσματα διαπιστώνεται η έμφαση και η επανάληψη στα τελευταία λόγια της κοπέλας πριν δολοφονηθεί. Παρ' όλα αυτά, όσον αφορά στη συγκρότηση του υποκειμένου του δολοφονημένου «κοριτσιού», δεν μπορούμε παρά να υπογραμμίσουμε τον οικείο τρόπο με τον οποίο το θύμα αποκαλείται «Αγγελική» από τη ρεπόρτερ. Η αναφορά των ΜΜΕ στις δολοφονημένες γυναίκες με το μικρό τους όνομα παραπέμπει σε μία ψευδεπίγραφη οικειότητα και άνεση: η κάθε «Αγγελική» και η κάθε «Ελένη» μετατρέπονται στα «κορίτσια της διπλανής πόρτας», και ως τέτοιες γίνονται καταληπτές και εντάσσονται στην καθημερινότητα του τηλεοπτικού κοινού. Ακόμη, το στοιχείο αυτό συνομιλεί έντονα με την παρατήρηση της Καλφοπούλου που αναφέρθηκε πρωτίτερα για την περίπτωση της Τοπαλούδη, σχετικά με τη χρήση υποκοριστικών: αμφότερα τα στοιχεία του λόγου καταφέρνουν να υπενθυμίζουν στις θηλυκότητες τη θέση τους σε σχέση με την ανδρική, η οποία, με όλες βέβαια τις διαφοροποιήσεις των «προνομιών» στη ζωή της κάθε γυναίκας, παραμένει πάντως μικρή, σε σχέση με την ανδρική.

²⁴⁶ Στο ίδιο.

²⁴⁷ Στο ίδιο.

²⁴⁸ Ο γυναικοκτόνος και πατέρας της Αγγελικής Πέτρου, όταν δε μεταφέρεται ως «πατέρα της», αναφέρεται ως «παιδοκτόνος». Παρ' όλο το, τυπικά, δόκιμο του όρου για την περίπτωση, η εμμονή στους ορισμούς των υποκειμένων αποκλειστικά βάσει της μεταξύ τους συγγενικής κυρίως σχέσης- όσο βρισκόταν εν ζωή το θύμα- σφύζει από νοήματα: η Πέτρου καθηλώνεται έτσι ως «το παιδί του πατέρα της» και μετά θάνατον, αντί της γυναίκας που δολοφονήθηκε για μισογυνικούς λόγους από έναν γυναικοκτόνο, ο οποίος είναι και πατέρας της.

²⁴⁹ Στο ίδιο.

Όπως υποστηρίζει η εμπειρική έρευνα της Meyers, σε περιπτώσεις παντρεμένων γυναικών που δολοφονούνται είτε από τον σύζυγό/σύντροφό τους είτε από άλλον θύτη, αυτές αναπαρίστανται στον Τύπο ή την τηλεόραση με το επώνυμο του συζύγου, κάτι που, στην περίπτωση ανδρών θυμάτων αναφέρεται απλώς το επώνυμό τους.²⁵⁰ Η ερευνήτρια καταλήγει να απευθύνει το εύλογο ερώτημα “Does it mean anything that the use of first names in journalism is generally reserved for children, women, and pets?” («Σημαίνει τίποτα το ότι τα μικρά ονόματα στη δημοσιογραφία γενικώς φυλάσσονται αποκλειστικά για τα παιδιά, τις γυναίκες και τα κατοικίδια;»)²⁵¹ Έχει ενδιαφέρον, παρ’ όλα αυτά, να παρατηρήσουμε ότι στις ελάχιστες περιπτώσεις που η δημοσιογραφία προσδίδει σε άνδρα χαρακτηρισμό άλλον πέραν του επωνύμου του, είναι στην περίπτωση που τελεί θύτης. Τότε τον στιγματίζει ως άκρως επικίνδυνο (π.χ. «δράκος» για τους στερεοτυπικά νοούμενους ως κατά συρροήν βιαστές) ή και με τη χρήση κάποιου ευφάνταστου, πιασάρικου ψευδωνύμου βάσει της εγκληματικής μεθόδου που επέλεξε ή της προσωπικότητας του θύτη, όπως στην περίπτωση του Γιάννη Παρασκάκη. Ο δολοφόνος της Eaton στα Χανιά ονομάστηκε «Σαολίν» λόγω της αγάπης που εξέφραζε μέσω του δημόσιου λόγου του για τους μοναχούς Σαολίν.²⁵² Αυτός ο προσδιορισμός των θυτών από μέρους των ΜΜΕ κάνει πολλά περισσότερα από το να στιγματίζει τους δράστες: πάει χέρι-χέρι με την επακόλουθη, άμεση ή έμμεση τρομοκρατία²⁵³ και τον εκφοβισμό των γυναικών που διαμένουν ή δραστηριοποιούνται στην περιοχή όπου έχει «χτυπήσει» ο δράστης, καθώς και τον ψυχολογικό και σωματικό περιορισμό τους. Με άλλα λόγια, σε ένα τέτοιο κοινωνικό και πολιτισμικό σκηνικό τα θηλυκά σώματα καλούνται να «επανεκπαιδευτούν», στην περίπτωση που την παραγνώρισαν, και να ξανακαθλωθούν στη θέση (του φύλου) τους.²⁵⁴

²⁵⁰ M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 1-2.

²⁵¹ (Η μετάφραση δική μου). Στο ίδιο, σελ 2. Η εφεύρεση ψευδωνύμων, όπως εκείνο του «Στραγγαλιστή των Λόφων» στο Los Angeles των τελών της δεκαετίας του ’70 –το οποίο σε αυτή την περίπτωση δόθηκε είτε από την αστυνομία ή τα μαζικά μέσα, άγνωστη η ακριβής πηγή του- λειτουργεί επιτείνοντας το κλίμα δραματοποίησης και δημιουργεί μία φράση-σύμβολο η οποία κατόπιν της γέννησής της, αποκτά δική της υπόσταση στην κοινωνική ζωή. Ως προς τις επιπτώσεις αυτές, δες S. Lacy, (1992) “In Mourning and in Rage (with Analysis Aforethought)”. Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell, (ed.). *Femicide: The Politics of Woman-Killing*, σελ. 318.

²⁵² (16/07/2019). «Δολοφονία- Αμερικανίδα βιολόγος. Τι ανέβαζε στα social media ο 27χρονος Σαολίν». *ethnos.gr*. https://www.ethnos.gr/ellada/50693_dolofonia-amerikanida-biologos-ti-anebaze-sta-social-media-o-27hronos-saolin (τελευταία πρόσβαση 20/09/2019).

²⁵³ Πέραν της τρομοκρατίας από τα μαζικά μέσα επικοινωνίας, στα οποία αναφερόμαστε εδώ εκτενέστερα, οι συγγραφείς J. Radford & D. E. H. Russell κάνουν λόγο για την ίδια τη γυναικοκτονία και την απειλή της ως της πιο ακραίας μορφής «σεξουαλικής τρομοκρατίας» (“sexual terrorism”) ενάντια στις γυναίκες. J. Caputi, D. E. H. Russell, (1992). “Femicide: Sexist Terrorism against Women”. Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell, (ed.). *Femicide: The Politics of Woman-Killing*, σελ. 13-21.

²⁵⁴ Στο ίδιο, S. Lacy, (1992) “In Mourning and in Rage (with Analysis Aforethought)”, σελ. 318-319. Δες και τη συνέντευξη της Judith Butler, στην οποία υπογραμμίζει: «(το τι φύλο είμαστε) πρόκειται για ένα φαινόμενο που παράγεται και ανα-παράγεται συνεχώς. Συνεπώς, ότι το φύλο είναι επιτελεστικό σημαίνει ότι κανένα άτομο δεν ‘είναι’ ένα φύλο από την αρχή. Επίσημες-θεσμικές δυνάμεις, π.χ. η

Επιστρέφοντας στην ανά χειράς υπόθεση, αυτά που τίθενται στο επίκεντρο του δελτίου, επομένως και της προσοχής μας, είναι τα, ακόμη και την ύστατη στιγμή, τελευταία λόγια αγάπης και συγχώρεσης. Αληθώς, παρουσιάζει ένα ιδιότυπο ενδιαφέρον ότι η πηγή της αστυνομίας –και κατ’ επέκταση των ειδήσεων- πάνω σε αυτή την πληροφορία δεν είναι άλλη από τον δράστη. Η ανεπιβεβαίωτη αυτή πληροφόρηση διογκώνεται από μέρους των μέσων, ώστε να προστεθεί δραματικό χρώμα στην ιστορία και να βελτιωθούν οι πιθανότητές της να κερδίσει το τηλεοπτικό ενδιαφέρον.²⁵⁵ Τα λόγια της Πέτρου, είτε πρόκειται για τακτική του πατέρα της να παρουσιάσει πιο «μαλακές» τις συνθήκες δολοφονίας της κόρης του, είτε έλαβαν πράγματι χώρα –κάτι που η ανάλυση θέτει ισχυρά εν αμφιβόλω- επιτελούν πολλαπλούς σκοπούς πέραν του να περιγράφουν τι προηγήθηκε μίας δολοφονίας. Ας τα ξαναδούμε κομμάτι-κομμάτι, προσπαθώντας να διακρίνουμε την υφέρπουσα λειτουργία της εξουσίας και της ιδεολογίας των λογοθετικών πρακτικών του δελτίου:

«Μπαμπά φεύγω. Σ’ αγαπώ πολύ. Συνέχισε να με χτυπάς». Η αναπαράσταση της Πέτρου ως εξόχως ικανής να εκφράσει αγνά συναισθήματα πατρικής αγάπης, κατορθώνει να απαλύνει και να μειώσει τη δολοφονική ένταση της εξόντωσής της. Δεν παραλείπει επίσης να εξουδετερώσει-«ουδετεροποιήσει» την πατριαρχική βία και το ιδιοκτησιακό και ελεγκτικό δικαίωμα του πατέρα της πάνω στη ζωή της, στο όνομα της αγάπης, της αποδοχής και της κατανόησης. Πρόκειται για τη στρατηγική που η Monckton-Smith εύστοχα περιγράφει ως “neutralizing the violence by representing it as an expression of love” («ουδετεροποίηση/εξουδετέρωση της βίας μέσω της αναπαράστασής της ως εκδήλωσης αγάπης»)²⁵⁶ Η ουδετερότητα αυτή φαίνεται αρκετά από την ουδετερότητα του ρηματικού τύπου «Μπαμπά φεύγω»: εδώ, το να εντοπιστεί το υποκείμενο που την κάνει να «φεύγει» είναι βολικά ανέφικτο, δεν υπάρχει εμπρόθετη δράση ή κίνητρο, επομένως δεν υφίσταται δράστης και έγκλημα. Κάλλιστα, η φράση αυτή θα ταίριαζε σε μία εκδοχή φυσικού θανάτου της κοπέλας, ή θανάτου της στα τελευταία στάδια κάποια ανίατης ασθένειας, όχι πάντως στην εν λόγω συνθήκη. Η εκφορά της τελικής φράσης του θύματος μέσω της ρεπόρτερ και των εικόνων-λεζάντων, λειτουργεί απενοχοποιητικά για τη δράση του θύτη· σε ένα υποθετικό σενάριο που «τα τελευταία λόγια» της κοπέλας απουσίαζαν από το δελτίο, η αφήγηση θα

ψυχιατρική κανονικοποίηση, και μη θεσμικές πρακτικές, όπως ο εκφοβισμός, επιχειρούν να μας ‘κρατήσουν’, να μας περιορίσουν στη ‘θέση του φύλου μας’ (‘to keep us in our gender place’))» (δική μου μετάφραση). “Judith Butler: Your Behavior Creates Your Gender”.

²⁵⁵ S. Hall, C. Chritcher, T. Jefferson, J. Clarke & B. Roberts, (1988). “The social production of news: Mugging in the media”. Στο συλλογικό S. Cohen & J. Young (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media* (revised edition), σελ. 336.

²⁵⁶ J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 93 (η μετάφραση δική μου).

αναγκαζόταν να απενδυθεί σε έναν έστω βαθμό το επιπλέον συγκινησιακό φορτίο, και η γυναικοκτονία θα φαινόταν πιο διάφανα ως αυτό, που από την αρχή μέχρι το τέλος της συναναστροφής θύτη-θύματος, ήταν: εκ προθέσεως δολοφονική επίθεση.

Η Πέτρου, ακόμη, «χτίζεται» από το μιντιακό λόγο ως συνεργός στην ίδια της τη δολοφονία, με έναν ιδιάζοντα, ομολογουμένως, τρόπο: την αναπαράστασή της στις τελευταίες της στιγμές ως σχεδόν εξ' ολοκλήρου παθητικής.²⁵⁷ Η παθητικότητα με την έννοια της σωματικής απάθειας, είναι σαφές ότι γίνεται εικόνα στο άκουσμα/θέαση της «τελευταίας φράσης της». Από την άλλη, το «σχεδόν εξ' ολοκλήρου» έγκειται στο ότι, με έναν πλάγιο τρόπο, το δελτίο τοποθετεί την Πέτρου να διατελεί εν μέρει ενεργητικό μέλος της δυναμικής των δυο τους. Πράγματι, η ρητή προτροπή για συνέχιση της υφιστάμενης βίας («Συνέχισε να με χτυπάς») ισοδυναμεί με την πλήρη αποδοχή και συμμετοχή της στην εξέλιξη των πραγμάτων ως είχαν εκείνη τη στιγμή· έτσι, ο ενεργός της ρόλος-και επομένως η ευθύνη της- είναι «λεπτής» αλλά διακριτής υφής. Αποτελεί στην πραγματικότητα συναίνεση που ηχεί ως «ναι, σου δίνω την άδεια να με σκοτώσεις, συνέχισε μέχρι τέλους». Εφόσον θεωρηθεί δεκτή η προβληματική περί ενεργητικής/παθητικής δυναμικής, μπορούμε να την επεκτείνουμε και να αναφερθούμε και σε επιπρόσθετες αντιφάσεις που ξεπηδούν από αυτή. Από τα παραπάνω συντρέχει ότι η Πέτρου παίρνει τη μορφή μίας Αγίας εν όψει του θανάτου της,²⁵⁸ την έλευση του οποίου αφήνεται να εννοηθεί ότι οριακά ανέμενε σε μεγάλο βαθμό, ειδικά αν συνυπολογιστεί και η προηγούμενη βία και απειλές ότι θα τη σκοτώσει.

Ωστόσο, αυτό έρχεται σε χτυπητή αντίθεση με δηλώσεις του ίδιου ρεπορτάζ. Ενώ η παραπάνω εξεικόνιση παραπέμπει σε μία απαθή και γαλήνια, με το γεγονός της δολοφονίας της, γυναίκα, αυτό έρχεται σε ευθεία αντίθεση με την ενεργητικά δυναμική φιγούρα μιας νεαρής γυναίκας

²⁵⁷ Για μία ενδιαφέρουσα ανάλυση σχετικά με το πώς ταυτίζεται η θηλυκότητα με την παθητικότητα και η αρρενωπότητα με την ενεργητικότητα, σε μια αυστηρή δυϊκή αντίθεση, και το πώς οι αναπαραστάσεις της επιστήμης της βιολογίας επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα τις κοινωνικές αντιλήψεις για τους ανδρικούς και γυναικείους ρόλους, δες E. Martin, (2006) «Το ωάριο και το σπερματοζωάριο: Πώς η επιστήμη έπλασε ένα ειδύλλιο βασισμένο στους στερεότυπους ανδρικούς και γυναικείους ρόλους». Στο συλλογικό Α. Αθανασίου (επιμ., εισ.) *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, σελ. 313-334.

²⁵⁸ Έχοντας κάνει προηγουμένως λόγο για τον εκτοπισμό του θύματος από την έμφυλα προσδιορισμένη κατηγορία «του καλού κοριτσιού» και της «καλής κόρης», πιθανώς η μιντιακή αγιοποίηση της Πέτρου κατά τις στιγμές του θανάτου της να κατορθώνει να την επανεντάξει στην κανονικότητα πρώτον, του «να είσαι καλό κορίτσι» υπό την έννοια της παθητικής στάσης και αποδοχής της υφιστάμενης βίας προς τις απανταχού θηλυκότητες και δεύτερον, του «να είσαι καλή κόρη», υπό την έννοια της πλήρους υπακοής στον Πατέρα. Α. Καλφοπούλου, (2006). «Η καλή κόρη: το 'σύνδρομο του καλού κοριτσιού': κατασκευές και εξομολογήσεις μίας παράστασης υπακοής», στο συλλογικό Μ. Μιχαηλίδου-Α. Χαλκιά (επιμ.), (β' έκδοση). *Η παραγωγή του κοινωνικού σώματος*, σελ. 225-243.

που «πάλεψε για τη ζωή της»,²⁵⁹ αλλά και που είχε καταγγείλει στις αστυνομικές αρχές την προγενέστερη θυματοποίησή της.

Το δελτίο εξυψώνει όλες τις συνθήκες τέλεσης της γυναικοκτονίας, ανάμεσά τους και τη χρονικότητά της: αυτή, μέσω της φόρτισής της με δραματικό συναίσθημα, αναδύεται ως ιδιαίτερα πολύτιμη: η «Αγγελική», «βρήκε τη δύναμη να του πει 'σ' αγαπώ', ενώ τη χτύπαγε μέχρι θανάτου». Φαντάζει σαν όλες της οι δυνάμεις, ψυχολογικές και σωματικές, να διατηρούνταν μέχρι εκείνη τη στιγμή ώστε να επικοινωνήσει αυτό το καθ' όλα «φυσικό» μήνυμα μίας κόρης προς τον πατέρα της, το μήνυμα της άνευ όρων, άνευ ανταπόδοσης, αγάπης. Η όλη φράση εκφέρει νοήματα συγχώρεσης και κατανόησης, οριακά νομιμοποιώντας τους λόγους που είχε ο πατέρας της να της επιτεθεί. Η εικόνα στο σύνολό της παρουσιάζει μία γυναίκα να αποκρίνεται με λόγια αγάπης στις πράξεις βίας ενός άνδρα, σα να πρόκειται για ισορροπημένη αναλογία. Αυτό σχηματίζει ένα ενδιαφέρον σχήμα αντίθεσης, που μπορεί να σταθεί σε έναν βαθμό αντιπροσωπευτικό του πώς εμφυλοποιούνται οι ετεροφυλοφιλικές σχέσεις, και πώς εκφράζουν, διαχειρίζονται και συντηρούν τη βία.

Ρεπόρτερ: «Δεν ήταν η πρώτη φορά που τσακώνονταν. Αυτή τη φορά όμως, η κατάληξη ήταν τραγική. Σήμερα, ο πατέρας δηλώνει μετανιωμένος».²⁶⁰

Μαρτυρία δράστη: «Δεν ήθελα να γίνει το κακό. Δεν το είχα σχεδιάσει. Το έχω μετανιώσει, κανείς γονιός δεν θέλει να σκοτώσει το παιδί του».²⁶¹

Ρεπόρτερ: «Σοκάρουν οι πληροφορίες ακόμη και τους ίδιους τους αστυνομικούς, και την ιατροδικαστή. Μιλούν για ένα έγκλημα που δεν έχει προηγούμενο. Χτυπήματα με μανία. Με πάθος; Επίσης, αυτό που πρέπει να πούμε είναι ότι, μέχρι σήμερα, κανείς από τους συγγενείς δεν έχει παραλάβει τη σορό του παιδιού».²⁶²

Αντίστοιχα, οι λόγοι περί «τραγικής κατάληξης» σε συνδυασμό με την έμφαση στη μετάνοια,²⁶³ σκιαγραφούν μία εικόνα που αίρει το μεγαλύτερο, αν όχι ολόκληρο, μέρος της ευθύνης του

²⁵⁹ ANT1 News, 03/01/2019.

²⁶⁰ Στο ίδιο.

²⁶¹ Στο ίδιο.

²⁶² Στο ίδιο.

²⁶³ Από τη βιβλιογραφία, το στοιχείο της μετάνοιας από άνδρες δράστες, όπως μεταφέρεται από μέρους του δικαστικού ρεπορτάζ όταν η υπόθεσή τους φτάνει στο δικαστήριο, εγείρουν ερωτήματα προς προβληματισμό. Όταν παρουσιάζουν εξόχως «συναισθηματική» συμπεριφορά στο εδώλιο, η οποία είθισται να θεωρείται σύμφυτη με τη «γυναικεία» υπόσταση, π.χ. το να κλαίνε γοερά κοκ, εμπνέουν στην έδρα και συχνά στο κοινό και την κοινωνία αντιδράσεις κατανόησης και αμέριστης πίστης στις αφηγήσεις μετάνοιάς τους, με τις αντιδράσεις τους να θεωρούνται ενδείξεις της ανθρωπιάς τους. Πράγματι, φαίνεται εκ πρώτης όψεως παράδοξο ένα χαρακτηριστικό συνδεδεμένο με απουσία αρρενωπότητας –

θύτη. Λόγος γι' αυτό είναι πρωτίστως η αναπαράσταση της γυναικοκτονίας ως «του κακού», μίας αυτόνομης οντότητας που προβάλλεται υπερφυσική, χωρίς υποκειμενική πηγή προέλευσης («δεν ήθελα να γίνει το κακό»), που λειτουργεί απαλλακτικά για το θύτη, αφού προσδίδει στην τροπή των πραγμάτων τη διάσταση της μοίρας και του αναπόφευκτου.²⁶⁴ «Το κακό» παραπέμπει επίσης σε ένα είδους ξέσπασμα που δε δύναται και δε χρειάζεται, σημαντικότερα, να τιθασευτεί από μέρους του οργισμένου άνδρα, καθώς έχει φτάσει στο σημείο χωρίς επιστροφή, στην επιτακτική πλέον καταφυγή στη βία· πρόκειται για ένα «κακό» που παρ' όλη τη φαινομενικά αιφνιδιαστική του έκφραση ως αναπάντεχου ξεσπάσματος, σ' αλήθεια προοικονομούνταν από τη σταθερά ασεβή και χλευαστική συμπεριφορά της γυναίκας, η οποία προ(σ)κάλεσε τη βία με τη συμπεριφορά της.²⁶⁵

Ας συμπληρωθεί εδώ η παρατήρηση ότι το «κακό», το αυθόρμητο δηλαδή ξέσπασμα που παραπέμπει σε μία κατά λάθος υπερβάλλουσα συμπεριφορά της στιγμής, αποκλίνει πολύ από τη δολοφονία της Πέτρου. Η συνολική πληροφόρηση είναι ότι αρχικά η Πέτρου χτυπήθηκε με σιδερένιο αντικείμενο (σιδηρολοστό), κι ότι έφερε πολλαπλά χτυπήματα ακραίας έντασης, ενώ ειπώνεται και ρητά ότι «ο θάνατός της δεν ήταν ακαριαίος»: εύλογα λοιπόν υποθέτουμε ότι για τη δολοφονία της καταβλήθηκε χρόνος, ενέργεια και αφοσίωση, που δε συνάδει με την πρόσδοση χαρακτηριστικών μη ελέγχου του γυναικοκτόνου και προχειρότητας κατά την πράξη.²⁶⁶ Το «κακό», άρα, αναδύεται ως ένας εκ των πολλών μηχανισμών στη φαρέτρα των

που σε άλλα πλαίσια, σηματοδοτεί την ύψιστη προσβολή για την ανδρική ταυτότητα, τον εκθηλυσμό-εδώ να σημαίνει τρυφερότητα κι ανθρωπιά, και να αντιμετωπίζεται ως κατανοητό και άξιο συμπόνιας. Ενδεικτικά, στο J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 116.

²⁶⁴ Στο υλικό μας, η φράση «γίνεται/έγινε το κακό» εντοπίζεται μία ακόμη φορά, στην περίπτωση της δολοφονίας της γυναίκας στο Παλαιό Φάληρο: «Η 53χρονη βγήκε από την πολυκατοικία όπου έμενε. Ο αδελφός της την περίμενε κι άρχισε να την κυνηγά στο δρόμο. Οι γείτονες τον άκουσαν να φωνάζει, να τη βρίζει και να την απειλεί. Λίγα μέτρα πιο κάτω, έγινε το κακό». Star news, 03/05/2019. <https://www.star.gr/tv/enimerosi/kedriko-deltio-eidiseon/v/16351/> (τελευταία πρόσβαση 15/08/2019).

²⁶⁵ Η ερευνήτρια Monckton-Smith παραθέτει ένα ανάγλυφο στιγμιότυπο από την εκδίκηση της υπόθεσης ενός γυναικοκτόνου το 2005 στο Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο αλίευσε από δικαστικό ρεπορτάζ της εφημερίδας *Press Association*. Σύμφωνα με αυτό, “The sort of behavior which continued the days before this tragic death was unequivocally unadulterated provocation. It was torture in any man, particularly as friends have said, who was so devoted to her” («Το είδος της συμπεριφοράς που συνέχιζε τις μέρες πριν αυτόν τον τραγικό θάνατο επρόκειτο, αδιαμφισβήτητα, για σκέτη πρόκληση. Θα ήταν βάσανο για τον οποιονδήποτε άνδρα, ειδικά για κάποιον, όπως έχουν πει φίλοι, που της ήταν τόσο αφοσιωμένος», δική μου μετάφραση). J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 95. Για τις συνθήκες εντός της ίδιας χώρας, η Jill Radford είχε αναφερθεί στον βρετανικό νόμο τονίζοντας την κυριολεκτική νομιμοποίηση της «πρόκλησης» (“provocation”) ως υπερασπιστικής γραμμής για φόνο (“she made me do it”), αλλά και την επίκληση στον «λογικό άνδρα» (“reasonable man”) ως αξιόπιστη πηγή αλήθειας. J. Radford, (1992). “Where Do We Go from Here?” Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 352.

²⁶⁶ Βλ. και από την αποδελτίωση, Ρεπόρτερ: «Τα κατάγματα που έχει από τον σιδηρολοστό που χρησιμοποίησε ο ίδιος της ο πατέρας, συντριπτικά. Ο θάνατός της δεν ήταν ακαριαίος. Προσπάθησε να διαφύγει, να γλιτώσει. Δεν τα κατάφερε» και «Σοκάρουν οι πληροφορίες ακόμη και τους ίδιους τους

ειδήσεων που συντελεί στη συγκάλυψη και την αλλοίωση ενός «πράγματος» -της γυναικοκτονίας- σε σημείο μη αναγνώρισης.

Αντίστοιχους εγκληματολογικούς κι όχι μόνο προβληματισμούς προς τον τρόπο παρουσίασης της δολοφονίας, γεννούν και στοιχεία της εικονοποιίας του δελτίου, ειδικά των πλάνων όλου του εξωτερικού του σπιτιού και του κήπου: οι αλλεπάλληλες επισημάνσεις του τρόπου κατά τον οποίο καλύφθηκε ο φόνος της Πέτρου, την ταφή της δηλαδή στον κήπο στο πίσω μέρος του σπιτιού, ενισχύει σε πρώτο επίπεδο την εμπέδωση του στοιχείου του «δράματος». Σε δεύτερο επίπεδο, αναδύεται το ζήτημα της κτητικότητας, ιδιοκτησίας (“proprietaryness”, “ownership”, ή “the theme of masculine possession”),²⁶⁷ που στην εν λόγω γυναικοκτονία φέρνει στον νου αυτό που ο Foucault διατύπωσε ως «δικαίωμα θανάτου και εξουσία επί της ζωής».²⁶⁸ Στο παρόν πλαίσιο, παρά του ότι ο Foucault αναφέρθηκε σε αυτό δανειζόμενος τον παλαιό κανόνα ρωμαϊκού δικαίου “patrio potestas” προκειμένου να εισάγει τις έννοιες της «βιοεξουσίας», της «βιοπολιτικής» και της «ανατομοπολιτικής», διαπιστώνεται μία σύνδεση με την πρώιμη σημασία του κανόνα, «δικαίωμα (του πατέρα) να ‘διαθέτει’ τη ζωή των παιδιών του όπως και των δούλων του», αφού «εκείνος την είχε ‘παραχωρήσει’, εκείνος μπορούσε και να την πάρει πίσω».²⁶⁹ Παραχωρώντας ή αφαιρώντας το δικαίωμα στη ζωή των «άλλων» σωμάτων, ο πατέρας²⁷⁰ –ή Πατέρας, κατά Καλφοπούλου- μεταχειρίζεται το θηλυκό σώμα σε σημείο μη αναγνώρισης, εξαφάνισης, εξαϋλωσης, τόσο μέσω των άγριων χτυπημάτων και της παραμόρφωσης, όσο μέσω της πλήρους απόκρυψής του.²⁷¹ Στην υπόθεση Πέτρου, το κτητικό

αστυνομικούς, και την ιατροδικαστή. Μιλούν για ένα έγκλημα που δεν έχει προηγούμενο. Χτυπήματα με μανία». ANT1 News, 03/01/2019.

²⁶⁷ Για το “ownership” ή “masculine possession”, δες K. Polk, (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*, σελ. 28. Για το ιδιοκτησιακό «δικαίωμα» επί της ζωής και του θανάτου των γυναικών από τους άνδρες, δες M. Wilson and M. Daly, (1992) “Till Death Us Do Part”. Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 85-89.

²⁶⁸ M. Foucault, (2011). *Ιστορία της σεξουαλικότητας, 1. Η Βούληση για Γνώση*, δες την ομότιτλη 5^η ενότητα «Δικαίωμα θανάτου και εξουσία επί της ζωής», σελ. 157-186.

²⁶⁹ Στο ίδιο, σελ. 157.

²⁷⁰ Ενδιαφέρον έχει ότι ο πατέρας της Πέτρου οικοδομείται μέσω (και) της αναπαράστασης της μητέρας. Η υποκειμενικότητα της Αλβανίδας μητέρας που όχι απλώς δεν έχει φροντίσει να είναι παρούσα στις εξελίξεις, αλλά αποτελεί μία σταθερή απουσία, αναδύεται ως προβληματική, στοιχείο που πιθανώς σχετίζεται με την προσδοκία να είναι πρότυπο φροντίδας και ευθύνης. Ρεπόρτερ: «Η μητέρα της νεαρής, που εδώ και 15 χρόνια δεν έχει επαφή μαζί της, είναι χωρισμένη από τον πατέρα της, βρίσκεται στην Αλβανία, δεν έχει καν εντοπιστεί, με ό,τι σημαίνει αυτό». Έτσι, παρ’ όλη τη δολοφονική ενέργεια, ο πατέρας της Πέτρου απεικονίζεται με κάποιους τρόπους ως ο εξ’ ολοκλήρου υπεύθυνος της ανατροφής της, ως το υπεύθυνο άτομο-γονιός που εμπλεκόταν πράγματι στη ζωή της κόρης του, συνεπώς η δικαιοδοσία του πάνω της ίσως επιχειρείται να στοιχειοθετηθεί και επί τούτου. Στο ANT1 News, 03/01/2019.

²⁷¹ Μία ενδελεχή ανασκόπηση σε γυναικοκτονίες στον ελληνικό χώρο που χαρακτηρίζονταν από το μοτίβο «καταστροφής» και συγκάλυψης του γυναικείου σώματος, έκανε η Φωτεινή Μηλιώνη στην εισήγησή της με τίτλο «Γυναικοκτονία: Εγκληματολογικές και Νομικές διαστάσεις» στην εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά».

αυτό δικαίωμα εδραιώνεται με ιδιαίτερα χειροπιαστούς, χωρικούς όρους, με τη γυναίκα κυριολεκτικά, πλέον, κτήμα στα θεμέλια ιδιοκτησίας του θύτη της.

Θυσία και αυταπάρνηση: η ώριμη ρομαντική αγάπη μέσα από την περίπτωση της Αμαλιάδας

Η περίπτωση της Αμαλιάδας χαρακτηρίστηκε «οικογενειακή τραγωδία», «πραγματική τραγωδία» και «οικογενειακό δράμα», και μαζί με την υπόθεση του Ελληνικού, αποτελεί τις δύο περιπτώσεις του υλικού στην οποία η γυναικοκτονία συνοδεύτηκε από αυτοκτονία του θύτη.²⁷² Παρ' όλα αυτά, η ιδιαιτερότητα της περίπτωσης δεν έγκειται στο επιπλέον γεγονός της αυτοχειρίας, αλλά στη ρομαντικοποίηση στην οποία προχώρησαν οι ειδήσεις μεταφέροντάς τη στο κοινό. Το δελτίο του ANT1 είναι χαρακτηριστικό ως προς την επένδυση με λόγους τρυφερής, ρομαντικής σχέσης αγάπης:

Λεζάντα: «Οικογενειακό δράμα στην Αμαλιάδα -82χρονος σκότωσε τη σύζυγό του και έδωσε τέλος στη ζωή του- τον 'λύγισαν' οι αρρώστιες».²⁷³

Ρεπόρτερ: «Περίπου στις 6 τα ξημερώματα σταμάτησε ο χρόνος για το ηλικιωμένο ζευγάρι. Φαίνεται πως αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα υγείας και ο 82χρονος δεν άντεχε. Τι κι αν είχε μάθει τόσα χρόνια να παλεύει μαζί με τη γυναίκα του, και να ξεπερνούν τα προβλήματα. Μια στιγμή στάθηκε αρκετή, 'λύγισε', κι έφυγαν μαζί».²⁷⁴

Ρεπόρτερ: «Τους είχε προλάβει ο θάνατος τους ηλικιωμένους».²⁷⁵

Στην προκειμένη περίπτωση, ο δράστης εμφανίζεται σθεναρά αντιστεκόμενος για μεγάλο χρονικό διάστημα απέναντι στις κακουχίες, μέχρι που ο πειρασμός να βάλει ένα τέλος στο κοινό τους μαρτύριο, υπερνικά την υπομονή κι επιμονή του, και καταφεύγει στο έγκλημα και την αυτοκτονία, προκειμένου να επέλθει η λύτρωση, κάθαρση, σωτηρία.²⁷⁶ Ο 82χρονος

²⁷² Στον βαθμό που μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για την εγκληματική συμπεριφορά μέσα από ένα έμφυλο πρίσμα, έτσι και στην περίπτωση της δολοφονίας σε συνδυασμό με την αυτοχειρία, η μέλετη γυναικών δράστιδων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Κατά τη Monckton-Smith ο αριθμός αυτός είναι χαρακτηριστικά μικρότερος από των ανδρών, κάτι που υποδηλώνει ότι τα κίνητρα είναι «εξόχως έμφυλα, εμφυλοποιημένα» ("highly gendered"). Δες J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, κυρίως σελ. 105-107, αλλά και ολόκληρη την ενότητα "Jealous love", σελ. 103-113. Για μία τέτοια εξέταση που αφορά στη δολοφονία του γιου της Ινδοαμερικανίδας ποιήτριας Reetika Vazirani στις Η.Π.Α. και στην επακόλουθη αυτοκτονία της, δες A. Halkias, (2008). "Nationalism, Lipstick, and Kitchen Knives: Representations of Power and Society in the Case of Vazirani". S. Shifrin (επιμ.), *Re-framing Representations of Women: Figuring, Fashioning, Portraiting, and Telling in the "Picturing" Women Project*. Hapshire, England: Ashgate Publishing.

²⁷³ ANT1 news, 15/03/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1271577/ant1-news-15032019-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 15/08/2019).

²⁷⁴ Στο ίδιο.

²⁷⁵ Στο ίδιο.

²⁷⁶ Εξαιρετικό ενδιαφέρον εμφανίζουν οι συνδέσεις που μπορούν να γίνουν μεταξύ των γυναικοκτονιών που έλαβαν χώρα στην Αμαλιάδα στις 15/03/19 και στο Μαρούσι στις 03/04/19 (για συνοπτική

γυναικοκτόνος οικοδομείται οριακά ως αλτρουϊστής και αλληλέγγυος στο δράμα της συζύγου του, αφού με αυταπάρνηση και αυτοθυσία «φεύγει» κι εκείνος μαζί της, υποκύπτοντας τους σωματικούς του πόνους. Απεικονίζεται να πονάει το ίδιο, αν όχι μάλιστα παραπάνω από αυτήν, καθώς στους δικούς του ώμους έπεσε το κύριο ψυχολογικό βάρος της «συλλογικής», όπως παρουσιάζεται, ευθύνης της ριζικής «για το –κοινό- καλό τους» απόφασης. Μπορεί να υποστηριχθεί, επίσης, ότι όπως εμφανίζονται ίσοι στη ζωή, αντιμετωπίζοντας και ξεπερνώντας μαζί τις κακουχίες, αναλόγως αναπαρίστανται ίσοι και στον θάνατο.

Από τα παραπάνω διακρίνεται η φόρτιση της δολοφονίας με λόγους περί αληθινής, πραγματικής συντροφικής σχέσης όχι μόνο στη ζωή, αλλά και στον θάνατο. Η ηλικία, επίσης, των «πρωταγωνιστών» του «δράματος», και η μακροβιότητα του κοινού έγγαμου βίου τους, υπενθυμίζεται στο κοινό πολλάκις. Στοχεύει στο συλλογικό αίσθημα εκτίμησης της ακλόνητης στις φθορές του χρόνου συντροφικής σχέσης, σπάνιας στην εύρεσή της και, εφόσον κατακτηθεί, πολύτιμης. Αποκρύπτεται, έτσι, πλήρως η δολοφονική πρόθεση του άνδρα ενάντια στη σύζυγό του, καθώς επιστρατεύεται η συλλογικοποίηση του εγκλήματος, και έτσι εδραιώνεται η συννενοχή των δύο μερών του ζεύγους. Ειδικά εφόσον στην προκειμένη έχουμε τον θάνατο κι εκείνου, το βάρος της ευθύνης-ενοχής δεν αίρεται από τον δράστη για να

παρουσίαση και των δύο, δες Παράρτημα 1, σελ. 134). Πέραν ομοιοτήτων στα εγκληματολογικά στοιχεία τους (ηλικιωμένος δράστης και ηλικιωμένο θύμα, αυτοχειρία στην περίπτωση της Αμαλιάδας, απόπειρα αυτοχειρίας σε εκείνη του Αμαρουσίου, θύμα τους η σύζυγός τους εντός της κοινής τους οικίας), οι δύο υποθέσεις ομοιάζουν και στον τρόπο αναφορά τους από τα δελτία ειδήσεων. Παρακολουθώντας τα, εντοπίζονται οι ίδιοι χαρακτηρισμοί των γυναικοκτονιών ως «οικογενειακές τραγωδίες» και «οικογενειακά δράματα». Ακόμη σημαντικότερα, παρατηρείται το στοιχείο της απεγνωσμένης κατάστασης που βίωνε ο γυναικοκτόνος –υπό την οποία δεν μπόρεσε παρά να κάνει το έγκλημα- και ειδικότερα, της έννοιας της επερχόμενης λύτρωσης μέσω της γυναικοκτονίας· η έννοια αυτή, αν για την Αμαλιάδα απλώς υπονοείται, στην περίπτωση του Αμαρουσίου αναφέρεται αυτολεξεί, βλ. ρεπόρτερ: «[...] φέρεται να έχει αφήσει και κάποιο σημείωμα, όπου εξηγεί τους λόγους για τους οποίους ήθελε να κάνει αυτά τα πράγματα, μιλά, κάνει μια αναφορά για λύτρωση τόσο για τον ίδιο, όσο και για τους δικούς του ανθρώπους, εξαιτίας των προβλημάτων υγείας που είχε η γυναίκα του, πολύ σοβαρά, αλλά και ο ίδιος, υπερήλικος και με σοβαρά κινητικά προβλήματα». Κάτι ιδιαίτερα σημαντικό που μοιράζονται, επίσης, είναι ότι η δικαιολόγηση της λύτρωσης γίνεται στη βάση των προβλημάτων υγείας και των δύο μελών του ζευγαριού, ως ηλικιωμένων ή και υπερήλικων. Ακριβώς λόγω των κοινών τους στοιχείων, η γυναικοκτονία του Αμαρουσίου δεν επιλέχθηκε καθ' εαυτή προς αποδελτίωση και ανάλυση, αλλά μπορεί να βρεθεί στο ANT1 News, 03/04/2019. «Οικογενειακή τραγωδία: ηλικιωμένος σκότωσε την ανήμπορη σύζυγο του». <https://www.msn.com/el-gr/video/entertainment/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CF%83%CE%BA%CF%8C%CF%84%CF%89%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CE%AE%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B7-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85/vp-BBVAvL9> (τελευταία πρόσβαση 11/08/2019).

μετατοπιστεί στο θύμα, βάσει του μοτίβου του victim blaming, αλλά φαίνεται να εξαφανίζεται εντελώς, μαζί με τη λήξη της ζωής τους.

Παρ' όλα αυτά, η αυτοχειρία κατόπιν της γυναικοκτονίας, παίζει σημαντικό ρόλο στο να αποσιωπηθεί η ιστορία της γυναίκας από τους ειδησεογραφικούς οργανισμούς: συνέπεια αυτού είναι ότι η γυναίκα που δολοφονείται καταλήγει να παίζει περιφερειακό ρόλο στην εξιστόρηση της ίδιας της της δολοφονίας, με την κύρια έμφαση να τοποθετείται στους λόγους που είχε ο 82χρονος να πράξει όπως έπραξε, στις συνθήκες του περιβάλλοντός του (βλ. εδώ έμφαση στον παράγοντα του τηλεφωνήματος του άνδρα στον γιο του και την αστυνομία που ακολουθεί στα αποσπάσματα) και την αυτοκτονία του, αποπροσανατολίζοντας από το τι πράγματι συνέβη μεν, και θέτοντας σε εξέχουσα θέση την αυτοκτονία, δε.²⁷⁷ Το δελτίο κάνει, πράγματι, «την αγωνία και τη συμπόνια μας να στρέφεται στο τραγικό πρόσωπο του θύτη».²⁷⁸

Ο εγκληματολόγος Kenneth Polk, ο οποίος διετέλεσε έρευνα για την ανθρωποκτονία και την αρρενωπότητα, με τις υποθέσεις του να αφορούν τετελεσμένες δολοφονίες στη Βικτώρια της Αυστραλίας, από το 1985-1989, μεταφέρει τη θέση των Daly και Wilson (1988): “We find it highly significant that *men the world around think and talk about women and marriage in proprietary terms*” («βρίσκουμε εξαιρετικά σημαντικό ότι οι άνδρες ανά τον κόσμο σκέπτονται και μιλούν για τις γυναίκες με όρους κτητικότητας»)²⁷⁹.

Υπό αυτούς τους όρους της δικαιοδοσίας είναι που ο μιντιακός λόγος, παρότι δεν την κατονομάζει ως τέτοια, οριακά μεταχειρίζεται τη γυναικοκτονία της ηλικιωμένης της Αμαλιάδας ως περίπτωση ομαδικής αυτοκτονίας. Αυτό, διότι είτε θεωρεί ότι πυροδοτήθηκε από την από κοινού βούληση του ζευγαριού να λήξουν τις ζωές τους, είτε επειδή λογίζει τη ζωή της 71χρονης γυναίκας υπό και εντός εκείνης του συζύγου της· εάν και εφόσον ενσωματώνεται στον σύζυγό της, ο θάνατός του δε μπορεί παρά να αποτελεί, τον συμβολικό και φυσικό, θάνατο κι εκείνης.²⁸⁰

²⁷⁷ Για τον περιφερειακό ή συμπληρωματικό ρόλο στο μιντιακό αφήγημα της δολοφονίας της γυναίκας συγκριτικά με την αυτοκτονία του άνδρα γυναικοκτόνου, και την προτεραιότητα που εν πάσει περιπτώσει παίρνει η δεύτερη, δες Μ. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 49, 60-61. Και στο P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her”: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers”, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 63.

²⁷⁸ Δέσποινα Παρασκευά-Βελουδογιάννη 22/03/2019. «Γυναικοκτονία: δεν είναι λέξη, είναι δολοφονία». *[marginalia. Σημειώσεις στο περιθώριο]*, Πένες γυναικών, ιστορίες (α)ορατότητας, 8(8).

²⁷⁹ Κ. Polk, (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*, σελ. 28 (δική μου μετάφραση, η έμφαση στο πρωτότυπο).

²⁸⁰ Η βιβλιογραφία υποδεικνύει ένα πλήθος ενδιαφέροντων στοιχείων σχετικά με την αυτοκτονία που συνοδεύει τη γυναικοκτονία. Δες J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of*

Αξίζει στο σημείο αυτό μία επισήμανση που αφορά αυτό που η Meyers περιγράφει ως μικροδιαφορές ανάμεσα στη μετάδοση των δελτίων ειδήσεων, ανάλογα με το τηλεοπτικό κανάλι. Μολονότι σε πολλές περιπτώσεις οι διαφορές πρόκειται όντως για ανεπαίσθητες διαφοροποιήσεις κυρίως ως προς τη σειρά με την οποία θα κατατεθούν οι ίδιες πληροφορίες για την είδηση, σε περιστάσεις κάνουν την κρίσιμη διαφορά και αποκαλύπτουν τις αντιφάσεις και την προχειρότητα της ειδησεογραφικής δουλειάς. Αληθώς, από τον ANT1 υποστηρίχθηκε ότι και τα δύο μέλη του ζευγαριού αντιμετώπιζαν προβλήματα υγείας: δίχως να φροντίζει να στοιχειοθετήσει με οποιονδήποτε τρόπο αυτή τη δήλωση, το δελτίο δρα δημιουργώντας την ψευδαίσθηση ότι το ζευγάρι αποτελεί μία αδιαχώριστη μονάδα, που σε κάθε περίπτωση δυσκολίας (οφείλει να) ταλαιπωρείται από κοινού. Αντίθετα, στο δελτίο του Star μόνο ο άνδρας φαίνεται να ταλανίζεται από «θέματα υγείας», κινούμενος αυτόνομα στο να θέσει τέρμα στη ζωή και των δυο τους, κι όχι βάσει κάποιας συλλογικά ειλημμένης απόφασης. Χαρακτηριστικά:

Ρεπόρτερ: «[...] Πάντως ήταν μια προειλημμένη απόφαση του ηλικιωμένου άνδρα, η σύζυγος από ό,τι γνωρίζουμε δεν αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα υγείας..»²⁸¹

Το δελτίο του Star συνεχίζει θέτοντας υπό αμφισβήτηση ακόμη και τη θεώρηση της γυναικοκτονίας ως εγκληματικής πράξης. Αυτό φαίνεται ανάγλυφα από το εξής στιγμιότυπο:

Ρεπόρτερ: «[...] τηλεφώνησε αρχικά στον γιο του, και του ανακοίνωσε την πρόθεσή του όχι μόνο να αυτοκτονήσει αλλά να σκοτώσει και τη σύζυγό του»²⁸² [...] Μάλιστα λίγο αργότερα ενημέρωσε και την Άμεση Δράση της Ηλείας. [...] Οι αστυνομικοί με τον γιο, τους βρήκαν δίπλα-δίπλα νεκρούς μέσα στο πατρικό του σπίτι -»²⁸³

dangerous love, σελ. 108. M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, 40-51.

²⁸¹ Star news, 15/03/2019. «Τραγωδία στην Ηλεία ηλικιωμένος σκότωσε τη σύζυγό του και έβαλε τέλος στη ζωή του». <https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CF%83%CE%BA%CF%8C%CF%84%CF%89%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%AD%CE%B2%CE%B1%CE%BB%CE%B5-%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B6%CF%89%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85/vi-BBUOoWo> (τελευταία πρόσβαση στις 15/08/2019).

²⁸² Τα ακριβή, υποτίθεται, λόγια του αναπαρίστανται από το δελτίο του ANT1, στο οποίο όπως αναφέραμε παρουσιάζονται και οι δύο ως ασθενείς: «Είμαστε άρρωστοι, θα τη σκοτώσω και θα σκοτωθώ». ANT1 news, 15/03/2019.

²⁸³ Star news, 15/03/2019. «Τραγωδία στην Ηλεία ηλικιωμένος σκότωσε τη σύζυγό του και έβαλε τέλος στη ζωή του».

-διακοπή από την παρουσιάστρια του δελτίου: «Προφανώς Βάιε, το τηλεφώνημα έγινε για να μην παραπλανηθεί η αστυνομία και νομίζει ότι πρόκειται για έγκλημα. [...] Μάλιστα. Πραγματική τραγωδία και αυτή, Βάιε σε ευχαριστώ».²⁸⁴

Η εν λόγω παρέμβαση της παρουσιάστριας εξυπηρετεί το αφήγημα με ζωτικό τρόπο: κατ' αρχάς, ορίζει το τοπίο ως προς τη θεώρηση της δημοσιογραφικής αφήγησης για το τι συνιστά έγκλημα και τι όχι. Η ομολογία του δράστη προς τον γιο και την αστυνομία, για την πρόθεσή του να δολοφονήσει τη σύζυγό του, αντιμετωπίζεται όχι ως αυτό που είναι, δηλαδή καθαρή ομολογία ενοχής, αλλά ως απλή ενημέρωση του πώς έχουν τα γεγονότα, ως διευκρίνιση ώστε να αποφευχθούν τυχόν παρεξηγήσεις ως προς το ποιος ήταν ο δολοφόνος. Παρ' όλο λοιπόν που ο ίδιος ο γυναικοκτόνος φροντίζει για τη διασαφήνιση της ταυτότητας του ιδίου ως θύτη, ο ειδησεογραφικός λόγος αντιστέκεται να τον παρουσιάσει ως τέτοιο στην έκταση που θα μπορούσε. Αληθώς, ο 82χρονος δε «χωράει» κάτω από το στερεότυπο του μέσου εγκληματία, ενώ και το ίδιο το έγκλημα φαίνεται να μην αντιπροσωπεύει τα χαρακτηριστικά της θεωρούμενης ως τυπικής δολοφονικής επίθεσης. Εντούτοις, στην περίπτωση που ο δράστης ήταν κάποιος άγνωστος της γυναίκας, που της είχε επιτεθεί σε κάποιον σκοτεινό δρόμο το βράδυ, ή έστω είχε χρειαστεί να παραβιάσει την πόρτα του σπιτιού, η εξιστόρηση αυτή πιθανώς να συγκέντρωνε τα στοιχεία της απειλητικής, επικίνδυνης και καθ' όλα νοούμενης ως εγκληματικής ενέργειας.²⁸⁵

Η σκιαγράφηση της αυτοκτονίας του ηλικιωμένου και της δολοφονίας της 71χρονης ως της ίδιας «πραγματικής οικογενειακής τραγωδίας», μαρτυρά ένα πλήθος στοιχείων, που νομιμοποιούν το αφήγημα των ειδήσεων: ο γάμος τους προβάλλεται ως επαρκής και ικανός να τους καθιστά μία μονάδα· αυτή η μονάδα πρόκειται για την οικογένεια, κι άρα πληρούν τον ορισμό της «οικογενειακής τραγωδίας». Οι λόγοι των ειδήσεων συχνά παρέχουν στον αυτόχειρα γυναικοκτόνο σύζυγο κάτι που προσιδιάζει σε «άφεση αμαρτιών» και σχετική παραγνώριση του γεγονότος της γυναικοκτονίας, εφόσον αν μη τι άλλο, ο 82χρονος πλήρωσε το ίδιο τίμημα με τη 71χρονη, αυτό του θανάτου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εν λόγω ιστορία

²⁸⁴ Στο ίδιο.

²⁸⁵ Αντίστοιχα στο παράδειγμα της γυναικοκτονίας, η Meyers, αναφερόμενη στο έγκλημα του βιασμού, υποστηρίζει ότι «ο μόνος αυθεντικός, πραγματικός βιασμός» (“the only real, authentic rape”), κατά την κυρίαρχη δημοσιογραφία, είναι ο βιασμός από άγνωστο πρόσωπο στο θύμα (“stranger rape”), ο οποίος προβάλλει και ως κανόνας. Αυτό αποτελεί εξώφθαλμα παραπληροφόρηση και έχει ως συνέπεια την απεικόνιση –η μάλλον για να ακριβολογήσουμε, την ελάχιστη ιδιαίτερη μιντιακή απεικόνιση– γυναικών που βιάστηκαν από μέλος της οικογένειάς τους, γνωστούς τους, εργοδότες κοκ ως των παράδοξων εξαιρέσεων. Δες M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 110. Είναι ενδεικτικό ότι ο κατ' εξοχήν χαρακτηρισμός για τους κατά συρροήν βιαστές «δράκους», δε φαίνεται να αποδίδεται σε οικογενειάρχες που ασελγούσαν κατ' εξακολούθηση σε άλλο μέλος της οικογένειάς τους ή και άτομα εκτός του οικογενειακού κύκλου εντός κεκλεισμένων θυρών.

προς κάποια επιμέρους στοιχεία της: η απουσία του χαρακτηρισμού της 71χρονης ως «άτυχης» παραπέμπει στην, σε αντίθεση με όσες περιπτώσεις είδαμε να αποκαλούνται έτσι, απουσία του αιφνιδιαστικού στοιχείου και της αυθαιρεσίας του δράστη: αυτό συμβάλλει εντονότερα στη σκιαγράφηση της δολοφονίας της από τον 82χρονο ως κάτι που αποτελούσε μέρος και των δικών της προγραμματικών σχεδίων, και νηφάλιας συμμετοχής της στον τερματισμό των ζώων τους.

Η στάση της τοπικής κοινωνίας, που σκιαγραφεί τον 82χρονο άνδρα ως ανίκανο να πράξει όπως έπραξε, αξίζει μία κοντινότερη ματιά:

Ρεπόρτερ: *«Γνωστός επιχειρηματίας ο 82χρονος, αγαπητός σε όλους στην τοπική κοινωνία. Κανείς δε μπορεί να πιστέψει πώς ένας τόσο ισχυρός άνδρας παραδόθηκε στην ασθένειά του, έγινε συζυγοκτόνος²⁸⁶ και αυτόχειρας»²⁸⁷.*

Είναι σχετικά ασφαλές να υποθέσουμε ότι η προχωρημένη ηλικία του θύτη, λειτουργεί εκ των προτέρων ως ένα είδος ελαφρυντικού: οι αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας πιθανώς θα ήταν διαφορετικές στην περίπτωση που ταίριαζε με το προφίλ του «τυπικού» δράστη, όπως αυτός περιγράφηκε παραπάνω.

Κλείνοντας, τα παραπάνω πιθανώς μαρτυρούν μία ειδική μεταχείριση τόσο της αυτοκτονίας όσο και της γυναικοκτονίας, όταν αυτές συνδυάζονται. Η φράση της Marian Meyers, στην κριτική της ανάλυση σχετικά με τη δολοφονία της Wanda Walters από τον εν διαστάσει σύζυγό της Dennis και την αυτοχειρία του στην Atlanta των Η.Π.Α. το 1990, «συνομιλεί» σε σημαντικό βαθμό με το υλικό μας. Αποδομώντας κριτικά το δημοσιογραφικό οικοδόμημα περί συλλογικής ευθύνης θύτη και θύματος, η Meyers υπογραμμίζει πως “Despite the newspaper’s characterization of Wanda’s death and Dennis’s suicide as the same ‘tragedy’, Wanda did not choose to die; Dennis made that decision for her and then, for himself” («Παρ’ όλο τον χαρακτηρισμό της εφημερίδας για το θάνατο της Γουάντα και την αυτοκτονία του Ντένις ως της ίδιας «τραγωδίας», η Γουάντα δεν επέλεξε να πεθάνει: ο Ντένις πήρε αυτή την απόφαση για εκείνη και μετά, για τον εαυτό του»)²⁸⁸. Με τους λόγους των δελτίων να έχουν οικοδομήσει ικανούς όρους και συνθήκες για την συγκρότηση σεναρίου και πρωταγωνιστριών/ών ως αρκούντως «τραγικών», τα λόγια της Δέσποινας Παρασκευά-Βελουδογιάννη αντηχούν

²⁸⁶ Θυμόμαστε την αντίστοιχη σημείωση για τον όρο «παιδοκτόνος» στην περίπτωση Πέτρου. Έτσι κι εδώ ο όρος «συζυγοκτόνος» για τον θύτη, «ακινητοποιεί» τη γυναίκα που δολοφονείται μονολιθικά στην ιδιότητά της ως συζύγου.

²⁸⁷ ANT1 news, 15/03/2019.

²⁸⁸ M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 49 (η μετάφραση δική μου).

ιδιαίτερα εύστοχα: «Ο θύτης είναι μια τραγική φιγούρα, με κάτι από την αίγλη του αναπόφευκτου της αρχαίας τραγωδίας. Η ζωή του καταστράφηκε από την αγάπη. Και είναι βεβαίως η ζωή του θύτη που καταστρέφεται, γιατί εκείνος αναγκάζεται να καταστρέψει ό,τι αγαπάει».²⁸⁹

²⁸⁹ Παρασκευά-Βελουδογιάννη Δέσποινα 22/03/2019. «Γυναικοκτονία: δεν είναι λέξη, είναι δολοφονία». *[marginalia. Σημειώσεις στο περιθώριο]*, Πένες γυναικών, ιστορίες (α)ορατότητας, 8(8).

Επιθυμία και αντιζηλία: ο νεανικός «τυφλός» έρωτας μέσα από την περίπτωση της Λέσβου

Στην περίπτωση της 24χρονης Ερατούς Μ., που δολοφονήθηκε από τον εν διαστάσει σύζυγό της, Παναγιώτη Κ., στις 23 Μαΐου 2019, εντοπίζονται πυκνοί λόγοι περί «οικογενειακής τραγωδίας», ενώ προστίθεται από το σύνολο του υλικού η επεξήγηση ότι το έγκλημα οφειλόταν σε «ζήλια»,²⁹⁰ «ερωτική αντιζηλία».²⁹¹ Η εν λόγω υπόθεση αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα του ιδιαίτερα υψηλού ποσοστού διαπροσωπικών γυναικοκτονιών ανά τον κόσμο (Ι.Ρ.Ε.). Αυτή η «αντιπροσωπευτικότητα», τρόπον τινά, συναντάται σε διάφορες πτυχές της ιστορίας της Λέσβου: στην προηγούμενη ερωτική σχέση μεταξύ θύτη-θύματος, στο ιστορικό ελέγχου και ζήλιας εντός της σχέσης, στην απόρριψη της απόφασης της γυναίκας να χωρίσουν, στην προσπάθεια επανασύνδεσης από τον θύτη, στις απειλές σχετικά με την επιμέλεια του παιδιού, ακόμη και στον τρόπο, χρόνο και τόπο τέλεσης του εγκλήματος.²⁹²

Ο τίτλος του ρεπορτάζ του ANT1 που προβλήθηκε την ίδια μέρα με τη γυναικοκτονία είναι χαρακτηριστικός:

²⁹⁰ Η μόνη άλλη υπόθεση του δείγματός μας στην οποία οι ειδήσεις αναφέρθηκαν με όρους ζήλιας είναι εκείνη του Παλαιού Φαλήρου. Μαρτυρία του συντρόφου του θύματος: «Προσωπική μου άποψη είναι ότι αισθανόταν ένα αίσθημα κατωτερότητας, γιατί αυτή προόδευε στη ζωή της καλύτερα, δεν ξέρω. Περισσότερο ζήλιας, θα έλεγα κίνητρα, παρά οικονομικά, σε καμία περίπτωση». Star news, 06/05/2019. «Παλαιό Φάληρο: Η στιγμή της σύλληψης του αδελφοκτόνου». https://www.youtube.com/watch?v=6Bsobn60mUs&list=PLAZJsZrBl6x9nRtD1h_y6IO_tyALQppzM&index=4 (τελευταία πρόσβαση 15/08/2019).

²⁹¹ Αν και στο πλαίσιο της εργασίας ασχολούμαστε με δελτία ειδήσεων, για τη συγκεκριμένη υπόθεση αξίζει μία ματιά σε κάποια από τα πιο «κραυγαλέα» δημοσιεύματα, για να γίνουν αντιληπτές οι διαστάσεις που μπορεί να λάβει, δημοσιογραφικά, ένα θεωρούμενο ως «ερωτικό» έγκλημα». (27/05/2019). «Θόλωσα». [Espressonews.gr. https://www.espressonews.gr/reportaz/2019/05/183990/tholosa](https://www.espressonews.gr/reportaz/2019/05/183990/tholosa). Επίσης, (23/05/2019). «Η παράφορη ζήλια του για την όμορφη Ερατώ όπλισαν το χέρι του 25χρονου συζυγοκτόνου (BINTEO)». [Lesvosnews.gr. https://www.lesvosnews.gr/35569/i-megali-agapi-kai-to-pathos-toy-gia-tin-omorfi-erato-oplisan-to-cheri-toys-25chronoy-syzygoktonoy-vinteo/](https://www.lesvosnews.gr/35569/i-megali-agapi-kai-to-pathos-toy-gia-tin-omorfi-erato-oplisan-to-cheri-toys-25chronoy-syzygoktonoy-vinteo/). Τέλος, (23/05/2019). «ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ - ΣΟΚ ΣΤΗ ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΟΥΣΑ – 25χρονος εκτέλεσε με καραμπίνα την εν διαστάσει 24χρονη σύζυγό του (BINTEO)». [Lesvosnews.gr. https://www.lesvosnews.gr/35561/apokleistiko-sok-sti-chrysomalloysa-25chronos-ektelese-me-karampina-tin-en-diastasei-24chroni-syzygo-toy/](https://www.lesvosnews.gr/35561/apokleistiko-sok-sti-chrysomalloysa-25chronos-ektelese-me-karampina-tin-en-diastasei-24chroni-syzygo-toy/) (τελευταία πρόσβαση σε όλα τα παραπάνω, 28/08/2019).

²⁹² Ενδεικτικά από την επισκόπηση που περιέχει μελέτες περιπτώσεων γυναικοκτονιών με παρόμοια ιστορία με αυτή της Λέσβου, παραθέτουμε τις εξής έρευνες, οι οποίες αφιερώνονται ιδιαίτερα στην περίπτωση της γυναικοκτονίας από πρώην ή νυν οικείο ερωτικό σύντροφο: Κ. Polk, (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*. J. Radford & D. H. Russell (1992) (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*. J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*. R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). "Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner", *Violence Against Women*, 10(6). P. Lalli & C. Gius, (2014). "I loved her so much, but I killed her": Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers", *Journal for Communication Studies*, 7(4).

Τίτλος: «Συγκλονίζει οικογενειακή τραγωδία στη Μυτιλήνη. Νεαρός σκότωσε την εν διαστάσει σύζυγό του. Ο λόγος που όπλισε το χέρι του δράστη».²⁹³

Λεζάντα: «Έγκλημα», σχολιασμός από τον Νίκο Χατζηνικολάου: «Η ζήλια όπλισε το χέρι ενός νεαρού πατέρα στη Μυτιλήνη, που σκότωσε την εν διαστάσει σύζυγό του. Ο δράστης πυροβόλησε την άτυχη κοπέλα μέσα στο σπίτι της, ενώ στο διπλανό δωμάτιο βρισκόταν το παιδί τους».²⁹⁴

Ρεπόρτερ: «Σύμφωνα με πληροφορίες, ο καθ' ομολογία δράστης πήγε τη νύχτα στο σπίτι. Ανέβηκε τα σκαλοπάτια και χτύπησε το κουδούνι. Η Ερατώ δεν άνοιξε και έτσι ο 25χρονος μπήκε από τη μπαλκονόπορτα. Τυφλωμένος από την ερωτική αντιζηλία την πυροβόλησε με μία караμπίνα [...]».²⁹⁵

Ξεκινώντας, δε μπορεί να παραληφθεί ότι οι ειδήσεις, εδώ από τον ANT1 και τον Alpha, αλλά και εκ μέρους διάφορων ακόμη δελτίων, υστερούν σημαντικά προς την κατεύθυνση μίας υποτυπώδους, έστω, τεκμηρίωσης των λεγομένων τους: χαρακτηριστικά, ενώ χρησιμοποιείται η φράση περί «ερωτικής αντιζηλίας» και «ζήλιας» ως μονολιθικής αιτίας του εγκλήματος, δεν παρέχεται εντός των δελτίων ούτε ένα στοιχείο που να στηρίζει μία τέτοια ρητορική, όπως θα ήταν η αναφορά ενός νέου δεσμού της 24χρονης, ή κάτι αντίστοιχο. Απεναντίας, ο χάρτης καταγραφής σεξιστικής/έμφυλης βίας αναφέρει ότι ο Π.Κ. δε δεχόταν να επισημοποιηθεί και οριστικοποιηθεί η διάστασή τους μέσω της έκδοσης διαζυγίου, όπως επιθυμούσε η Ε.Μ.²⁹⁶ Το σημείο αυτό αξίζει να ιδωθεί προς επίρρωση της κατασκευαστικής ιδιότητας των ρηματικών πρακτικών των μαζικών μέσων: με την απλή ρηματοποίηση και μόνο του αντικειμένου της ερωτικής αντιζηλίας, κατασκευάζεται συγχρόνως η άρρητη υπόνοια ότι η κοπέλα ενδέχεται είτε να διατηρούσε κάποια νέα σχέση, είτε να τον ταλαιπωρούσε με κάποια «προκλητική» συμπεριφορά. Συνεπώς μέσω της επίκλησης στη ζήλια επιχειρείται, έστω εξ' αγχιστείας, η

²⁹³ ANT1 News, 23/05/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1289263/ant1-news-23052019-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 01/06/2019).

²⁹⁴ Στο ίδιο. Το ρεπορτάζ του Alpha κυμαίνεται σε παρόμοιο κλίμα. Παρουσιαστής Σρόιτερ: «Πάμε τώρα σε ένα άγριο έγκλημα που είχαμε στη Μυτιλήνη. Νεαρός σκότωσε την εν διαστάσει σύζυγό του, η Ηρώ Καριοφίλλη θα μας ενημερώσει. Αιτία όπως φαίνεται, η ζήλια... Ρεπόρτερ: «[...] Σύμφωνα με την αστυνομία λοιπόν ήταν σε διάσταση εδώ και πολύ καιρό, καθγάδες και ζήλιες υπήρχαν ανάμεσά τους, ήταν πολύ συχνό το φαινόμενο [...]». Στο Alpha, 23/05/2019. <https://www.alphatv.gr/news/koinonia/article/19738/oikogeneiaki-tragodia-sti-mutilini-25hronos-skotose-tin-24hroni-en-diaastasei-suzugo-tou/> (τελευταία πρόσβαση 14/08/2019).

²⁹⁵ ANT1 News, 23/05/2019.

²⁹⁶ Βλ. τη συνοπτική παρουσίαση της υπόθεσης στο Παράρτημα 1, σελ. 134: «[...] 25χρονος σκοτώνει με караμπίνα την 24χρονη εν διαστάσει σύζυγο του Ερατώ αρνούμενος να δεχτεί ότι η γυναίκα ήθελε διαζύγιο [...]».

δικαιολόγηση της βίας, στη βάση του θιγμένου ανδρισμού του Π.Κ. λόγω της απόρριψης από την Ε.Μ.²⁹⁷ και του ισόβιου δικαιώματός του πάνω της.

Προχωρώντας περαιτέρω, τον σημαντικότερο ρόλο στην περίπτωση μας επιτελεί η «τύφλωση» που παρουσιάζεται να υπέστη ο γυναικοκτόνος προ του εγκλήματος, η οποία ταιριάζει με τα δημοσιεύματα που τον θέλουν, σύμφωνα πάντα με δηλώσεις του ιδίου, να «θολώνει».²⁹⁸ Στα πλαίσια αυτά, το θόλωμα και η τύφλωση δεν πρόκειται βέβαια για την απώλεια της πολύ βασικής αίσθησης της όρασης, αλλά σε ένα επίπεδο, μπορεί να συνδεθεί με τη ρομαντική κοινωνική αντίληψη του έρωτα ως «τυφλού». Σε δεύτερο επίπεδο, η τυφλότητα παραπέμπει στη συνολικότερη απώλεια επαφής με το περιβάλλον μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή, και άρα με την απώλεια της ικανότητας για ορθολογική ζύγιση των πραγμάτων και διαυγή λήψη αποφάσεων· το αφήγημα του ANT1 και του Alpha σκιαγραφεί μία ιστορία στην οποία ο Π.Κ., όντας «τυφλωμένος», δε θα μπορούσε να έχει δράσει διαφορετικά από τον τρόπο με τον οποίο έδρασε –άρα εδώ, η εικόνα που σκιαγραφείται για το υποκείμενο που «τα χάνει», τρόπον τινά, από την ερωτική αντιζηλία αφορά, στην πραγματικότητα, το ακαταλόγιστο των ευθυνών του. Το στοιχείο της τύφλωσης του δράστη πρόκειται για αυτό που συχνά αποκαλείται από τα

²⁹⁷ Δείκτη μίας εύθραυστης –παρ’ όλα αυτά, ιδιαίτερα καταστροφικής, ακριβώς λόγω και μέσω αυτής της ευθραυστότητάς της- αρρενωπότητας, παρουσιάζουν ουκ ολίγες περιπτώσεις στη βιβλιογραφία στις οποίες θεωρείται ότι ο ανδρισμός του θύτη δέχτηκε χτύπημα από την πρώην ή νυν σύντροφο, που μπορεί να αφορά την απόρριψή του (βλ. την παρούσα περίπτωση), την κοροϊδία για τις σεξουαλικές του επιδόσεις, την ανάμιξη κάποιου άλλου άνδρα στη ζωή της κοκ. Εξαιρετικό ενδιαφέρον έχει η ένδειξη κατανόησης και η ένταξη στο «διανοητό» όταν λεπτομέρειες για το τι προηγήθηκε της δολοφονικής επίθεσης βλέπουν το φως· στην αποκάλυψή τους, οι λεκτικές εκφορές των γυναικών-θυμάτων φαίνεται να είναι αυτές που προκαλούν ανεπιστρεπτί πλήγμα στο ζωτικό στοιχείο της αρρενωπότητας για την ανδρική ταυτότητα, πράξη όχι απλώς ασυγχώρητη, αλλά τιμωρητέα. Για την ακρίβεια, οι λέξεις που προφέρονται από τα θηλυκά στόματα λογίζονται ως ευθέως αντίστοιχες σε σημασία και ρόλο, αν όχι περισσότερο, των δολοφονικών πράξεων που εκτελούνται από τα ανδρικά χέρια. Ενδεικτικά, για τη σχέση του ιδιαίτερα εκτενούς φάσματος (συναισθηματικών) καταστάσεων που συνδέονται με ντροπή και περηφάνια και της υπερευαίσθητης, εύθραυστης αρρενωπότητας, η οποία ενδέχεται να εκδηλώσει έμφυλη βία, δες Α. Ρ. Harris, (2011). “Heteropatriarchy Kills: Challenging Gender Violence in a Prison Nation”. *Access to Justice: Mass Incarceration and Masculinity Through a Black Feminist Lens, Washington University Journal of Law & Policy*, 37(13), σελ. 25-26. Επίσης, J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 96 και 102. Και στο Κ. Polk, (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*, σελ. 41.

²⁹⁸ Βλ. πάλι (27/05/2019). «Θόλωσα». *Espressonews.gr*. Θυμόμαστε εδώ ότι το «θόλωμα» επανεμφανίζεται στο υλικό μας στην περίπτωση των Χανίων: «Ο καθ’ ομολογία δράστης που αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας, φέρεται να δήλωσε στους αστυνομικούς, ότι βλέποντας την 60χρονη θόλωσε και τη χτύπησε με το αυτοκίνητό του». ANT1 News, 15/07/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1302911/ant1-news-15072019-stis-19-30> (τελευταία πρόσβαση 07/08/2019). Βλ. και αντίστοιχη φράση του διοικητή της Ασφάλειας Χανίων για τον Γιάννη Παρασκάκη, βιαστή και δολοφόνο της Suzanne Eaton στην Κρήτη, στις αρχές Ιουλίου 2019: «[..]είχε ένα θυμικό, μια ένταση, που επέλεξε να την αποφορτίσει κάνοντας σεξουαλικό έγκλημα». ANT1 News, 16/07/2019.

αγγλόφωνα κ.ά. μαζικά μέσα ως “raptus” (κρίση, ξέσπασμα, παροξυσμός),²⁹⁹ το οποίο ισοδυναμεί με την έννοια της απώλειας ελέγχου.

Διαπιστώνεται, επομένως η στρατηγική απόδοσης ελαφρυντικών στον γυναικοκτόνο, όχι με τη στενή νομική έννοια, αλλά με την κοινωνική και πολιτική σημασία της μείωσης καταλογισμού και νομιμοποίησης μίας πράξης. Η μιντιακή επίκληση τόσο του «ρομαντικού έρωτα» όσο και της απώλειας ελέγχου («θόλωμα», «τύφλωση») εξυπηρετούν στη νομιμοποίηση και δικαιολόγηση (επομένως, την κανονικοποίηση) της δολοφονικής βίας κατά των γυναικών. Κατά τις Lalli και Gius η κανονικοποίηση αυτή επιτυγχάνεται μέσω δύο διακριτών τρόπων: πρώτον, διατηρώντας την εντύπωση ότι οι γυναικοκτονίες καλώς γίνονται αντιληπτές ως το απρόσμενο και τραγικό αποτέλεσμα μίας κατεπείγουσας απώλειας του δρόντος υποκειμένου για ορθή εκτίμηση της κατάστασης και δεύτερον, μετριάζοντας την ευθύνη του για το έγκλημά του.³⁰⁰

Αναμφίβολα, η «εν βρασμώ», οργισμένη και παθιασμένη κατάσταση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, υπό την έννοια ότι χαίρει υψηλής κοινωνικής αποδοχής ως ειδικής συνθήκης του ανθρώπινου ψυχισμού, και ειδικότερα του ανδρικού θυμικού. Έτσι, επιστρατεύεται ως αιτία εκδήλωσης ανδρικής, φονικής βίας απέναντι σε θηλυκότητες. Σε τέτοιες περιπτώσεις, σημειώνεται μία αντιστροφή: η τοξική ή καταστροφική αρρενωπότητα³⁰¹ μεταστρέφεται σε συνθήκη ευαλωτότητας και ανυπολόγιστης ευθύνης. Εδώ αξίζει η διάνοξη μίας σύντομης παρένθεσης, προκειμένου να αναδειχθούν κοινοί τόποι ανάμεσα σε δύο πεδία που κάθε άλλο παρά ανεξάρτητα είναι, τον τομέα των ΜΜΕ και την ελληνική κι όχι μόνο δικαιοσύνη. Αν ο αντίστοιχος χαρακτηρισμός “raptus” των ΜΜΕ, είναι για το δικαστήριο ο «εν βρασμώ», η εν

²⁹⁹ Η κρίση με διαφορετικά απλώς λόγια εντοπίζεται και στην περίπτωση του εγκλήματος της Καρδίτσας, ως «αμόκ», το οποίο αναλύσαμε και σε προηγούμενη ενότητα. Λεζάντα: «Σε κατάσταση αμόκ». «Δολοφονία στην Καρδίτσα. Ο 54χρονος σε κατάσταση αμόκ μαχαίρωσε μέχρι θανάτου τη σύζυγό του». Στην προκειμένη, ο θύτης χαρακτηρίστηκε ως κάτοχος «χρόνιων ψυχιατρικών προβλημάτων». Βάσει των Lalli και Gius, το “raptus” πρόκειται για κοινό όρο που χρησιμοποιείται στη δημοσιογραφική αργκό ώστε να δηλώσει ένα ξέσπασμα βίας, συνήθως συνδεδεμένο με νοσηματοδοτήσεις της «τρέλας». Οι ερευνήτριες σημειώνουν πως οι αναλογίες και ομοιότητες που απαντώνται στη χρήση της «κρίσης τρέλας» (“raptus of madness” και της «κρίσης αγάπης”) (“love raptus”), χρήζουν περαιτέρω διερεύνησης (η έμφαση στο πρωτότυπο). Βλ. P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her’: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers”, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 64. Και στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 57-61. Ακόμη, η J. Monckton-Smith, αν και δε χρησιμοποιεί τον όρο “raptus”, φωτογραφίζει την εν λόγω έννοια, μεταφέροντας δημοσιογραφικούς λόγους: “something must have snapped”. Στο J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 112.

³⁰⁰ P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her’: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers”, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 68.

³⁰¹ A. P. Harris, (2011). “Heteropatriarchy Kills: Challenging Gender Violence in a Prison Nation”. *Access to Justice: Mass Incarceration and Masculinity Through a Black Feminist Lens, Washington University Journal of Law & Policy*, 37(13), σελ. 16.

λόγω πνευματική κατάσταση στην οποία τελεί το επιτιθέμενο άτομο φαίνεται να χαίρει ειδικής και επιεικούς μεταχείρισης από δύο κεντρικούς θεσμούς της κοινωνικής ζωής. Ο αντίποδας της «ειδικής» αυτής κατηγορίας εγκληματικής συμπεριφοράς είναι το έγκλημα εκ προμελέτης, στην ποινική αντιμετώπιση του οποίου οι ποινές αυστηροποιούνται λόγω δόλου και προσχεδιασμού. Βάσει των παραπάνω, γίνεται σχετικά εύκολα αντιληπτή η ελαστικότητα στις ποινές που επιβάλλονται και έχουν, ιστορικά, επιβληθεί σε γυναικοκτόνους,³⁰² ιδιαίτερα στην περίπτωση της διαπροσωπικής/οικείας γυναικοκτονίας. Η επιείκεια και η προστασία της οποίας χαίρουν βίαιες αρρενωπότητες που «χάνουν τον έλεγχο» κατά τη συναναστροφή τους με θηλυκότητες ή/και γκέι, τρανς, λεσβίες και εν γένει άτομα οποιασδήποτε «κατηγορίας» ξεφεύγει από το ετεροκανονικό πρότυπο και το στατικό διπολικό σύστημα φύλου, αποτελεί δείκτη των χρήσεων που μπορεί να έχει η επίκληση απώλειας ελέγχου, δικαστικώς.³⁰³

Οι συνεντεύξεις-μαρτυρίες που φιλοξενούνται στα δελτία, έρχονται να ενισχύσουν τα λεγόμενα των δημοσιογράφων για τη μορφή που μπορεί να λάβει και τα όρια που μπορεί να γνωρίσει μία ετεροφυλοφιλική και καθ' όλα κανονική, φυσιολογική ερωτική σχέση στην Ελλάδα του 2019.

Ρεπόρτερ: *«Τα προβλήματα για το ζευγάρι είχαν ξεκινήσει από νωρίς. Υπήρχαν εντάσεις στη σχέση τους, και δεν κατάφεραν ποτέ να τα βρουν».*³⁰⁴

³⁰² Για αποτυπώσεις του «εν βρασμός» στο δικαστικό σύστημα, ενδεικτικά αναφέρουμε το νομικό εργαλείο του “gay/trans panic defense”, το οποίο μπορεί νοηματικά να αποδοθεί ως «άμυνα λόγω, ή εν μέσω, πανικού». Η ειδικού τύπου νομική στρατηγική αποσκοπεί σε ελαφρυντική ποινή σε περιπτώσεις εγκλημάτων. Για πηγές επ’ αυτού, δεξ: πρώτον, στο ίδιο. Δεύτερον, αντλώντας από ένα παράδειγμα από το αρκετά πρόσφατο νομικό παρελθόν των ΗΠΑ και συγκεκριμένα από την Πολιτεία της Καλιφόρνια, είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα η ανάλυση της θεωρητικού Gayle Salamon. Η Salamon αναφέρει ότι, παρότι τυπικά είχε καταργηθεί, η νομική αυτή διάταξη χρησιμοποιήθηκε σε δίκη το 2011 από την υπεράσπιση του δολοφόνου ενός τρανς κοριτσιού, της Latisha King, στο Όξναρντ της Καλιφόρνια. Όπως προσδιορίζεται, οι επιτιθέμενοι πρόκειται για, κατά τα φαινόμενα, άνδρες με ετεροφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό, που προβαίνουν σε εγκλήματα μίσους (“hate crimes”) και αιτούνται μειωμένο καταλογισμό λόγω της έκπληξης, του πανικού και της απειλής που υφίστανται τη στιγμή που τους γνωστοποιείται, ή που «διαβάζουν» (από τον τρόπο που άλλα άτομα «φέρουν» τις εαυτές/ούς τους στο χώρο) τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους. Η προσωρινή «τύφλωση» που βιώνουν οι θύτες φέρει χαρακτηριστικά οργής και αποστροφής, και επ’ αυτών στοιχειοθετείται η επακόλουθη απώλεια συνείδησης κι ελέγχου. Στο G. Salamon, (2018). *The Life and Death of Latisha King: A Critical Phenomenology of Transphobia*. New York, U.S.A.: New York University Press, σελ. 4-5, 21.

³⁰³ Βλ. P. Lalli & C. Gius, (2014). “I loved her so much, but I killed her”: Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers”, *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 68-69. Βλ. και ολόκληρη την ενότητα που αφορά τις γυναικοκτονίες στους κόλπους του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης των J. Radford, L. Bland, S. Lees, D. E. H. Russell, (1992). “Femicide and travesties of justice”. Στο συλλογικό J. Radford & D. H. Russell (eds.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 225-300.

³⁰⁴ ANT1 News, 23/05/2019.

Μαρτυρία πατέρα Ερατούς: «Και έτρεξα εκεί και είδα την αστυνομία και δεν με άφησαν να μπω καν μέσα. Δεν ήταν χωρισμένοι, δεν είχαν διαζύγιο τα παιδιά αλλά ήταν σε διάσταση. Είχαν κάτι ψιλά πράγματα αλλά πού να ξέρουμε ότι θα εξελιχθούν σε χοντρά».³⁰⁵

Εργοδότης Ερατούς: «Είχαν αρκετούς καβγάδες. Από όσα μας έλεγε και σε μένα και στη συνάδελφό της. Τη ζήλευε αρκετά. Χρόνια γινόταν αυτό και αποφάσισε να χωρίσει. Εκείνος δεν το δεχόταν στην αρχή. Την απειλούσε ότι αν τον χωρίσει θα της έπαιρνε την επιμέλεια του παιδιού».³⁰⁶

Οι παραπάνω αναφορές στην ταραχώδη σχέση που διατηρούσαν ενόσω οι πρωταγωνιστές της «τραγωδίας» αυτής ήταν ακόμη ζευγάρι, λειτουργούν συσκοτιστικά ως προς τις κοινωνικές αιτίες της βίας κατά των γυναικών. Οι μιντιακές πρακτικές λόγου αλλοιώνουν την αυθαιρεσία της εξουσίας της ανδρικής βίας, μετατρέποντάς την σε συλλογική υπόθεση στην οποία η γύρω κοινωνία οφείλει να εξετάζει και να ζυγίζει το βάρος της ευθύνης για το πώς εξελίσσονται –και καταλήγουν– τα πράγματα ανάμεσα σε ένα ζευγάρι.³⁰⁷ Το παραπάνω οικοδομείται δημοσιογραφικώς, πέραν άλλων τεχνικών, και με τη χρήση του γ' πληθυντικού προσώπου («δεν κατάφεραν ποτέ να τα βρουν», «είχαν κάτι ψιλά» κοκ).

Πώς μπορούμε να σταθούμε, αλήθεια, κριτικά προς τα παραπάνω, εμβαθύνοντας στους λοιπούς δημοσιογραφικούς τόπους όπου έγκειται η νομιμοποίηση της συλλογικοποίησης της ευθύνης; Στην παρούσα κι όχι μόνο περίπτωση γυναικοκτονίας, είναι τα δημοσιογραφικά ιδεολογήματα, όπως αυτά ψηλαφίστηκαν στο α' μέρος της εργασίας, υπέρ των «αντικειμενικών» και «ουδέτερων νέων», εκείνα που αφήνουν χώρο για το παραπάνω· το αφήγημα των ίσων αποστάσεων και της ανάγκης κάλυψης όλων των πλευρών μίας είδησης με στόχο την, υποτίθεται, αντικειμενική ενημέρωση ενσαρκώνεται στις πρακτικές λόγου των καναλιών. Ειρωνικά, στην προσπάθειά τους να συμμετάσχουν επάξια στην πλαisiώση του φιλελεύθερου ιδεολογικού οικοδομήματος της «μη θέσης», και της δυνατότητας επίλυσης διαμαχών και διαφοροποιήσεων μέσω ενός υποτίθεται ισότιμου, ανοιχτού και ειρηνικού δημόσιου διαλόγου, παίρνουν θέση. Παρ' όλα αυτά, το κατά πόσον είναι εφικτός ένας

³⁰⁵ Στο ίδιο.

³⁰⁶ Στο ίδιο.

³⁰⁷ Αυτή η συλλογικοποίηση της ευθύνης και των δύο μερών του ζευγαριού από τα ΜΜΕ αποκαλείται από τη Jane Monckton-Smith, "the couple problem". J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, σελ. 14, 63. Αντίστοιχα, από το P. Lalli & C. Gius, (2014). "I loved her so much, but I killed her": Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers", *Journal for Communication Studies*, 7(4), σελ. 65, παραθέτουμε την καταληκτική φράση δημοσιεύματος της ιταλικής εφημερίδας *La Stampa* για μία γυναικοκτονία στην περιοχή του Βεζούβιου: "[...] The reasons are to be found only in a crisis of the couple" («[...] Οι αιτίες μπορούν να εντοπιστούν αποκλειστικά σε μία κρίση μεταξύ του ζευγαριού»).

διάλογος επί ίσοις όροις θεωρείται συχνά μέρος του φιλελεύθερου φαντασιακού, ενώ εξίσου απαιτητική προβάλλει και η πρόκληση να δίνεται πράγματι ο «χώρος» αυτός, δηλαδή το βήμα στον τηλεοπτικό χρόνο, σε άτομα και ομάδες που θα αποτελούσαν αντίλογο στον κυρίαρχο δημοσιογραφικό, ψυχιατρικό και κοινωνικό λόγο.³⁰⁸

Βάσει των υποθέσεων στις οποίες αφιερώθηκε η παραπάνω ενότητα, προτείνεται ότι η αγάπη, η φροντίδα, ο έρωτας και το πάθος εντός των οικογενειακών κι ερωτικών ετεροφυλοφιλικών σχέσεων, τελούν σε μία συμβιωτική σχέση με τη βία που νομιμοποιείται ως «φυσική» και «κανονική», μέσω των σύγχρονων ελληνικών ειδησεογραφικών πρακτικών λόγου. Επεκτείνοντας αυτή τη σκέψη, αντίστοιχα «φυσικά» όπως νοηματοδοτείται η ετεροφυλοφιλική βία, έτσι και οι ετεροφυλοφιλικές σχέσεις συνεχίζουν να λογίζονται ως «οι κανονικές» και να απολαμβάνουν ένα πλήθος κοινωνικών προνομίων σε σχέση με οτιδήποτε διαφορετικό τους. Το παράδοξο και ενδιαφέρον αυτό γεγονός συμπυκνώνει η Χαλκιά σε σημείωσή της: «Οι υποκειμενικότητες που συμμορφώνονται με τα προτάγματα της ετεροκανονικότητας, όσο κι αν νοσούν (βλ. οικογενειακή βία, στατιστικές διαζυγίων, καταθλίψεων κ.λπ.), παραμένουν πεισματικά ορατές ως «φυσιολογικές» και «υγιείς» και, βέβαια, χαίρουν υψηλού κοινωνικού κύρους».³⁰⁹

Η συμπεριφορά που ωθεί τον άνδρα να σκοτώσει δεν είναι μία, αλλά πρόκειται για ένα σύνολο πιθανών περιπτώσεων που λογίζονται ως «η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι», και συνοδεύονται από κάποια –συνήθως, αν και όχι πάντα³¹⁰ μορφή προηγούμενου ελέγχου, κτητικότητας. Ως παραδείγματα εδώ χρησιμεύουν η εγκατάλειψη ή ο φόβος εγκατάλειψης,

³⁰⁸ Ενώ είναι σαφές πως οι δολοφονημένες γυναίκες δε δύνανται να μιλήσουν για τις ιστορίες των ιδίων, μολαταύτα οι δυνατότητες των ΜΜΕ για να φιλοξενήσουν μαρτυρίες κι απόψεις από άτομα και φορείς που με τη συμβολή τους θα επιχειρούσαν να καλύψουν τη σιωπή και να αποτρέψουν την αλλοίωση είναι πολλές, και ανεκμετάλλευτες. Η Meyers αναφέρεται συγκεκριμένα, αλλά όχι αποκλειστικά, σε επιζηήσασες έμφυλης βίας οι οποίες απασχολούνται σε δομές για στήριξη κακοποιημένων γυναικών, σε φεμινιστικές συλλογικότητες κοκ. Μ. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, ενότητα “Reforming the News”, σελ. 103-116.

³⁰⁹ Α. Χαλκιά, (2012). «Η κοινωνιολογία της σεξουαλικότητας, οι αρρενωπότητες και ο έμφυλος Δεκέμβρης». Α. Αποστολέλλη, Α. Χαλκιά, (επιμ.) *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ Πολιτικές στην Ελλάδα*, σελ. 219.

³¹⁰ Στην προαναφερθείσα (βλ. σημείωση 85) εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ποιοτική έρευνα που διενεργήθηκε με συνεντεύξεις προς γυναίκες επιζηήσασες απόπειρας γυναικοκτονίας, αναδεικνύεται ότι, αντίθετα με την κοινή αντίληψη ότι η τοξική, επιθετική συμπεριφορά των ανδρών εντός συντροφικών σχέσεων είναι σχετικά εύκολα ανιχνεύσιμη, και ότι δε μπορεί παρά να παρατηρηθεί από τις γυναίκες-συντρόφους, ένας μικρός, αλλά υπαρκτός αριθμός πρωτογενών μαρτυριών δείχνει πως δεν είχε φανεί το παραμικρό σημάδι μοτίβου συμπεριφοράς που θα έθετε τη ζωή τους σε κίνδυνο. C. Nicolaidis, M.-A. Curry, Y. Ulrich, P. Sharps, J. McFarlane, D. Campbell, F. Gary, K. Laughon, N. Glass, J. Campbell, (2003). “Could We Have Known? A Qualitative Analysis of Data from Women Who Survived an Attempted Homicide by an Intimate Partner”. *Journal of General Internal Medicine (J.G.I.M.)*, 18(10), σελ. 788-794.

χωρισμού, η απιστία (είτε ως ανεπιβεβαιώτη υποψία είτε ως εξακριβωμένο γεγονός)³¹¹ και η ανεπιστρεπτή απόφαση για χωρισμό (βλ. το συνεχές και σταθερό αίτημα της Ερατούς για διαζύγιο). Κατά τον Kenneth Polk στη μελέτη του *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*, μπορούμε να διακρίνουμε ως καθοριστικότερους για την εκδήλωση της έμφυλης βίας εκείνους της κτητικότητας και της ζήλιας, όλοι εκ των οποίων είναι εξουσιαστικά παράγωγα του ελέγχου που ασκείται επί των ζώων και σωμάτων των γυναικών.³¹²

Από την περίπτωση της Λέσβου προκύπτει η σύζευξη του ρομαντικού έρωτα και της βίας και η αντιμετώπισή της ως φυσικής και μη προβληματικής· αυτή ακριβώς η σύζευξη είναι που καθιστά τη γυναικοκτονία διανοητό έγκλημα.³¹³ Η υπόθεση της Αμαλιάδας αρθρώνει τη γυναικοκτονία από συντροφικό πρόσωπο και στον οικιακό χώρο –τη συχνότερη δηλαδή

³¹¹ Στα πλαίσια της εργασίας, μας απασχολεί κυρίως το πώς η ακλόνητη πίστη στο σενάριο της απιστίας από μέρους των δραστών συνδέεται με τις σύνθετες διαδράσεις μεταξύ των αρρενωποτήτων, του μισογυνισμού και της καταφυγής στη δολοφονία ως, τελευταίας έστω, πράξης κυριαρχίας του ενός φύλου πάνω στο άλλο. Αξίζει παρ' όλα αυτά να σημειωθεί ότι ανάμεσα στα μοτίβα που συναντήσαμε κατά τη μελέτη, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε ένας όχι ευκαταφρόνητος αριθμός θυτών, που σε συνεντεύξεις ή ανακρίσεις αποκρίθηκαν πως έφτασαν στη δολοφονία επειδή η σύντροφός τους τούς απατούσε, μη μπορώντας παρ' όλα αυτά να επιδείξουν κανένα επιχείρημα/τεκμήριο για αυτό. Μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις, ο έλεγχος και η επιτήρηση που είχαν από καιρό επιβάλει στη σύζυγο/σύντροφο ήταν τόσο καθολικά, όπως παραδέχονταν συγγενείς και οικείοι των θυμάτων, που εκ των πραγμάτων δε θα μπορούσε να λάβει χώρα κάποιο σενάριο εξωσυζυγικής/εξωσυντροφικής σχέσης. Ως επιστέγασμα, η ιδέα της γυναικείας απιστίας φέρνει συχνά στην επιφάνεια την κοινωνική κατακραυγή της σε πρώτο επίπεδο, και την επιείκεια και στήριξη τιμωρητικών πρακτικών απέναντί της σε δεύτερο. Από τη βιβλιογραφία προκύπτει ότι οι λογοθετικές πρακτικές τόσο των ΜΜΕ όσο και του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης, «μιλούν» ανάγλυφα για τις υποκειμενικότητες της «άπιστης γυναίκας» και του «κερατά άνδρα» και τάσσουν την «αλληλεγγύη» τους, κυρίτερα, με τον άνδρα κακοποιητή. Βλ. Κ. Polk, (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*, σελ. 29-32. Επίσης, δες Μ. Wilson and Μ. Daly, (1992). "Till Death Us Do Part". Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell (1992) (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 85-92. J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 4, 39, 95-103. Η Monckton-Smith παραπέμπει στη συγκριτική έρευνα της Mandy Burton (2008) *Legal Responses to Domestic Violence*. Oxford: Routledge Cavendish, μεταξύ ποινών της δικαιοσύνης απέναντι σε δολοφόνους άνδρες που σκότωσαν τις συντρόφους τους επειδή, με τα λόγια τους, «ήταν άπιστες», και μεταξύ ποινών γυναικών που δολοφόνησαν τους βίαιους και κακοποιητικούς συντρόφους τους. Το εύρημα της Burton ήταν ότι η ποινική δικαιοσύνη μεταχειρίζεται ισότιμα τις δύο περιπτώσεις, στην απόδοση ποινών (σελ. 39). Τέλος, R. E. Dobash & R. P. Dobash, K. Cavanagh, R. Lewis, (2004). "Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner", *Violence Against Women*, 10(6), σελ. 596-597.

³¹² Για το "ownership" ή "masculine possession", δες Κ. Polk, (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*, σελ. 28. Για το ιδιοκτησιακό «δικαίωμα» επί της ζωής και του θανάτου των γυναικών από τους άνδρες, δες Μ. Wilson and Μ. Daly, (1992) "Till Death Us Do Part". Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 85-89.

³¹³ Με αναφορά σε μία από τις περιπτώσεις που μελέτησε, η Monckton-Smith παρατηρεί: "It appeared that his love, and her apparent rejection of that love, made the crime 'intelligible' [...]" («Φαίνεται ότι ο έρωτάς του, και η κατά τα φαινόμενα απόρριψή της του έρωτα αυτού, έκανε το έγκλημα 'διανοητό' [...]). J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 102 (η μετάφραση δική μου).

περίπτωση γυναικοκτονίας- ως τόσο καταληπτή μάλιστα, που κάποιες φορές δε θεωρείται από τις ειδήσεις ούτε ως έγκλημα.³¹⁴

Αξίζει εδώ μία σημείωση, σχετικά με την έννοια της ζήλιας και τον ρόλο που παίζει στις ιστορίες. Αυτή φαίνεται να έχει διττή αξία, και να ακροβατεί πάνω σε τεντωμένο σχοινί, όσον αφορά στη θεωρία: στα πλαίσια της εργασίας, χρησιμοποιείται μεν ως επεξηγηματικό, ή ερμηνευτικό, πλαίσιο των MME (framework), αλλά από την άλλη διατηρεί εξέχουσα θέση στη φεμινιστική κοινωνιολογική ανάλυση ως μία από τις βασικότερες αιτίες εκδήλωσης της γυναικοκτονίας. Ωστόσο, η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στα παραπάνω έγκειται στο ότι η παρούσα έρευνα, σε αντίθεση με την ειδησεογραφική ρητορική, δεν αντιμετωπίζει τη ζήλια ως αποκομμένο αίτιο στο οποίο *οφείλεται* η εσκεμμένη δολοφονία γυναικών. Πολύ περισσότερο, η ζήλια ως έννοια γίνεται δεκτή και μεταχειρίσιμη στον βαθμό που αποτελεί όχι αιτία αλλά εξουσιαστικό παράγωγο και συνέπεια του εξαναγκαστικού ελέγχου (coercive control) και της κτητικότητας (proprietrariness) πάνω στις θηλυκές ζωές. Κοντολογίς, πρόκειται για συνθήκες στη βάση τους κοινωνικο-πολιτικές, οι οποίες είναι που δίνουν τον χώρο είτε στην «ερωτική αντιζηλία» (υπόθεση Λέσβου), είτε στη ζήλια ως «αίσθημα κατωτερότητας» (υπόθεση Π. Φαλήρου), να γίνει φονική (“morbid jealousy”).

Αναφορικά με την προαναφερθείσα απώλεια ελέγχου και το «κακό» ή την «τύφλωση» που πρωταγωνίστησε σε κάποιες από τις αφηγήσεις, δε γίνεται να μη σχολιάσουμε τη λεπτή ειρωνεία που ενέχει η μιντιακή υπόνοια για την απώλεια ελέγχου του θύτη, είτε αυτή εκφράζεται μέσω του «αμόκ» της περίπτωσης της Καρδίτσας, ή του «κακού» της Κέρκυρας και του Παλαιού Φαλήρου. Η ανεξέλεγκτη συνθήκη που εμφανίζεται να βιώνει ο δράστης δε φαίνεται να τον αποτρέπει από το να επιβάλλει την ύψιστη και ύστατη μορφή ελέγχου και κυριαρχίας πάνω σε ένα άλλο σώμα, και μάλιστα όπως είδαμε, τις περισσότερες φορές με σχεδιασμένο και κοπιώδη τρόπο που φανερώνει την εν πλήρει συνειδήσει κατάστασή του.

Προχωρώντας με την υπόθεση των Χανίων, δεν είναι σπάνιες οι φορές που η φυσική, σωματική διαφορά ανάμεσα στις γυναίκες και τους άνδρες χρησιμοποιείται ώστε να δικαιολογήσει την απόκλιση ανάμεσα στα ποσοστά εγκληματικότητας με θύτριες γυναίκες και με θύτες άνδρες. Εδώ, η φράση της παρουσιάστριας του κεντρικού δελτίου ειδήσεων του ΣΚΑΐ, Σίας Κοσιώνη, αναφορικά με το σταθερά χαμηλότερο ποσοστό της «γυναικείας» εγκληματικότητας στην Ελλάδα –δηλαδή ένα 8-10% του συνολικού ποσοστού- στέκεται έμπληη νοημάτων: «είναι ευχή

³¹⁴ Για τον ορισμό της «ετεροπατριαρχίας», δες Α. Ρ. Harris, (2011). “Heteropatriarchy Kills: Challenging Gender Violence in a Prison Nation”. *Access to Justice: Mass Incarceration and Masculinity Through a Black Feminist Lens, Washington University Journal of Law & Policy*, 37(13), σελ. 17.

και κατάρα αυτή η διαφορά των ανδρών από τις γυναίκες, δηλαδή η σωματική ρώμη».³¹⁵ Το απόσπασμα λειτουργεί επιστεγάζοντας τη βιολογικοποίηση και φυσικοποίηση της κοινωνικής-πολιτικής ανισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών. Από τα ανωτέρω αποκαλύπτεται ανάγλυφα το θεωρητικό σχήμα που θέλει τον βιολογικά ανώτερο άνδρα, να μην μπορεί να ελέγξει τις ορμές του, τις κινήσεις του, τα συναισθήματά του, τις αντιδράσεις του· κοντολογίς όλο του το είναι.³¹⁶ Αυτό το πεδίο βιολογικοποίησης συνομιλεί έντονα με την απώλεια ελέγχου στην οποία αναφερθήκαμε παραπάνω, και σε αυτό το σημείο οι παρατηρήσεις της Δέσποινας Παρασκευά-Βελουδογιάννη κρίνονται καταλυτικές: «Η ‘κακιά στιγμή’ δεν δηλώνει την εξαίρεση του κανόνα, όπου κάποιος κατά τα άλλα μη βίαιος άντρας ξέσπασε από το πουθενά, δηλώνει ακριβώς τη στιγμή που δεν μπόρεσε να συγκρατήσει τη φύση του. Που σημαίνει ότι δεν έκανε κάτι κακό, αλλά απέτυχε στο να περιορίσει τον εαυτό του στο πλαίσιο το οποίο επιβάλλει ένας πολιτισμός που καταπιέζει τη φύση μας».³¹⁷

Σε μία τέτοια οικονομία κοινωνικών σχέσεων, είναι κρίσιμη η εστίαση σε μία παραδοξότητα που συμπυκνώνει την υπόγεια λειτουργία της ετεροπατριαρχικής κοινωνίας: η παραδοξότητα έγκειται στο ότι αυτή η κοινωνία αντιλαμβάνεται την εαυτή της ως θεματοφύλακα μίας εύτακτης και εκπολιτισμένης κοινότητας ανθρώπων που διατελεί φορέας ευρωπαϊκών και εν γένει δυτικών πολιτισμικών ανθρωπιστικών αξιών. Εδώ είναι χρήσιμο να υπογραμμιστεί η διαφορά της στάσης της κοινωνίας απέναντι σε αυτό που γίνεται κατανοητό ως αλόγιστη και αδάμαστη, δίχως όρια, χρήση δολοφονικής βίας (η οποία θα δεχθεί τη μικρότερη ή μεγαλύτερη κατακραυγή της κοινωνίας, που είναι κάθε φορά επαναδιαπραγματεύσιμη βάσει πλήθους παραγόντων) και στην έμφυλη, κυρίως ενδοοικογενειακή βία που εκδηλώνεται τακτικά και σταθερά, πολλές φορές για συνεχόμενα χρόνια, και δε φτάνει να αποτελέσει δολοφονικό περιστατικό ποτέ. Με τη χρόνια κακοποίηση πολύ συχνά να προηγείται της γυναικοκτονίας, το

³¹⁵ Για μία πιο αναλυτική περιγραφή όσων συζητήθηκαν στη βιβλιοπαρουσίαση, δες Καψαμπέλη Στέλλα (11/06/2019). «Ελλάδα, 2019: δεν θα διαβάσουμε τι έχετε να πείτε για τη γυναικεία εγκληματικότητα, κύριε Σόμπολε». *3pointmagazine.gr*.

³¹⁶ Εδώ έχουμε ακόμη μία περίπτωση λεπτής ειρωνείας, αφού η υπόθεση αυτή είναι κατάφωρα ασύμβατη με τον έμφυλο μύθο που ανυψώνει το ανδρικό ως το λογικό, ψύχραιμο και μη συναισθηματικό ανάμεσα στα φύλα, βλ. σημείωση 226.

³¹⁷ Στο Παρασκευά-Βελουδογιάννη Δέσποινα 22/03/2019. «Γυναικοκτονία: δεν είναι λέξη, είναι δολοφονία». [*marginalia. Σημειώσεις στο περιθώριο*], *Πένες γυναικών, ιστορίες (α)ορατότητας*, 8(8). Πράγματι, και από άλλες πηγές, όπως το πεδίο κοινωνικής έρευνας για την έκτρωση, το φύλο και τον εθνικισμό, προκύπτει η εικόνα του Έλληνα άνδρα που μπορεί να ελέγξει τις ορμές του ως κατ' εξαίρεση περίπτωση αρσενικού. Για την ακρίβεια, τόσο υπερφυσική κρίνεται η ικανότητά του αυτή, που χαίρει κοινωνικής επιβράβευσης. Δες Α. Χαλκιά, (2007). *Το Άδαιο Λίκνο της Δημοκρατίας. Σεξ, Έκτρωση και Εθνικισμός στη Σύγχρονη Ελλάδα*, κυρίως στο κεφάλαιο «Πλοήγηση της νύχτας», σελ. 121-216, και πιο ειδικά ως παράδειγμα, σελ. 173, όπου το «τράβηγμα» στη σεξουαλική επαφή από μέρους του άνδρα είναι πολιτισμικά εγγεγραμμένο ως θυσία και τρανή απόδειξη υπευθυνότητας, αυτοκυριαρχίας, ικανότητας επιβολής ελέγχου σε μυαλό και σώμα.

«σοκ» της κοινωνίας στην περίπτωση της δολοφονικής βίας, σε σχέση με τη στωικότητα, σιωπή και φαινομενικά τουλάχιστον, αποδοχή της απέναντι στη συστηματική αλλά πιο διακριτική βία, φαίνεται να δημιουργεί έντονη αντίθεση. Σε κάθε περίπτωση, κυρίαρχα ανάμεσα στους παράγοντες που επηρεάζουν την κρίση των πολιτών/ιδών τίθεται το αν και πόσο ρόλο και ευθύνη έφερε (και) το θύμα, και το κατά πόσον ο δράστης κρίνεται ασταθής ψυχολογικά κοκ. Αναντίρρητα, η βία μεταξύ συντρόφων σε ερωτικές σχέσεις λογίζεται αρκετά απροβλημάτιστα ως προβλεπόμενη κατάσταση σε τέτοιου τύπου συναναστροφές.³¹⁸

Οι στοχάστριες Jill Radford και Diana E. H. Russell περιγράφουν τις λεπτές ισορροπίες επιτέλεσης της ηγεμονικής αρρενωπής βίας από μέρους των δραστών, κάτι που μέσω της σιωπηρής –ή ηχηρής– κοινωνικής συναίνεσης μπορεί να εξαχθεί και για λογαριασμό της εκάστοτε κοινότητας που στέκει αμέτοχη στα περιστατικά βίας κατά των θηλυκοτήτων: “In attempting to exert proprietary rights over the sexuality and reproduction of women, men walk a tightrope. The man who actually kills his wife has usually overstepped the boundaries of utility, however utility is conceived. Killing provokes retribution by the criminal justice system or the victim’s relatives. At the least, murdered wives are costly to replace” («Επιχειρώντας να ασκήσουν ιδιοκτησιακά, κτητικά δικαιώματα επί της σεξουαλικότητας και της αναπαραγωγής των γυναικών, οι άνδρες ακροβατούν σε τεντωμένο σχοινί. Ο άνδρας που πράγματι σκοτώνει τη σύζυγό του έχει συνήθως ξεπεράσει τα όρια της χρησιμότητας, όπως κι αν λογίζεται η χρησιμότητα αυτή. Ο φόνος προκαλεί την αντεκδίκηση του συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης ή των συγγενών του θύματος. Τουλάχιστον, οι δολοφονημένες γυναίκες στοιχίζουν ακριβά για να αντικατασταθούν»).

³¹⁹ Παρόμοιας κοινωνικής διαχείρισης παρατηρείται να χαίρει και η άμεση, «ακραία» δολοφονική βία, η οποία προβάλλεται από τα μαζικά μέσα και αντιμετωπίζεται από σημαντικό μέρος του κοινωνικού συνόλου ως υπό συνθήκες και όρους, λογική και αναγκαία.

³¹⁸ Η κανονικοποίηση της έμφυλης βίας στα πλαίσια (εν διαστάσει, εδώ) συζυγικής σχέσης δε θα μπορούσε να γίνει πιο διαυγής από την περίπτωση της γυναικοκτονίας που σημειώθηκε στη Σητεία Κρήτης στις 4 Μαρτίου του 2019. Το δελτίο του ΣΚΑΪ φιλοξενεί μαρτυρία συγγενή του γυναικοκτόνου: «Να σας πω ότι είχανε χωρίσει. Είχε πάρει τα παιδιά και είχε φύγει από το σπίτι γιατί λέει της είχε παίξει ένα χαστούκι. Όμως αυτά συμβαίνουνε δηλαδή, εντάξει». Το υλικό αυτό αποκτήθηκε μέσω πρόσβασης στην ηλεκτρονική βάση αρχείων των εγκαταστάσεων του τηλεοπτικού σταθμού του ΣΚΑΪ, βλ. ενότητα άντλησης υλικού. Η εν λόγω υπόθεση τελικά δεν προστέθηκε στις βασικές υποθέσεις της ανάλυσης.

³¹⁹ (Δική μου μετάφραση). M. Wilson and M. Daly, (1992). “Till Death Us Do Part”. Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 93. Αντίστοιχα, δες και στο J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 41-42, όπου η μελετήτρια συμπυκνώνει την τελευταία περίπτωση ως εξής: “When a woman has been routinely beaten, the fatal violence may be characterized as the offender going ‘a step too far this time’” («Όταν μία γυναίκα ξυλοκοπείται τακτικά, η φονική βία ενδέχεται να χαρακτηριστεί ως ότι ο δράστης ‘το παράκανε αυτή τη φορά’», δική μου μετάφραση).

Αναφορικά με το μιντιακό μοτίβο της συλλογικοποίησης της ευθύνης, αυτό σχηματοποιείται ανάγλυφα: τόσο η παρουσίαση θύτη και θύματος ως μίας, χονδρικά, ασθενούς και ευάλωτης οντότητας (βλ. περίπτωση Αμαλιάδας), όσο και η άρθρωση υποκειμένων όπως η Ε.Μ. και ο Π.Κ. ως δύο διακριτών μεν, σίγουρα πάντως ισότιμων και οριακά ά-φυλων μερών της σχέσης τους, αποπροσανατολίζει ως προς την έμφυλη δυναμική μεταξύ τους και τις κοινωνικώς γενεσιουργούς αιτίες της κατά συρροήν επίθεσης στις ζωές των θηλυκοτήτων. Η καθήλωση θυτών και θυμάτων από τα μαζικά μέσα ακόμη και μετά θάνατον είτε στη μορφή του, εσαεί, «ερωτικού» ζεύγους είτε στη μορφή του άρρηκτου συγγενικού δεσμού, ρίχνει φως στα στοιχεία της αορατότητας και της σιωπής, που διαπνέουν μέρος των θεωρητικών προβληματισμών μας. Εντός της θεωρητικής και πολιτικής μελέτης γύρω από τις δολοφονημένες θηλυκότητες, η «μεριά», για να χρησιμοποιήσουμε και τη μιντιακή ορολογία, της ιστορίας του θύτη –εφόσον είναι ακόμη εν ζωή- δεν είναι απλώς η κυρίαρχη σε σχέση με την πλευρά του θύματος, αλλά η μοναδική.

Αυτή η μόνιμη συνθήκη αποσιώπησης της μίας «πλευράς», δεν είναι ανάλαφρη επιπτώσεων. Ακόμη και στην περίπτωση που δεχόμαστε το φιλελεύθερο ιδεολόγημα του δημοσιογραφικού θεσμού, την αποκλείει από τη συμμετοχή της, την κατοχή δηλαδή «ισότιμου» μεριδίου της πίτας του δημόσιου, ειρηνικού διαλόγου γύρω από την έμφυλη βία. Δεύτερον, είναι αυτή που λόγω και μέσω της κυριολεκτικής και συμβολικής ανικανότητας της δολοφονημένης γυναίκας να συνεχίσει στη ζωή μεν και να αρθρωθεί στον λόγο δε, «ανοίγει» τον χώρο για την επικράτηση της ιστορίας του θύτη, ο οποίος συχνά οικειοποιείται την άρρητη σιωπή του θύματος μετατρέποντάς τη στον λόγο του ιδίου, μιλώντας εκ μέρους της και εκ μέρους τους, ως ζεύγους,³²⁰ ή ως οικογένεια. Τρίτον, διαπιστώνεται ότι είναι επί της σιωπής αυτής που δημιουργείται το βήμα που δικαιοδοτεί το αφήγημα, ώστε να παρουσιαστεί η ιστορία του γυναικοκτόνου ως η ιστορία της και τους.

³²⁰ Με τα λόγια της ερευνήτριας, “Too often, the male speaks for the couple” («Υπερβολικά συχνά, το αρσενικό μιλάει εκ μέρους του ζευγαριού», δική μου μετάφραση). Στο J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 5.

Η γυναικοκτονία ως θρίλερ μέσα από την υπόθεση του Παλαιού Φαλήρου: παραγωγή χολυγουντιανών σεναρίων σε ελληνικά πλατό

«Με κάποιον τρόπο σε αυτές τις ιστορίες διαλέγουμε πλευρά. Έχουμε τον καλό, τον κακό, το θύμα και το δράκο».³²¹

Η ενότητα αυτή επικεντρώνεται γύρω από αυτό που κατά τη Jane Monckton-Smith μπορεί να αποδοθεί ως “forensic narrative” («εγκληματολογική αφήγηση»): αν και το σχήμα της Monckton-Smith αναφέρεται πρωτίστως στον τύπο της αφήγησης βάσει του οποίου λειτουργεί το δικαστικό σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, δύναται να χρησιμοποιηθεί για την περίπτωση του Παλαιού Φαλήρου. Η εναρκτήρια φράση της Φαίης Μαυραγάνη στέκεται πολύτιμη για την ανάλυσή μας ως προς τη μιντιακή αναπαράσταση της γυναικοκτονίας ως θέαμα. Με λειτουργία ανάλογη εκείνης που είχε η φράση της Αναγνωστοπούλου για την αρχαία ελληνική τραγωδία, η αντίστοιχη της Μαυραγάνη σχηματίζει τις εξής μιντιακές προσωπικότητες: του συγγερού εγκληματία, του σωτήρα αστυνομικού και της «άτυχης» γυναίκας-θύματος (θέμα που διερευνήθηκε πρωτύτερα), με τρόπο που το κοινό έχει συνηθίσει να βλέπει σε κινηματογραφικά έργα μικρότερης ή μεγαλύτερης παραγωγής.

Πρωτεύοντα ρόλο στην ιστορία του Παλαιού Φαλήρου παίζει η δραματοποίηση (“sensitization”) που συνοδεύει το αιματηρό έγκλημα. Αυτή τροφοδοτεί και τροφοδοτείται από τον εντυπωσιασμό του κοινού κατά την παρακολούθηση όχι τόσο των εγκληματικών στιγμιотύπων καθεαυτών, όσο περισσότερο των στιγμών που έπονται του εγκλήματος.³²² Δύο

³²¹ Ομιλία της Φαίης Μαυραγάνη, παρουσιάστριας της εκπομπής που προβάλλεται το σαββατοκύριακο στο OPEN TV, «Τώρα ό,τι συμβαίνει», στο πάνελ της παρουσίας του βιβλίου του Πάνου Σόμπολου, *Εγκλήματα γένους θηλυκού στην Ελλάδα*. Για μία πιο αναλυτική περιγραφή όσων συζητήθηκαν στη βιβλιοπαρουσίαση, δες Καψαμπέλη Στέλλα (11/06/2019). «Ελλάδα, 2019: δεν θα διαβάσουμε τι έχετε να πείτε για τη γυναικεία εγκληματικότητα, κύριε Σόμπολε». *3pointmagazine.gr*.

³²² Η Meyers αναφέρει “Reporters emphasized that only ‘sensational’ or unusual murders are covered because murders occur so frequently in Atlanta” («Οι ρεπόρτερ υπογραμμίζουν ότι μόνο οι ‘δραματικές’ ή οι ασυνήθιστες δολοφονίες καλύπτονται γιατί οι δολοφονίες συμβαίνουν τόσο συχνά στην Ατλάντα», η μετάφραση δική μου). Με τα λόγια της Meyers, “If someone gets shot in the street and it turns out to be a domestic argument, the chances of that making the air are slim” («Αν κάποια/ος πυροβοληθεί στον δρόμο και αποδειχθεί ότι πρόκειται για ενδοοικογενειακό καβγά, οι πιθανότητες να προβληθεί αυτό είναι ισχνές», η μετάφραση δική μου). Στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 90. Ακόμη, δες το έντυπο της συλλογικότητας Level Up, (2018). *Dignity for dead women: Media guidelines for reporting domestic violent deaths*, σελ. 9, όπου, μεταξύ άλλων, προτείνεται ρητά στα μαζικά μέσα η αποφυγή χρήσης δραματοποιημένης γλώσσας: “Avoid using sensationalizing language, invasive or graphic details that compromise the dignity of the deceased woman or her surviving children and family members” («Αποφεύγετε να χρησιμοποιείτε δραματοποιητική

παραδοχές στέκονται αξιοσημείωτες στο σημείο αυτό: πρώτον, το βίαιο έγκλημα όχι μόνο είναι a priori άξιο δημοσιογραφικής αναφοράς (“newsworthy”), αποτελώντας αυτούσια δημοσιογραφική αξία (“news value”),³²³ αλλά δεύτερον, τα δύο αυτά στοιχεία σχετίζονται άρρηκτα με το «τραγικό» του θεάματος στο οποίο αφιερώθηκε η προηγούμενη ενότητα.³²⁴

Προχωράμε με την αποδοχή ότι ανάμεσα στα διαπροσωπικά/οικεία εγκλήματα (“personal crimes”), η δολοφονία λαμβάνει την πρωταρχική θέση στο να τραβάει την προσοχή κοινού και μαζικών μέσων³²⁵ (με τη μόνη θεωρούμενη ως πιο «σημαντική» κατηγορία, τη δολοφονία αστυνομικού οργάνου).³²⁶ Η περίπτωση του Παλαιού Φαλήρου μας απασχολεί τόσο λόγω της συμπερίληψής της στο φάσμα της «οικογενειακής τραγωδίας», όσο και λόγω της επένδυσής της με στοιχεία που παραπέμπουν σε ταινίες του είδους αστυνομικού θρίλερ ή δράσης. Οι ειδήσεις, όταν επιλέγουν ένα γεγονός και το μετατρέπουν σε «είδηση» (“news item”)³²⁷ ώστε να μπορεί να παρουσιαστεί στο κοινό, χρειάζεται να μετουσιώσουν το «νέο» σε γλώσσα κατάλληλη για το κοινό, στο λεγόμενο «κοινό ιδίωμα» (“public idiom”).³²⁸ Οι διακριτές αλλά αλληλοσυνδεόμενες διαδικασίες της φυσικοποίησης (naturalizing), της δραματοποίησης (dramatizing) και της λαϊκοποίησης (popularizing),³²⁹ επιτελούν τον πλέον σημαντικό ρόλο σε αυτή τη μετουσίωση των ποικίλων νοημάτων με τα οποία εμφορείται το ίδιο το έγκλημα της γυναικοκτονίας και κυριότερα, η σύλληψη του θύτη.

γλώσσα, αδιάκριτες ή γραφικές λεπτομέρειες που διακυβεύουν την αξιοπρέπεια της νεκρής γυναίκας ή των επιζήσαντων παιδιών της και οικογενειακών μελών».

³²³ S. Hall, C. Chritcher, T. Jefferson, J. Clarke & B. Roberts, (1988). “The social production of news: Mugging in the media”. Στο συλλογικό S. Cohen & J. Young (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media* (revised edition), σελ. 353-354.

³²⁴ Το ταυτόχρονα αιματηρό και τραγικό στοιχείο καθιστά αναμφίβολα ένα γεγονός είδηση, και η αυτοματοποιημένη διαδικασία με την οποία «ξεσηκώνουν» τέτοια περιστατικά οι ρεπόρτερ, είναι αξιοσημείωτη: “(Reporters) can, after a while, smell what’s good to cover and what’s not. If you hear a story and you say to yourself ‘Oh my God’, or ‘Gee whiz’, it’s a pretty good indicator” («Οι δημοσιογράφοι μπορούν έπειτα από λίγο καιρό, να ‘μυρίσουν’ τι αξίζει να καλυφθεί και τι όχι. Αν ακούγοντας μία ιστορία λες στον εαυτό σου ‘Ω Θεέ μου’ ή ‘Αν είναι δυνατόν, πωπω’, αυτό είναι αρκετά ενδεικτικός παράγοντας», η μετάφραση δική μου). Στο M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, “The Interviews” σελ. 88.

³²⁵ S. Hall, C. Chritcher, T. Jefferson, J. Clarke & B. Roberts, (1988). “The social production of news: Mugging in the media”. Στο συλλογικό S. Cohen & J. Young (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media*, σελ. 353.

³²⁶ Στο ίδιο.

³²⁷ Για τη θεμελιώδη, στη θεωρία των μέσων, διάκριση μεταξύ γεγονότος και είδησης, δες Α. Κουκουτσάκη, (2009). «Η γυναίκα εγκληματίας στον δημόσιο χώρο: Αναπαραστάσεις της γυναικείας εγκληματικότητας». Στο συλλογικό Μ. Ψύλλα (επιμ.-εισαγ.) *Δημόσιος χώρος και Φύλο*, σελ. 162. Η Κουκουτσάκη τονίζει ότι «Η είδηση, λοιπόν, δεν είναι το γεγονός στο οποίο αναφέρεται per se, αλλά μια σχέση πάνω σε ένα γεγονός, είναι οι πληροφορίες που έχουμε γύρω από τα γεγονότα τα οποία θα επιλέξει κάποιος επικοινωνιακός οργανισμός για να τα κάνει είδηση» [Faustini] (η έμφαση δική μου).

³²⁸ S. Hall, C. Chritcher, T. Jefferson, J. Clarke & B. Roberts, (1988). “The social production of news: Mugging in the media”. Στο συλλογικό S. Cohen & J. Young (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media*, σελ. 345.

³²⁹ Στο ίδιο.

Στο σημείο αυτό, την ανάλυση απασχολεί μία σειρά ζητημάτων. Κατ' αρχάς, οι τρόποι μέσω των οποίων λαμβάνει χώρα αυτή η φυσικοποίηση, δραματοποίηση και λαϊκοποίηση, διαμέσου των εκφορών μιντιακού λόγου. Αντιμετωπίζουμε την τριπλέτα αυτή ως τα στοιχεία-κλειδιά, δίχως τα οποία θα ήταν αδύνατο να αναπαραχθούν οι κυρίαρχες ιδεολογίες. Κατά δεύτερον, η υπόθεση του Παλαιού Φαλήρου καταδεικνύει, πιο μεστά από ό,τι η οποιαδήποτε άλλη περίπτωση του υλικού μας, τη «συμβιωτική σχέση ανάμεσα στο ρεπορτάζ περί εγκλημάτων και τις αστυνομικές αρχές».³³⁰ Το πώς γίνονται αντιληπτά και ερμηνεύονται τα κοινωνικά τεκταινόμενα από την αστυνομία υποβόσκει στην κάθε είδηση εγκληματικού ρεπορτάζ, εφόσον η αστυνομία είναι που αποτελεί τον αρχικό και κύριο πληροφοριοδότη των ειδησεογραφικών οργανισμών.

Περνώντας στην υπόθεση, παρατηρήθηκε στα δελτία διαφορετικών καναλιών η σημασία της αποτύπωσης της είδησης με όρους εφέ ήχου, μία ρηματική πρακτική ιδιαίτερης χροιάς. Χαρακτηριστικά, τα πρώτα λόγια στις ειδήσεις του ΣΚΑΪ μεταδίδονται με συνοδεία σειρήνας ασθενοφόρου, κάτι που πέραν του ηχητικού εφέ, ειπώνεται και με λόγια:

Ρεπόρτερ: *«Ασθενοφόρο του ΕΚΑΒ μεταφέρει στο νοσοκομείο την 54χρονη γυναίκα, που βρέθηκε μαχαιρωμένη κοντά στο σπίτι της στο Π. Φάληρο».*³³¹

Αντίστοιχα, η παρουσιάστρια ειδήσεων του Star μεταφέρει:

*«Κατακρεούργησε την αδερφή του στη μέση του δρόμου. Ανθρωποκυνηγητό για τη σύλληψη. Οικογενειακή τραγωδία είχαμε στο Παλαιό Φάληρο. Ένας άνδρας καταζητείται για τη δολοφονία της αδερφής του στη μέση του δρόμου, μπροστά στα μάτια περαστικών. Όσοι τους γνώριζαν κάνουν λόγο για ένα μαρτύριο που βίωσε η άτυχη δασκάλα».*³³²

Ρεπόρτερ και ήχοι σειρήνας ασθενοφόρου: *«Ο ήχος της σειρήνας του ασθενοφόρου χάνεται στα στενά του Παλαιού Φαλήρου. Μεταφέρει στο νοσοκομείο την 53χρονη που ψυχορραγούσε, εξαιτίας των χτυπημάτων που είχε δεχτεί από τον ίδιο της τον αδερφό. Το*

³³⁰ Στο ίδιο, σελ. 354. Είναι αυτό που η Monckton-Smith περιγράφει ως “symbiotic relationship between media and law enforcement” («συμβιωτική σχέση μεταξύ των μέσων και της επιβολής του νόμου», δική μου μετάφραση), ως προς την οικοδόμηση συγκεκριμένων μορφών υποκειμενικότητας στη δημόσια ελληνική σφαίρα. Στο J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 64. Η αγαστή συνεργασία μεταξύ δημοσιογραφίας και αστυνομίας, ειδικά στην περίπτωση του εγκληματικού ρεπορτάζ, έχει αναλυθεί ιδιαίτερα. Δες M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 91-92, 100.

³³¹ Η πρόσβαση στο δελτίο έγινε κατά την επίσκεψή μου στα γραφεία του ΣΚΑΪ, βλ. ενότητα άντλησης υλικού.

³³² Star news, 03/05/2019. <https://www.star.gr/tv/enimerosi/kedriko-deltio-eidiseon/v/16351/> (τελευταία πρόσβαση 15/08/2019).

*πρωί ένας καταστηματούχος άφησε μια ανθοδέσμη με λουλούδια στο σημείο όπου κόπηκε το νήμα της ζωής της άτυχης δασκάλας. Κάτοικοι της περιοχής δε μπορούσαν ακόμη να συνέλθουν από τις εικόνες, που αντίκρισαν χθες γύρω στις εφτά και μισή το απόγευμα, στην οδό Τρίτωνος».*³³³

*Αυτόπτης μάρτυρας: «Στην αρχή την κράτησε και προσπαθούσε να την κρατήσει και της έλεγε ‘Άνοιξε τα μάτια σου, θα γίνεις καλά, θα γίνεις καλά’».*³³⁴

Ενώ στο παραπάνω ρεπορτάζ του Star επιχειρείται επίκληση σε κάποιο αίσθημα συμπόνιας ή πένθους του κοινού προς την πράξη του δράστη με ιδιαίτερα φορτισμένο τρόπο (βλ. «ανθοδέσμη», «κόπηκε το νήμα της ζωής», «ψυχορραγούσε»), δεν ισχύει το ίδιο για το παρακάτω ρεπορτάζ του ίδιου καναλιού, όπου η δραματοποίηση γίνεται με διαφορετικό τρόπο:

*Λεζάντα: «Η σύλληψη του αδελφοκτόνου».*³³⁵

Ρεπόρτερ: «Τζιτζιφιές ώρα 7 παρά είκοσι το απόγευμα. Είναι η στιγμή που πάνοπλοι αστυνομικοί συλλαμβάνουν τον αδερφό της άτυχης δασκάλας. Τον περιμένουν έξω απ’ το σπίτι του, μαζί του βρίσκεται κι ένας φίλος του. Αντιστέκονται. Οι αστυνομικοί τους ρίχνουν στο έδαφος και τους περνούν χειροπέδες. Ο τεχνικός του Star Κώστας Χριστοβασίλης καταγράφει καρέ-καρέ τις προσπάθειες των αστυνομικών να μην υπάρξει ένταση. Ο 52χρονος βρίσκεται με το πρόσωπο στο πεζοδρόμιο. Γυρνά το κεφάλι. Οι αστυνομικοί ψάχνουν τις τσέπες του. Ο αδελφός της δασκάλας προσπαθεί να πει δύο λόγια. Ο φίλος του σηκώνεται όρθιος. Οι αρχές τον ψάχνουν και εκείνον, όπως κι ένα σακίδιο που βρίσκεται κάτω. Μετά τον έλεγχο οι αστυνομικοί σηκώνουν τον φερόμενο ως δολοφόνο. Εκείνος δείχνει χαμένος. Όλα έγιναν μέσα σε ελάχιστα δευτερόλεπτα. Τον οδηγούν στο περιπολικό, όπως και τον φίλο του. [...] Στην επιχείρηση άνδρες της ομάδας ΔΙ.ΑΣ., της ασφάλειας και της άμεσης δράσης περικύκλωσαν τον χώρο μπροστά από το σπίτι του 52χρονου. Είχαν την πληροφορία ότι βρισκόταν μέσα. Τον περίμεναν κι όταν βγήκε μαζί με

³³³ Στο ίδιο.

³³⁴ Στο ίδιο.

³³⁵ Στη χρήση του όρου «αδελφοκτόνος» παρατηρούμε τον προσδιορισμό του εγκληματία βάσει των συγγενικών δεσμών με το θύτη-θύματος: παρομοίως, ο πατέρας της Πέτρου αποτυπώθηκε ως «παιδοκτόνος», ενώ στην περίπτωση γυναικοκτονίας στα πλαίσια έγγαμου βίου, όπως στις υποθέσεις της Αμαλιάδας, της Λέσβου και της Καρδίτσας, πρωτοστατεί ο όρος «συζυγοκτόνος». Όπως τονίστηκε ήδη σε ένα βαθμό, το δόκιμο των όρων αυτών δεν επαρκεί σημασιολογικά ώστε να αποκαταστήσει τη συσκοτίση που προκαλεί στο έμφυλο στοιχείο του ζητήματος. Star news, 06/05/2019. «Παλαιό Φάληρο: Η στιγμή της σύλληψης του αδελφοκτόνου».

τον φίλο του, τους συνέλαβαν. Όλα έγιναν μπροστά στα έκπληκτα μάτια των γειτόνων και των περαστικών».³³⁶

Το παραπάνω δελτίο του Star news είναι κεντρικό για την ανάλυσή μας, αφού δείχνει ότι η μετάδοση του εγκλήματος γίνεται μέσω της μεταμόρφωσής του σε περιπέτεια δράσης, συμμετοχο στην οποία καλείται να γίνει το τηλεοπτικό κοινό. Ειδικότερα, στο μόλις δίλεπτο δελτίο η/ο θεατής γίνεται μάρτυρας σε ένα χαώδες ανθρωποκυνηγητό που εκτυλίσσεται στους δρόμους του Παλαιού Φαλήρου, με τις αστυνομικές δυνάμεις να μιλάνε και να περπατούν πάνω-κάτω, αλλά και τον ακινητοποιημένο δράστη επί του πεζοδρομίου με τις δυνάμεις ΔΙ.ΑΣ. από πάνω του να τον συλλαμβάνουν και να του περνούν χειροπέδες.

Πράγματι, τα λόγια της ρεπόρτερ για την καταγραφή της είδησης «καρέ-καρέ» είναι εξόχως αποκαλυπτικά των επιλογών του δελτίου: από τη λεζάντα που προοικονομεί την κύρια ειδησεογραφική περιγραφή, μέχρι τη χρήση κοφτού λόγου και ιστορικού ενεστώτα, όλο το «στήσιμο» της είδησης αναπαριστά τη γυναικοκτονία ως το κεντρικό θέμα χολυγουντιανού σεναρίου. Παρομοίως, απεικονίζει τη σύλληψη του γυναικοκτόνου αδελφού της γυναίκας ως τη θεαματική δικαίωση που αποτελεί το ευτυχές τέλος (“happy end”) της ταινίας στην οποία αποκαθίσταται η δικαιοσύνη με την αιχμαλωσία του «κακού» (“the bad guy”). Η επιτυχία της αστυνομικής επιχείρησης τόσο στη διαλεύκανση του δημόσιου, αιματηρού εγκλήματος,³³⁷ αλλά και στην αποφασιστική της παρέμβαση προκειμένου να συλληφθεί ο δολοφόνος, φαίνεται να κατέχει εξέχουσα θέση στη στρατηγική του δελτίου: συγκροτεί τις αστυνομικές αρχές ως δυναμικό ηρωικό σώμα, ιδανικά ωστόσο μετρημένο στη χρήση των δυνάμεών του ώστε να αποφευχθεί τυχόν κλιμάκωση της κατάστασης. Παράλληλα, μέσω της αποτύπωσης μίας γενικής επικινδυνότητας, τα αναπαραστατικά μέσα των δελτίων οικοδομούν την προσωπικότητα του 52χρονου γυναικοκτόνου ως άκρως επικίνδυνη –εφόσον απαιτήθηκε για την αιχμαλωσία του η επιστράτευση πλήθους κλιμακίων της ΕΛ.ΑΣ.- αλλά συνάμα ελέγξιμη στα ικανά χέρια των αστυνομικών δυνάμεων.

Συνοψίζοντας τα κεντρικά σημεία της υπόθεσης, τα συγκοινωνούντα δοχεία του αστυνομικού σώματος και των μαζικών μέσων δεν πρέπει να ιδωθούν, στο πλαίσιο που εξετάζουμε, ταγμένα στο να αποκρύπτουν ή να αλλοιώνουν ανελλιπώς στοιχεία από το ευρύ κοινό –με τις αλλοιώσεις ή τις ψευδείς πληροφορίες να αποτελούν σίγουρα το καθημερινό φαινόμενο που η

³³⁶ Στο ίδιο.

³³⁷ Το πόσο αιματηρό μεταφέρεται το εν λόγω έγκλημα από το δελτίο δε χρειάζεται να ειπωθεί ρητά. Αυτός ο σκοπός επιτελείται πλήρως μέσω του ειδικού εφέ της λεζάντας που φαίνεται σα να στάζει αίμα: «Τζιτζιφιές- σύντροφος άτυχης δασκάλας». Στο ίδιο.

Monckton-Smith αναφέρει ως “disinformation” («παραπληροφόρηση»),³³⁸ αλλά ως φέρονται εξόχως θετικών, παραγωγικών δηλαδή, βάσει της ανάλυσης του Foucault για την εξουσία, αποτελεσμάτων. Κάποια μόνο από τα παραγωγικά αποτελέσματα της συγγένειας αστυνομίας και δημοσιογραφίας είναι η «αλήθεια» της πληροφορίας, ως έννοια ταυτόσημη με το κάθε δελτίο, και ο ρόλος του αστυνομικού σώματος και των ειδησεογραφικών οργανισμών να συνιστούν τους απόλυτους γνώστες και παρόχους της «αλήθειας» πίσω από το κάθε εγκληματικό γεγονός.

Επιπρόσθετα, μπορούμε να εξάγουμε το συμπέρασμα ότι η δραματοποίηση, η φυσικοποίηση και η λαϊκοποίηση της στοχευμένης δολοφονίας γυναικών λαμβάνει τη μορφή ηχητικών και οπτικών πρακτικών λόγου, που «εκπαιδεύουν» το τηλεοπτικό κοινό σε ένα είδος ψυχαγωγίας που διατηρεί επίφοβους δεσμούς με την απαθή κοινωνική συναίνεση³³⁹ στην καθημερινή βία που δέχονται τα θηλυκά σώματα. Ακόμη κι αν αυτή η διασκέδαση δεν εμφορείται με τα χαρακτηριστικά που στοιχειοθετούν την «παραδοσιακή» έννοια της διασκέδασης, παρ’ όλα αυτά φέρουν τα μοτίβα της συγκίνησης, της κλιμάκωσης σε αγωνία (“suspense”), της λύτρωσης και της αποκατάστασης της κανονικότητας μέσω του νόμου και της τάξης. Πιο ειδικά, ο νόμος και η τάξη συνίσταται στην παρέμβαση των αρχών για τη σύλληψη μεν και την παράδοση στο ελληνικό σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, δε. Είναι δόκιμη, επομένως, η θέαση τέτοιου τύπου ειδήσεων ως όχι απλώς περιφερειακών, αλλά εντός της επικράτειας του πεδίου της πολιτιστικής παραγωγής.

Σε αυτό το πλαίσιο ιδιαίτερη αξία αποκτά η καταληπτότητα, στοιχείο που έλκει σταθερά την προσοχή μας. Στα ελάχιστα λεπτά του δελτίου, η κυκλική αναπαραγωγή των ίδιων ακριβώς σκηνών κατά την ίδια ακριβώς σειρά, φέρνει κατά νου τη συλλογιστική της Κριτικής Θεωρίας για την επανάληψη, ως κοινού παρονομαστή διάφορων εκφράσεων της πολιτιστικής

³³⁸ Παρ’ όλο που εδώ αποδίδουμε τον όρο ως «παραπληροφόρηση», μην έχοντας βρει κάποια μετάφραση που να καλύπτει την ιδιαιτερότητά του –το “disinformation” διαφέρει από το “misinformation” (κι αυτό «παραπληροφόρηση») στο εξής: ο όρος disinformation σηματοδοτεί τη διάχυση ψευδών πληροφοριών εσκεμμένα, ως μέρος ευρύτερης στρατηγικής προπαγάνδας που στοχεύει να εξαπατήσει, ενώ ο misinformation την κατά λάθος ψευδή πληροφόρηση. Η προπαγάνδα εδώ δεν πρόκειται για αποτέλεσμα συνωμοσιολογικών θεωριών, αλλά όπως υποστηρίζει η Monckton-Smith, τον τρόπο με τον οποίο κινούνται τα πράγματα στους κόλπους της εγκληματολογικής αφήγησης στην οποία συμμετέχουν από κοινού μαζικά μέσα, αστυνομία και δικαιοσύνη, ώστε να βγάλουν προς τα έξω «το σωστό είδος είδησης» (“the right kind of story”), ταιριαστού με την ευρύτερη πολιτική ατζέντα του κράτους. J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, gender and the media: Narratives of dangerous love*, σελ. 64.

³³⁹ Θυμόμαστε εδώ την περίφημη φράση των Αντόρνο και Χορκχάιμερ, οι οποίοι τη χρησιμοποιούν αναφορικά με τη σχέση μεταξύ εμπορίου και διασκέδασης: «Διασκεδάζω γιατί είμαι σύμφωνος». Μ. Χορκχάιμερ και Τ. Αντόρνο, (1996). *Διαλεκτική του Διαφωτισμού*, μτφ. Λ. Αναγνώστου, επίμετρο Κ. Ψυχοπαίδης, επιμέλεια Γ. Κουζέλης. Αθήνα: Νήσος, σελ. 240.

βιομηχανίας (ανάμεσά τους η κουλτούρα, η διασκέδαση και η τέχνη)· η επανάληψη είναι το στοιχείο εκείνο που προσδίδει στη βιομηχανία του θεάματος –μέρος της οποίας φαίνεται να είναι η ελληνική ειδησεογραφία (θυμόμαστε εδώ και τη συνύπαρξη του μύθου και της πληροφορίας στον τομέα της επικοινωνίας βάσει Δοξιάδη)- την ολική κυριαρχία της στα κοινωνικά τεκταινόμενα.³⁴⁰

Τέλος, το δολοφονικό έγκλημα ως «νέο» οφείλει την αξία δημοσιογραφικής κάλυψης στο ότι φαίνεται να καταφέρνει πρώτον, να ορίσει και να επανεπιβεβαιώσει το κανονιστικό πλαίσιο του τι συνιστά ηθική, νόμιμη και κανονική συμπεριφορά, και τι ανήθικη, παράνομη και παρεκκλίνουσα. Δεύτερον, και σε παράλληλη πορεία με το παραπάνω, συγκροτεί το ποιες υποκειμενικότητες εμπίπτουν στο «κανονικό» και το μη κανονικό και τραβάει τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο τι είναι το επικίνδυνο, που θα πρέπει να φοβάται η υπόλοιπη, «κανονική» κοινωνία των πολιτιδών/ών και τι το ασφαλές και θεμιτό, αναγκαίο, που αξίζει την εμπιστοσύνη της. Επομένως, η γυναικοκτονία ως «είδηση» τοποθετείται στη βάση της υποτιθέμενα, ομόφωνης, συναινετικής ηθικής της κοινωνίας: πρόκειται για ένα «σύγχρονο θεατρικό έργο ηθικής, που λαμβάνει χώρα μπροστά μας, στο οποίο ο 'διάβολος' είναι ταυτόχρονα συμβολικά και φυσικά εκδιωγμένος από την κοινωνία και από τους φρουρούς της –την αστυνομία και το νομικό σύστημα».³⁴¹

³⁴⁰ Στο ίδιο, σελ. 226.

³⁴¹ (Η μετάφραση δική μου) S. Hall, C. Critcher, T. Jefferson, J. Clarke & B. Roberts, (1988). "The social production of news: Mugging in the media". Στο συλλογικό S. Cohen & J. Young (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media*, σελ. 352.

Παθολογικές ιστορίες: ο γυναικοκτόνος ως κτήνος και παρεκκλίνουσα προσωπικότητα³⁴²

Στην παρούσα ενότητα, το βλέμμα μας θα παραμείνει εστιασμένο στην περίπτωση της «διαβολικής» προσωπικότητας που ξεπερνάει τα ηθικά όρια της ειρηνικής, πολιτισμένης κοινωνίας και εισέρχεται στη σφαίρα του κτηνώδους εγκληματία. Η τάση μέσων και κοινωνίας να παρουσιάζουν τις γυναικοκτονίες και γενικώς την έμφυλη βία ως «κεραυνούς εν αιθρία»,³⁴³ περιλαμβάνει και τη σκιαγράφηση της γυναικοκτονίας ως προσωποποιημένου³⁴⁴ ειδικού περιστατικού που οφείλεται σε ατομικά χαρακτηριστικά του δράστη, με κυριότερη αιτία της εγκληματικής του τάσης την παθολογία του. Ακριβέστερα, το αφήγημα των ειδήσεων λειτουργεί ως πρακτική που αντικειμενοποιεί τα υποκείμενα «διαιρώντας», ορ(ι)οθετώντας και ταξινομώντας τα. Με τα λόγια του Michel Foucault, «ο διαχωρισμός σε τρελό και σε πνευματικά υγιή, σε άρρωστο και σε άτομο υγιές, σε εγκληματία και σε ‘καλό παιδί’, επεξηγεί αυτή την τάση».³⁴⁵

Οι γυναικοκτόνοι, σε έναν όχι αμελητέο αριθμό των υποθέσεων, διαχωρίζονται από τον «κανονικό» άνθρωπο και καταχωρούνται ως «παρεκκλίνοντες»³⁴⁶ της «ομόφωνης» ηθικά αποδεκτής συμπεριφοράς που περιγράφηκε παραπάνω. Αποτελούν τον υπάνθρωπο, αυτόν που έχει «ψυχολογικά/ψυχιατρικά προβλήματα» και για τον οποίο απαιτείται η διενέργεια ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης από «ειδικό» του επιστημονικού κλάδου της ψυχολογίας ή

³⁴² Στο σύνολο της αποδελτίωσης εντοπίστηκαν τα: «ψυχολογικά/ψυχιατρικά προβλήματα», «σοβαρά θέματα ψυχικής υγείας», «ψυχικά διαταραγμένος» «διαταραγμένη προσωπικότητα», «παράνοια», «παθολογία», «μανία», «υπάνθρωποι», «κτήνη», «πάθος».

³⁴³ Θυμόμαστε τη στιχομυθία μεταξύ του παρουσιαστή του ANT1 Νίκου Χατζηνικολάου και του Γιάννη Τοπαλούδη, για τους βιασμούς και τη δολοφονία της κόρης του τελευταίου: Παρουσιαστής: «Επομένως, αυτό ήταν σαν κεραυνός εν αιθρία για σας». Γιάννης Τοπαλούδης: «Εε.. Εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να υποστούμε κάθε κεραυνό εν αιθρία, να οπλιστούμε με τα κατάλληλα αλεξικέραυνα και να αντιμετωπίσουμε κάθε καταιγίδα. Εγκληματική καταιγίδα, εννοώ». ANT1 News, 22/02/2019. «Η μητέρα της Τοπαλούδη στον ANT1: Θα καταθέσω νέα στοιχεία για τη δολοφονία της Ελένης μου».

³⁴⁴ Για τη διατύπωση μίας σειράς λόγων, εκ μέρους της τάσης των πολιτισμικών θεωρήσεων για τα μέσα, για τους οποίους «προσωποποιούνται» τα θέματα των ειδήσεων, δες Μ. Σάντσον, (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων». Στο συλλογικό J. Curran & M. Gurevitch (επιμ.), *Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας και Κοινωνία*, σελ. 221.

³⁴⁵ Για τις «διαιρετικές πρακτικές» ως μίας εκ των διαδικασιών αντικειμενοποίησης του υποκειμένου, δες Μ. Φουκό, (1991). *Η μικροφυσική της εξουσίας*, σελ. 75-76.

³⁴⁶ Για «παρεκκλίνουσες» προσωπικότητες βάσει του μιντιακού λόγου σε διαπροσωπικές γυναικοκτονίες, δες J. Monckton-Smith, (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*, ολόκληρη την ενότητα “Pathological love”, σελ. 113-118. Ενδιαφέρουσα είναι η ποινική αντιμετώπιση των «ψυχικά πάσχοντων» από ψύχωση ή κάτι αντίστοιχο, αφού η Monckton-Smith, αναφερόμενη στην περίπτωση της Αγγλίας, υποστηρίζει ότι σε σχέση με τους γυναικοκτόνους που δε χαρακτηρίστηκαν ως πάσχοντες, έλαβαν τις υψηλότερες ποινές.

ψυχιατρικής.³⁴⁷ Αυτή η αφηγηματική τάση των δελτίων εντοπίζεται στην υπόθεση του Παλαιού Φαλήρου, της Καρδίτσας και της Ρόδου. Η ανάλυση, παρ' όλα αυτά, θα εστιάσει περιπτώσιολογικά στο Παλαιό Φάληρο και τη Ρόδο.³⁴⁸

Στο γνωστό, πλέον, δελτίο του Star, εντοπίζουμε:

Λεζάντα: *«Με ψυχολογικά προβλήματα ο δράστης»*.³⁴⁹

Ρεπόρτερ: *«Ο αδελφός κατηγορείται ότι σκότωσε με μαχαιριές τη δασκάλα μετά από έντονο τσακωμό το απόγευμα της περασμένης Πέμπτης. Ο σύντροφος της άτυχης γυναίκας μιλώντας στην εκπομπή «Μαζί σου» αποκάλυψε ότι ο δράστης αντιμετώπιζε ψυχολογικά προβλήματα κι ότι χρειαζόταν ιατρική βοήθεια»*.³⁵⁰

Συνεχίζοντας, ο σύντροφος του θύματος επιχειρεί να καταθέσει την αιτία της βίας του θύτη απέναντι στην αδελφή του:

«Προσωπική μου άποψη είναι ότι αισθανόταν ένα αίσθημα κατωτερότητας, γιατί αυτή προόδευε στη ζωή της καλύτερα, δεν ξέρω. Περισσότερο ζήλιας, θα έλεγα κίνητρα, παρά οικονομικά, σε καμία περίπτωση».³⁵¹

Αρχικά, το γεγονός ότι η «αποκάλυψη» των «ψυχολογικών προβλημάτων» παρουσιάζεται από μέρους του συντρόφου του θύματος, της δίνει μία ξεχωριστή βαρύτητα σε σχέση με ένα διαφορετικό, αλλά πολύ συχνό μοτίβο κατά το οποίο το δελτίο θα περιοριζόταν στην περισσότερο πρόχειρη φράση «ο δράστης φέρεται να αντιμετώπιζε ψυχολογικά προβλήματα».³⁵² Ακόμη, προερχόμενα από το ίδιο άτομο, το πώς συνδέονται τα «ψυχολογικά προβλήματα» με το «αίσθημα κατωτερότητας» και «ζήλιας» φέρει το δικό του ιδιαίτερο ενδιαφέρον· αν δεχτούμε μία τέτοια σύνδεση, παθολογικοποιούνται εκείνα ακριβώς τα

³⁴⁷ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανασκόπηση στην Ελλάδα της δεκαετίας του '60, και στη διαφορά ανάμεσα στο τότε και το σήμερα όσον αφορά στο κύρος της ψυχιατρικής εμπειρογνωμοσύνης στην κοινωνία, τα δικαστήρια και τα ΜΜΕ. Σύμφωνα με την Αβδελά, τα δικαστήρια και το κοινό τους ήταν απρόθυμα απέναντι στην αποδοχή των πορισμάτων των ψυχιάτρων ως «αυθεντιών», και των απόψεων και πρακτικών τους ως «της αλήθειας». Έ. Αβδελά, (2015). «Άντρες που σκοτώνουν: ανεπιθύμητοι ανδρισμοί και οι αντιφάσεις του εξευρωπαϊσμού στη μεταπολεμική Ελλάδα». Γ. Γκότση, Α. Διαλέτη, Ε. Φουρνάρη (επιμ.) *Το φύλο στην ιστορία. Αποτιμήσεις & Παραδείγματα*, σελ. 354-355.

³⁴⁸ Η περίπτωση της Καρδίτσας αναφέρθηκε πρωτίτερα επιγραμματικά, αναφορικά με το ότι πρώτον, το θύμα δε χαρακτηρίστηκε «άτυχος» και δεύτερον, ο θύτης ως έχων ψυχιατρικά προβλήματα, και επιχειρήθηκε να αναδειχθεί μία συσχέτιση μεταξύ των δύο αυτών στοιχείων.

³⁴⁹ Star news, 06/05/2019. «Παλαιό Φάληρο: Η στιγμή της σύλληψης του αδελφοκτόνου».

³⁵⁰ Στο ίδιο.

³⁵¹ Στο ίδιο.

³⁵² Αυτή τη φράση βλέπουμε στο επόμενο παράθεμα, από δελτίο του ΣΚΑΪ. Η πρόσβαση στο δελτίο έγινε κατά την επίσκεψή μου στα γραφεία του ΣΚΑΪ, βλ. ενότητα άντλησης υλικού.

αποτελέσματα (αίσθημα κατωτερότητας, ζήλια) της υπερευαίσθητης, ευάλωτης, και παράλληλα εξαιρετικά επικίνδυνης τοξικής, ηγεμονικής αρρενωπής βίας για την οποία έχει γράψει η Angela P. Harris.³⁵³

Επίσης, το δελτίο του ΣΚΑΪ:

Φωνή ρεπόρτερ με κοντινό στο πρόσωπο του θύματος και σε ανθοδέσμη: *«Σύμφωνα με αστυνομικές πηγές, τα τελευταία χρόνια το θύμα είχε προβλήματα με τον αδερφό της, που φέρεται να αντιμετώπιζε σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα».*³⁵⁴

Το δελτίο του Star της 3^{ης} Μαΐου λειτουργεί υποστηρικτικά στις δηλώσεις του συντρόφου της γυναίκας, καθώς μέσω αυτού δεν κατατίθεται μόνο μία ατομική άποψη, αλλά σκιαγραφείται μία ολόκληρη κοινότητα ανθρώπων, που είχαν γνώση των «ψυχολογικών προβλημάτων» του δράστη:

Αυτόπτης μάρτυρας: *«Έμαθα ότι πήραν την ταμπέλα αυτουνού, και μετά μάθαμε ότι ήταν αδελφός της, που είχε ψυχολογικά προβλήματα..»*³⁵⁵

Οικείο πρόσωπο: *«Έκλαιγε και μου έλεγε 'είναι τρελός..'. Από ό,τι είχα καταλάβει εγώ όχι κάτι σημαντικό, δηλαδή, γιατί.. έχουν πεθάνει και οι δυό γονείς τους, γιατί έκλεισες αυτή την πόρτα χωρίς να με ρωτήσεις σε αυτό το σπίτι..»*³⁵⁶

Ο θύτης όχι μόνο θεωρείται ότι έχει «ψυχολογικά προβλήματα», αλλά φιλοξενείται και άποψη «ειδικού» ψυχιάτρου προς τεκμηρίωση της «διάγνωσης» αυτής.

«Ειδικός» Ψυχίατρος Δημήτρης Σούρας: *«Γιατί γίνεται αυτό; Γιατί κανένας δε θέλει να δει μέσα στην οικογένεια ότι υπάρχει πρόβλημα. Και γιατί δε θέλει να δει πρόβλημα; Γιατί πολύ εύκολα αναγνωρίζουμε τα προβλήματα της διπλανής πόρτας, και πολύ εύκολα σιωπούμε για τα δικά μας προβλήματα».*³⁵⁷

Στο σημείο αυτό δε μπορούμε παρά να αναρωτηθούμε: το γεγονός ότι η γυναίκα είχε προσφύγει στις αρμόδιες υπηρεσίες αναζητώντας κάποιου είδους προστασία, δε σημαίνει ότι στην πραγματικότητα είχε «δει», για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του ψυχιάτρου, το «δικό

³⁵³ Δες Α' μέρος, βιβλιογραφική επισκόπηση.

³⁵⁴ Δελτίο του ΣΚΑΪ. Η πρόσβαση στο δελτίο έγινε κατά την επίσκεψή μου στα γραφεία του ΣΚΑΪ, βλ. ενότητα άντλησης υλικού.

³⁵⁵ Star news, 03/05/2019.

³⁵⁶ Στο ίδιο.

³⁵⁷ Στο ίδιο.

τους» «οικογενειακό πρόβλημα»;³⁵⁸ Αυτό δεν αναιρεί άραγε αυτό που της καταλογίζει ο «ειδικός» ως αποτυχία αναγνώρισης και αντιμετώπισης μίας υφιστάμενης κατάστασης; Θα μπορούσαμε, για την ακρίβεια, να προβούμε στη δήλωση ότι η γυναίκα είχε κάνει όποια κίνηση περνούσε από το χέρι της ώστε να αντιμετωπίσει και, ιδανικά, να μεταβάλει τις βίαιες συνθήκες που βίωνε.

Ο Ρόμπερτ Μάνοφ δείχνει ότι «οι τηλεοπτικοί ρεπόρτερ παρουσιάζουν στα ρεπορτάζ τις απόψεις ειδημόνων όχι τόσο για να πληροφορήσουν καλύτερα τους τηλεθεατές, όσο για να πιστοποιήσουν τη δική τους προσπάθεια, τις δικές τους προσβάσεις και τη δική τους ανώτερη γνώση».³⁵⁹ Ο στρατηγικός στόχος της απόδοσης αντικειμενικότητας και αυθεντίας από τις ειδήσεις βρίσκει όντως την τελειώσή του μέσω των «ειδικών»,³⁶⁰ και «απαλλάσσει», κατά κάποιον τρόπο, τα μαζικά μέσα από το να φιλοξενήσουν περισσότερες και πιο ποικίλες απόψεις στα πάνελ και τα πλατό τους. Ας υπενθυμιστεί, ωστόσο, ότι παρ' όλη την έντονη επιρροή των «ειδικών» στην αντίληψη του κοινού, η άποψή τους έρχεται δεύτερη, χρονικά, με την αδιαμφισβήτητη αλάθητη αυθεντία των αστυνομικών αρχών να προϋπάρχει.

Το ενδιαφέρον στο εν λόγω δελτίο είναι ότι πουθενά δεν αναφέρεται η διενέργεια πραγματογνωμοσύνης (όπως θα δούμε παρακάτω ότι ίσχυσε για την περίπτωση της Ρόδου), ώστε να στοιχειοθετούνταν, υποθετικά, το σενάριο των προβλημάτων αυτών στον λόγο των δελτίων· οι ειδήσεις, σε σύζευξη με τη μη ειδική, οριακά προσωπική, άποψη ενός ψυχιάτρου που φιλοξενείται στο δελτίο, αξιώνουν να λειτουργήσουν αποδεικτικά της ασταθούς κατάστασης του δράστη, επενδύοντας επιστημονικά τον λόγο τους. Αντίστοιχα, οι μαρτυρίες γειτόνων και οικείων αποκρίνονται με τρόπο ιδιαίτερα φυσικό στο άρρητο δημοσιογραφικό ερώτημα «Γιατί το έκανε;», καταδεικνύοντας τα «σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα» ως τη μονολιθική αιτία. Τόσο φυσικός και κανονικοποιημένος είναι ο τρόπος που εκφράζονται για τα θέματα του δράστη, που δηλώνουν το αυτονόητο, αυτό για το οποίο δε χρειάζεται να επιχειρηματολογήσει ιδιαίτερα κανείς/μιά, εφόσον το να προβεί ένα ψυχικά ασταθές άτομο σε δολοφονία λόγω των ψυχολογικών του προβλημάτων, αναδύεται ως αυταπόδεικτη αλήθεια. Στα εν λόγω αποσπάσματα, η τρέλα που στις προηγούμενες υποθέσεις υπονοήθηκε με τα

³⁵⁸ Βάσει των Southall Black Sisters, στο “Two Struggles: Challenging Male Violence and the Police”, στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell (1992) (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 316, αυτές οι οικογένειες καταχωρούνται από την αστυνομία ως “problem families” («προβληματικές οικογένειες»).

³⁵⁹ Μ. Σάντσον, (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων». Στο συλλογικό J. Curran & M. Gurevitch (επιμ.), *Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας και Κοινωνία*, σελ. 224.

³⁶⁰ S. Hall, C. Chritcher, T. Jefferson, J. Clarke & B. Roberts, (1988). “The social production of news: Mugging in the media”. Στο συλλογικό S. Cohen & J. Young (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media*, σελ. 341.

«τύφλωση» και «αμόκ», παίρνει πιο ρητά τη μορφή της κρίσης και της τρέλας. Εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι ότι η λέξη «τρελός», ενώ αναφέρεται μία μόνο φορά, το όλο στήσιμο του δελτίου δεν αφήνει περιθώριο αμφιβολίας ότι όλη η είδηση βρίθκει από αφηγήσεις περί τρέλας.

Ο Arthur Brittan, πραγματευόμενος τις σχέσεις μεταξύ της ηγεμονικής αρρενωπής βίας και της ψυχιατρικοποίησής της, σχολιάζει: «Η εξουσία που έχει ο ψυχίατρος πάνω στην/ον ασθενή, η/ο κοινωνική/ός λειτουργός πάνω στην/ον πελάτισσα/η, ο/η πολιτικός πάνω στην/ον ψηφοφόρο [...] γίνεται αποδεκτό τοις μετρητοίς τόσο από τους «ειδικούς», όσο και από τους/ις ασθενείς και τους/ις πελάτες/ισσες. Η πίστη, για παράδειγμα, ότι οι ψυχίατροι μπορούν να μας 'πουν' κάτι για την ανθρώπινη φύση, ότι μπορούν να κάνουν διακρίσεις ανάμεσα στο κανονικό και το μη κανονικό, και επομένως, ότι μπορούν να μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε και να γνωρίσουμε τον εαυτό μας ως 'υποκείμενα' δεν είναι απλώς αλαζονεία, είναι μία αξίωση της γνώσης ως εξουσίας».³⁶¹ Σε αυτή την αξίωση να αποτελέσουν αυθεντία, λέγοντας στο κοινό όχι απλώς κάτι για τον εαυτό του, αλλά την αλήθεια για τον εαυτό του, είναι που δρουν και τα ΜΜΕ. Με τα λόγια του Foucault, «Με το πέρασμα στη νεωτερική εποχή, η μεν 'αλήθεια' της καθημερινότητας αναλύεται πλέον από την επιστήμη και τη δημοσιογραφία. Η 'περίπτωσή' για την πρώτη και η 'είδηση' για τη δεύτερη αποτελούν τις δύο βασικές μορφές της 'αληθινής' αφήγησης της καθημερινότητας».³⁶²

Περνώντας από τον ψυχιατρικά πάσχοντα σε εκείνον που δεν ανήκει στο ανθρώπινο, η περίπτωση της Τοπαλούδη επανέρχεται στην προσοχή μας,³⁶³ με τις συνεντεύξεις των γονιών της να φιλοξενούνται σε κεντρικά δελτία ειδήσεων.

Κούλα Τοπαλούδη, μητέρα Ελένης Τοπαλούδη: «*Η δικαιοσύνη του Θεού θέλω να τους τιμωρήσει με τον χειρότερο τρόπο. Όχι η δικαιοσύνη των ανθρώπων. Η δικαιοσύνη του Θεού θέλω, όλους τους. Και τις μάνες που φέρανε αυτά τα κτήνη σε αυτή τη γη, που τη βαραίνουν αυτή τη γη*».³⁶⁴

Η συνέντευξη του Γιάννη Τοπαλούδη έρχεται να στηρίξει τους τρόπους εκφοράς της συζύγου του:

³⁶¹ A. Brittan, (1989). *Masculinity and Power*, σελ. 148 (η μετάφραση δική μου).

³⁶² Κ. Δοξιάδης, (1988). «Foucault, ιδεολογία, επικοινωνία». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 71(71), σελ. 24.

³⁶³ (12/02/2019). «Υπόθεση Ρόδου: Οι κατηγορούμενοι θα εξεταστούν από ψυχίατρο». *star.gr*. <https://www.star.gr/eidiseis/ellada/450971/egklhma-rodos-psyxiatrikh-pragmatognwmosynh-stoys-kathgoroumenous> (τελευταία πρόσβαση 20/07/2019).

³⁶⁴ ANT1 News, 22/02/2019. «Η μητέρα της Τοπαλούδη στον ANT1: Θα καταθέσω νέα στοιχεία για τη δολοφονία της Ελένης μου». Οι δράστες της υπόθεσης Τοπαλούδη χαρακτηρίζονται ως «κτήνη» και σε πλήθος δημοσιευμάτων. Επίσης, (06/12/2018). «Δολοφονία φοιτήτριας: Άνανδροι, κτήνη και καθάρματα» - το ξέσπασμα του θείου της Ελένης». *Newsit Newsroom*.

«Κατ' αρχήν εγώ δε θα τους έλεγα ανθρώπους. Υπανθρώπους, στην επιεικέστερη έκφραση».³⁶⁵

Κατ' αρχάς, η αναφορά στις «μάνες που έφεραν τα κτήνη σε αυτή τη γη», αναδεικνύει την τοποθέτηση του μεγαλύτερου μέρους της ευθύνης για την ανατροφή των ατόμων –όπως κι αν εξελιχθούν- στις μητέρες.³⁶⁶ Επίσης, η εξεικόνιση των δολοφόνων της Τοπαλούδη ως κτηνών,³⁶⁷ συνεισφέρει δραστικά στην απ-ανθρωποποίησή τους, και την επισήμανση ότι πρόκειται όχι για «φυσιολογικούς» άνδρες, αλλά για τις απάνθρωπες εξαιρέσεις που δεν «κατοικούν» ανάμεσα στους πρώτους και την κουλτούρα τους, αλλά ξέχωρα από αυτούς.³⁶⁸ Η κτηνωδία αυτή προσιδιάζει στην κατηγορία του «ανώμαλου», και υπενθυμίζει την ανάγκη και επιθυμία της αμόλυντης κοινωνίας να διατηρεί ανέπαφες και καθαρές τις πολιτισμικές της αντιλήψεις.³⁶⁹ Οι δράστες της Ρόδου αποτελούν τα «τερατοποιημένα αποκείμενα» της κοινωνίας, για τα οποία εμφανίζεται οριστικά χαμένη η υπόθεση επιστροφής στην επικράτεια του «ανθρώπινου», κάτι που, πέραν των συνεντεύξεων των οικείων της Τοπαλούδη που φιλοξενήθηκαν στα κανάλια, διαφαίνεται και από τις αντιδράσεις της τοπικής και ευρύτερης κοινωνίας απέναντί τους.³⁷⁰

³⁶⁵ OPEN TV, 03/08/2019. «Ο πατέρας της Ελένης Τοπαλούδη στο OPEN - Κεντρικό Δελτίο 3/8/2019».

³⁶⁶ Εδώ μπορούν να γίνουν συνδέσεις με το ζήτημα της κανονιστικής μητρότητας, όπως το είδαμε στην υπόθεση Πέτρου, βλ. σημείωση 270. Για τα κανονιστικά χαρακτηριστικά της σωστής γυναίκας μητέρας, ώστε να πληρεί την ηγεμονική θηλυκότητα ("hegemonic femininity"), που της επιτάσσει το φύλο της, δες Α. Halkias, (1999). "From Social Butterfly to Modern-Day Medea: Elizabeth Broderick's Portrayal in the Press". *Critical Studies in Mass Communication*, 16(3). National Communication Association, σελ. 297. Για τη μητέρα-τέρας, δες και Α. Χαλκιά, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*, σελ. 35-36.

³⁶⁷ Ο επιθετικός άνδρας ως τέρας πρόκειται για αναπαράσταση που χρονολογείται ιδιαίτερα παλαιά ως μοτίβο, και διατηρεί ισχυρούς δεσμούς με ρατσιστικά, εθνικιστικά αφηγήματα περί φυλής, τάξης κοκ. Βλ. Α. Ντέιβις, (1984). *Γυναίκες, Φυλή και Τάξη*, Πιερέτα Διαμαντοπούλου (μτφ.), Νίκος Σαραντάκος (θεώρηση). Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

³⁶⁸ Εδώ θυμόμαστε και τη μαρτυρία του πεθερού του 27χρονου Γιάννη Παρασκάκη στα Χανιά: «Έχουμε πέσει όλοι από τα σύννεφα, μιας και ποτέ δεν είχαμε αντιληφθεί πως το παιδί ήταν άρρωστο. Ήταν ένας ήρεμος άνθρωπος, με τα αστεία του δεν σου άφηνε περιθώριο να σκεφτείς κάτι άλλο. Τραβούσε κάθε τόσο κάποια βίντεο και μας τα έδειχνε από διάφορα πράγματα. Τις ανιψιές μου που μένουν από πάνω και τη γυναίκα μου, δεν τις ενόχλησε ποτέ... Τόσο καιρό δεν έδειχνε το οτιδήποτε... ήταν φυσιολογικός». ANT1 News, 16/07/2019.

³⁶⁹ Τα συμπεράσματα της ανθρωπολόγου Mary Douglas είναι ιδιαίτερα χρήσιμα. Βλ. M. Douglas, (2004). «Καθαρότητα και κίνδυνος: κοσμική μίανση», σελ. 113-123. Στο συλλογικό Δ. Μακρυγιάννη (επιμ. εισαγ.) *Τα όρια του σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος.

³⁷⁰ Η κάθειρξη των θυτών της Τοπαλούδη από τη δικαιοσύνη φαίνεται στην περίπτωση των δραστών της Ρόδου να μην κρίνεται ως επαρκής τιμωρία. Αξίζει να θυμηθούμε σε αυτό το σημείο πρώτον, τις εξοργισμένες αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας έξω από τα δικαστήρια της Ρόδου, βλ. ANT1 News, (08/12/2018). «Σοκάρουν οι απολογίες των νεαρών για την δολοφονία της 21χρονης». Στο https://www.youtube.com/watch?v=icHCQrbkZ84&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6IO_tyALQppzM&index=26 (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Δεύτερον, μία σειρά ρεπορτάζ και δημοσιευμάτων που αφιερώθηκαν στην κράτηση του ενός εκ των δύο θυτών, του κατ' εξακολούθηση αναφερόμενου «19χρονου Αλβανού» ο οποίος ξυλοκοπήθηκε και βιάστηκε κατά την κράτησή του στις φυλακές Αυλώνια (ο βιασμός είναι συνήθης τιμωρητική πρακτική σε δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων, ειδικά στην περίπτωση βιαστών που δεν έχουν μεταφερθεί στις λεγόμενες «φυλακές σεξουαλικών εγκλημάτων,

Επίσης, η συνεχής επίκληση της Κούλας Τοπαλούδη στη «δικαιοσύνη», αντηχεί τα λόγια του Foucault για τη βάση στην οποία οφείλει να εξεταστεί η ανωμαλία: τη νομική-βιολογική, καθώς βάσει της συλλογιστικής αυτής, το τέρας λειτουργεί παραβιαστικά σε δύο επίπεδα, των νόμων της φύσης και των νόμων της κοινωνίας.³⁷¹ Η ανάλυση του Foucault για το τέρας είναι εξαιρετικά σχετική με το υλικό μας, αφού το τέρας ως φαινόμενο, παρουσιάζεται «ταυτόχρονα ακραίο και εξαιρετικά σπάνιο»,³⁷² εντός των απομονωτικών, ατομιστικών πρακτικών λόγου επί της γυναικοκτονίας που έχουν υπογραμμιστεί καθ' όλη την έκταση της ανάλυσης.

Εν κατακλείδι, ανάλογα με την περίπτωση και το πόσο ειδεχθές λογίζεται το έγκλημα, κάποιοι θύτες παρουσιάζονται να ισορροπούν ανάμεσα στο ανθρώπινο και το μη-ανθρώπινο, ενώ τα ψυχολογικά προβλήματα στέκονται σημαντικά για το αν και πώς αποδίδονται ευθύνες στους δράστες για τις πράξεις τους (θυμόμαστε τη λειτουργία της ψυχιατροποίησης στην περίπτωση της Καρδίτσας, βλ. την ενότητα της «ατυχίας»). Η ψυχιατροποίηση της δολοφονικής αρρενωπής βίας, λειτουργώντας παρόμοια με τις υπόλοιπες απομονωτικές πρακτικές λόγου που συναντήσαμε, καταφέρνει να αποσπά ορισμένα υποκείμενα από το «υγιές όλο», να τα στιγματίζει ως τα μη κανονικά και μη φυσιολογικά, και να τα συγκροτεί ως άμοιρα των πράξεών τους, που μπορούν –και πρέπει– να αναλυθούν αποκλειστικά από τα χέρια της επιστήμης. Οι πρακτικές λόγου των μέσων καταφέρνουν έτσι να συσκοτίσουν τις εξουσιαστικές πρακτικές που προέρχονται από όσους δε λογίζονται ως «προβληματικοί», και καταλήγουν να αναπαράγουν το πρόβλημα.

όπως θεωρούνται εκείνες των Γρεβενών και της Τρίτολης), βλ. Ζαχαροπούλου Μαρία 04/06/2016. *Newsbeast.gr*, «Οι άγραφοι νόμοι της φυλακής. Ποιο είναι κόκκινο πανί για τους κρατούμενους». <https://www.newsbeast.gr/society/arthro/2262026/i-agrafi-nomi-tis-filakis> (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Για λόγους άγνωστους για τη διαφορετική αντιμετώπιση μεταξύ των δύο περιπτώσεων, ο 19χρονος δράστης μεταφέρθηκε πρώτα στις φυλακές Αυλώνα και κατόπιν της βίας που δέχτηκε μεταφέρθηκε στα Γρεβενά, ενώ ο άλλος δράστης, ο 21χρονος, είχε μεταφερθεί απευθείας στις φυλακές Γρεβενών, βλ. στο (13/12/2018). «Στις φυλακές Γρεβενών και οι δύο δράστες της δολοφονίας». *newsbomb.gr*. <https://www.newsbomb.gr/ellada/story/941963/eleni-topaloydi-stis-fylakes-grevenon-kai-oi-dyo-drastes-tis-dolofonias-tis-atyxis-foititrias> (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Πλειάδα δημοσιογραφικών και κοινωνικών λόγων παρήχθησαν γύρω από το αν «του άξιζε» η μεταχείριση αυτή. Βλ. Χρονόπουλος Δημήτρης 11/12/2018. «Είναι 'δικαιοσύνη' ο 'νόμος της φυλακής';». *Alfavita.gr*. Στο <https://www.alfavita.gr/koinonia/275847-einai-dikaiosyni-o-nomos-tis-fylakis> (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Επίσης, βλ. Πρώτο Θέμα, (11/12/2019). «Έγκλημα στη Ρόδο: ο 19χρονος Αλβανός υποστηρίζει ότι τον βίασαν στη φυλακή» και Πρώτο Θέμα, (11/12/2019). «Ρόδος: Βίντεο-ντοκουμέντο από τον ξυλοδαρμό του 19χρονου δράστη στη φυλακή». Στο https://www.youtube.com/watch?v=S2_02uOk7Oc (τελευταία πρόσβαση 15/09/2019). Πέραν της πυκνότητας, νοηματικά, μαρτυρίας συγκρατούμενου του 19χρονου που φιλοξενείται στους παραπάνω συνδέσμους, τα σχόλια χρηστών του καναλιού YouTube κάτω από τα βίντεο είναι εξόχως ενδεικτικά της τοξικής αρρενωπότητας, ρατσισμού, σεξισμού κι ομοφοβίας.

³⁷¹ Μ. Φουκώ, (2011, β' έκδοση). *Οι μη κανονικοί. Παραδόσεις στο Κολλέγιο της Γαλλίας, 1974-1975*, μτφ. Σ. Σιαμανδούρας, επιμ. έκδοσης Β. Μαρκέττι και Α. Σαλομόνι, γενική εποπτεία Φ. Έβαλντ και Α. Φοντάνα. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας, σελ. 119-120.

³⁷² Στο ίδιο, σελ. 120.

Συμπεράσματα

Κλείνοντας, ας διασαφηνίσουμε ότι η εργασία δεν εμβάθυνε σε μία σειρά ζητημάτων, τα οποία, παρότι θίγονται σε έναν βαθμό, ξεπερνούσαν τους σκοπούς και την εστίασή της. Πιο συγκεκριμένα, δεν καταπιάστηκε με κάποια σύγκριση μεταξύ γυναικοκτονιών και δολοφονιών ανδρών από γυναίκες· παρ' όλο που το πρόταγμα της εργασίας δεν αφορούσε κάποια τέτοια θεωρητική ανησυχία, ούτε προσπάθησε να λειτουργήσει αποδεικτικά για την πραγματικότητα των γυναικοκτονιών στη βάση κάποιας σύγκρισης, κάτι τέτοιο, σε επίπεδο κριτικής εγκληματολογικής μελέτης για τα ελληνικά δεδομένα, θα είχε ενδιαφέρον.³⁷³ Σε σύνδεση με το παραπάνω, ως πρόσφορο θεωρητικό τοπίο αναδεικνύεται το θέμα της γυναικείας αυτοάμυνας.³⁷⁴ Επιπρόσθετα, η δουλειά δεν ασχολήθηκε με το στάδιο της απονομής ποινικής δικαιοσύνης, δηλαδή από τη στιγμή κι έπειτα που μία υπόθεση γυναικοκτονίας φτάνει στο δικαστήριο. Ωστόσο, η ανάδειξη των περίπλοκων διακυβευμάτων φύλου, έθνους, ηλικίας και που λαμβάνουν χώρα εντός της δικαστικής αίθουσας, από τις πρακτικές λόγου και τις παραστάσεις του φύλου, μέχρι τον τρόπο νοηματόδοτησης των εθνικών ταυτοτήτων, αποτελεί, αναμφίβολα, αυτούσιο ερευνητικό εγχείρημα-πρόκληση.³⁷⁵ Τέλος, η ενασχόληση με τη γυναικοκτονία σε συνάρτηση με το σώμα, τη βιοπολιτική, τη θανατοπολιτική και το πένθος, θα απαιτούσε μία αρκετά πιο ενδελεχή μελέτη της πλούσιας φεμινιστικής προβληματικής του σώματος κι όχι μόνο, που δεν μπορούσε να καλυφθεί από την παρούσα έρευνα.³⁷⁶

Σε επικοινωνία με τις υποθέσεις εργασίας που παρατέθηκαν στο Α' μέρος, αλλά και το γενικό περιεχόμενο της εργασίας, είναι δόκιμη η εξαγωγή κάποιων αρχικών συμπερασμάτων. Όσον

³⁷³ Στοιχεία που παρουσιάστηκαν από την Αθηνά Πεγκλίδου στην εισήγησή της στην εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά». Και UNODC, (2013). *Global Study on Homicide 2013. Trends, Contexts, Data*, σελ. 13. Επίσης, στο UNODC & Heuni, (2015). *Homicide and Gender 2015*, σελ. 2.

³⁷⁴ Σχετικά με την ευρεθείσα, στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, βιβλιογραφία επί της θεματικής, δεσ Μ. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 70-84, όπου καταγράφεται και αναλύεται η κάλυψη της γυναικείας αυτοάμυνας από τις ειδήσεις, με έμφαση στην περίπτωση δικαστικού ρεπορτάζ εντός δικών υποθέσεων αυτοάμυνας. Ακόμη, στο J. C. Campbell, (1992) "If I Can't Have You, No One Can": Power and Control in Homicide of Female Partners". Στο συλλογικό J. Radford & D. E. H. Russell, (eds.) *Femicide: The Politics of Woman-Killing*, σελ. 106-113. Ενδιαφέρον επίσης κρίνεται το άρθρο της Α. Ματσούκα, (2018). «Ο αλγόριθμος ενός βιασμού», τεύχος 0. η *κιουρί@*, *Αφιέρωμα στην έμφυλη βία*.

³⁷⁵ Βλ. G. Salamon, (2018). *The Life and Death of Latisha King: A Critical Phenomenology of Transphobia*.

³⁷⁶ Για κάποιες σχετικές κατευθύνσεις, βλ. Α. Αθανασίου, (2006). *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, σελ. 126, σημείωση 53. Ακόμη, ο συλλογικός τόμος Δ. Μακρυνιώτη (επιμ. εισαγ.) (2004). *Τα όρια του σώματος: Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος. Δες και Δ. Μακρυνιώτη (πρόλ.-επιμ.), Κ. Αθανασίου (μτφ.) (2008). *Περί θανάτου. Η πολιτική διαχείριση της θνητότητας*. Αθήνα: Νήσος. Και Α. Αθανασίου, (2007). *Ζωή στο Όριο. Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική*. Αθήνα: Εκκρεμές. Τ. Μπάτλερ, (2008). *Ευάλωτη ζωή. Οι δυνάμεις του πένθους και της βίας*, Α. Αθανασίου (εισαγωγή), Μ. Λαλιώτης – Κ. Αθανασίου (μτφ.). Αθήνα: Νήσος.

αφορά στην πολιτισμική τύφλωση και σιωπή γύρω από τη γυναικοκτονία, διαπιστώνεται η αξία της ρητής κατονομασίας του όρου, ως ένα πρώτο βήμα προκειμένου να αναγνωριστεί και αντιπαλευτεί το φαινόμενο. Ο όρος «γυναικοκτονία» απαντά στην ανάγκη να τοποθετηθεί η κοινωνία και οι υπεύθυνοι φορείς ως προς τις στοχευμένες δολοφονίες γυναικών λόγω του φύλου τους, στην κοινωνικο-πολιτική βάση των έμφυλων, ετεροκανονικών σχέσεων εντός των οποίων λαμβάνουν χώρα, ως αυτό που είναι: μισογυνικές δολοφονίες εκατομμυρίων θηλυκοτήτων. Αποτελεί, ακόμη, μία διέξοδο να επικοινωνηθεί η εμπειρία των γυναικών, από τις ίδιες τις επιζήσασες της τραυματικής καθημερινής έμφυλης βίας, μέχρι τα δευτερογενή θύματα των γυναικοκτονιών που έχουν χάσει με τέτοιο τρόπο φίλες και συγγενείς που αγαπούν.³⁷⁷

Παραμένοντας στο θέμα της ορατότητας, έγινε προσπάθεια να στοιχειοθετηθεί η κρατική παράλειψη και αμέλεια από τις αρχές μέσα από τις περιπτώσεις του υλικού μας. Με παρόμοιο τρόπο που η ανάλυση τείνει στη θεώρηση της γυναικοκτονίας ως φαινομένου το οποίο δεν ξεκινά από τον δράστη ούτε εξαντλείται σε αυτόν –όπως θα υποστήριζε η θεώρηση του μεθοδολογικού ατομισμού– αντιστοίχως η εξέταση των κρατικών αρχών (αστυνομικές, ποινικές, αρμόδιες υπηρεσίες στατιστικής καταγραφής) χρειάζεται να γίνει μέσω της θέασής τους ως μέρος ενός κρατικού, πατριαρχικού συστήματος που προτεραιοποιεί άλλα ζητήματα. Το σύστημα αυτό καταλήγει να αντιμετωπίζει τη βία κατά των γυναικών κυρίως με τυπικές θεσμικές κατοχυρώσεις αμφιβόλου πρακτικής σημασίας για τις καθημερινές έμφυλες καταπιέσεις, θεωρώντας τις ως μη-πρόβλημα. Η ευθύνη και αδιαφορία των αρχών του κράτους συνολικά μπορεί να συμπυκνωθεί στη φράση-κλειδί “no data → no problem → no policy”.³⁷⁸

Όσον αφορά στον ρόλο και την ευθύνη των ΜΜΕ, προέκυψε ότι αυτή έγκειται στη συμβολική βία που ασκούν στις δολοφονημένες γυναίκες, η οποία ισοδυναμεί με τη δευτερογενή γυναικοκτονία τους· παράλληλα, η απουσία αξιοπρεπούς, σεβάσμιας μεταχείρισης των ιστοριών τους αποτελεί μείζον θέμα προς προβληματισμό. Η εργασία προσπάθησε να δείξει, ακολουθώντας τη συλλογιστική της Kelly και των Russell και Radford για τη βία ως συνεχές, πως

³⁷⁷ Η βιβλιογραφική επισκόπηση ανέδειξε την πρωτογενή και δευτερογενή θυματοποίηση για τα θύματα: η πρωτογενής πρόκειται για την κυριολεκτική επίθεση που δέχτηκαν, και η δευτερογενής αφορά την έλλειψη ή απουσία σεβασμού διαχείρισης της ιστορίας της ζωής και του θανάτου τους από τα ΜΜΕ (αρκετά περισσότερα τέτοια στοιχεία υπάρχουν για τη δευτερογενή θυματοποίηση επιζήσασών έμφυλης βίας). Πέραν της μνήμης της δολοφονημένης γυναίκας, θυματοποιείται το φιλικό και συγγενικό της περιβάλλον, βλ. Level Up, (2018). *Dignity for dead women: Media guidelines for reporting domestic violent deaths*.

³⁷⁸ Αθηνά Πεγκλίδου, στην εκδήλωση «Γυναικοκτονίες: Διαπιστώσεις, ερωτήματα και ερωτηματικά».

η έμφυλη βία σε όλες τις της εκφράσεις, από την ψυχολογική, οικονομική, μέχρι τη σεξουαλική/σεξουαλικοποιημένη και τη δολοφονική, έχει ως συνέπεια όχι μόνο το χειροπιαστό αποτέλεσμα του θανάτου, αλλά και την ισόβια συνθήκη του φόβου για την πιθανή εκδήλωσή της.

Σχετικά με τις πρακτικές λόγου των δελτίων ειδήσεων, ο ενστερνισμός όχι μόνο των ΜΜΕ και των αστυνομικών αρχών, αλλά και της κοινωνίας και της επιστήμης της ψυχιατρικής, για την ηγεμονική αρρενωπή βία ως διανοητής, φυσικής και κανονικής συνθήκης της σύγχρονης κουλτούρας, αναδύεται αρκούντως. Ειδικότερα, είναι δυνατόν να εξαχθεί ότι τα πολιτικά αποτελέσματα της μιντιακής αναπαράστασης κι αφήγησης αφορούν μία ποικιλία στοιχείων. Κατ' αρχάς, τη στερέωση της ετεροκανονικότητας και την αναπαραγωγή έμφυλων μύθων που διαιωνίζουν την έμφυλη ανισότητα, ενώ παράλληλα εθίζουν στη βία και το βίαιο θέαμα, καθιστώντας τα διανοητά και λίγο-πολύ κανονικά στοιχεία στα μάτια του κοινού. Ακολουθώντας, τη συγκρότηση συγκεκριμένων υποκειμενικότητων, την κατηγοριοποίηση-ταξινόμησή τους και τη μεταξύ τους διάκριση: της άτυχης γυναίκας-θύματος, της «ξένης» και της ντόπιας νεκρής, του «κτήνους»-εγκληματία και του «φυσιολογικού» άνδρα κοκ. Αυτές οι υποκειμενικότητες φαίνεται, όντως, όπως αρχικά υποθέσαμε, να πρωταγωνιστούν σε «δράματα», «θρίλερ» και «οικογενειακές τραγωδίες», που όμως δεν αποτελούν παρά δημιουργήματα δημοσιογραφικής έμπνευσης και παραγωγής. Αυτή τους η νοηματοδότηση οδηγεί πρώτον, στην απομόνωσή τους από το κοινωνικό γίνεσθαι ως σπάνιων, ακραίων περιστατικών. Ακόμη, μέσω της αναπαράστασης, για παράδειγμα, του τυφλωμένου άνδρα από την ερωτική αντιζηλία ή την αγάπη και της παθητικής, άτυχης, σιωπηρής γυναίκας, συσκοτίζει ως προς τις κοινωνικο-πολιτικές αιτίες της εκδήλωσης της βίας.

Σε αυτή την επαναληπτική διαδικασία κατασκευής έμφυλων και εθνικών υποκειμενικότητων και ταυτοτήτων στη σύγχρονη Ελλάδα, προκύπτει ότι οι δημοσιογραφικές πρακτικές λόγου, επιστρατεύοντας διαιρετικές πρακτικές και ιδεολογήματα περί ουδέτερων, αντικειμενικών νέων και «κοινής γνώμης και λογικής», δε λειτουργούν ως συμβολικός αναπαραστατικός καθρέφτης της κοινωνικής πραγματικότητας. Αντίθετα, ανάμεσα σε άλλους παράγοντες, φαίνεται να τη συν-κατασκευάζουν υλικά, φέροντας θετικά, παραγωγικά αποτελέσματα στην κοινωνική ζωή και τις ανθρώπινες σχέσεις.

Προχωρώντας, επιβεβαιώνεται από τα πορίσματα ότι μία από αυτές τις παραγωγικές διαστάσεις αφορά τη σιωπή ως λόγο· η αποδελτίωση επιχείρησε να δείξει πώς, άρρητα ή

υπόρρητα, η φαινομενική σιωπή των δελτίων κατάφερε να επικοινωνήσει πλήθος στοιχείων για τις υποθέσεις, αποκαλύπτοντας σε έναν βαθμό την κεκαλυμμένη ιδεολογία τους. Παρομοίως, η σιωπή αφορά και τις μιντιακές επιλογές για κάλυψη ή μη νέων σχετικών με την έμφυλη βία, στο πλήθος των μορφών της. Η επισκόπηση της έρευνας προσπάθησε να κατανοήσει γιατί ο αριθμός των ειδήσεων για τη βία που δέχονται τα θηλυκά σώματα δεν προσεγγίζει ούτε κατ'ελάχιστο την κοινωνική πραγματικότητα. Η καθημερινή αυτή βία, θεωρούμενη ως μη «ακραία» και συνηθισμένη, είναι τόσο κανονικοποιημένη μέσα στη συχνότητα και το «είδος» της, που κυριολεκτικά δεν αποτελεί νέο, είδηση. Υπό αυτό το πρίσμα, κοιτάζοντας πίσω στις περιπτώσεις που έχουν ήδη παρατεθεί, κατανοούμε πως αρκετές μορφές έμφυλης βίας, όπως ο ξυλοδαρμός, η παρενόχληση, ο εκβιασμός, ο βιασμός αλλά και η γυναικοκτονία, είτε έχουν τελεστεί στον «ιδιωτικό» είτε στον δημόσιο χώρο, θα «σπάσουν» την καθιερωμένη μιντιακή σιωπή και θα φτάσουν να καλύπτονται και να πρωταγωνιστούν στον δημόσιο διάλογο, μόνο αν πληρούν τα κριτήρια του newsworthiness. Τέτοιες “newsworthy” περιπτώσεις ενδέχεται να τελέστηκαν σε κατάφωρα δημόσιο χώρο όπως στη μέση του δρόμου (π.χ. οι γυναικοκτονίες στο Ελληνικό και στο Παλιό Φάληρο), να συνοδεύτηκαν από εξαιρετικά έντονη φυσική κακοποίηση, να μεσολάβησε μυστήριο και αγωνία για την έκβασή τους (π.χ. η υπόθεση της Suzanne Eaton), να προηγήθηκε παρακολούθηση (stalking) και εκβιασμοί (π.χ. η υπόθεση Τοπαλούδη), ή και «μυστηριώδης» αυτοκτονία (π.χ. η περίπτωση της Λίνας Κοεμτζή στη Θεσσαλονίκη).

Στον αντίποδα των παραπάνω ιστοριών, οι βιασμοί και γυναικοκτονίες προσφυγισσών, μεταναστριών, τοξικοεξαρτημένων, καθώς και πολλών άλλων, αποτελούν, στην «καλύτερη» περίπτωση, γκρι ζώνες έμμεσης αναφοράς, στο συντριπτικά όμως μεγαλύτερο μέρος τους, μη προσβάσιμους «τόπους» ενημέρωσης που παραμένουν στη σιωπή. Οι ιστορίες τόσο εκείνων που δεν κρίνονται καν ως επαρκώς σημαντικές ώστε να απασχολήσουν τα ΜΜΕ, όσο και εκείνων, ψήγματα των οποίων φτάνουν αλλοιωμένα στο κοινό, νοηματοδοτούνται, όλες τους, ως ζωές, όχι απλώς ανάξιες να βιωθούν,³⁷⁹ αλλά ανάξιες ακόμη και να διανοηθούν μία πραγματικότητα διαφορετική από τη βία και τον φόβο. Η ανατροπή των εξουσιαστικών έμφυλων συσχετισμών που θεωρούνται από την κυρίαρχη ιδεολογία και τους εκφραστές της ως φυσικές, λογικές αλήθειες, προβάλλει αναγκαία όσο ποτέ. Στο σήμερα, με τη γυναικοκτονία να έχει αρχίσει να αποκαλείται από μερίδες της κοινωνίας ως αυτό που είναι, μία τέτοια

³⁷⁹ Δανειζόμαστε τη φράση από την ομώνυμη ενότητα του G. Agamben, (2016). *Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή*, «Ζωή ανάξια να βιωθεί», σελ. 214-224. Μτφ. Π. Τσιαμούρας, επίμετρο Φ. Πατσάκης. Εκδόσεις Εξάρχεια.

ανατροπή κρίνεται εφικτή, μέσω μίας ευρύτερης πολιτικο-κοινωνικής κινητοποίησης στην κατεύθυνση της ορατότητας, αναγνώρισης και καταγραφής του φαινομένου.

Γ' ΜΕΡΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ, ΒΑΣΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ
& ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Στο τρίτο και τελευταίο μέρος της εργασίας περιλαμβάνονται τέσσερα μέρη: δύο παραρτήματα, η ενότητα μελέτης του υλικού και η βιβλιογραφία. Το Παράρτημα 1 παρουσιάζει συνοπτικά τα βασικά στοιχεία των γυναικοκτονιών που έχουν λάβει χώρα στην Ελλάδα από τον Νοέμβριο του 2018 μέχρι και τον Ιούλιο του 2019, ενώ το Παράρτημα 2 περιλαμβάνει τα αποδελτιωμένα δελτία αυτά καθ' εαυτά των γυναικοκτονιών στις οποίες στηρίχθηκε κυρίως η ανάλυσή μας. Στην πρώτη περίπτωση, η παράθεση των γυναικοκτονιών όχι με τα λόγια των ειδήσεων, αλλά όπως έχουν καταγραφεί από τον Χάρτη σεξιστικής/έμφυλης βίας, χρησιμεύουν ώστε οι αναγνώστες/ριες να έρθουν σε επαφή, στην περίπτωση που δεν τους είναι ήδη γνώριμες, με τις υποθέσεις στις οποίες γίνεται αναφορά στο κυρίως σώμα της ανάλυσης, αλλά και να αποκτήσουν μία εποπτεία ως προς τη συνολικότερη κατάσταση των δολοφονιών αυτών στη χώρα. Στη δεύτερη περίπτωση, εξυπηρετείται η δυνατότητα ανάγνωσης των δελτίων στην πλήρως αποδελτιωμένη μορφή τους. Στόχος είναι ο σχηματισμός μίας σχετικά άρτιας εικόνας, με παράθεση πληροφοριών που αφορούν στο γενικότερο «στήσιμο» του δελτίου (μουσική επένδυση, τίτλοι-λεζάντες, φωτογραφίες, εικόνες, γραφικά, σχόλια, βίντεο, συνεντεύξεις και στάσεις τόσο των ρεπόρτερ όσο και των συνεντευξαζομένων).³⁸⁰ Με αυτόν τον τρόπο, κατατίθενται προς ανάγνωση τα εργαλεία εκείνα των δελτίων ειδήσεων που η παρούσα ανάλυση αναγνωρίζει ως πρακτικές λόγου, αλλά που μπορούσαν να αναφερθούν μόνο μερικώς στον βασικό κορμό της ανάλυσης.

Στην ενότητα «Βασικό υλικό μελέτης» δημιουργήθηκε ένας ξεχωριστός κατάλογος του υπό εξέταση ειδησεογραφικού υλικού, ώστε να μην συγχέεται με τη λοιπή βιβλιογραφία. Η ανάγκη να καταλάβει μία διακριτή ενότητα ήταν επιτακτική, αφού πρόκειται για τις πηγές από όπου αντλήθηκε το βασικό υλικό ανάλυσης της έρευνας, δηλαδή των δελτίων ειδήσεων. Το υλικό αυτό οργανώθηκε πρώτον, ανά περίπτωση γυναικοκτονίας, ακολουθώντας τη χρονολογική σειρά που υιοθετήθηκε και στα Παραρτήματα 1 & 2 και δεύτερον, εντός της πρώτης κατηγορίας ανά κανάλι.

Στη βιβλιογραφία συγκεντρώνονται όλες οι υπόλοιπες πηγές που χρησιμοποιήθηκαν στην έκταση της εργασίας, βιβλία, ηλεκτρονικά βιβλία, άρθρα, αλλά και η αρθρογραφία που χρησίμευσε επικουρικά και δευτερευόντως σε κάποιες υποθέσεις γυναικοκτονίας.

³⁸⁰ Για την αναντικατάστατη σημασία των παραπάνω στα πλαίσια της ανάλυσης δελτίων ειδήσεων, δες M. Meyers, (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*, σελ. 57.

Παράρτημα 1

Συνοπτικό Χρονολόγιο γυναικοκτονιών στην Ελλάδα, Ιανουάριος-Ιούλιος 2019

Κύρια πηγή: Χάρτης καταγραφής σεξιστικής/έμφυλης βίας³⁸¹

Ρόδος, 28/11/2018: Η 21χρονη Ελένη Τοπαλούδη εντοπίζεται νεκρή, γυμνή με δεμένα τα πόδια, πεταμένη σε βράχια. Πάνω της έφερε κακώσεις και σημάδια από στραγγαλισμό και χτυπήματα, ενώ αιτία θανάτου της τελικά είναι ο πνιγμός της καθώς οι δολοφόνοι της την πέταξαν στο νερό ενώ ήταν ακόμα ζωντανή.. Νωρίτερα εκείνο το βράδυ, η Ελένη είχε συναντηθεί με τον 20χρονο Μανώλη Κούκουρα και τον 19χρονο Αλέξανδρο Λουτσάι. Οι δύο άντρες ζήτησαν από την Ελένη να κάνει σεξ μαζί τους. Όταν αυτή αρνήθηκε, τη βίασαν και τη χτύπησαν με σίδερο σιδερώματος. Στη συνέχεια, κι όσο ήταν ακόμα ζωντανή, τη φόρτωσαν δεμένη στο βανάκι του πατέρα του ΜΚ και την πέταξαν στην παραλία, όπου και κατέληξε. Το σώμα βρέθηκε λίγες μέρες μετά και οι δύο βιαστές γυναικοκτόνοι συνελήφθησαν. Το θύμα παρότι νεκρό δέχθηκε και slut shaming από ακροδεξιούς λογαριασμούς στο facebook καθώς και τη γνωστή επίθεση ότι τ'α' θέλε και ότι εκδιδότης. Η Υπηρεσία του Ηλεκτρονικού Εγκλήματος προέβη σε συλλήψεις.

Αλεπού, Κέρκυρα, 01/01/2019: 52χρονος άντρας έδωσε θανατηφόρα χτυπήματα με σιδερόβεργα στην 28χρονη κόρη του, Αγγελική Πέτρου, και την έθαψε στον κήπο, επειδή δεν ενέκρινε τη σχέση της.

Αγναντερό, Καρδίτσα, 27/01/2019: 54χρονος δολοφονεί άγρια με μαχαίρι την 51χρονη εν διαστάσει σύζυγο του. Αφορμή το ότι δεν μπορούσε να αποδεχθεί τον χωρισμό τους.

Σητεία, Κρήτη, 04/03/2019:³⁸² Η 32χρονη Κατερίνα Μ. στραγγαλίζεται από τον εν διαστάσει 36χρονο σύζυγο της, Γ. Ρ., μπροστά στα ανήλικά τους παιδιά, ηλικίας 18 και 6 μηνών, ο οποίος δεν μπορούσε να δεχτεί τον χωρισμό τους έπειτα από καυγά στο σπίτι της μητέρας του θύματος.

³⁸¹ <https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?hl=el&ll=38.211160879453466%2C24.061808749999955&z=6&mid=1gGlziRKGrJlxdZiXFHfnvNtKydu> (τελευταία πρόσβαση 20/08/2019).

³⁸² Το υλικό αυτό αποκτήθηκε μέσω πρόσβασης στην ηλεκτρονική βάση αρχείων των εγκαταστάσεων του τηλεοπτικού σταθμού του ΣΚΑΪ, βλ. ενότητα άντλησης υλικού. Η εν λόγω υπόθεση τελικά δεν προστέθηκε στις βασικές υποθέσεις της ανάλυσης.

Λατίφι, Αμαλιάδα, 15/03/2019: 74χρονη δολοφονείται με περίστροφο από τον 82χρονο σύζυγο της ο οποίος μετά αυτοκτονεί . Ο γυναικοκτόνος είχε ενημερώσει τηλεφωνικά τον γιο τους για αυτή του την πράξη με την δικαιολογία ότι είναι και οι δυο άρρωστοι.

Ελληνικό, Αττική, 21/03/2019: 87χρονος αντιπτεράρχος εν αποστρατεία πυροβόλησε την 50χρονη σύζυγο του στο σπίτι τους. Η γυναίκα βγήκε χτυπημένη στον δρόμο και μπήκε σε ένα ταξί για να πάει στο νοσοκομείο, όμως ο οδηγός την έδιωξε. Ο 87χρονος την ακολούθησε στον δρόμο, όπου και αυτοπυροβολήθηκε.³⁸³ Η 50χρονη αργότερα κατέληξε.

Μαρούσι, Αττική, 03/04/2019: 90χρονος στραγγάλισε με καλώδιο τηλεφώνου την 87χρονη σύζυγο του στο διαμέρισμα τους. Ο γυναικοκτόνος δήλωσε ότι το έκανε καθώς η γυναίκα είχε άνοια και δεν άντεχε να την βλέπει σε αυτήν την κατάσταση.³⁸⁴

Ίος, 16/04/2019: 67χρονος μαχαίρωσε και σκότωσε την 55χρονη σύζυγο του μέσα στο σπίτι τους μετά από καυγά.³⁸⁵

Παλαιό Φάληρο, Αττική 02/05/2019:³⁸⁶ 53χρονη βγήκε από την πολυκατοικία όπου διέμενε, κυνηγήθηκε από τον αδερφό της και μαχαιρώθηκε στον δρόμο, μπροστά σε αρκετούς/ές μάρτυρες. Στον γυναικοκτόνο αποδόθηκε ο χαρακτηρισμός του έχοντος ψυχολογικά προβλήματα, ενώ έμφαση δόθηκε από τις ειδήσεις στη διαδικασία σύλληψής του από τις αστυνομικές δυνάμεις.

Χαλέπα, Χανιά, 21/05/2019: 47χρονος πυροβολεί στην πλάτη και τα πόδια τη 49χρονη σύντροφο του και στη συνέχεια αυτοκτονεί.

³⁸³ Σημείωση: άλλες πηγές όπως αυτές των ειδήσεων που αποδελτιώθηκαν (δες Παράρτημα 2) αποκλίνουν από αυτή την αφήγηση και αναφέρουν το ότι η αυτοχειρία έλαβε χώρα στην είσοδο του διαμερίσματος.

³⁸⁴ Η υπόθεση αυτή δε συμπεριλήφθηκε σε εκείνες που αποδελτιώθηκαν στο Παράρτημα 2. Για παρακολούθηση δελτίου σχετικά, δες ANT1, 03/04/2019. «Οικογενειακή τραγωδία: ηλικιωμένος σκότωσε την ανήμπορη σύζυγο του».

³⁸⁵ Η υπόθεση αυτή δε συμπεριλήφθηκε σε εκείνες που αποδελτιώθηκαν στο Παράρτημα 2. Για παρακολούθηση δελτίου σχετικά, δες Star, 17/04/2019. «Ίος: 67χρονος κατηγορείται ότι δολοφόνησε τη σύζυγό του».

<https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CE%AF%CE%BF%CF%82-67%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CF%8C%CF%84%CE%B9-%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%86%CF%8C%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-55%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B7-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85/vi-BBW1PTJ>

³⁸⁶ Η υπόθεση του Παλαιού Φαλήρου δε συμπεριλαμβανόταν στο Χάρτη καταγραφής έμφυλης/σεξιστικής βίας, συνεπώς η γράφουσα προσέθεσε ένα σύντομο ιστορικό.

Λέσβος, 23/05/2019: 25χρονος σκοτώνει με καραμπίνα την 24χρονη εν διαστάσει σύζυγό του Ερατώ αρνούμενος να δεχτεί ότι η γυναίκα ήθελε διαζύγιο, ενώ η 2 ετών κόρη τους κοιμόταν στο δίπλα δωμάτιο.

Πλατανιάς, Χανιά, 02/07/2019: Ο 27χρονος Ιωάννης Παρασκάκης χτυπάει με το αυτοκίνητο του την 60χρονη Σούζαν Ίτον, την βάζει αναίσθητη στο πορτμπαγκάζ και τη μεταφέρει στη σπηλιά στο Μάλεμε. Εκεί τη βιάζει και τη δολοφονεί, ενώ στη συνέχεια πετάει το σώμα της σε φρεάτιο.

Παράρτημα 2

Τα αποδελτιωμένα δελτία ειδήσεων

Υποθεση Ρόδου, 28/11/2018

ANT1 News, 02/12/2018³⁸⁷

Λεζάντα: «Θάνατος μυστήριο...» «μυστηριώδης θάνατος».

Λεζάντα: «Μυστήριο».

Παρουσιάστρια: «Το σενάριο της δολοφονίας κυρίες και κύριοι εξετάζουν οι Αρχές για τη φοιτήτρια που βρέθηκε νεκρή στη θάλασσα της Ρόδου. Όπως λέει ο πατέρας της μιλώντας στον ANT1, ο θάνατός της δεν προήλθε από πνιγμό, αλλά από στραγγαλισμό».

Ρεπόρτερ: «Ένας θάνατος-μυστήριο στη Ρόδο που συγκλονίζει. Μία φοιτήτρια που μόλις στα 21 της χρόνια εντοπίστηκε γυμνή πάνω στα βράχια και οι ενδείξεις δείχνουν στυγερή δολοφονία».

Λεζάντα: «Την πέταξαν στη θάλασσα»

Ρεπόρτερ: «Είχε εντοπιστεί τα ξημερώματα της Παρασκευής στην περιοχή Πεύκοι από λιμενικούς. Φορούσε μόνο έναν στηθόδεσμο και είχε εμφανή σημάδια από χτυπήματα σε βράχια».

Λεζάντες: «Εντοπίστηκε γυμνή στα βράχια», «Την πέταξαν στη θάλασσα. Ο πατέρας της νεκρής φοιτήτριας μιλά στον ANT1».

Λεζάντα: «Το σενάριο της δολοφονίας εξετάζουν οι Αρχές για τη φοιτήτρια στη Ρόδο».

Μαρτυρία Ιωάννη Τοπαλούδη, πατέρα 21χρονης: «Ο θάνατος προήλθε από πνιγμό αλλά υπήρχαν σημάδια στραγγαλισμού. Ήταν σε λιπόθυμη κατάσταση και πετάχτηκε στη θάλασσα. Της έβγαλαν τα ρούχα και την πέταξαν και έμεινε στα βράχια. Όλα αυτά μου τα είπε προφορικά ο ιατροδικαστής και τώρα περιμένω τις τοξικολογικές εξετάσεις».

Ρεπόρτερ: «Ο πατέρας της φοιτήτριας την αναζητούσε από το βράδυ της Τρίτης αλλά δεν την έβρισκε. Χθες, κλήθηκε να αναγνωρίσει τη σωρό της κόρης του. Το τατουάζ, σε σχήμα τριαντάφυλλο χρώματος μάυρο και κόκκινο, που έφερε στη γάμπα του δεξιού της ποδιού η **άτυχη** κοπέλα, ήταν ένα από τα στοιχεία που επιβεβαίωσαν την ταυτότητά της».

³⁸⁷ ANT1 News, 02/12/2018.

Συνεχίζει ο πατέρας της Τοπαλούδη: «Το μόνο που γνωρίζω ως πληροφορία από το Λιμεναρχείο είναι ότι την Τρίτη το βράδυ, η κόρη μου μιλούσε με μια φίλη της στο facebook, και η Ελένη είπε στη φίλη της 'θα σου κλείσω τώρα το τηλέφωνο γιατί κάποιος μου χτυπάει την πόρτα'. Από εκείνο το βράδυ δεν ξαναμίλησε με κανέναν. Την ψάχναμε κι εγώ και η μητέρα της, αλλά μάταια».

Λεζάντες: «Ποια είναι τα πρόσωπα-κλειδιά στην υπόθεση της φοιτήτριας», «Τα **καυτά** ερωτήματα»), που εμφανίζεται για ελάχιστα δευτερόλεπτα και «Συνεχίζονται οι έρευνες του λιμενικού. Αγωνία για την φοιτήτρια που βρέθηκε νεκρή στη Ρόδο».

Ρεπόρτερ: «Οι αξιωματικοί του Λιμενικού προσπαθούν να βρουν απαντήσεις στα ερωτήματα της μυστηριώδους υπόθεσης».

Λεζάντα: «Τι ερευνούν οι αστυνομικοί».

Ρεπόρτερ: «Πώς βρέθηκε η φοιτήτρια σε μια τόσο ερημική περιοχή, τους χειμερινούς μήνες; Μεταφέρθηκε εκεί, ή είχε φτάσει ζωντανή; Γιατί ήταν γυμνή αφού δεν εντοπίστηκαν ίχνη βιασμού;»

Εκπρόσωπος Τύπου αρχηγείου Λιμενικού Σώματος, Νικόλαος Λαγκαδιάνος: «Για τη διερεύνηση των αιτιών και των συνθηκών του θανάτου της 21 έτους κοπέλας. Οι έρευνες είναι σε πλήρη εξέλιξη, και για τον λόγο αυτόν στη Ρόδο βρίσκεται ήδη κλιμάκιο στελεχών της Διεύθυνσης Ασφάλειας και Προστασίας Θαλασσίων Συνόρων».

Λεζάντα: «Κύκλος μαρτυριών για την **άτυχη** φοιτήτρια στη Ρόδο» «Με ποιους συνομίλησε πριν την εξαφάνισή της;»

Ρεπόρτερ: «Οι αρμόδιες Αρχές, σύμφωνα με πληροφορίες εξετάζουν με ποια άτομα είχε επαφή το τελευταίο διάστημα η **άτυχη** 21χρονη. Δύο νεαροί μάλιστα, που συνομιλούσαν διαδικτυακά τις τελευταίες ημέρες με τη φοιτήτρια, έχουν κληθεί να καταθέσουν στο κεντρικό Λιμεναρχείο Ρόδου».

-Πληροφορίες από την εφημερίδα «Δημοκρατική Ρόδος», Μαίρη Φώτη-

Λεζάντα: «Σε κατάθεση έχουν κληθεί δύο κρίσιμα πρόσωπα. Αγωνία για τον θάνατο-μυστήριο της φοιτήτριας στη Ρόδο».

Μ. Φώτη: «Τρία άτομα σύμφωνα με τις πληροφορίες μέχρι στιγμής έχουν κληθεί να καταθέσουν. Πρόκειται για έναν **ημεδαπό**, στην πρώτη περίπτωση, ο οποίος μάλιστα είδε την

κοπέλα την Τρίτη, και φέρεται να τη μετέφερε από μια καφετέρια που βρισκόταν με τις φίλες της στο σπίτι της. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο δεν έχει καμία σχέση με την υπόθεση της δολοφονίας –γιατί μιλάμε πια για δολοφονία- μία δεύτερη περίπτωση αφορά ακόμη έναν **ημεδαπό**, ο οποίος επίσης έδωσε κατάθεση και φέρεται να είχε φιλικές σχέσεις με την κοπέλα. Διερευνάται επίσης σε ποιο άλλο επίπεδο μπορεί να ήταν οι σχέσεις αυτές που είχε ο άνθρωπος αυτός με την κοπέλα και ένας ακόμα **Αλβανίας** με τον οποίο φέρεται να είχε επίσης φιλικές σχέσεις η φοιτήτρια. Οι έρευνες στρέφονται γύρω από τα πρόσωπα τα οποία είδαν τις τελευταίες ώρες, τις τελευταίες μέρες τη φοιτήτρια. Να πούμε ότι φως αναμένεται να ρίξει στην υπόθεση και η άρση του τηλεφωνικού απορρήτου, ακόμη δεν έχει εντοπιστεί το τηλέφωνο της κοπέλας ούτε και τα προσωπικά της αντικείμενα, γιατί να συμπληρώσουμε ότι στο ρεπορτάζ που ακούσαμε δεν υπήρχαν εκεί στην περιοχή που βρέθηκε ούτε το κινητό τηλέφωνο της κοπέλας ούτε τα προσωπικά της αντικείμενα: ούτε τα ρούχα της, γιατί, όπως πολύ σωστά αναφέρθηκε βρέθηκε μόνο με τον στηθόδεσμό της, ούτε η τσάντα της ούτε το τηλέφωνό της, δεν έχουν βρεθεί μέχρι στιγμής τίποτα από τα προσωπικά της αντικείμενα».

Παρουσιάστρια: «Μαίρη σε ευχαριστούμε πολύ. Κανείς κυρίες και κύριοι δεν μπορεί να πιστέψει πώς χάθηκε τόσο **άδικο η νεαρή κοπέλα. Άνθρωποι που την γνώριζαν μιλούν για ένα κορίτσι που ήταν αγαπητό σε όλους, γεμάτο όνειρα για τη ζωή**».

OPEN TV, 03/08/2019³⁸⁸

Παρουσιάστρια: «Στην τηλεφωνική μας γραμμή, κυρίες και κύριοι έχουμε τον πατέρα της **άτυχης φοιτήτριας**, τον κύριο Γιάννη Τοπαλούδη. Καλησπέρα σας κύριε Τοπαλούδη».

Λεζάντα: «Ο πατέρας της Ελένης Τοπαλούδη στο OPEN. Βούλευμα – ‘καταπέλτης’ για τη δολοφονία της φοιτήτριας στη Ρόδο».

³⁸⁸ OPEN TV, 03/08/2019. «Ο πατέρας της Ελένης Τοπαλούδη στο OPEN – Κεντρικό Δελτίο 3/8/2019». Το δελτίο αυτό επιλέχθηκε διότι πρώτον, αποτελεί “follow-up story” (συνέχεια ρεπορτάζ για την ίδια υπόθεση) πολλούς μήνες μετά τη γυναικοκτονία της Τοπαλούδη. Δεύτερον, γιατί μεταδίδεται ακριβώς μετά την έκδοση του παραπεμπτικού βουλεύματος για τις κατηγορίες των δύο βιαστών και γυναικοκτόνων. Το βούλευμα πρόκειται για την εισήγηση του Αντεισαγγελέα Πλημμελειοδικών Ρόδου στο Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Ρόδου στις 02/08/2019, με το οποίο παραπέμπονται σε δίκη και οι δύο κατηγορούμενοι, με τις κατηγορίες της ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως σε ήρεμη ψυχική κατάσταση κατά συναυτουργία και του βιασμού από κοινού. Για ολόκληρη την εισήγηση, δες στο Αθανασίου Δαμιανός 03/08/2019. *Δημοκρατική. Η Εφημερίδα της Ρόδου*, «Εισαγγελική εισήγηση για την παραπομπή σε Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο των δολοφόνων της Ελένης Τοπαλούδη». <https://www.dimokratiki.gr/03-08-2019/eisaggeliki-eisigisi-gia-tin-parapompi-se-mikto-orkoto-dikastirio-ton-dolofonon-tis-elenis-topaloydi/> (τελευταία πρόσβαση 13/08/2019).

- Γιάννης Τοπαλούδης: «Καλησπέρα και σε σας και σε όλους τους τηλεθεατές σας».
- Παρουσιάστρια: «Ευχαριστώ θερμά που σας έχουμε στην τηλεφωνική μας γραμμή, γιατί βλέπουμε **όλοι ξανά συγκλονισμένοι** ανατριχιαστικά στοιχεία μέσα από το βούλευμα που έχει δοθεί στη δημοσιότητα. Σε αυτό μάλιστα περιγράφεται το μένος των δύο κατηγορούμενων και φαίνεται ότι το παιδί σας μαρτύρησε στα χέρια τους, και θα ήθελα το σχόλιό σας γιατί όπως καταλαβαίνουμε όλοι από αυτά που διαβάζουμε, πρόκειται για δύο ανθρώπους που ό,τι έκαναν το έκαναν σε ψυχική κατάσταση απόλυτης ηρεμίας, κύριε Τοπαλούδη».
- Γιάννης Τοπαλούδης: Κατ' αρχήν εγώ δε θα τους έλεγα ανθρώπους. **Υπανθρώπους**, στην επιεικέστερη έκφραση. Αν κάποιος γονιός βρισκόταν στη δικιά μας θέση, τη δικιά μου και της συζύγου, και διάβαζε όλα αυτά που ακούστηκαν προηγουμένως (σημείωση: εικάζουμε ότι προηγουμένως στο δελτίο είχε διαβαστεί αυτούσιο, ή περιγραφεί χονδρικά, το παραπεμπτικό βούλευμα) και ήταν η Ελένη σα να' ταν η κόρη τους, τι θα σκεφτόταν; Αν ήταν στη θέση μας κάποιος άλλος γονιός και αν τα άκουγε όλα αυτά τα μαρτύρια που πέρασε η κόρη του, τι θα ήθελε για αυτούς τους δολοφόνους; Και θα έπρεπε η ελληνική δικαιοσύνη να τους επιβάλει και να τους δικάσει και για άλλη ποινή, του βασανισμού, του βασανισμού».
- Παρουσιάστρια: «Τι ζητάτε κύριε Τοπαλούδη;»
- Τοπαλούδης: Ό,τι θα ζητούσε και ο οποιοσδήποτε άλλος γονιός βρισκόταν στη θέση μου, ένας γονιός που θα βρισκόταν στη θέση της μάνας και αυτού του γονιού, του πατέρα, όπως εγώ, που μεγαλώνουν με κόπο και ιδρώτα το παιδί του, **δυό μέτρα κοπελάρα**, τη στέλνει να **σπουδάσει** στο νησί, εκεί, και οπουδήποτε να σπουδάσει, προγραμματίζεις το μέλλον του, σχεδιάζεις να κάνει κάποιο **μεταπτυχιακό** στη συνέχεια, αλλά δυστυχώς όλα αυτά τα σχέδια και τα όνειρα, κάποιοι –να μην τους χαρακτηρίσω– μας κάνουν και βγαίνουμε έξω από αυτά τα σχέδια, και στέλνουν το κορίτσι μας εκεί που το έστειλαν».
- Παρουσιάστρια: «Μάλιστα».
- Τοπαλούδης: «Η ποινή που θα θέλαμε εμείς δεν μπορεί να ειπωθεί η ποινή, και οποιοσδήποτε γονιός που βρισκόταν στη θέση μας, δεν ξέρω τι θα έλεγε. Αλλά εν πάσει περιπτώσει, αυτό που θέλουμε εμείς για την αγαλλίαση της ψυχής της Ελένης, πρώτα απ' όλα, πρώτα απ' όλα, είναι να επιβληθεί το μέγιστο δυνατό της ποινής που υπάρχει αυτή τη στιγμή στο ελληνικό δίκαιο. Πρώτον. Δευτερευόντως, βέβαια, ηθικοί αυτουργοί είναι και οι ίδιοι οι γονείς, αυτοί οι γονείς αυτών των παιδιών, που τα έβλεπαν από τη μικρή ακόμα ηλικία **να ξεφεύγουν, να λοξοδρομούν, να παρουσιάζουν παρεκκλίνουσες συμπεριφορές και επιθετικές συμπεριφορές**, και δεν έκαναν το οτιδήποτε για να τα βοηθήσουν κι

έφτασαν σε αυτό το σημείο. Κι αν δεν ήταν η Ελενίτσα μας, είμαι σίγουρος ότι θα ήταν κάποιο άλλο **κοριτσάκι** στη θέση αυτήν».

- Παρουσιάστρια: «Θέλω να έρθω και σε αυτό κύριε Τοπαλούδη. Έχετε προσφάτως ζητήσει, μέσω του δικηγόρου σας –διορθώστε με αν κάνω κάποιο λάθος, ενδεχομένως- αν μετά τη δολοφονία της κόρης σας υπήρξαν κάποιοι που γνώριζαν ενδεχομένως πράγματα και που προσπάθησαν να σβήσουν στοιχεία. Και θέλω να σας ρωτήσω και με αυτό να κλείσουμε, τι είναι αυτό που σας οδήγησε σε αυτές τις σκέψεις και μπήκατε στη διαδικασία να ψάξετε, να αναζητήσετε και αυτή την πτυχή της υπόθεσης;»

- Τοπαλούδης: «Κάποιοι έκαναν το αυτονόητο. Δηλαδή να προσπαθήσουν να προστατέψουν αυτά τα **παιδιά**, είτε ήταν συγγενείς είτε κάποιοι άλλοι, που προσπάθησαν να διαγράψουν και να σβήσουν στοιχεία, τα οποία δυστυχώς δεν ξέρω αν μπορούν να βρεθούν ή να ανακτηθούν, αλλά, όπως είπα και πιο μπροστά, ηθικοί αυτουργοί είναι οι γονείς. Γενικά μιλώντας, ότι ηθικοί αυτουργοί είναι οι γονείς. Και πρέπει κάθε γονιός τώρα – η Ελένη μας έφυγε από τη ζωή- εμείς έχουμε καθήκον και υποχρέωση κανένα άλλο **κοριτσάκι** στη θέση της Ελένης. Και βέβαια αυτό πρέπει να πράξουμε και ως **ελληνική κοινωνία και κάθε ελληνική οικογένεια**– να προστατέψουμε τα παιδιά μας, τα **κοριτσόπουλά** μας. Και θα πρέπει και οι βιαστές, και αυτοί που αποπειρούνται να βιάσουν, να εκδικάζονται ως δολοφόνοι, γιατί δολοφονούν την ψυχή του κάθε βιασμένου κοριτσιού. Έχουν υποστεί τα χίλια μύρια αυτά τα κορίτσια και βρίσκονται σε ψυχολογική πίεση πάρα πολλά κορίτσια που έχουν υποστεί βιασμούς. Θα πρέπει λοιπόν και οι βιαστές να θεωρούνται και να δικάζονται ως δολοφόνοι».

- Παρουσιάστρια: «Κύριε Τοπαλούδη, είστε..».

- Τοπαλούδης: «Δύο, δύο πράγματα θα πρέπει να προσέξουμε ως ελληνική κοινωνία. Οι γονείς να προσέχουμε τα παιδιά μας και να παρεμβαίνουμε όποτε απαιτείται, με όλους τους θεσμούς που υπάρχουν ψυχολογικής και παιδαγωγικής υποστήριξης, και δευτερευόντως, η ίδια η ελληνική κοινωνία με τους θεσμούς που έχει, και τους προληπτικούς και τους κατασταλτικούς, και την ελληνική δικαιοσύνη, αυστηροποιώντας τις ποινές που πρέπει να επιβάλλονται σε τέτοιου είδους κακουργήματα και..».

- Παρουσιάστρια: «Μάλιστα».

- Τοπαλούδης, συνεχίζει: «.. αποτρόπαια εγκλήματα».

- Παρουσιάστρια: «Είστε σαφής και τα δικά σας λόγια τα λένε όλα. Ευχαριστώ θερμά τον κύριο Γιάννη Τοπαλούδη, καλό βράδυ».

- Τοπαλούδης: «Κι εμείς ευχαριστούμε, κι εμείς ευχαριστούμε».

Λεζάντα: «Καταθέσεις».

Παρουσιαστής Νίκος Χατζηνικολάου: «Νέα σημαντικά στοιχεία για την άγρια δολοφονία της κόρης της, θα καταθέσει αύριο στην ανακρίτρια Ρόδου η μητέρα της Ελένης Τοπαλούδη. Μιλώντας στον ANT1, ζητεί να αποδοθεί δικαιοσύνη».

Λεζάντα: «Στον ANT1 η μητέρα της Ελένης Τοπαλούδη. Τι πρόκειται να αποκαλύψει στην ανακρίτρια για τη δολοφονία της κόρης της».

Ρεπόρτερ: «Με πόνο καρδιάς οι γονείς της Ελένης Τοπαλούδη επιστρέφουν στον τόπο που βρήκε φριχτό θάνατο η πολυαγαπημένη τους κόρη πριν από τρεις μήνες, προκειμένου η μητέρα της να καταθέσει αποκαλυπτικά όπως λέει στοιχεία, στην ανακρίτρια για τουλάχιστον δύο ακόμη νεαρούς άνδρες. Στοιχεία, που έχουν προκύψει από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης της φοιτήτριας αλλά και από τις φίλες της».

Κούλα Τοπαλούδη, μητέρα Ελένης Τοπαλούδη: «Θα καταθέσω κάποια πράγματα που έχω συλλέξει, για τον βιασμό της Ελένης. Μου έχουν πει οι φίλες της και ό,τι ξέρω θα το καταθέσω. Πάω στον τόπο του μαρτυρίου. Εκεί που υπέστη βασανισμό, μαρτύριο, όλες τις μορφές του μαρτυρίου και τον τραγικό θάνατο του παιδιού μου. Τι να μου προσφέρει αυτή η Ρόδος. -[Λεζάντα «Σε λίγο: Ο πατέρας της Ελένης Τοπαλούδη απαντά ζωντανά στον Νίκο Χατζηνικολάου»]- Μόνο πόνο, θλίψη, οδύνη, θυμό, κακία και μίσος. Είμαι η πιο άτυχη μάνα που γέννησε η φύση».

Λεζάντες: «Δεχόταν απειλές», «Στον ANT1 η μητέρα της Ελένης Τοπαλούδη. Στοιχεία για τουλάχιστον δύο ακόμη νεαρούς θα δώσει στην ανακρίτρια».

Ρεπόρτερ: «Τρεις μήνες συμπληρώνονται σε λίγες ημέρες από τη συγγερή δολοφονία της άτυχης Ελένης Τοπαλούδη στη Ρόδο. Όπως λέει η μητέρα της, η φοιτήτρια δεχόταν για αρκετό καιρό απειλητικά μηνύματα».

Κούλα Τοπαλούδη: «Απειλητικά μηνύματα στο παιδί μου, ναι. Ζούσε σε ένα φόβο, επί ένα χρόνο. Την εκβιάζανε και τη φοβίζανε και της δημιούργησαν πολλές φοβίες».

Ρεπόρτερ: «Ξεσπώντας στον ANT1 η μητέρα της ζητά συναισθηματικά φορτισμένη δικαιοσύνη από το Θεό, και να τιμωρηθούν οι δολοφόνοι του παιδιού της».

³⁸⁹ ANT1 News, 22/02/2019. «Η μητέρα της Τοπαλούδη στον ANT1: Θα καταθέσω νέα στοιχεία για τη δολοφονία της Ελένης μου».

Κούλα Τοπαλούδη, μητέρα Ελένης Τοπαλούδη: «Η δικαιοσύνη του Θεού να τους τιμωρήσει με τον χειρότερο τρόπο. Όχι η δικαιοσύνη των ανθρώπων. Η δικαιοσύνη του Θεού θέλω, όλους τους. Και τις μάνες που φέρανε αυτά τα κτήνη σε αυτή τη γη, που τη βαραίνουν αυτή τη γη».

Ρεπόρτερ: «Οι γονείς της Ελένης Τοπαλούδη αναμένεται να ζητήσουν να διερευνηθεί αν οι δύο αυτοί άντρες, σχετίζονται με τους άλλους δύο ήδη προφυλακισμένους για την άγρια δολοφονία της κόρης τους».

Παρουσιαστής Ν. Χατζηνικολάου: «Θα συνομιλήσουμε τώρα με τον πατέρα της άτυχης κοπέλας, της άτυχης Ειρήνης, τον κύριο Γιάννη Τοπαλούδη. Κύριε Τοπαλούδη, καλησπέρα σας».

- Γιάννης Τοπαλούδης: Καλησπέρα κύριε Χατζηνικολάου. Της άτυχης Ελενίτσας μας (τον διορθώνει).
- Παρουσιαστής: Της άτυχης Ελένης. Είναι πραγματικά πολύ δύσκολες αυτές οι στιγμές που περνάτε, το καταλαβαίνω, το νιώθω γιατί είμαι πατέρας κι εγώ. Αύριο το πρωί θα βρεθείτε στο νησί όπου δολοφονήθηκε η κόρη σας, και θέλω να σας ρωτήσω, να μου επιτρέψετε να σας ρωτήσω, αν έχετε συγκεντρώσει κι άλλα σημαντικά στοιχεία για την υπόθεση».
- Γιάννης Τοπαλούδης: «Θα σας απαντήσω και γι' αυτό. Κατ' αρχήν είπατε ότι είστε κι εσείς γονιός. Και μάλιστα, και Θρακιώτης, είμαστε και συντοπίτες. Αλλά όχι μόνο οι Θρακιώτες, ένας οποιοσδήποτε μέσος Έλληνας γονιός έτσι κάνει το παιδί του, το μεγαλώνει με αρχές και αξίες. Το στέλνει να σπουδάσει, να μεγαλώσει απλώνοντας τα φτεράκια του και να πετάξει μόνο του. Προγραμματίζουμε, έχουμε όνειρα και κάποιοι δυστυχώς μας γκρεμίζουν τα όνειρά μας. Είπατε προηγουμένως για κάποια εμβόλια, άκουγα τις συζητήσεις σας.³⁹⁰ Μακάρι να μπορούσαν να εφεύρουν και ένα άλλο εμβόλιο, το αντεγκληματικό εμβόλιο. Να τα έκαναν κάποιοι ασυνείδητοι γονείς τα παιδιά τους από μικρή ηλικία να μη μετατρέπονταν μετά σε τέτοιους στυγερούς δολοφόνους όπως δολοφόνησαν τόσο αποτρόπαια την Ελενίτσα μας. Αλλά δεν ήταν μόνο αυτοί οι δύο. Είπα και προηγουμένως και στο ρεπορτάζ φυσικά, και με τη σύζυγό μου -..» (διακοπή από παρουσιαστή)
- Παρουσιαστής: «Κύριε Τοπαλούδη να ξέρετε, να ξέρετε, ότι όλοι μας, όποιος έχει παιδιά, αυτόν τον καιρό βάζει τον εαυτό του στη θέση σας, και νιώθουμε το στομάχι μας και την καρδιά μας να σπάει με αυτό που έχει συμβεί. Το παιδί σας φαίνεται, και

³⁹⁰ Σημείωση: εικάζουμε αναφορά σε προηγούμενη είδηση του δελτίου.

- μόνο να δει κανείς τις φωτογραφίες, από το πρόσωπό του φαίνεται ότι είναι ένα παιδί που εκπέμπει καλοσύνη, που εξέπεμπε καλοσύνη. Καταλαβαίνω απόλυτα τον πόνο σας, καταλαβαίνω απόλυτα πώς νιώθετε, και έχετε δίκιο να λέτε ότι έχουμε μεγάλη ευθύνη οι γονείς για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών μας. Τώρα, πείτε μου σας παρακαλώ, έχετε συγκεντρώσει κάποια στοιχεία, που μπορούν να βοηθήσουν να αποδοθεί δικαιοσύνη για αυτό το στυγερό έγκλημα;»
- Γιάννης Τοπαλούδης: «Κάποια στοιχεία που έχει συγκεντρώσει η σύζυγός μου, μιλώντας με κάποιες φίλες της, και με κάποιους άλλους γνωστούς και λοιπά, και μέσα από κάποια site και μέσα, έχουμε κάποια στοιχεία, τα οποία αφορούνε όμως ένα περιστατικό το οποίο συνέβη πέρυσι. Δεν είναι δηλαδή μόνο αυτοί οι δύο που εγκλημάτισαν και δολοφόνησαν τόσο αποτρόπαια την Ελενίτσα μας, είναι κι άλλα άτομα τα οποία βίαζαν και εκβίαζαν την Ελενίτσα μας. Και δεν ξέρω, αν αυτά τα άτομα είχαν σχέσεις με τους δολοφόνους, ή ενδεχομένως αν έκαναν και άλλα τέτοια εγκλήματα βιασμών και εκβιασμών και σε άλλα κοριτσάκια, τα οποία φοβούνται να μιλήσουνε, το ξαναλέω, φοβούνται να μιλήσουνε. Και είμαι σίγουρος ότι υπάρχουν κι άλλα κοριτσάκια που υπέστησαν τέτοιους βιασμούς ή απόπειρες βιασμών στο νησί της Ρόδου. Και θα πω και κάτι άλλο, όχι μόνο για το καλό της ψυχής της κορούλας μας, να αναπαυθεί η ψυχούλα της, αλλά και για το καλό όλων αυτών των κοριτσιών των οποίων υπέστησαν ό,τι υπέστησαν, από αυτούς ή και άλλους, ενδεχομένως, τέτοιους βιαστές και εκβιαστές, θα πρέπει να υπάρξει κάθαρση, και αυτοί που είναι οι φερόμενοι εγκληματίες, ή αυτοί που έκαναν απόπειρες βιασμών και εκβιασμών, πρέπει να καθήσουν όλοι στο εδώλιο του κατηγορουμένου, για το καλό και του ίδιου του νησιού και της κοινωνίας της Ρόδου, που από την πρώτη στιγμή μας συμπαράσταθηκε, όπως φυσικά και συμπαράσταθηκε και κάθε Έλληνας γονιός, αλλά και κάθε γονιός, που μας έπαιρναν από όλες τις γωνιές, τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού, που πραγματικά μας συγκλόνισαν, έτσι, μας συμπαράσταθηκαν, μας δίνουν ηθική δύναμη, αλλά δυστυχώς το κενό μέσα στην ψυχή μας είναι δυσαναπλήρωτο. Και η παγωνιά που είπατε προηγουμένως ότι έρχεται, ούτε καν μας αγγίζει, εμείς έχουμε άλλη παγωνιά μες την ψυχή μας, που δυστυχώς δεν πρόκειται να ζεσταθεί με κανένα πετρέλαιο ή φυσικό αέριο. Θα δικαιωθεί και θα ζεσταθεί η ψυχή μας, μόνο αν αυτοί όλοι, καταδικαστούνε, όπως πρέπει να καταδικαστούν από την ελληνική δικαιοσύνη».

- Παρουσιαστής: «Είμαστε όλοι μαζί σας στην προσπάθεια αυτή. Θέλω να σας ρωτήσω, αν το παιδί σας, αν η κόρη σας, σας είχε ενημερώσει ότι κάτι δεν πήγαινε καλά. Ανησυχούσε; Σας είχε πει αν είχε δεχθεί απειλές;»
- Γιάννης Τοπαλούδης: «Όχι δυστυχώς, κ. Χατζηνικολάου, όχι δυστυχώς, και, αυτό πρέπει να πω στους γονείς, στους γονείς, ότι τα παιδιά μας που τα μεγαλώνουμε με κάποιες αρχές και αξίες και πρότυπα, δυστυχώς αυτά αν υποστούν κάτι, από κάποια ζώα, δυστυχώς μετά όχι φοβούνται, ντρέπονται να μιλήσουν στους γονείς τους, ντρέπονται, το ξαναλέω. Εμείς πρώτα απ' όλα με το παιδί μας, και τη μεγάλη μας την Ελενίτσα μας και το μικρό μας είμαστε φίλοι. Φίλοι. Και δυστυχώς τα παιδάκια αυτά ντρέπονται να μιλήσουν στους γονείς τους αν τους συμβεί κάτι κακό. Μιλάνε ενδεχομένως σε κάποιες φίλες τους, σε κάποιους φίλους τους. Έτσι, από' κει αντλήσαμε κάποιες πληροφορίες».
- Παρουσιαστής: **«Επομένως, αυτό ήταν σαν κεραυνός εν αιθρία για σας».**
- Γιάννης Τοπαλούδης: «Εε.. Εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να υποστούμε κάθε κεραυνό εν αιθρία, να οπλιστούμε με τα κατάλληλα αλεξικέραυνα και να αντιμετωπίσουμε κάθε καταιγίδα. Εγκληματική καταιγίδα, εννοώ».
- Παρουσιαστής: «Ο τρόπος με τον οποίο κινείται μέχρι τώρα η ελληνική δικαιοσύνη, σας ικανοποιεί; Και τι περιμένετε για τη συνέχεια;»
- Γιάννης Τοπαλούδης: «Είμαστε απόλυτα ικανοποιημένοι, και ο κ. Γκιουγκής και ο κ. Κούγιας που είναι οι δικηγόροι μας, από την ελληνική δικαιοσύνη. Και από την κυρία ανακρίτρια και από τις υπόλοιπες αρχές. Τώρα από' κει και μετά, αν υπήρξαν κάποιες παραλείψεις, σε προηγούμενο περιστατικό, αυτά θα διερευνηθούν».
- Παρουσιαστής: «Σας ευχαριστώ θερμότατα κ. Τοπαλούδη -..» (διακοπή από Τοπαλούδη)
- Γιάννης Τοπαλούδης: «Ευχαριστώ κι εγώ και η σύζυγός μου, κ. Χατζηνικολάου».
- Συνέχεια παρουσιαστή: «..και εύχομαι ολόψυχα να δικαιωθεί το παιδί σας μέσα από τις διαδικασίες που ήδη ακολουθούνται από την ελληνική δικαιοσύνη. Σας ευχαριστώ πολύ».
- Γιάννης Τοπαλούδης: «Ευχαριστούμε όλους, όλους σας που παρουσιάζετε τόσο διακριτικά, και με τόσο, έτσι, με τόσο τρόπο, πάρα πολύ εεε ιδανικό θα έλεγα, για μια τέτοια αποτρόπαια δολοφονία».
- Παρουσιαστής: «Να είστε καλά. Είναι η ευαισθησία που όλοι μας έχουμε, σας το είπα και στο ξεκίνημα. Σας ευχαριστώ θερμά».

ANT1 News, 03/01/2019³⁹¹

Λεζάντα: «Συνταρακτική υπόθεση».

Ρεπόρτερ: «Άγριο φονικό στην Κέρκυρα. Πατέρας σκότωσε την κόρη του γιατί διαφωνούσε με τον δεσμό της».

Επίδειξη φωτογραφίας Αγγελικής Πέτρου που είναι η φωτογραφία από το αλβανικό της διαβατήριο.

Λεζάντα: «Ομολόγησε».

Ρεπόρτερ: «**Σοκ** κυρίες και κύριοι **έχει προκαλέσει στην κοινωνία της Κέρκυρας** το αποτρόπαιο έγκλημα με θύμα μία νεαρή κοπέλα. Τη σκότωσε και την έθαψε ο ίδιος της ο πατέρας, επειδή διαφωνούσε με τη σχέση που διατηρούσε».

Λεζάντα: «Σκότωσε και έθαψε την κόρη του. **Συγκλονισμένη η τοπική κοινωνία**».

Ρεπόρτερ: «Μία **τραγική ιστορία**. Ένας φόνος που κόβει την ανάσα. Ένας πατέρας που σκοτώνει και θάβει το ίδιο του το σπλάχνο. Αιτία; Ένας ερωτικός δεσμός που δεν ενέκρινε».

Εικόνα: «**Τα τελευταία λόγια: Μπαμπά φεύγω. Σ' αγαπώ πολύ. Συνέχισε να με χτυπάς**».

Ρεπορτάζ «Αυτά είναι τα σπαρακτικά λόγια της Αγγελικής πριν ξεψυχίσει, όπως τα μετέφερε ο ίδιος ο παιδοκτόνος στους αστυνομικούς. **Η κοπέλα βρήκε τη δύναμη να του πει 'σ' αγαπώ', ενώ τη χτύπαγε μέχρι θανάτου**».

Λεζάντα: «**Η άτυχη** Αγγελική».

Ρεπορτάζ: «Τα ίχνη της **άτυχης** Αγγελικής χάθηκαν το πρωί της Τετάρτης. Ήταν ένα κορίτσι ανεξάρτητο, εργαζόταν σε ένα καφέ στην Κέρκυρα. Έβγαζε τα δικά της χρήματα και χάραζε τον δικό της δρόμο, μακριά από τα «θέλω» του πατέρα της που ήθελε να διαλύσει τη σχέση που διατηρούσε. Εκείνος όμως, είχε άλλη γνώμη».

Λεζάντα: «Σκότωσε και έθαψε την κόρη του. Αιτία η σχέση της με την οποία διαφωνούσε».

Κάτοικος: «Μου είχε πει ότι, εάν δεν έρθει, λέει, θα τη σκοτώσω».

³⁹¹ ANT1 News, 03/01/2019.

Ρεπόρτερ «Από την πρώτη στιγμή, ο αφγανικής καταγωγής φίλος της κοπέλας, ο οποίος αναφέρει την εξαφάνισή της, υποστηρίζει ότι ο φονιάς ήταν ο ίδιος της ο πατέρας».

Συνήγορος κατηγορούμενου Νουλέζας Βασίλης: «Κατόπιν λογομαχίας υπήρξε η επίθεση, τη χτύπησε με σιδερένιο αντικείμενο, με αποτέλεσμα να χάσει τη ζωή της».

Λεζάντα: «Δηλώνει μετανιωμένος».

Ρεπόρτερ: «Όλες οι υποψίες στρέφονται από την πρώτη στιγμή στον πατέρα. **Ο ομογενής από την Αλβανία** δηλώνει ότι δεν γνωρίζει τίποτα. Οι αστυνομικοί τον πιέζουν, αρχίζει να πέφτει σε αντιφάσεις και στο τέλος σπάει. Ομολογεί ότι σκότωσε το ίδιο του το παιδί. Υποδεικνύει το σημείο όπου έθαψε την κόρη του στην πίσω πλευρά του σπιτιού, του στην περιοχή Αλεπού, της Κέρκυρας».

Κάτοικος: «**Ήταν πολύ καλή κοπέλα, πάρα πολύ καλή κοπέλα, ήσυχη και ευγενέστατη**».

Ρεπόρτερ: «Δεν ήταν η πρώτη φορά που τσακώνονταν. Αυτή τη φορά όμως, η κατάληξη ήταν **τραγική**. Σήμερα, ο πατέρας δηλώνει μετανιωμένος».

Μαρτυρία δράστη: «Δεν ήθελα να γίνει **το κακό**. **Δεν το είχα σχεδιάσει**. Το έχω μετανιώσει, κανείς γονιός δεν θέλει να σκοτώσει το παιδί του».

Λεζάντα: «Άγρια δολοφονημένη».

Ρεπόρτερ: «Η νεαρή κοπέλα είναι άγρια χτυπημένη στο κεφάλι και στο σώμα».

Λεζάντα: «Άγρια δολοφονημένη», «Άγρια χτυπημένη στο κεφάλι και το σώμα. Προσπαθούσε να γλιτώσει από τα χτυπήματα».

Ρεπόρτερ συνεχίζει: «Τα κατάγματα που έχει από τον σιδηρολοστό που χρησιμοποίησε ο ίδιος της ο πατέρας, συντριπτικά. **Ο θάνατός της δεν ήταν ακαριαίος**. Προσπάθησε να διαφύγει, να γλιτώσει. Δεν τα κατάφερε».

Ρεπόρτερ: «Νεότερες πληροφορίες θα μας δώσει τώρα η συνάδελφος από το start tv στην Κέρκυρα, Ηρώ Λέλλα. Ηρώ, σε ακούμε».

Λεζάντα: «Στον εισαγγελέα οδηγείται ο καθ' ομολογία παιδοκτόνος».

Ρεπόρτερ Ηρώ Λέλλα: «Ρίτσα, καλησπέρα. Σοκάρουν οι λεπτομέρειες που βλέπουν το φως της δημοσιότητας της στυγεράς δολοφονίας της 29χρονης από τον ίδιο της τον πατέρα. **Δεν ήταν η πρώτη φορά που καβγάδιζαν**. Μάλιστα, στις 19 Ιουλίου η νεαρή είχε επισκεφθεί το τμήμα

τάξης εδώ στην Κέρκυρα, **προκειμένου να ζητήσει από τους αστυνομικούς να κάνουν σύσταση** στον πατέρα της, για τη συμπεριφορά του απέναντί της. Από εκεί και πέρα, η **σύσταση** έγινε. Τίποτα όμως δεν άλλαξε. Η κοπέλα πήγε να του ευχηθεί, να του πει χρόνια πολλά ανήμερα της Πρωτοχρονιάς, **με τραγική κατάληξη**. Πάλεψε για τη ζωή της, χωρίς να τα καταφέρει. Και μάλιστα την ώρα που, σύμφωνα με τον ίδιο, όπως δήλωσε στους αστυνομικούς, της έδινε το τελευταίο χτύπημα, του μίλησε και του είπε **«Μπαμπά φεύγω, σ' αγαπώ, συνέχισε να με χτυπάς»**.

Λεζάντα: «Βρέθηκε το φονικό εργαλείο. **Σοκαρισμένοι** οι αξιωματικοί από την υπόθεση του **παιδοκτόνου**».

Ρεπόρτερ: **Σοκάρουν** οι πληροφορίες ακόμη και τους ίδιους τους αστυνομικούς, και την ιατροδικαστή. Μιλούν για ένα έγκλημα που δεν έχει προηγούμενο. **Χτυπήματα με μανία. Με πάθος**; Μένει να τα αποδείξει αυτά η δικαιοσύνη. Επίσης, αυτό που πρέπει να πούμε είναι ότι, μέχρι σήμερα, κανείς από τους συγγενείς δεν έχει παραλάβει τη σορό του **παιδιού**. Η μητέρα της νεαρής, που εδώ και 15 χρόνια δεν έχει επαφή μαζί της, είναι χωρισμένη από τον πατέρα της, βρίσκεται στην Αλβανία, δεν έχει καν εντοπιστεί, με ό,τι σημαίνει αυτό».

Παρουσιάστρια: **«Πω πω**. Ηρώ, σε ευχαριστούμε πολύ».

Οπτικό υλικό: Πλάνα από το εξωτερικό του σπιτιού, το πίσω μέρος του και τον κήπο. Πολλές φωτογραφίες του θύματος που φαίνεται να είναι από τις διακοπές και την καθημερινότητά της, ούσα χαρούμενη και χαμογελαστή σε όλες.

Υπόθεση Αγναντερού, Καρδίτσα, 27/01/2019

ANT1 news, 28/01/2019³⁹²

³⁹² Μεσημεριανό δελτίο ANT1, 28/01/2019. «Άγριο έγκλημα με θύμα 51χρονη- συνελήφθη ο σύζυγός της».

«**Συγκλονισμένη** είναι από χθες το απόγευμα **η τοπική κοινωνία** στο Αγναντερό της Καρδίτσας. Ένας άνδρας 54 ετών με **ψυχολογικά προβλήματα**, σκότωσε με μαχαίρι τη σύζυγό του. Ο Μανώλης Ασαριώτης είναι εδώ κοντά μου κι έχει τις λεπτομέρειες».

Λεζάντα: «Δολοφονία 52χρονης στην Καρδίτσα. 54χρονος σκότωσε με μαχαίρι τη σύζυγό του».

Ρεπόρτερ Ασαριώτης: «Χθες το απόγευμα παίχτηκε **η τελευταία πράξη του δράματος** για αυτή την οικογένεια. Ο 54χρονος, όπως είπες κι εσύ, αντιμετωπίζει **χρόνια ψυχιατρικά προβλήματα** και μάλιστα, σύμφωνα με τις πληροφορίες του ANT1, έχει νοσηλευτεί πολλάκις σε διάφορα ιδρύματα και έπαιρνε και φαρμακευτική αγωγή, επιτέθηκε στη σύζυγό του μέσα στο σπίτι τους στο Αγναντερό με ένα μαχαίρι, (λεζάντα: «Δολοφονία 52χρονης στην Καρδίτσα. Συνελήφθη ο **σοσυγοκτόνος** – αντιμετωπίζει ψυχικά προβλήματα») της κατάφερε πολλαπλά χτυπήματα στο λαιμό. Αμέσως μετά, μόλις κατάλαβε ότι την έχει σκοτώσει, πήγε σε μία θεία του, και δήλωσε στη θεία του πως σκότωσε τη σύζυγό του. Η θεία του πήρε τηλέφωνο την Ελληνική Αστυνομία, άμεσα πήγε περιπολικό στο σπίτι, του πέρασε χειροπέδες μέχρι να δουν ακριβώς τι έχει συμβεί, ενώ σχεδόν ταυτόχρονα διασώστες του ΕΚΑΒ πήγαιναν στο σπίτι στο Αγναντερό μήπως και *προλάβουν* την 51 ετών γυναίκα. Την βρήκαν όμως νεκρή, εντοπίστηκε και το φονικό όπλο, το μαχαίρι, μέσα στο μπάνιο. Έχει συλληφθεί και θα οδηγηθεί στον εισαγγελέα».

Παρουσιάστρια: «Σε ευχαριστούμε πολύ, Μανώλη».

Βραδινό δελτίο ANT1³⁹³

Πρώτο πλάνο με τον παρουσιαστή με μία **λεζάντα δίπλα «ΜΑΧΑΙΡΩΜΕΝΗ» και την εικόνα ενός ανδρικού χεριού να κρατάει ένα μαχαίρι**

Παρουσιαστής: «Συγκλονισμένη είναι η τοπική κοινωνία σε χωριό της Καρδίτσας, για τη δολοφονία μιας γυναίκας από τον **εν διαστάσει** σύζυγό της. **Ο 54χρονος που αντιμετωπίζει ψυχολογικά προβλήματα**, τη μαχαίρωσε μέχρι θανάτου».

Λεζάντα: «Δολοφονία στην Καρδίτσα. 54χρονος σκότωσε με μαχαίρι τη σύζυγό του».

³⁹³ Παραθέτουμε και δεύτερο δελτίο ειδήσεων του ίδιου καναλιού (ANT1) εντός της ίδιας ημέρας, διότι το βραδινό δελτίο των 19:30, λειτουργώντας όχι απλώς συμπληρωματικά, αλλά «διορθωτικά» προς τις πληροφορίες του δελτίου των 13:00, προσθέτει τη σημαντική πληροφορία ότι το ζευγάρι τελούσε σε διάσταση κατά το χρόνο της γυναικοκτονίας, κάτι που αποτελεί ποιοτικό ερευνητικό στοιχείο με βαρύνουσα σημασία, και δεν είχε αναφερθεί στο μεσημεριανό δελτίο. Βραδινό δελτίο ANT1, 28/01/2019. «Σοκάρει η οικογενειακή τραγωδία στην Καρδίτσα».

Ρεπόρτερ: «Αστυνομικοί της Ασφάλειας Καρδίτσας οδηγούν στο δικαστικό μέγαρο τον 54χρονο **συζυγοκτόνο**. Ο φερόμενος ως δράστης δεν είχε δικηγόρο και έλαβε προθεσμία προκειμένου να απολογηθεί το πρωί της Τετάρτης, ενώ θα του διοριστεί συνήγορος υπεράσπισης. Το Αγναντερό της Καρδίτσας έχει **συγκλονιστεί**. Όλοι γνώριζαν ότι ο 54χρονος άνδρας αντιμετωπίζει **ψυχολογικά προβλήματα**. Ήξεραν ότι **το ζευγάρι είχε προβλήματα στον γάμο του και ότι ήταν σε διάσταση**».

Κάτοικος Αγναντερού: «Το παλικάρι είχε νοσηλευτεί σε μία κλινική. Η γυναίκα του έμενε στην Καρδίτσα, αυτός στο χωριό μας, αλλά κάθε απόγευμα έξι η ώρα, συναντιόταν εδώ πέρα που' ναι το γήπεδο, που' ναι η στάση, είχαν πράγματα, ο ένας έδινε στον άλλον».

Λεζάντα: **«Σε κατάσταση αμόκ»**. «Δολοφονία στην Καρδίτσα. Ο 54χρονος **σε κατάσταση αμόκ** μαχαίρωσε μέχρι θανάτου τη σύζυγό του».

Ρεπόρτερ: «Ο 54χρονος σύμφωνα με την αστυνομία χθες το βράδυ σκότωσε την κατά τρία χρόνια μικρότερη σύζυγό του. Με ένα μαχαίρι της κατάφερε πολλαπλά χτυπήματα κυρίως στον λαιμό. Αμέσως μετά έφυγε από το σπίτι και πήγε σε μία θεία του στην οποία αποκάλυψε την πράξη του. Η γυναίκα ενημέρωσε την αστυνομία και το ΕΚΑΒ. Οι διασώστες που έφτασαν στο σπίτι απλά διαπίστωσαν τον θάνατό της. Παρ' όλο που ήταν σε διάσταση, το θύμα κάθε απόγευμα πήγαινε στο Αγναντερό και τον φρόντιζε, ενώ πολλοί λένε ότι δεν ήταν λίγες οι φορές που διανυκτέρευε στο χωριό όταν ο 54χρονος **το είχε ανάγκη. Ο ίδιος φαίνεται να έλεγε στους συγχωριανούς του ότι ζητούσε από τη σύζυγό του να επανασυνδεθούν**. Το ζευγάρι είχε δύο παιδιά».

ΣΚΑΪ³⁹⁴

Φωνή ρεπόρτερ με πλάνα του τόπου εγκλήματος, δηλαδή του σπιτιού του θύματος και της οδού του σπιτιού της αποκλεισμένης με κορδέλες από την ΕΛ.ΑΣ.: «Αποτροπιασμό προκαλεί το άγριο έγκλημα με θύμα μία **32χρονη μητέρα δύο παιδιών στη Σητεία**. Τα όσα έρχονται στο φως, **συγκλονίζουν**».

Μαρτυρία εργοδότη του θύματος: **«Φοβόταν τον άντρα της. Είχε πάει και είχε κάνει και δήλωση στην αστυνομία ότι την απειλούσε».**

-Προβολή φωτογραφιών της γυναίκας με θολωμένα τα χαρακτηριστικά του προσώπου, πλάνα της γειτονιάς, αλλά και φωτογραφία θολωμένα τα χαρακτηριστικά όπου απεικονίζεται εκείνη και ο εν διαστάσει σύζυγός της-

Ρεπόρτερ: «Όλα ξεκίνησαν χθες το μεσημέρι. Η 32χρονη βρισκόταν στον Δήμο Σητείας όπου εργαζόταν. Το μεσημέρι ζήτησε άδεια από τον προϊστάμενό της καθώς έπρεπε να πάει το παιδί της στον ιατρό. Σύμφωνα με μαρτυρίες, δέχτηκε εκείνη την ώρα τηλεφώνημα από τον **εν διαστάσει σύζυγό της** και άρχισαν να διαπληκτίζονται. Αμέσως μετά, ο 36χρονος μπήκε στο αυτοκίνητο και της έστησε καρτέρι, έξω από το σπίτι της πεθεράς του. Την **άτυχη** 32χρονη βρήκε νεκρή ο αδελφός της, ο οποίος πλησιάζοντας σπίτι, άκουσε **τα δύο μικρά παιδιά να κλαίνε**».

Μαρτυρία ανθρώπου η ιδιότητα του οποίου δεν προσδιορίζεται (πιθανώς οικείος του θύματος) με θολωμένα τα χαρακτηριστικά: «Χτύπαγα, άκουγα τα παιδιά από μέσα να κλαίνε

– διακοπή της μαρτυρίας από ρεπόρτερ «Τα μικρά παιδιά ήταν εκεί στον χώρο;;»

«...τα μωρά παιδιά ήταν στον ίδιο χώρο μέσα, εεε, και κάποια στιγμή στις μιάμιση, δύο παρά, με πήρε τηλέφωνο (ο αδελφός της) και μου είπε «Η Κατερίνα πέθανε, τη στραγγάλισε, τη σκότωσε».

Κατάθεση ειδικού και λεζάντα «Αριστείδης Τσατσάκης, Διευθυντής του Εργαστηρίου Ιατροδικαστικών Επιστημών και Τοξικολογίας» «Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ»

³⁹⁴ Το υλικό αυτό αποκτήθηκε μέσω πρόσβασης στην ηλεκτρονική βάση αρχείων των εγκαταστάσεων του τηλεοπτικού σταθμού του ΣΚΑΪ, βλ. ενότητα άντλησης υλικού.

Ρεπόρτερ: «Από τις πρώτες ενδείξεις φαίνεται ότι πρόκειται για ακαριαίο θάνατο, συνέπεια ενός βίαιου στραγγαλισμού που προκάλεσε ασφυξία».

Λεζάντα: «Συγγενής κατηγορούμενου».

Μαρτυρία γυναίκας, συγγενή δράστη: **«Να σας πω ότι είχανε χωρίσει. Είχε πάρει τα παιδιά και είχε φύγει από το σπίτι γιατί λέει της είχε παίξει ένα χαστούκι. Όμως αυτά συμβαίνουνε, δηλαδή εντάξει».**

Ρεπόρτερ: «Σύμφωνα με μαρτυρίες συγγενών και περίοικων, η **άτυχη κοπέλα είχε πέσει και στο παρελθόν θύμα βίας από τον σύντροφό της**».

Υπόθεση Λατίφι, Αμαλιάδα, 15/03/2019

Star news, 15/03/2019³⁹⁵

Παρουσίαστρια δελτίου: **«Σοκαρισμένη** η Αμαλιάδα από την **οικογενειακή τραγωδία** στο χωριό Λατίφι. Ηλικιωμένος σκότωσε τη γυναίκα του και στη συνέχεια αυτοκτόνησε. Το ρεπορτάζ θα μας μεταφέρει ο Σύρρος Βάιος».

Λεζάντα: **«Οικογενειακή τραγωδία** στην Ηλεία».

Ρεπόρτερ: «Αυτή η **οικογενειακή τραγωδία** εκτυλίχθηκε τα ξημερώματα. Λίγο πριν τις 6 λοιπόν ο 80χρονος, τηλεφώνησε αρχικά στον γιο του, και του ανακοίνωσε την πρόθεσή του όχι μόνο να αυτοκτονήσει αλλά να σκοτώσει και τη σύζυγό του, τη μητέρα του παιδιού».

Λεζάντα: «ηλικιωμένος σκότωσε την σύζυγό του και έβαλε τέλος στη ζωή του».

Ρεπόρτερ: «Μάλιστα λίγο αργότερα ενημέρωσε και την Άμεση Δράση της Ηλείας. Αντιλαμβάνεστε λοιπόν σε τι κατάσταση ήταν ο γιος, ο οποίος προσπάθησε να φτάσει αμέσως στο σπίτι των γονιών του, το ίδιο κι ένα περιπολικό της αστυνομίας στην Ηλεία, δεν πρόλαβε όμως. Ο άνδρας, ο οποίος αντιμετώπιζε σοβαρότατο πρόβλημα υγείας, όπως φαίνεται πυροβόλησε την 71 ετών σύζυγό του δύο φορές στον θώρακα, τη σκότωσε, κι αμέσως μετά

³⁹⁵ Star news, 15/03/2019. «Τραγωδία στην Ηλεία ηλικιωμένος σκότωσε τη σύζυγο του και έβαλε τέλος στη ζωή του».

έστρεψε την καραμπίνα στον εαυτό του. Οι αστυνομικοί με τον γιο, **τους βρήκαν δίπλα-δίπλα νεκρούς** μέσα στο πατρικό του σπίτι -»

-διακοπή από την παρουσιάστρια του δελτίου «Προφανώς Βάιε, το τηλεφώνημα έγινε για να μην παραπλανηθεί η αστυνομία **και νομίζει ότι πρόκειται για έγκλημα**»-

Ρεπόρτερ Σύρρος: «Ακριβώς. Πάντως ήταν μια προειλημμένη απόφαση του ηλικιωμένου άνδρα, η σύζυγος από ό,τι γνωρίζουμε δεν αντιμετώπιζε κάποιο πρόβλημα υγείας..»

Παρουσιάστρια: «Μάλιστα. **Πραγματική τραγωδία** και αυτή, Βάιε σε ευχαριστώ».

ANT1 news, 15/03/2019³⁹⁶

Λεζάντα: «**Τραγικό τέλος**».

Παρουσιαστής ειδήσεων Ν. Χατζηνικολάου: «**Οικογενειακή τραγωδία** στην Αμαλιάδα τα ξημερώματα. Ηλικιωμένος σκότωσε τη σύζυγό του και στη συνέχεια έβαλε τέλος στη ζωή του. **Το ζευγάρι** αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα υγείας».

Λεζάντα: «**Οικογενειακό δράμα** στην Αμαλιάδα- 82χρονος σκότωσε τη σύζυγό του και έδωσε τέλος στη ζωή του- τον 'λύγισαν' οι αρρώστιες».

Ρεπόρτερ: «Προμελετημένο έγκλημα, προαποφασισμένη αυτοκτονία, έτσι δείχνουν όλα. Σκότωσε τη σύζυγό του με περίστροφο, έστρεψε την κάννη στον εαυτό του, έβαλε τέλος και στη δική του ζωή. Λίγο πριν πατήσει την σκανδάλη, φέρεται να ειδοποίησε τηλεφωνικά τον γιο του και την αστυνομία, για το τι θα ακολουθούσε».

Αναπαράσταση με τα λόγια του 82χρονου στο τηλεφώνημα: «Είμαστε άρρωστοι, θα τη σκοτώσω και θα σκοτωθώ».

Λεζάντα: «**Συζυγοκτόνος** και αυτόχειρας».

Ρεπόρτερ: «Περίπου στις 6 τα ξημερώματα σταμάτησε ο χρόνος για το ηλικιωμένο ζευγάρι. Φαίνεται πως αντιμετώπιζαν σοβαρά προβλήματα υγείας και ο 82χρονος δεν άντεχε. **Τι κι αν είχε μάθει τόσα χρόνια να παλεύει μαζί με τη γυναίκα του, και να ξεπερνούν τα προβλήματα. Μια στιγμή στάθηκε αρκετή, 'λύγισε', κι έφυγαν μαζί**».

Λεζάντα: «**Μοιραίο φινάλε**».

³⁹⁶ ANT1 news, 15/03/2019.

Ρεπόρτερ: «Ο ήχος από τους δύο απανωτούς πυροβολισμούς σήκωσε την περιοχή Λατίφι της Αμαλιάδας στο πόδι. Ο γιος τους και οι αστυνομικοί έτρεξαν αμέσως στο σπίτι, μετά το καθόλου αινιγματικό τηλεφώνημα του συνταξιούχου, αλλά δυστυχώς, δεν πρόλαβαν το κακό. **Τους είχε προλάβει ο θάνατος τους ηλικιωμένους».**

Λεζάντα: «**Σοκ** στην Αμαλιάδα».

Ρεπόρτερ: «Γνωστός επιχειρηματίας ο 82χρονος, αγαπητός σε όλους στην τοπική κοινωνία. Κανείς δε μπορεί να πιστέψει πώς ένας τόσο ισχυρός άνδρας παραδόθηκε στην ασθένειά του, έγινε συζυγοκτόνος και αυτόχειρας».

Υπόθεση Ελληνικού, 21/03/19

ΕΡΤ, 21/03/2019³⁹⁷

Λεζάντα: «Ελληνικό, εν αποστρατεία αντιπτέραρχος σκότωσε τη σύντροφό του και αυτοκτόνησε- 21/03/19».

Παρουσιάστρια δελτίου: «Στην **τραγωδία** τώρα, που είχαμε το πρωί στο Ελληνικό. Απόστρατος της πολεμικής αεροπορίας πυροβόλησε τη γυναίκα του και στη συνέχεια αυτοκτόνησε. Σύμφωνα με πληροφορίες, ο άνδρας είχε λογομαχήσει με τη σύζυγό του μέσα στο σπίτι τους, **ο καβγάς φούντωσε** και ο 87χρονος φέρεται να πυροβόλησε τη **Βουλγάρα** σύντροφό του στον λαιμό, η οποία όμως προσπάθησε να διαφύγει, ήταν ένα **πραγματικό θρίλερ** όπως θα μας πει τώρα ο Νίκος Κουντούρης. Νίκο».

Ρεπόρτερ Κουντούρης: «Σταυρούλα, η **οικογενειακή τραγωδία** διαδραματίστηκε γύρω στις 11 το πρωί, εδώ που βρισκόμαστε στη λεωφόρο Βουλιαγμένης 88, στο Ελληνικό. Ύστερα από καβγά όπως είπες ο 87χρονος απόστρατος αξιωματικός της πολεμικής αεροπορίας πυροβόλησε με πιστόλι των χιλιοστών την 60χρονη σύζυγό του **από τη Βουλγαρία**, και στη συνέχεια με το ίδιο όπλο αυτοπυροβολήθηκε στο κεφάλι. Το ζευγάρι μεταφέρθηκε στο Ασκληπιείο της Βούλας, με ασθενοφόρα του ΕΚΑΒ, όπου λίγη ώρα μετά υπέκυψαν και οι δύο. Όλα έγιναν μέσα στη μονοκατοικία τους. Μόλις δέχτηκε τα πυρά η 60χρονη βρήκε τη δύναμη, βγήκε αιμόφυρτη στον δρόμο, άνοιξε την πόρτα και μπήκε μέσα σε ένα ταξί ο οδηγός του οποίου περίμενε έναν

³⁹⁷ ΕΡΤ, 21/03/2019. «Ελληνικό, εν αποστρατεία αντιπτέραρχος σκότωσε τη σύντροφό του και αυτοκτόνησε- 21/03/19».

πελάτη του να κατέβει από μία εταιρεία, λέγοντάς του 'Βοήθεια, με σκότωσε, με σκότωσε'. Ενώ συνέβαινε αυτό που σας περιγράφω, ακούστηκαν από μέσα από την μονοκατοικία δύο πυροβολισμοί, ήταν ο 87χρονος που όπως είπα αυτοπυροβολήθηκε στο κεφάλι και σωριάστηκε στην είσοδο του σπιτιού. Σύμφωνα με μαρτυρίες, το ζευγάρι είχε παντρευτεί πριν από περίπου ενάμιση χρόνο, η 60χρονη **γνώριζε αρκετά χρόνια τον απόστρατο καθώς φρόντιζε την πρώτη σύζυγό του η οποία είχε σοβαρό πρόβλημα υγείας και πέθανε πριν από τρία χρόνια περίπου**. Κάποιοι γείτονες μας ανέφεραν ότι καβγάδιζαν το τελευταίο διάστημα για **διαφορές που πιθανόν να σχετίζονταν με περιουσιακά ζητήματα**, ενώ το τελευταίο διάστημα στη μονοκατοικία έκαναν εργασίες ανακαίνισης. Πριν από αρκετά χρόνια ο 87χρονος δράστης και αυτόχειρας είχε χάσει τον γιο του σε μικρή ηλικία».

Παρουσιάστρια δελτίου: «Μάλιστα, Νίκο. Να ακούσουμε τι λένε και οι κάτοικοι της περιοχής».

Γείτονας No. 1: «Μια χαρά ήταν ο άνθρωπος, την κυρία δεν την ήξερα, βλέπω φτιάχναν το σπίτι και μάλιστα παραξενεύτηκα. Καινούργιο! Δάπεδα, καρέκλες, τραπέζια. Παππούς ήτανε. Τώρα τι ήτανε.. Λέγαμε μιά καλησπέρα, με το σκυλάκι παίζαμε λίγο κανά τέταρτο, κι έφευγα».

Γείτονας No. 2: «Πολύ καλός άνθρωπος, και την κυρία την έβλεπα, βγάζω τον σκύλο βόλτα έξω στο οικόπεδο εκεί, τίποτα άλλο».

Οπτικό υλικό: σε όλη τη διάρκεια του δελτίου, τα πλάνα που κυριαρχούν είναι αυτά με τον ρεπόρτερ να στέκεται στη λεωφόρο Βουλιαγμένης, δίπλα από το σημείο όπου υποστηρίζει το ρεπορτάζ ότι έγινε η δολοφονία και αυτοχειρία.

Υπόθεση Π. Φαλήρου, 02/05/2019

ΣΚΑΪ, 03/05/2019³⁹⁸

Φωνή ρεπόρτερ, ήχοι σειρήνας ασθενοφόρου: «Ασθενοφόρο του ΕΚΑΒ μεταφέρει στο νοσοκομείο την 54χρονη γυναίκα, που βρέθηκε μαχαίρωμένη κοντά στο σπίτι της στο Π. Φάληρο. Αστυνομικοί της ομάδας ΔΙ.ΑΣ. έχουν αποκλείσει το σημείο στην οδό Τρίτωνος και κάνουν έρευνες για τον εντοπισμό του δολοφόνου. Βασικός ύποπτος θεωρείται ο αδερφός της **άτυχης** γυναίκας, ο οποίος και αναζητείται».

³⁹⁸ Η παρακολούθηση του εν λόγω δελτίου έγινε κατά την επίσκεψή μου στα γραφεία του ΣΚΑΪ, βλ. ενότητα άντλησης υλικού.

Αυτόπτης μάρτυρας: «Το παρκάρει παραπάνω αυτός –γιατί δεν είχε κάπου να το βάλει εδώ πέρα- και εκείνη την ώρα ακούω στριγγλιές. Αυτός άφησε το αυτοκίνητο, κατέβηκε κάτω, της αμόλησε τη μαχαίριά, έτρεξε, πήρε το αυτοκίνητο κι έφυγε».

Ρεπόρτερ από το σημείο της δολοφονίας: «Σύμφωνα με μάρτυρες, ο αδερφός της **άτυχης** γυναίκας βρισκόταν σε αυτό το σημείο. Όταν εκείνη βγήκε από το σπίτι, άρχισε να την κυνηγάει».

Μαρτυρία γυναίκας, οικείου προσώπου του θύματος: «Είχε πάρα πολλά προβλήματα, πολύ καιρό τώρα, είχανε κλιμακωθεί τον τελευταίο καιρό, μου' χε πει της είχε σκάσει τα τέσσερα λάστιχα του αυτοκινήτου και αναγκάστηκε να το βάλει σε πάρκινγκ, στο οποίο δεν πήγαινε κι εκεί γιατί φοβότανε.. Είχε πάει στη δουλειά της, στο Ράλλειο που δουλεύει, στον Πειραιά, δεν ξέρω ακριβώς... είχε κάνει κάποια σκηνή εκεί πέρα, χτύπαγε κουδούνια, μου' πε ότι την είχε απειλήσει, είπε 'θα σε σκοτώσω'...»

Φωνή ρεπόρτερ με κοντινό στο πρόσωπο του θύματος και σε **ανθοδέσμη**: «Σύμφωνα με αστυνομικές πηγές, τα τελευταία χρόνια το θύμα είχε προβλήματα με τον αδερφό της, που φέρεται να **αντιμετώπιζε σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα**».

Φωνή ρεπόρτερ και πλάνα από την περιοχή της δολοφονίας και το κτίριο, την πολυκατοικία όπου διέμενε η γυναίκα: «Σύμφωνα με πληροφορίες, η **άτυχη** 54χρονη είχε κάνει παλαιότερα μήνυση στον αδερφό της, για ενδοοικογενειακή βία».

Star news, 06/05/2019³⁹⁹

Λεζάντα: «Σοκ στο Παλαιό Φάληρο».

Παρουσιάστρια ειδήσεων Κατερίνα Παναγοπούλου, στα νέα της ημέρας σε τίτλους: «Κατακρεούργησε την αδερφή του στη μέση του δρόμου. Ανθρωποκυνηγητό για τη σύλληψη. **Οικογενειακή τραγωδία** είχαμε στο Παλαιό Φάληρο. Ένας άνδρας καταζητείται για τη δολοφονία της αδερφής του στη μέση του δρόμου, μπροστά στα μάτια περαστικών. Όσοι τους γνώριζαν κάνουν λόγο για ένα μαρτύριο που βίωνε η **άτυχη** δασκάλα».

Λεζάντα: «Κατέσφαξε την αδελφή του»

³⁹⁹ Star news, 03/05/2019.

Ρεπόρτερ: «Ο ήχος της σειρήνας του ασθενοφόρου χάνεται στα στενά του Παλαιού Φαλήρου. Μεταφέρει στο νοσοκομείο τη **53χρονη** που **ψυχορραγούσε**, εξαιτίας των χτυπημάτων που είχε δεχτεί από τον ίδιο της τον αδερφό. Το πρωί ένας καταστηματούχος άφησε μιά ανθοδέσμη με **λουλούδια στο σημείο όπου κόπηκε το νήμα της ζωής της άτυχης δασκάλας**. Κάτοικοι της περιοχής δε μπορούσαν ακόμη να συνέλθουν από τις εικόνες, που αντίκρισαν χθες γύρω στις εφτά και μισή το απόγευμα, στην οδό Τρίτωνος».

Αυτόπτης μάρτυρας: «Στην αρχή την κράτησε και προσπαθούσε να την κρατήσει και της έλεγε ‘Άνοιξε τα μάτια σου, θα γίνεις καλά, θα γίνεις καλά’».

Ρεπόρτερ: «Η 53χρονη βγήκε από την πολυκατοικία όπου έμενε. Ο αδελφός της την περίμενε κι άρχισε να την κυνηγά στο δρόμο. Οι γείτονες τον άκουσαν να φωνάζει, να τη βρίζει και να την απειλεί. Λίγα μέτρα πιο κάτω, **έγινε το κακό**».

Αυτόπτης μάρτυρας: «Τσίριζε η γυναίκα. Εδώ μπροστά μας την έπιασε από τα μαλλιά και κάτω από το δέντρο την ξάπλωσε. Κι είδαμε το χέρι που την χτύπαγε στην πλάτη. Δεν είδα μαχαίρι, όμως είχε κάποιο σουγιά..»

Ρεπόρτερ: «Κάτοικοι της περιοχής προσπάθησαν να τον κυνηγήσουν, αλλά ο 52χρονος μπήκε σε ένα αυτοκίνητο και εξαφανίστηκε».

Αυτόπτης μάρτυρας: «Έμαθα ότι πήραν την ταμπέλα αυτοunuού, και μετά μάθαμε ότι ήταν αδελφός της, **που είχε ψυχολογικά προβλήματα..**»

Λεζάντα: «Άφαντος ο αδελφοκτόνος».

Ρεπόρτερ: «Τον τελευταίο καιρό η 53χρονη δασκάλα περνούσε πολύ δύσκολα εξαιτίας της συμπεριφοράς του αδελφού της. Σύμφωνα με πληροφορίες, τον περασμένο Ιούλιο **είχε υποβάλει μήνυση στο αστυνομικό τμήμα Παλαιού Φαλήρου για ενδοοικογενειακή βία**, ενώ ήταν έτοιμη να καταθέσει και ασφαλιστικά μέτρα εις βάρος του. Πριν λίγο καιρό, της έσκασε τα λάστιχα του αυτοκινήτου της».

Οικείο πρόσωπο: «Έκλαιγε και μου έλεγε ‘είναι τρελός..’. Από ό,τι είχα καταλάβει εγώ όχι κάτι σημαντικό, δηλαδή, γιατί.. έχουν πεθάνει και οι δυό γονείς τους, γιατί έκλεισες αυτή την πόρτα χωρίς να με ρωτήσεις σε αυτό το σπίτι..»

«Ειδικός» Ψυχίατρος Δημήτρης Σούρας: «Γιατί γίνεται αυτό; Γιατί κανένας δε θέλει να δει μέσα στην οικογένεια ότι υπάρχει πρόβλημα. Και γιατί δε θέλει να δει πρόβλημα; Γιατί πολύ εύκολα

αναγνωρίζουμε τα προβλήματα της διπλανής πόρτας, και πολύ εύκολα σιωπούμε για τα δικά μας προβλήματα».

Ρεπόρτερ: «Το θύμα έφερε μαχαιριές στο στήθος και στην ωμοπλάτη, ενώ οι αστυνομικοί αναζητούν τον 52χρονο».

Οπτικό υλικό: το υλικό είναι από κάμερες όσο γινόταν το κυνηγητό για να πιαστεί ο γυναικοκτόνος, από πλάνα έξω από το σπίτι της 53χρονης.

Star, 06/05/2019⁴⁰⁰

Λεζάντα: «Η σύλληψη του αδελφοκτόνου».

Ρεπορτάζ από Τασούλα Παπανικολάου: «Τζιτζιφιές ώρα 7 παρά είκοσι το απόγευμα. Είναι η στιγμή που πάνοπλοι αστυνομικοί συλλαμβάνουν τον αδερφό της άτυχης δασκάλας. Τον περιμένουν έξω απ' το σπίτι του, μαζί του βρίσκεται κι ένας φίλος του. Αντιστέκονται. Οι αστυνομικοί τους ρίχνουν στο έδαφος και τους περνούν χειροπέδες. **Ο τεχνικός του Star Κώστας Χριστοβασίλης καταγράφει καρέ-καρέ τις προσπάθειες των αστυνομικών να μην υπάρξει ένταση.** Ο 52χρονος βρίσκεται με το πρόσωπο στο πεζοδρόμιο. Γυρνά το κεφάλι. Οι αστυνομικοί ψάχνουν τις τσέπες του. Ο αδελφός της δασκάλας προσπαθεί να πει δύο λόγια. Ο φίλος του σηκώνεται όρθιος. Οι αρχές τον ψάχνουν και εκείνον, όπως κι ένα σακίδιο που βρίσκεται κάτω. Μετά τον έλεγχο οι αστυνομικοί σηκώνουν τον φερόμενο ως δολοφόνο. Εκείνος δείχνει χαμένος. Όλα έγιναν μέσα σε ελάχιστα δευτερόλεπτα. Τον οδηγούν στο περιπολικό, όπως και τον φίλο του».

Λήψη πλάνου όπου οι αστυνομικοί λένε: «Σας παρακάλω τώρα κύριε, σας παρακαλώ».

Ρεπόρτερ: «Στην επιχείρηση άνδρες της ομάδας ΔΙ.ΑΣ., της ασφάλειας και της άμεσης δράσης περικύκλωσαν τον χώρο μπροστά από το σπίτι του 52χρονου. Είχαν την πληροφορία ότι βρισκόταν μέσα. Τον περίμεναν κι όταν βγήκε μαζί με τον φίλο του, τους συνέλαβαν. Όλα έγιναν μπροστά στα έκπληκτα μάτια των γειτόνων και των περαστικών».

Λεζάντα: «Με **ψυχολογικά προβλήματα** ο δράστης».

Ρεπόρτερ: «Ο αδελφός κατηγορείται ότι σκότωσε με μαχαιριές τη δασκάλα μετά από έντονο τσακωμό το απόγευμα της περασμένης Πέμπτης. Ο σύντροφος της άτυχης γυναίκας μιλώντας

⁴⁰⁰Star news, 06/05/2019. «Παλαιό Φάληρο: Η στιγμή της σύλληψης του αδελφοκτόνου».

στην εκπομπή «Μαζί σου» αποκάλυψε ότι ο δράστης αντιμετώπιζε **ψυχολογικά προβλήματα** και ότι **χρειάζοταν ιατρική βοήθεια**».

Λεζάντα με ματωμένο εφέ που γράφει «Σύντροφος 53χρονης», «Τζιτζιφιές- σύντροφος άτυχης δασκάλας» και εμφανίζεται η φωτογραφία καθαρή, όχι θολωμένη του θύματος.

Μαρτυρία του συντρόφου του θύματος: «Προσωπική μου άποψη είναι ότι **αισθανόταν ένα αίσθημα κατωτερότητας**, γιατί αυτή προόδευε στη ζωή της καλύτερα, δεν ξέρω. Περισσότερο **ζήλιας, θα έλεγα κίνητρα, παρά οικονομικά**, σε καμία περίπτωση».

Ρεπόρτερ: «Από εκείνη την ημέρα, ο φερόμενος ως δολοφόνος κρυβόταν, μέχρι και σήμερα που τον συνέλαβαν οι αστυνομικοί».

Οπτικό υλικό: Στο δίλεπτο αυτό δελτίο παρουσιάζεται ένα χάος με το ανθρωποκυνηγητό να λαμβάνει χώρα στους δρόμους του Παλαιού Φαλήρου, με τις αστυνομικές δυνάμεις να μιλάνε και να περπατούν πάνω-κάτω, αλλά και τον δράστη επί του πεζοδρομίου με τις δυνάμεις ΔΙ.ΑΣ. από πάνω του να τον συλλαμβάνουν και να του περνούν χειροπέδες. Η όλη σκηνοθεσία της είδησης θυμίζει καταδίωξη από ταινία δράσης με έντονη αστυνομική παρουσία και την οχλαγωγή του κόσμου.

Υπόθεση Χαλέπας Χανίων, 20/05/2019

EPT, 21/05/2019⁴⁰¹

Τίτλος: «**Οικογενειακή τραγωδία** στα Χανιά».

Ρεπόρτερ: «Η κόρη της 49χρονης, βρήκε τη μητέρα της νεκρή το πρωί, όταν πήγε να την επισκεφθεί. Λίγα μέτρα μακρύτερα, βρισκόταν το άψυχο κορμί του 47χρονου συντρόφου της».

Γειτόνισσα: «Τη γνωρίζω 35 χρόνια, 30. **Πολύ καλό κορίτσι**, πολύ φιλόζη, γύριζε παντού μάζευε αδέσποτα, τα πρόσεχε, τα περιποιότανε.. Ντάξει. Άδικο!»

Ρεπόρτερ: «Το περιστατικό συνέβη στη Χαλέπα Χανίων. Σύμφωνα με πληροφορίες ο 47χρονος σκότωσε τη σύντρόφό του και στη συνέχεια έστρεψε το όπλο στον εαυτό του».

Λεζάντα: «Σκότωσε τη γυναίκα του και αυτοκτόνησε».

⁴⁰¹ EPT, 21/05/2019. «Οικογενειακή τραγωδία στα Χανιά».

Ρεπόρτερ: «Στο ημιυπόγειο της τριόροφης οικοδομής επί της οδού Προφήτη Ηλία στη Χαλέπα Χανίων παίχτηκε η **διπλή τραγωδία**. Το ζευγάρι συζούσε σχεδόν μία δεκαετία. Η 49χρονη είχε δύο παιδιά από προηγούμενο γάμο. Γείτονες λένε πως ποτέ η **άτυχη** γυναίκα δεν είχε παραπονεθεί για τη σχέση της με τον 47χρονο. **Ωστόσο το τελευταίο διάστημα, αντιμετώπιζαν οικονομικά προβλήματα**».

- Ρεπόρτερ προς γειτόνισσα: «Με τον σύντροφό της ήταν πάρα πολλά χρόνια;»
- Γειτόνισσα: «Αρκετά από ό,τι ξέρω, δεν τον γνώριζα».
- Ρεπόρτερ: «Πού **νομίζετε ότι οφείλεται** αυτό το έγκλημα; Είχες ακούσει, σου είχε πει κάτι..;»
- Γειτόνισσα: «Τίποτα. Τίποτα. Τίποτα. Την έβλεπα καθημερινά στον δρόμο, συναντιόμασταν, **μια χαρά φυσιολογικότατο κορίτσι. Χαμογελαστό.. Δεν έχω..**»
- Ρεπόρτερ: «Είχες ακούσει αν είχαν κάποια προβλήματα μεταξύ τους;»
- Γειτόνισσα: «Όχι. Τίποτα. Κι όσες φορές τη ρώτησα ποτέ δε μου είπε το παραμικρό. Τίποτα!»
- Ρεπόρτερ: «Σύμφωνα με πληροφορίες, το **τραγικό περιστατικό** συνέβη τη νύχτα της Δευτέρας 20/5/2019».

Υπόθεση Λέσβου, 23/05/2019

ANT1 News, 23/05/2019⁴⁰²

Τίτλος: «Συγκλονίζει **οικογενειακή τραγωδία** στη Μυτιλήνη. Νεαρός σκότωσε την εν διαστάσει σύζυγό του. Ο λόγος που όπλισε το χέρι του δράστη».

Λεζάντα γράφει με κεφαλαία γράμματα: «**Δολοφονία σοκ** στη Λέσβο».

Στα «προσεχώς» των ειδήσεων, λεζάντα: «Έγκλημα στη Λέσβο: Την σκότωσε την ώρα που κοιμόταν δίπλα το μωρό τους».

Λεζάντα: «Έγκλημα».

⁴⁰² ANT1 News, 23/05/2019.

Σχολιασμός από τον Νίκο Χατζηνικολάου: **«Η ζήλια όπλισε το χέρι** ενός νεαρού πατέρα στη Μυτιλήνη, που σκότωσε την **εν διαστάσει σύζυγό του**. Ο δράστης πυροβόλησε την **άτυχη** κοπέλα μέσα στο σπίτι της, ενώ στο διπλανό δωμάτιο βρισκόταν το παιδί τους».

Λεζάντα: «25χρονος σκότωσε με καραμπίνα την εν διαστάσει σύζυγό του».

Ρεπόρτερ Σπύρος Λεβειδιώτης: «Ο 25χρονος που ομολόγησε πως σκότωσε την εν διαστάσει σύζυγό του, οδηγείται με σκυμμένο κεφάλι στον εισαγγελέα. Έφτασε στο σημείο να πάει στο σπίτι που έμενε η 24χρονη Ερατώ, και να την πυροβολήσει την ώρα που στο διπλανό δωμάτιο κοιμόταν το μόλις δυόμιση ετών κοριτσάκι τους. Εκείνη τη στιγμή η **άτυχη** κοπέλα μιλούσε με έναν φίλο στο τηλέφωνο, ο οποίος άκουσε τον πυροβολισμό».

Πατέρας της Ερατούς: «Με ενημερώσανε. Κάποιος φίλος από τη Θεσσαλονίκη. Σπουδάζανε μαζί τα παιδιά. Ότι άκουσε στο τηλέφωνο πυροβολισμό και τα λοιπά. Του μιλούσε, ήταν ανοιχτό το τηλέφωνο».

Ρεπόρτερ: «Σύμφωνα με πληροφορίες, ο καθ' ομολογία δράστης πήγε τη νύχτα στο σπίτι. Ανέβηκε τα σκαλοπάτια και χτύπησε το κουδούνι. Η Ερατώ δεν άνοιξε και έτσι ο 25χρονος μπήκε από τη μπαλκονόπορτα. **Τυφλωμένος από την ερωτική αντιζηλία την πυροβόλησε με μία καραμπίνα**. Αμέσως μετά, άφησε το όπλο στο σπίτι. Έφυγε, και εντοπίστηκε από αστυνομικούς λίγα λεπτά αργότερα. Ομολόγησε την πράξη του. Ο πατέρας της πήγε στο σπίτι».

Μαρτυρία πατέρα Ερατούς: «Και έτρεξα εκεί και είδα την αστυνομία και δεν με άφησαν να μπω καν μέσα. Δεν ήταν χωρισμένοι, δεν είχαν διαζύγιο τα παιδιά αλλά ήταν σε διάσταση. **Είχαν κάτι ψιλά πράγματα αλλά που να ξέρουμε ότι θα εξελιχθούν σε χοντρά**».

Λεζάντα: «**Τη ζήλευε**», «**Η ζήλια 'όπλισε' το χέρι του 25χρονου συζυγοκτόνου**».

Ρεπόρτερ: «**Τα προβλήματα για το ζευγάρι είχαν ξεκινήσει από νωρίς. Υπήρχαν εντάσεις στη σχέση τους, και δεν κατάφεραν ποτέ να τα βρουν**».

Εργοδότηρια Ερατούς: «**Είχαν αρκετούς καβγάδες**. Από όσα μας έλεγε και σε μένα και στη συνάδελφό της. Τη ζήλευε αρκετά. **Χρόνια γινόταν αυτό και αποφάσισε να χωρίσει. Εκείνος δεν το δεχόταν στην αρχή**. Την απειλούσε ότι αν τον χωρίσει θα της έπαιρνε την επιμέλεια του παιδιού».

Ρεπόρτερ: «Κανένας από το περιβάλλον της κοπέλας δε μπορεί να δεχτεί **πως το χαμόγελο της νεαρής βρεφονηπιαγωγού έσβησε για πάντα**».

Εργοδότης: «Είναι πολύ φοβερό πράγμα, έχουμε **σοκαριστεί** όλοι και κυρίως εγώ που ήμουν εργοδότης της διότι δεν περίμενα ποτέ να υπάρχει αυτή η εξέλιξη για ένα **τόσο ζωντανό και καλό κορίτσι** όπως ήταν η Ερατώ».

Ρεπόρτερ: «Ο 25χρονος θα απολογηθεί το Σάββατο».

Οπτικό υλικό: Πλάνα από την αστυνομία να οδηγεί τον θύτη στον Εισαγγελέα, φωτογραφικό υλικό της Ε.Μ. να είναι χαμογελαστή με την κόρη της (η κόρη με θολωμένα χαρακτηριστικά) ή μόνη της σε εξόδους της, αλλά και λήψεις από τον εξωτερικό χώρο του σπιτιού της Ε.Μ. Τέλος, μία φωτογραφία που είχαν μαζί με τον δράστη, στην οποία τα χαρακτηριστικά του είναι θολωμένα. Σε όλες το πρόσωπο της Ε.Μ. δεν είναι επεξεργασμένο ώστε να αποκρύπτονται τα στοιχεία του.

Alpha, 23/05/2019⁴⁰³

Παρουσιαστής Σροίτερ: «Πάμε τώρα σε ένα άγριο έγκλημα που είχαμε στη Μυτιλήνη. Νεαρός σκότωσε την εν διαστάσει σύζυγό του, η Ηρώ Καριοφίλλη θα μας ενημερώσει. **Αιτία όπως φαίνεται, η ζήλια**».

Λεζάντα: «Σκότωσε την εν διαστάσει σύζυγό του. **Οικογενειακή τραγωδία** στη Λέσβο».

Ρεπόρτερ: «Μόλις 24 χρόνων η **κοπελίτσα**, το θύμα, και μόλις 25 χρόνων **ο πρώην σύζυγός της**, ο οποίος την πυροβόλησε τα ξημερώματα με μία караμπίνα μες στο σπίτι, και ενώ ήταν στο διπλανό δωμάτιο το κοριτσάκι τους, μόλις δύο χρόνων το παιδί, που φυσικά ξύπνησε από τη φασαρία. Σύμφωνα με την αστυνομία λοιπόν **ήταν σε διάσταση** εδώ και πολύ καιρό, **καβγάδες και ζήλιες υπήρχαν ανάμεσά τους, ήταν πολύ συχνό το φαινόμενο**. Πήγε λοιπόν ο 25χρονος τα ξημερώματα σπίτι με την караμπίνα και την πυροβόλησε. Οι γείτονες που άκουσαν τον πυροβολισμό ειδοποίησαν, έμειναν εκεί στο σημείο, και τον συνέλαβαν. **Είναι τραγικός ο τρόπος με τον οποίο ο πατέρας της κοπέλας έμαθε για τη δολοφονία της**. Την ώρα εκείνη η κοπέλα μιλούσε με κάποιο φιλικό της πρόσωπο στο τηλέφωνο. Ο άλλος άνθρωπος λοιπόν άκουσε το «μπαμ», ειδοποίησε τον πατέρα κι έτσι ο πατέρας πήγε στο σπίτι».

Σροίτερ: «**Απίστευτο**, πραγματικά. Ηρώ, σε ευχαριστώ».

Οπτικό υλικό: Παλιό φωτογραφικό υλικό του ζευγαριού, κάποιες του θύματος μόνου του, όλες θολωμένες.

⁴⁰³ Alpha, 23/05/2019.

ANT1, 15/07/2019⁴⁰⁴

Παρουσιάστρια δελτίου: «Ως βασικός ύποπτος κυρίες και κύριοι για τη δολοφονία της **Αμερικανίδας βιολόγου** στην Κρήτη, κρατείται 27χρονος. Πληροφορίες αναφέρουν ότι οι αρχές έφτασαν στο συγκεκριμένο πρόσωπο ακολουθώντας ίχνη που βρέθηκαν στο καταφύγιο, όπου εντοπίστηκε την προηγούμενη εβδομάδα το πτώμα της **άτυχης γυναίκας**».

Ρεπόρτερ: «Ένορκη κατάθεση λαμβάνουν οι αστυνομικοί από έναν 27χρονο, ο οποίος προφορικά τους ομολόγησε τη δολοφονία της **Αμερικανίδας βιολόγου** Suzan Eaton. Πρόκειται για έναν από τους προσαχθέντες, ο οποίος εξεταζόμενος από τους αστυνομικούς, δεν έδωσε πειστικές απαντήσεις σε συγκεκριμένα ερωτήματα που του έθεσαν. Έτσι έφτασαν στην προφορική του ομολογία. Ο καθ' ομολογία δράστης που αντιμετωπίζει **σοβαρά προβλήματα ψυχικής υγείας**, φέρεται να δήλωσε στους αστυνομικούς, ότι βλέποντας την 60χρονη **θόλωσε** και τη χτύπησε με το αυτοκίνητό του. Είναι κάτοικος Κισσάμου και στην περιοχή του Μάλεμε, διατηρεί κτήματα, κάτι που εξηγεί το γεγονός ότι γνώριζε πολύ καλά τα καταφύγια που υπήρχαν διάσπαρτα εκεί. Στο φως των αστυνομικών, είναι να ταυτοποιήσουν τον 27χρονο και με εργαστηριακά ευρήματα. Άλλωστε, καθημερινά στα εργαστήρια της ασφάλειας, στέλνονται νέα στοιχεία για εξέταση. Από τα έως τώρα στοιχεία ο φερόμενος δράστης χρησιμοποίησε το αυτοκίνητό του για να μεταφέρει την **άτυχη βιολόγο**, στο σημείο που την πέταξε στο καταφύγιο, από ένα φρέαρ εξαερισμού. Τα τραύματα στα πλευρά της **Αμερικανίδας**, μπορούν να εξηγηθούν από την παράσυρσή της από το όχημα του 27χρονου. Οι αστυνομικοί επιχειρούν να εξακριβώσουν με ποιον τρόπο χρησιμοποίησε το μαχαίρι που είχε, από το οποίο υπάρχουν κάποια μικροτραύματα στο θύμα. Ο ίδιος φαίνεται να ισχυρίζεται, ότι με αυτόν τον τρόπο θέλησε να ακινητοποιήσει τη γυναίκα. Ακόμη δεν έχει εξακριβωθεί εργαστηριακά αν η γυναίκα έπεσε θύμα βιασμού. Από τις πρώτες ημέρες αμερικανικά μέσα ενημέρωσης βρίσκονται στην Κρήτη και ασχολούνται σχολαστικά με τη δολοφονία της βιολόγου».

Στιγμιότυπο συνέντευξης από CBS με ιατροδικαστή υπόθεσης:

- «Είχε δεχτεί σεξουαλική επίθεση; [η Suzanne Eaton]
- Δεν μπορώ να σχολιάσω προς το παρόν... Ψάχνουμε να βρούμε κάποιο δείγμα DNA».

⁴⁰⁴ ANT1 News, 15/07/2019.

Συνέχεια κύριου ρεπορτάζ: «Η οικογένεια της Suzanne Eaton εξέφρασε από την πρώτη στιγμή την εμπιστοσύνη της στις ελληνικές αρχές, αρνούμενη να ορίσουν τεχνικό σύμβουλο ώστε να ενημερώνονται για την πορεία των ερευνών».

Ρεπόρτερ δικτύου CBS: «Αυτό το μέρος μπορεί να περιγραφεί μόνο σαν ένας υπόγειος λαβύρινθος, ένα σύμπλεγμα από σήραγγες, ένας λαβύρινθος. Οι τοπικές αρχές μας έχουν πει ότι η Suzanne Eaton δολοφονήθηκε σε άλλο σημείο και ότι το πτώμα της τοποθετήθηκε ή πετάχτηκε σε αυτό το σύμπλεγμα από λαγούμια».

Συνέχεια κύριου ρεπορτάζ: «Οι αστυνομικοί ερευνούν το παρελθόν του **27χρονου ο οποίος είναι πατέρας δύο παιδιών**, ενώ εξετάζουν και το ενδεχόμενο εμπλοκής στην υπόθεση ενός 40χρονου αλλοδαπού ο οποίος δούλευε στην περιοχή».

ANT1, 16/07/2019⁴⁰⁵

Ρεπόρτερ: «**Σε λάθος χρόνο τη λάθος στιγμή βρέθηκε** όπως φαίνεται από την ομολογία του 27χρονου η Suzanne Eaton, μία βιολόγος που είχε έρθει για λίγες μέρες στην Κρήτη προκειμένου να παρακολουθήσει ένα συνέδριο».

Ομολογία δράστη: «Είχα μεγάλη επιθυμία να κάνω σεξ. Πήρα το αυτοκίνητο και έψαχνα στις παραλίες να βρω μία γυναίκα. Έφτασα μέχρι το Κολυμπάρι. Πήρα το δρόμο για το Μνημείο, επάνω από την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης. Στην επιστροφή είδα τη γυναίκα να τρέχει στον δρόμο. Δεν σταμάτησα. Προχώρησα και λίγο πιο κάτω έκανα αναστροφή. Είδα ότι δεν υπάρχει κανένας πεζός, κανένα αυτοκίνητο. Την πλησίασα από πίσω και τη χτύπησα με το αυτοκίνητο».

Κατάθεση διοικητή ασφάλειας Χανίων: «**Θεωρούμε τυχαίο** που επέλεξε τη συγκεκριμένη γυναίκα. **Είχε ένα θυμικό, μία ένταση, που επέλεξε να την αποφορτίσει κάνοντας σεξουαλικό έγκλημα**».

Παρουσιάστρια ειδήσεων: «**Ο καθ' ομολογία δράστης είναι γιος ιερέα και πατέρας δύο μικρών παιδιών**».

Πεθερός 27χρονου: «Έχουμε πέσει όλοι από τα σύννεφα, μιας και ποτέ δεν είχαμε αντιληφθεί πως **το παιδί ήταν άρρωστο**. Ήταν ένας ήρεμος άνθρωπος, με τα αστεία του δεν σου άφηνε περιθώριο να σκεφτείς κάτι άλλο. Τραβούσε κάθε τόσο κάποια βίντεο και μας τα έδειχνε από

⁴⁰⁵ ANT1 News, 16/07/2019.

διάφορα πράγματα. Τις ανιψιές μου που μένουν από πάνω και τη γυναίκα μου, δεν τις ενόχλησε ποτέ... Τόσο καιρό δεν έδειχνε το οτιδήποτε... ήταν **φυσιολογικός**».

Ρεπόρτερ: «**Η Suzanne Eaton δεν ήταν μία απλή βιολόγος. Επιστήμονας με περγαμηνές, ερευνήτρια στο ίδρυμα Max Planck της Δρέσδης, το έργο της αναγνωρισμένο στο εξωτερικό ακόμη κι από την γερμανική κυβέρνηση. Δεν είναι τυχαίο ότι για την υπόθεσή της έδειξε ενδιαφέρον ακόμη και η καγκελαρία της Γερμανίας**».

Μαρτυρία οικείου προσώπου του θύματος] «**Η Suzan ήταν ένας εκπληκτικός συνδυασμός χάρης, ομορφιάς και δύναμης**».

ΣΚΑΪ, 15/07/2019⁴⁰⁶

Παρουσιάστρια Σία Κοσιώνη: «Πρόκειται για έναν 27χρονο Έλληνα πατέρα δύο παιδιών, ο οποίος σύμφωνα με πληροφορίες, φαίνεται να ομολόγησε πως το κίνητρό του ήταν σεξουαλικό».

Παρουσιάστρια: «Τι είπε ο 27χρονος, που τελικά ομολόγησε ότι είναι ο δολοφόνος της 60χρονης **άτυχης Αμερικανίδας. Γιατί το έκανε;**»

Ανταποκριτής ρεπόρτερ στην Κρήτη: «Καλησπέρα, Σία, από την Κρήτη. Φαίνεται το σεξουαλικό κίνητρο να ήταν αυτό που τον οδήγησε, ο ίδιος δήλωσε στους αστυνομικούς ως **ηδονοβλεψίας**. Είπε ότι όταν είδε την 60χρονη θέλησε να την προσεγγίσει, **θέλησε εν πάσει περιπτώσει να εκδηλώσει τις σεξουαλικές του ορμές**»– διακοπή από παρουσιάστρια-

Παρουσιάστρια: «**Και τι έκανε;**»

Ρεπόρτερ: «**Τι έκανε**. Την προσέγγισε και τη χτύπησε όπως φαίνεται με το αυτοκίνητο. Εκείνη βεβαίως απ' ό,τι φαίνεται σοκαρισμένη αντέδρασε **–θυμίζω ότι μιλάμε για μία γυμνασμένη γυναίκα, για μία αθλητική γυναίκα, παρά τα 60 της χρόνια. Αντιστάθηκε προφανώς**, στη συνέχεια φαίνεται να τη χτύπησε και με μαχαίρι ενώ τελικά ο θάνατός της ήταν ασφυκτικός όπως μας έχουν πει εδώ και μια βδομάδα οι ιατροδικαστές, δηλαδή της έκλεισε τη μύτη και το στόμα, πράξη που ίσως να έγινε και μέσα στο αυτοκίνητό του, να την τράβηξε και να την έβαλε μέσα στο αυτοκίνητό του, και αφού πλέον εκείνη ήταν νεκρή, μεταφέρθηκε σε μία απόσταση 8 με 10 χιλιομέτρων στην περιοχή του Πλατανιά, στο Ξαμουδοχώρι συγκεκριμένα, εκεί που είναι αυτό το γερμανικό καταφύγιο, που το ήξερε προφανώς **–γι' αυτό Σία από την πρώτη στιγμή οι έρευνες είχαν στραφεί σε γνώστες της περιοχής, σε ανθρώπους που μπορούσαν να ξέρουν και**

⁴⁰⁶ ΣΚΑΪ, 15/07/2019. «Ειδήσεις Βραδινό Δελτίο: 27χρονος ομολόγησε το φόνο της βιολόγου».

το σπήλαιο, αλλά και τον αεραγωγό, και εκεί σε εκείνον τον αεραγωγό πήγε και πέταξε το πτώμα μέσα. Από' κει και πέρα βεβαίως ξεκίνησε ένα κυνήγι της αστυνομίας, πραγματικά, με κάθε στοιχείο που μπορούσε να χρησιμοποιηθεί –ακόμη και οι ροδιές του αυτοκινήτου του στο χωράφι που πήγε για να την πετάξει, φαίνεται να έχουν ταυτοποιηθεί ότι είναι από το δικό του όχημα, βεβαίως η επεξεργασία των στοιχείων της κινητής τηλεφωνίας που φαίνεται να τον προδίδουν, γιατί μάλλον είχε το κινητό του τηλέφωνο πάνω του, πράγματα τα οποία ήταν και προσωπικά του αντικείμενα και που ίσως να βρέθηκαν στον χώρο, έχουμε μία τέτοια πληροφορία –σου θυμίζω ότι για όλα αυτά δεν έχουν υπάρξει ακόμα επίσημες ανακοινώσεις από την αστυνομία- πιθανώς αύριο να δοθεί και μία συνέντευξη Τύπου που να μας δώσουν όλη τη χαρτογράφηση αυτού του εγκλήματος. Πάντως μιλάμε για μία επιτυχία των αστυνομικών αρχών, σε μία εβδομάδα μέσα να έχει βρεθεί ο δολοφόνος και να έχει ομολογήσει..»- διακοπή από παρουσιάστρια-

Παρουσιάστρια: «Και σίγουρα μιλάμε για ένα φρικτό έγκλημα, διότι.. κατά πόσο ομολόγησε ο δράστης, **ένας 27χρονος, ένας νέος άνθρωπος, πατέρας δύο παιδιών**, δεν τη σκότωσε μόνο, την καταδίωξε, υπήρξε πάλι, τη χτύπησε με το αυτοκίνητο, τη χτύπησε με μαχαίρι, τη βασάνισε κιόλας».

Οπτικό υλικό: πλάνα από το εξωτερικό και εσωτερικό του σπηλαίου όπου βρέθηκε η Eaton, και της ευρύτερης περιοχής, παράλληλα με φωτογραφικά στιγμιότυπα από το βιολογικό εργαστήριο στο οποίο εργαζόταν.

Βασικό υλικό μελέτης

Υπόθεση Ρόδου

EPT

02/12/2018. <https://webtv.ert.gr/ert3/news-ert3/02dek2018-2200-deltio-eidiseon/>.

Ant1

- 02/12/2018. <https://www.antenna.gr/watch/1244291/ant1-news-02122018-stis-19-30>.
- 22/02/2019. «Η μητέρα της Τοπαλούδη στον ANT1: Θα καταθέσω νέα στοιχεία για τη δολοφονία της Ελένης μου». <https://www.youtube.com/watch?v=hK9bAk7oOu4>.
- 08/12/2018. «Σοκάρουν οι απολογίες των νεαρών για την δολοφονία της 21χρονης». https://www.youtube.com/watch?v=icHCQrbkZ84&list=PLAZJsZRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=26.

OPEN TV

03/08/2019. «Ο πατέρας της Ελένης Τοπαλούδη στο OPEN – Κεντρικό Δελτίο 3/8/2019». <https://www.youtube.com/watch?v=ZSPWu1NQ8CY>.

Star

24/02/2019. «Ξεσπά η μητέρα της Ελένης Τοπαλούδη: Είναι το νησί των βιαστών». <https://www.youtube.com/watch?v=GF6d2hhtpdU>.

Υπόθεση Κέρκυρας

ANT1

03/01/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1252864/ant1-news-03012019-stis-19-30>.

Υπόθεση Αγναντερού, Καρδίτσα

ANT1

- Βραδινό δελτίο, 28/01/2019. «Σοκάρει η οικογενειακή τραγωδία στην Καρδίτσα». Στο <https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CF%83%CE%BF%CE%BA%CE%AC%CF%81%CE%B5%CE%B9-%CE%B7->

<https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CE%AC%CE%B3%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BC%CE%B5-%CE%B8%CF%8D%CE%BC%CE%B1-51%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B7-%E2%80%93%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%AE%CF%86%CE%B8%CE%B7-%CE%BF-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82/vp-BBSRyiU>.

- Μεσημεριανό δελτίο, 28/01/2019. «Άγριο έγκλημα με θύμα 51χρονη- συνελήφθη ο σύζυγός της» <https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CE%AC%CE%B3%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CE%AD%CE%B3%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%BC%CE%B5-%CE%B8%CF%8D%CE%BC%CE%B1-51%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B7-%E2%80%93%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%AE%CF%86%CE%B8%CE%B7-%CE%BF-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82/vp-BBSQnNk>.

Υπόθεση Λατίφι, Αμαλιάδα

ANT1

15/03/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1271577/ant1-news-15032019-stis-19-30>.

Star news

15/03/2019. «Τραγωδία στην Ηλεία ηλικιωμένος σκότωσε τη σύζυγο του και έβαλε τέλος στη ζωή του». <https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CF%83%CE%BA%CF%8C%CF%84%CF%89%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%AD%CE%B2%CE%B1%CE%BB%CE%B5-%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7-%CE%B6%CF%89%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85/vi-BBUOoWo>.

Υπόθεση Ελληνικού, Αττική

EPT

21/03/2019. «Ελληνικό, εν αποστρατεία αντιπτεράρχος σκότωσε τη σύντροφό του και αυτοκτόνησε- 21/03/19». <https://www.youtube.com/watch?v=aYrvY8RjKLU>.

Υπόθεση Αμαρουσίου, Αττική

ANT1 News

03/04/2019. «Οικογενειακή τραγωδία: ηλικιωμένος σκότωσε την ανήμπορη σύζυγο του».

<https://www.msn.com/el-gr/video/entertainment/%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%B3%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B4%CE%AF%CE%B1-%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CF%83%CE%BA%CF%8C%CF%84%CF%89%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B1%CE%BD%CE%AE%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B7-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85/vp-BBVAvL9>.

Υπόθεση Ίου

Star

17/04/2019. «Ίος: 67χρονος κατηγορείται ότι δολοφόνησε τη σύζυγό του».

<https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CE%AF%CE%BF%CF%82-67%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CF%8C%CF%84%CE%B9-%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%86%CF%8C%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-55%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B7-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85/vi-BBW1PTJ>.

Υπόθεση Παλαιού Φαλήρου, Αττική

Star

- 03/05/2019. <https://www.star.gr/tv/enimerosi/kedriko-deltio-eidiseon/v/16351/>.

- 06/05/2019. «Παλαιό Φάληρο: Η στιγμή της σύλληψης του αδελφοκτόνου». https://www.youtube.com/watch?v=6Bsobn60mUs&list=PLAZJsRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=4.

Υπόθεση Χαλέπας, Χανιά

EPT

21/05/2019. «Οικογενειακή τραγωδία στα Χανιά». <https://www.youtube.com/watch?v=zVbjBgPUz0E>.

Υπόθεση Λέσβου

ANT1

23/05/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1289263/ant1-news-23052019-stis-19-30>.

Alpha

23/05/2019. <https://www.alphatv.gr/news/koinonia/article/19738/oikogeneiaki-tragodia-sti-mutilini-25hronos-skotose-tin-24hroni-en-diastrasei-suzugo-tou/>.

Υπόθεση Πλατανιά, Χανιά

ANT1

- 15/07/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1302911/ant1-news-15072019-stis-19-30>.
- 16/07/2019. <https://www.antenna.gr/watch/1303164/ant1-news-16072019-stis-19-30>.

ΣΚΑΪ

15/07/2019. «Ειδήσεις Βραδινό Δελτίο: 27χρονος ομολόγησε το φόνο της βιολόγου». <https://www.youtube.com/watch?v=pUIAev1WNCw>.

Υπόθεση Κιάτου

ANT1

20/07/2019. «Γιος θάβει ηλικιωμένη μητέρα στο σπίτι της». <https://www.antenna.gr/watch/1304121/ant1-news-20072019-stis-19-30>.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αβδελά, Έ. (2006). *Δια Λόγους Τιμής: Βία, συναισθήματα και αξίες στη μετεμφυλιακή Ελλάδα*, επιμ. Γαζή Έ. Αθήνα: Νεφέλη.

Αβδελά, Έ. (2015). «Άντρες που σκοτώνουν: ανεπιθύμητοι ανδρισμοί και οι αντιφάσεις του εξευρωπαϊσμού στη μεταπολεμική Ελλάδα». Γκότση Γ., Διαλέτη Α., Φουρναράκη Ε. (επιμ.) *Το φύλο στην ιστορία. Αποτιμήσεις & Παραδείγματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ασίνη, σελ. 339-362.

Αβδελά, Έ. και Ψαρρά, Α. (1997) (επιμ.), *Σιωπηρές Ιστορίες: Γυναίκες και φύλο στην ιστορική αφήγηση*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.

Αθανασίου, Α. (2006). «Εισαγωγή». Αθανασίου Α. (επιμ., εισ.) *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, μτφ. Μαρκέτου Π., Μηλιώρη Μ., Τσεκένης Α. Αθήνα: Νήσος, σελ. 13-138.

Αθανασίου, Α. (2007). *Ζωή στο Όριο. Δοκίμια για το σώμα, το φύλο και τη βιοπολιτική*. Αθήνα: Εκκρεμές.

Αθανασίου Διαμανός (03/08/2019). «Εισαγγελική εισήγηση για την παραπομπή σε Μικτό Ορκωτό Δικαστήριο των δολοφόνων της Ελένης Τοπαλούδη». *Δημοκρατική. Η Εφημερίδα της Ρόδου*. <https://www.dimokratiki.gr/03-08-2019/eisaggeliki-eisigisi-gia-tin-parapompi-se-mikto-orkoto-dikastirio-ton-dolofonon-tis-elenis-topaloydi/>.

Ανακοίνωση της Ομάδας Γυναικών της Αναρχοσυνδικαλιστικής Πρωτοβουλίας Ροσινάντε 23/02/2018. «Συγκέντρωση και διαμαρτυρία για τις 3 γυναικοκτονίες στους Αγίους Αναργύρους- Δεν είναι μεμονωμένο «θρίλερ», είναι ο μισογυνισμός που σκοτώνει τις γυναίκες». *rocinante.gr*. <http://rocinante.gr/sigkentrosi-ke-diamartiria-gia-tis-3-ginekoktonies-stous-agious-anargirous-den-ine-memonomeno-thriller-ine-o-misoginismos-pou-skotoni-tis-ginekes/>.

(05/02/2019). «Ανησυχητικός ο ρυθμός των γυναικοκτονιών στη Βραζιλία». *reporter.com.cy*. <http://www.reporter.com.cy/international/article/454133/anisychitikos-o-rythmos-ton-gnaikoktonion-sti-brazilia>.

(23/05/2019). «ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ - ΣΟΚ ΣΤΗ ΧΡΥΣΟΜΑΛΛΟΥΣΑ – 25χρονος εκτέλεσε με καραμπίνα την εν διαστάσει 24χρονη σύζυγό του (BINTEO)». *Lesvosnews.gr*. <https://www.lesvosnews.gr/35561/apokleistiko-sok-sti-chrysomalloysa-25chronos-ektelese-me-karampina-tin-en-diastratei-24chroni-syzygo-toy/>.

Βλάχου, Β. (2005). *Η Αντιμετώπιση της Σωματικής Βίας κατά των Γυναικών από το Σύστημα Απονομής της Ποινικής Δικαιοσύνης*. Αθήνα: Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ».

Βουγιούκα, Α. (2019). «Femicide/feminicidio/γυναικοκτονία: Lingua feminista και το διαρκές αίτημα για μια αξιοβίωτη ζωή». *Feministika*, (2). <http://feministika.net/gunaikoktonia-lingua-feminista/#sdendnote1sym>.

ΓΓΙΦ, «Ενδοοικογενειακή βία, Συμβαίνει σε μένα;» Στο <http://womensos.gr/pos-anagorizeis-ti-via/>.

Γκολφινόπουλος, Γ. (2007). «Έλληνας ποτέ...». *Αλβανοί και ελληνικός Τύπος τη νύχτα της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 2004*, επιμ. Χαλκιά, Α. Ιωάννινα: Εκδόσεις Ισνάφι και Γιάννης Γκολφινόπουλος.

(10/01/2019). «Γυναικοκτονία: η πιο ακραία μορφή έμφυλης και σεξιστικής βίας» <http://diotima.org.gr/gynaikoktonia-i-proti-aitia-thanatoy/>.

(04/11/2017). «Γυναίκες Που Αμύνθηκαν Και Διώκονται: Εκδήλωση-Συζήτηση για τη γυναικεία αυτοάμυνα στην Ελλάδα στο Nosotros». *3pointmagazine.gr*. <https://3pointmagazine.gr/%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%BC%CF%8D%CE%BD%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CE%B9%CF%8E%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CF%84/>.

Δασκαλάκης, Η. (1988). Η εξέλιξη της εγκληματολογικής σκέψης. *Επιθεώρηση κοινωνικών Ερευνών*, 68(68), σελ. 48-55. <http://dx.doi.org/10.12681/grsr.843>.

Δασκαλόπουλος Νίκος 20/01/2019. «Γυναικοκτονία: Γνωσιακή κατηγορία που καθιστά ορατή την έμφυλη βία». *epohi.gr*. <http://epohi.gr/gynaikoktonia-gnwsikh-kathgoria-pou-kathista-prath-thn-emfylh-via/>.

Δεληστάθης Αλέξανδρος 31/03/2019. «Γιατί (πρέπει να) μιλάμε για γυναικοκτονίες και γιατί τώρα;». *epohi.gr*. <http://epohi.gr/giati-prepei-na-milame-gia-gynaikoktonies-kai-giati-twra/>.

Δελτίο τύπου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη για τη σύσταση Τμήματος Αντιμετώπισης
Ενδοοικογενειακής Βίας.
http://www.mopocp.gov.gr/index.php?option=ozo_content&lang=&perform=view&id=6703&Itemid=681.

Δίνη, (1986), (1) φεμινιστικό περιοδικό.

(16/07/2019). «Δολοφονία- Αμερικανίδα βιολόγος. Τι ανέβαζε στα social media ο 27χρονος Σαολίν». *Ethnos.gr*. https://www.ethnos.gr/ellada/50693_dolofonia-amerikanida-biologos-ti-anebaze-sta-social-media-o-27hronos-saolin.

«Δολοφονίες τρανς». *t-zine.gr*. <https://t-zine.gr/tag/dolofonies-trans/>.

Δοξιάδης, Κ. (1988). «Foucault, ιδεολογία, επικοινωνία». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 71(71), σελ. 18-43. <http://dx.doi.org/10.12681/grsr.831>.

- , (1995). *Εθνικισμός, Ιδεολογία, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας*. Αθήνα: Πλέθρον.

- , (2008). *Ανάλυση λόγου: Κοινωνικο-φιλοσοφική θεμελίωση*. Ρινόπουλος Λ. (επιμ.). Αθήνα: Πλέθρον.

- , (2015). *Ο Foucault της φιλοσοφίας και της αριστεράς*. Παρασκευά-Βελουδογιάννη Δ. (διόρθωση). Αθήνα: Νήσος.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης, (2015). Στο http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2015-1203_EL.html.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, (2016). [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU\(2016\)583112_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/583112/IPOL_STU(2016)583112_EN.pdf).

(04/11/2017). «Γυναίκες που αμύνθηκαν και Διώκονται: Εκδήλωση-Συζήτηση για τη γυναικεία αυτοάμυνα στην Ελλάδα στο Nosotros». *3pointmagazine.gr*. <https://3pointmagazine.gr/%CE%B3%CF%85%CE%BD%CE%B1%CE%AF%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CE%BC%CF%8D%CE%BD%CE%B8%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B4%CE%B9%CF%8E%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CF%84/>.

Ε, 24/12/2017. «Η οικογενειακή τραγωδία στην Ξάνθη, το κορίτσι πάλεψε με τον πατέρα για να σωθεί».

https://www.youtube.com/watch?v=F9kIH1ARWME&list=PLAZJsZrBl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=13.

(22/08/2019). «Εικονικές καταγγελίες βιασμών από τουρίστριες (video)». *ert.gr*. Στο <https://www.ert.gr/eidiseis/ellada/kinonia/eikonikes-kataggelies-viasmon-apo-toyristries-video>.

(06/12/2018). «Εκδιδóταν με λαθρομετανάστες- Πόσο χαμηλά...»: Στον εισαγγελέα ο πολιτευτής μετά την χυδαία ανάρτησή του για την Ελ. Τοπαλούδη». *irafina.gr*. <https://www.irafina.gr/ekdidotan-me-lathrometanastes-poso-chamila-ston-isangelea-o-politeftis-meta-tin-chidea-anartisi-tou-gia-tin-el-topaloudi/>, https://www.alfavita.gr/koinonia/275462_ti-apanta-stelehos-tis-nd-gia-tin-anartisi-toy-gia-tin-eleni-topaloydi.

Ζαράγκαλη, Έ. (2010). *Οι Βουβές Πληγές. Η αντι-σύλληψη και η έκτρωση ως βίωμα και πράξη*. Αθήνα: Νήσος.

Ζαχαροπούλου Μαρία 04/06/2016. *newsbeast.gr*, «Οι άγραφοι νόμοι της φυλακής. Ποιο είναι κόκκινο πανί για τους κρατούμενους». <https://www.newsbeast.gr/society/arthro/2262026/i-agrafi-nomi-tis-filakis>.

(23/05/2019). «Η παράφορη ζήλια του για την όμορφη Ερατώ όπλισαν το χέρι του 25χρονου συζυγοκτόνου (BINTEO)». *Lesvosnews.gr*. <https://www.lesvosnews.gr/35569/i-megali-agapi-kai-to-pathos-toy-gia-tin-omorfi-erato-oplisan-to-cheri-toys-25chronoy-syzygoktonoy-vinteo/>.

(02/07/2018). «Η τηλεθέαση των κεντρικών δελτίων ειδήσεων των καναλιών. Τι έδειξαν τα νούμερα για την τηλεοπτική σεζόν από το Σεπτέμβριο έως και τον Ιούνιο». *newsbeast.gr*. <https://www.newsbeast.gr/media/arthro/3770219/i-tiletheasi-ton-kentrikon-deltion-idiseon-ton-kanalion>.

(30/03/2018). «Η μάχη της τηλεθέασης στα κεντρικά δελτία ειδήσεων των καναλιών». *newsbeast.gr*. <https://www.newsbeast.gr/media/arthro/3460598/i-machi-tis-tiletheasis-sta-kentrika-deltia-idiseon-ton-kanalion>.

(10/07/2018). «Η τηλεοπτική 'αθώωση' των βιαστών στον ANT1». *Left.gr*. <https://left.gr/news/i-tileoptiki-athoosi-ton-viaston-ston-ant1>.

(31/10/2018). «Θάνατος Λίνας Κοεμτζή: 'Σύντομα θα έχουμε προσωποποίηση ευθυνών'. Εξελίσξεις στην υπόθεση της φοιτήτριας που έπεσε από τον 9ο όροφο της εστίας». *Star.gr*. <https://www.star.gr/eidiseis/ellada/440288/thanatos-linas-koemtzeh-ragdaies-exelixeis-sthn-ypothesh>.

(27/05/2019). «Θόλωσα». *Espressonews.gr*. <https://www.espressonews.gr/reportaz/2019/05/183990/tholosa>.

Καλατζής Μανώλης 27/03/2018. «Κύπρος: 29χρονη που τη βίαζε ο ιερέας πατριός της τελικά αυτοκτόνησε». *Protothema.gr*. <https://www.protothema.gr/greece/article/773644/kupros-29hroni-pou-ti-viaze-o-thetos-iereas-pateras-tis-telika-autoktonise/>.

Καλατζής Μανώλης 29/07/2019. «Υπόθεση ψευδούς ομαδικού βιασμού στην Κύπρο- Ήθελα να τους εκδικηθώ επειδή τραβούσαν βίντεο, λέει η 19χρονη». *protothema.gr*. Στο <https://www.protothema.gr/greece/article/912416/upothesi-pseudous-omadikou-viasmou-stin-kupro-ithela-na-tous-ekdikitho-epeidi-travousan-video-leei-i-19hroni/>.

Καντσά, Β. (2012). «Ορατά αόρατες/αόρατα ορατές: δύο όψεις της λεσβιακής παρουσίας στην Ελλάδα». Αποστολέλλη Α., Χαλκιά Α. (επιμ.) *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ Πολιτικές στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 29-52.

Καντσά, Β., Παπαταξιάρχης, Ε. (2010). «Εισαγωγή». Καντσά Β., Μουτάφη Β., Παπαταξιάρχης Ε., (επιμ.). *Φύλο και κοινωνικές επιστήμες στη σύγχρονη Ελλάδα*, Σπυροπούλου Χ. (διορθώσεις). Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Καψαμπέλη Στέλλα (11/06/2019). «Ελλάδα, 2019: δεν θα διαβάσουμε τι έχετε να πείτε για τη γυναικεία εγκληματικότητα, κύριε Σόμπολε». *3pointmagazine.gr*. <https://3pointmagazine.gr/%ce%b5%ce%bb%ce%bb%ce%ac%ce%b4%ce%b1-2019-%ce%b4%ce%b5%ce%bd-%ce%b8%ce%b1-%ce%b4%ce%b9%ce%b1%ce%b2%ce%ac%cf%83%ce%bf%cf%85%ce%bc%ce%b5-%cf%84%ce%b9-%ce%ad%cf%87%ce%b5%cf%84%ce%b5-%ce%bd%ce%b1-%cf%80/>.

Κέντρο Γυναικείων Ερευνών και Μελετών Διοτίμα, (10/01/2019). «Γυναικοκτονία: η πιο ακραία μορφή έμφυλης και σεξιστικής βίας» <http://diotima.org.gr/gynaikoktonia-i-proti-aitia-thanatoy/>.

Κεφαλληνού Αναστασία 23/09/2019. «Μια γυναίκα που μένει σε κακοποιητική σχέση δεν είναι άξια της μοίρας της», *Vice.com*. <https://www.vice.com/gr/article/ne834d/mia-gynaika-poy-menei-se-kakopoihtikh-sxesh-den-einai-a3ia-ths-moiras-ths?fbclid=IwAR0XjBSA28EdfORRx9Wz-GFxZp80w1a5IPy5PyOB6Oa0GwC19GR9GZfbCo0>.

Korinthostv, 19/07/2019. «Τραγωδία: Γιος έθαψε τη μάνα του στην αυλή του σπιτιού της». Στο <https://www.youtube.com/watch?v=UPrOghvvpA>.

Κουκουτσάκη, Α. (2009). «Η γυναίκα εγκληματίας στον δημόσιο χώρο: Αναπαραστάσεις της γυναικείας εγκληματικότητας». Ψύλλα, Μ. (επιμ.-εισαγ.) *Δημόσιος χώρος και Φύλο*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός, σελ. 155-178.

Λαμπρίδη Φωτεινή 15/03/2018. «Βραζιλιάνα ακτιβίστρια δολοφονήθηκε μετά από ένα tweet». *tvxs.gr*. <https://tvxs.gr/news/kosmos/braziliana-aktibistria-dolofonithike-meta-apo-ena-tweet>.

Μακρυνιώτη, Δ. (πρόλ.-επιμ.), Αθανασίου Κώστας (μτφ.) (2008). *Περί θανάτου. Η πολιτική διαχείριση της θνητότητας*. Αθήνα: Νήσος.

Μανουσέλης Σπύρος 15/11/2014. «Γυναικοκτονία: Η πιο ακραία εκδήλωση της σεξιστικής βίας». *efsyn.gr*. https://www.efsyn.gr/epistimi/mihanes-toy-noy/3985_gynaikoktonia-i-pio-akraia-ekdilosi-tis-sexistikis-bias.

Martin, E. (2006) «Το ωάριο και το σπερματοζωάριο: Πώς η επιστήμη έπλασε ένα ειδύλλιο βασισμένο στους στερεότυπους ανδρικούς και γυναικείους ρόλους». Αθανασίου Α. (επιμ., εισ.) *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, μτφ. Μαρκέτου Π., Μηλιώρη Μ., Τσεκένης Α. Αθήνα: Νήσος, σελ. 313-334.

Ματσούκα Αναστασία (2018). «Ο αλγόριθμος ενός βιασμού», τεύχος 0(1). *η κιουρί@*, *Αφιέρωμα στην έμφυλη βία*.

(22/09/2019). «Μας σκοτώνουν»: φεμινιστικός συναγερμός στην Ισπανία και οργή για τις γυναικοκτονίες και την ενδοοικογενειακή βία». *Lifo.gr*.

<https://www.lifo.gr/now/world/252468/mas-skotonoy-n-feministikos-synagermos-stin-ispania-kai-orgi-gia-tis-gynaikoktonies-kai-tin-endooikogeneiaki-via>.

Butler, J. (1993). *Σώματα με Σημασία. Οριοθετήσεις του «φύλου» στο λόγο*, μτφ. Μαρκέτου Π., εισαγωγή-επιστημονική επιμέλεια Αθανασίου Α. Αθήνα: Εκκρεμές.

-, (1990). *Αναταραχή Φύλου. Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας*, μτφ. Καράμπελας, Γ., επιμέλεια κειμένου Σπυροπούλου, Χ., εισαγωγή-επιστημονική επιμέλεια Καντσά, Β., επίμετρο Αθανασίου, Α. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

-, (2008). *Ευάλωτη ζωή. Οι δυνάμεις του πένθους και της βίας*, Αθανασίου, Α. (εισαγωγή), Λαλιώτης, Μ. – Αθανασίου, Κ. (μτφ.). Αθήνα: Νήσος.

Bourdieu, P. (2002). *Η ανδρική κυριαρχία*, πρόλογος Παναγιωτόπουλος Ν., μτφ. Γιαννοπούλου Έ. Αθήνα: Πατάκη.

Braidotti, R. (2006). «Ενσώματη ταυτότητα, έμφυλη διαφορά και το νομαδικό υποκείμενο». Αθανασίου Α. (επιμ., εισ.) *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, μτφ. Μαρκέτου Π., Μηλιώρη Μ., Τσεκένης Α. Αθήνα: Νήσος, σελ. 189-211.

Burton, M. (2008) *Legal Responses to Domestic Violence*. Oxford: Routledge Cavendish.

(26/06/2019). «Να δώσουμε φωνή στις γυναίκες που κήκαν στην πυρά ως μάγισσες». [alterthess.gr](https://www.alterthess.gr/content/silvia-fenteritsi-na-dosoy-me-foni-stis-gynaikes-poy-kaikan-stin-pyra-os-magisses). <https://www.alterthess.gr/content/silvia-fenteritsi-na-dosoy-me-foni-stis-gynaikes-poy-kaikan-stin-pyra-os-magisses>.

Newsittv, εκπομπή Σήμερα του ΣΚΑΪ, 19/12/2017. «Νέα μαρτυρία για τον αστυνομικό στους Αγίους Αναργύρους». https://www.youtube.com/watch?v=EO7Sv35vhik&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppz_M&index=10&t=169s.

Newsbomb.gr, κεντρικό δελτίο ειδήσεων του Alpha, 20/12/2017. «Έγκλημα Άγιοι Ανάργυροι- Η άτυχη Ελένη». https://www.youtube.com/watch?v=Kas6M3PZ31Q&list=PLAZJszRbl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppz_M&index=10.

Douglas, M. (2004). «Καθαρότητα και κίνδυνος. Κοσμική μίανση». Μακρυγιώτη, Δ. (επιμ. εισαγ.) *Τα όρια του σώματος. Διεπιστημονικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Νήσος, σελ. 113-123.

Ντέιβις, Α. (1984). *Γυναίκες, Φυλή και Τάξη*, Πιερέτα Διαμαντοπούλου (μτφ.), Σαραντάκος Νίκος (θεώρηση). Αθήνα: Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή.

(04/04/2019). «Ο ομαδικός βιασμός που άλλαξε την Ισπανία. Η 'αγέλη των λύκων' οδήγησε σε μία επανάσταση». *Huffingtonpost.gr*. https://www.huffingtonpost.gr/entry/o-omadikos-viasmos-poe-allaxe-ten-ispania_gr_5ca5bb96e4b0409b0ec3c61e.

(24/11/2018). «Παγκόσμια Ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών». *pandiera.gr*. <https://pandiera.gr/event/%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B7%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BE%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%88%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B2/>.

Παρασκευά-Βελουδογιάννη Δέσποινα 22/03/2019. «Γυναικοκτονία: δεν είναι λέξη, είναι δολοφονία». [*marginalia. Σημειώσεις στο περιθώριο*], 8(8) Πένες γυναικών, ιστορίες (α)ορατότητας. <https://marginalia.gr/arthro/gynaikoktonia-den-einai-lexi-einai-dolofonia/>.

-, (2015). *Ο Εχθρός, το Αίμα, ο Τιμωρός*. Αναλύοντας δεκατρείς λόγους του «Αρχηγού» της Χρυσής Αυγής. Αθήνα: Νήσος.

Παντελίδου-Μαλούτα, Μ. (2002). *Το Φύλο της Δημοκρατίας: Ιδιότητα του πολίτη και έμφυλα υποκείμενα*. Μπουκάλα Α. (διορθώσεις). Αθήνα: Σαββάλας.

-, (2010). «Η ανισότητα των φύλων ως πρόβλημα πολιτικής. Άρρητες παραδοχές της σύγχρονης πολιτικής ανάλυσης». Καντσά Β., Μουτάφη Β., Παπαταξιάρχης Ε., (επιμ.). *Φύλο και κοινωνικές επιστήμες στη σύγχρονη Ελλάδα*. Σπυροπούλου Χ. (διορθώσεις). Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

Παπαρρήγα-Κωσταβάρα, Κ. (2007). *Βιασμός. Το έγκλημα, η δίκη, ο νόμος και οι κοινωνικές αντιλήψεις*, Στέρπη Σ. (επιμ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Προεδρικό Διάταγμα 84/2019-ΦΕΚ 123/Α/17-7-2019. *e-nomothesia.gr*. https://www.e-nomothesia.gr/kubernese/proedriko-diatagma-84-2019-pherk-123a-17-7-2019.html?fbclid=IwAR1XJRriA3MUWvZfyWN9OQ0_XezQu4FSwEGkT8KgmbLuIAWTwRHjv5JeQpM

(14/12/2018). «Πορεία στην Ερμού για την Ελένη Τοπαλούδη: Για κάθε Ελένη είμαστε σε πόλεμο». *cnn.gr*. <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/158327/poreia-stin-ermoy-gia-tin-eleni-topaloydi-gia-kathe-eleni-eimaste-se-polemo>.

Proto Thema, κεντρικό δελτίο Alpha News, 11/10/2018. «Έβρος δολοφονία 3 γυναικών». https://www.youtube.com/watch?v=L8YgC_T2HKs&list=PLAZJsZrBl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=19&t=0s.

Πρώτο Θέμα, (11/12/2019). «Ρόδος: Βίντεο-ντοκουμέντο από τον ξυλοδαρμό του 19χρονου δράστη στη φυλακή». Στο https://www.youtube.com/watch?v=S2_02uOk7Oo.

Πρώτο Θέμα, (11/12/2019). «Έγκλημα στη Ρόδο: ο 19χρονος Αλβανός υποστηρίζει ότι τον βίασαν στη φυλακή». Στο <https://www.youtube.com/watch?v=xmIE1oMO2Hk>.

(02/12/2018). «Ρόδος: Σοκάρουν τα χυδαία μηνύματα στο facebook της άτυχης φοιτήτριας». *protothema.gr*. <https://www.protothema.gr/greece/article/843790/rodos-sokaroun-ta-hudaia-minumata-sto-facebook-tis-atuhis-foititrias/>.

Σάντσον, Μ. (2009). «Η κοινωνιολογία της παραγωγής ειδήσεων». Curran, J. & Gurevitch, M. (επιμ.), *Μαζικά Μέσα Επικοινωνίας και Κοινωνία*, μτφ. Κίκιζας Δ. (στ' έκδοση). Αθήνα: Πατάκη, σελ. 203-229.

Center TV, 23/12/2017. «Νέα στοιχεία από την οικογενειακή τραγωδία στην Ξάνθη». https://www.youtube.com/watch?v=nSIXGctIUOI&list=PLAZJsZrBl6x9nRtD1h_y6lO_tyALQppzM&index=14.

(21/07/2019). «Suzanne Eaton: Ομολογία σοκ από τον δράστη: «Ήταν ζωντανή και πάλευε, τη βίασα τρεις φορές». *Tovima.gr*. Στο <https://www.tovima.gr/2019/07/21/society/suzanne-eaton-omologia-sok-apo-ton-drasti-itan-zontani-kai-paleye-ti-viasa-treis-fores/>.

(13/12/2018). «Στις φυλακές Γρεβενών και οι δύο δράστες της δολοφονίας». *newsbomb.gr*. <https://www.newsbomb.gr/ellada/story/941963/eleni-topaloydi-stis-fylakes-grevenon-kai-oi-dyo-drastes-tis-dolofonias-tis-atyxis-foititrias>.

Star, 17/04/2019. «Ίος: 67χρονος κατηγορείται ότι δολοφόνησε τη σύζυγό του». <https://www.msn.com/el-gr/video/deltia-eidiseon/%CE%AF%CE%BF%CF%82-67%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%B1%CE%B9-%CF%8C%CF%84%CE%B9-%CE%B4%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%86%CF%8C%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B5-%CF%84%CE%B7%CE%BD-55%CF%87%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B7-%CF%83%CF%8D%CE%B6%CF%85%CE%B3%CE%BF-%CF%84%CE%BF%CF%85/vi-BBW1PTJ>.

Στρατηγάκη, Μ. (2006). *Το φύλο της κοινωνικής πολιτικής*. Φιλολογική επιμέλεια-διόρθωση κειμένου, Κεχαγιά-Παύλου Α. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Terminal 119, για την κοινωνική και ατομική αυτονομία, (2012). «Τα καλιαρντά του Ηλία Πετρόπουλου: η ορατότητα και το περιθώριο της ομοφυλοφιλικής εμπειρίας», σελ. 79-91. Α. Αποστολέλλη, Α. Χαλκιά (επιμ.) *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ Πολιτικές στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πλέθρον.

(01/03/2019). «Τηλεθέαση: Στην κορυφή το δελτίο ειδήσεων του Alpha». *thepressroom.gr*. <https://www.thepressroom.gr/media/tiletheasi-stin-koryfi-deltio-eidiseon-toy-alpha>.

Τσουνή, Α. (2019). «Παρατηρητήριο για τις γυναικοκτονίες: κρισιμότητα, ανάλυση στοιχείων και προτάσεις». <https://tomov.gr/wp-content/uploads/2019/03/2019-03-14-Panteio-ToMov.pdf>.

(12/02/2019). «Υπόθεση Ρόδου: Οι κατηγορούμενοι θα εξεταστούν από ψυχίατρο». *star.gr*. <https://www.star.gr/eidiseis/ellada/450971/egklhma-rodos-psyxiatrikh-pragmatognwmosynh-stoys-kathgoroymenoys>.

Federici, S. (2014). *Ο Κάλιμπαν και η μάγισσα. Γυναίκες, σώμα και πρωταρχική συσσώρευση*, μτφ. Γραμμένου Ι., Γυιόκα Λ., Μπίκας Π., Χασιώτης Λ.. Θεσσαλονίκη: εκδόσεις των ξένων.

ΦΕΚ κύρωσης διατάξεων Σύμβασης της Κων/πολης (62/A/5-4-2018). <http://www.isotita.gr/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%83%CE%B5-%CF%86%CE%B5%CE%BA-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%BD-4531-2018-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BA%CF%8D%CF%81%CF%89%CF%83/>.

Φουκό, Μ. (1991). *Η μικροφυσική της εξουσίας*, μτφ.-σχόλια Τρουλινού Λ. Αθήνα: Ύψιλον.

-, (2011). *Ιστορία της σεξουαλικότητας, 1. Η Βούληση για Γνώση*, μτφ. Μπέτζελος Τ. Αθήνα: Πλέθρον.

Φουκώ, Μ. (2011, β' έκδοση). *Οι μη κανονικοί. Παραδόσεις στο Κολλέγιο της Γαλλίας, 1974-1975*, μτφ. Σιαμανδούρας, Σ., επιμ. έκδοσης Μαρκέττι, Β. και Σαλομόνι, Α., γενική εποπτεία Έβαλντ, Φ. και Φοντάνα, Α. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας.

Χαλκιά, Α. (2012). «Η κοινωνιολογία της σεξουαλικότητας, οι αρρενωπότητες και ο έμφυλος Δεκέμβρης». Αποστολέλλη Α., Χαλκιά Α., (επιμ.) *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ Πολιτικές στην Ελλάδα*. Αθήνα: Πλέθρον, σελ. 215-249.

--, (2011). *Έμφυλες βιαιότητες: εξουσία, λόγος, υποκειμενικότητες*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

--, (2007). *Το Άδαιο Λίκνο της Δημοκρατίας. Σεξ, Έκτρωση και Εθνικισμός στη Σύγχρονη Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια.

(29/10/2018), Χάρτης Καταγραφής σεξιστικής/έμφυλης Βίας.
<https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?hl=el&ll=37.65926439628514%2C26.428337658288115&z=7&mid=1gGlziRKGrJlxdZiXFHfnvNtKydu>

Χορκχάιμερ, Μ. και Αντόρνο, Τ. (1996). *Διαλεκτική του Διαφωτισμού*, μτφ. Λ. Αναγνώστου, επίμετρο Κ. Ψυχοπαίδης, επιμέλεια Κουζέλης Γ. Αθήνα: Νήσος.

Χρονόπουλος Δημήτρης 11/12/2018. «Είναι 'δικαιοσύνη' ο 'νόμος της φυλακής';». *Alphavita.gr*. Στο https://www.alfavita.gr/koinonia/275847_einai-dikaiosyni-o-nomos-tis-fylakis.

Ξενόγλωσση

Agamben, G. (2016). *Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή*, μτφ. Π. Τσιαμούρας, επίμετρο Φ. Πατσάκης. Εκδόσεις Εξάρχεια.

Bridges, G. & Brunt, R. (επιμ.) (1981) *Silver linings: Some strategies for the eighties*. London: Lawrence & Wishart.

Brittan, A. (1989). *Masculinity and Power*. U.K., U.S.A.: Basil Blackwell.

Bindel Julie (06/09/2019). "Lesbians Are a Target of Male Violence The World Over". *Truthdig*.
<https://www.truthdig.com/articles/lesbians-are-a-target-of-male-violence-the-world-over/>.

Burton, M. (2008). *Legal Responses to Domestic Violence*. Oxford: Routledge Cavendish.

Canadian Femicide Observatory for Justice and Accountability (C.F.O.J.A.)
<https://www.femicideincanada.ca/>.

Campbell, J. C. (1992). "If I Can't Have You, No One Can': Power and Control in Homicide of Female Partners". Στο συλλογικό Radford, J. & Russell D. E. H. (ed.) *Femicide: The Politics of Woman-Killing*. New York: Twayne Publishers, σελ. 99-113.

Caputi J., Russell, D. E. H. (1992). "Femicide: Sexist Terrorism against Women". Radford J. & Russell D. E. H., (ed.). *Femicide: The Politics of Woman-Killing*, σελ. 13-21.

Cohen, S. (2002). *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. New York: Routledge.

Cohen, S. & Young, J. (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media* (revised edition). London: Constable, σελ. 169-185.

Crenshaw, K. (1989). "Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics". *University of Chicago Legal Forum*, (1)8. <https://chicagounbound.uchicago.edu/uclf/vol1989/iss1/8/>.

Daly M. and Wilson M. (1988). *Homicide*. New York: Aldine Gruyter.

Dobash, R. E. & Dobash, R. P., Cavanagh K., Lewis, R. (2004). "Not an Ordinary Killer- Just an Ordinary Guy. When Men Murder an Intimate Woman Partner". *Violence Against Women*, 10(6). <https://doi.org/10.1177/1077801204265015>.

E.I.G.E., (2016). "Administrative data collection on rape, femicide and intimate partner violence in E.U. Member States". Luxemburg: Publications Office of the European Union. <https://eige.europa.eu/publications/administrative-data-collection-rape-femicide-and-intimate-partner-violence-eu-member-states>.

E.I.G.E. Glossary & Thesaurus –Femicide. <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1128>.

Etherington, N., Baker, L., Pietsch, N., Straatman, A.-L., Ansems, A., Barreto, E., Campbell, M., "Femicide" (2015). *Learning Network*, (14). Ontario: Centre for Research & Education on Violence Against Women & Children. https://www.researchgate.net/publication/280310173_Femicide?enrichId=rgreq-ea441949519eac241ac816712d17b73d-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzI4MDMxMDE3MztBUzo2NTQ1MDY2OTQwMzc1MDZAMTUzMzA1Nzk2NDk1OQ%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf.

European Observatory on Femicide (E.O.F.) <https://www.um.edu.mt/research/femicide>.

European Parliament (2015) http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-8-2015-1203_EL.html.

“Femicide and the Courts”, στο Canadian Femicide Observatory for Justice and Accountability, (2018). #CallItFemicide. *Understanding gender-related killings of women and girls in Canada 2018*. Στο https://cnpea.ca/images/callitfemicide_report_2019.pdf.

Femicide Watch Platform on the Gender-Related Killings of Women and Girls (a joint project of the UN Studies Association and the Femicide Team of the former ACUNS Vienna Liaison Office) <http://femicide-watch.org/>.

(03/09/2019). “France announces anti-femicide measures as 100-th killing recorded”. *BBC News, Europe*. https://www.bbc.com/news/world-europe-49571327?fbclid=IwAR1W6IU2nv_lbjEwL6L2cxsp1dyEAtBWO8AdOij_neGtL6TmMIPw0-pGVXw.

Grzyb, M. Naudi M. & Marcuello-Servós C., (2018). “Femicide definitions”. Weil S., Corradi C., Naudi M. (επιμ.), *Femicide Across Europe: Theory, Research and Prevention*. Bristol: Bristol University Press. <http://www.oapen.org/search?identifier=1001748>.

Halkias, A. (2008). “Nationalism, Lipstick, and Kitchen Knives: Representations of Power and Society in the Case of Vazirani”. Shifrin, S. (επιμ.), *Re-framing Representations of Women: Figuring, Fashioning, Portraiting, and Telling in the “Picturing” Women Project*. Hampshire, England: Ashgate Publishing, σελ. 225-240.

-, (1999). “From Social Butterfly to Modern-Day Medea: Elizabeth Broderick’s Portrayal in the Press”. *Critical Studies in Mass Communication*, 16(3). National Communication Association, σελ. 289-307.

Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J. & Roberts, B. (1988). “The social production of news: Mugging in the media”. Cohen, S. & Young, J. (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media* (revised edition). London: Constable, σελ. 335-367.

Harris, A. P. (2011). “Heteropatriarchy Kills: Challenging Gender Violence in a Prison Nation”. *Access to Justice: Mass Incarceration and Masculinity Through a Black Feminist Lens, Washington University Journal of Law & Policy*, 37(13), σελ. 13-65. https://openscholarship.wustl.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1028&context=law_journal_law_policy.

Hester, M. (1992). "The Witch-craze in Sixteenth- and Seventeenth- Century England as Social Control of Women". Radford, J. & Russell, D. E. H. (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 27-39.

Hart, L. & R. (2018). *Operation Lighthouse: Reflections on our Family's Devastating Story of Coercive Control and Domestic Homicide*. London: Orion Publishing Co.

I.F.J., (2014). *I.F.J. Guidelines for Reporting on Violence Against Women*.
<https://www.ifj.org/media-centre/reports/detail/ifj-guidelines-for-reporting-on-violence-against-women-in-english-french-and-spanish/category/publications.html>.

"Judith Butler: Your Behavior Creates Your Gender". Στο
http://resource.download.wjec.co.uk.s3.amazonaws.com/vtc/2017-18/17-18_3-22/eng/unit04/representation-theory-judith-butler.html.

Lalli, P. & Gius, C. (2014). "I loved her so much, but I killed her': Romantic love as a representational frame for intimate partner femicide in three Italian newspapers", *Journal for Communication Studies*, 7(4).
https://www.researchgate.net/publication/270215124_I_loved_her_so_much_but_I_killed_her_Romantic_love_as_a_representational_frame_for_intimate_partner_femicide_in_three_Italian_newspapers.

Lazar, M. M. (2007). "Feminist Critical Discourse Analysis: Articulating a Feminist Discourse Praxis", *Critical Discourse Studies*, 4(2), σελ. 141–164.
<https://doi.org/10.1080/17405900701464816>.

Level Up, (2018). *Dignity for dead women: Media guidelines for reporting domestic violent deaths*. <https://www.welevelup.org/media-guidelines>.

Lowenhaupt-Tsing, A. (1990). "Monster Stories: Women Charged with Perinatal Endangerment". Lowenhaupt-Tsing A. & Ginsburg, F. (επιμ.) *Uncertain Terms: Negotiating Gender in American Culture*. U.S.A.: Beacon Press, σελ. 282-299.

Meyers, M. (1997). *News Coverage of Violence against Women: Engendering Blame*. U.S.A.: SAGE Publications.

Monckton-Smith, J. (2012). *Murder, Gender and the Media: Narratives of Dangerous Love*. U.K.: Palgrave Macmillan

Mourgere Isabelle 01/07/2019. "Féminicides: une victim tous le deux jours et demi en France". *tv5monde*. https://information.tv5monde.com/terriennes/feminicides-une-victime-tous-les-deux-jours-et-demi-en-france-297263?fbclid=IwAR24t0nQOa6uDIKpeQIM4mmDjMkko-7X7FYn_5k1NZ0B4bpmg2_Trj1M9fY.

Natta, D. (2018). *La legge sul femminicidio in Italia*. [https://www.academia.edu/36353942/La legge sul femminicidio in Italia](https://www.academia.edu/36353942/La_legge_sul_femminicidio_in_Italia).

Nicolaidis, C., Curry, M.-A., Ulrich, Y., Sharps, P., McFarlane, J., Campbell, D., Gary, F., Laughon, K., Glass, N., Campbell, J. (2003). "Could We Have Known? A Qualitative Analysis of Data from Women Who Survived an Attempted Homicide by an Intimate Partner". *Journal of General Internal Medicine (J.G.I.M.)*, 18(10), σελ. 788-794. doi: [10.1046/j.1525-1497.2003.21202.x](https://doi.org/10.1046/j.1525-1497.2003.21202.x).

Parker, P., Wilson, M., Daly, M., Campbell, J., Gregory, R., Kelkar, G., Bajpai, R., Venkatramani S. H., Stout K. D. "The Patriarchal Home: the most lethal place for women". Radford, J. & Russell, D. E. H. (1992). *Femicide: The Politics of Woman-Killing*, σελ. 77-140.

Polk, K. (1994). *When Men Kill: scenarios of Masculine Violence*. Cambridge University Press.

Paspali, P. (2019). *Greek Feminists' Struggle against Femicide: Online and Offline Continuities*. University of Oviedo.

Radford, J. (1992). "Where Do We Go from Here?". Radford, J. & Russell, D. E. H. (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 351-357.

Radford, J., Bland, L., Lees, S., Russell, D. E. H. (1992) "Femicide and travesties of justice". Radford, J. & Russell, D. E. H. (eds.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 225-300.

Lacy S. (1992) "In Mourning and in Rage (with Analysis Aforethought)". Radford J. & Russell D. E. H., (ed.). *Femicide: The Politics of Woman-Killing*, σελ. 317-324.

D. E. H. Russell & N. Van de Ven (1984), *Crimes Against Women: The Proceedings of the International Tribunal*. Frog in the Well: English Language edition.

Regional Office for Central America of the United Nations Commissioner for Human Rights (OHCHR), Americas and the Caribbean Regional Office of United Nations Entity of Gender Equality and the Empowerment of Women (U.N. Women), Roth F. & Valencia A. (επιμ.), *Women Latin American Model Protocol for the Investigation of gender-related killings of women (femicide/feminicide)*. https://eurogender.eige.europa.eu/system/files/events-files/latin_american_protocol_for_investigation_of_femicide.pdf.

Robson, R. (1992). "Legal Lesbicide". Radford, J. & Russell, D. E. H. (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 40-45.

Robinson, A., L., Myhill, A., Wire, J., Roberts, J. and Tilley, N. (September 2016). *Risk-led policing of domestic abuse and the D.A.S.H. risk model*. U.K.: College of Policing. https://www.college.police.uk/News/College-news/Documents/Risk-led_policing_of_domestic_abuse_and_the_DASH_risk_model.pdf.

Russell, D. E. H. (2012). "Defining Femicide: Introductory speech presented to United Nations Symposium on Femicide on 11/26/2012". http://www.dianarussell.com/f/Defining_Femicide_-_United_Nations_Speech_by_Diana_E._H._Russell_Ph.D.pdf.

Salamon, G. (2018). *The Life and Death of Latisha King: A Critical Phenomenology of Transphobia*. New York, U.S.A.: New York University Press.

Southall Black Sisters (1992). "Two Struggles: Challenging Male Violence and the Police". Radford, J. & Russell, D. E. H. (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 312-316.

"Spotlight Initiative: eliminate violence against women and girls" των Ηνωμένων Εθνών σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις γυναικοκτονίες στη Λατινική Αμερική στο <https://www.youtube.com/watch?v=T1XdQuRBrlE>.

Take back the tech. <https://www.takebackthetech.net/mapit/page/index/2>.

Tuschman, G. (1988). "The symbolic annihilation of women by the mass media". Cohen S. & Young J. (editors) *The manufacture of news. Social problems, deviance and the mass media* (revised edition). London: Constable, σελ. 169-185.

Weil, S., Corradi, C., Naudi, M. (επιμ.) (2018). *Femicide Across Europe: Theory, Research and Prevention*. Bristol: Bristol University Press. <http://www.oapen.org/search?identifier=1001748>.

Treccani. *La cultura italiana*. Στο http://www.treccani.it/vocabolario/femminicidio_%28Neologismi%29/.

Weil, S. (2016). “Making femicide visible”. *Current Sociology*, 64(7), σελ. 1124–1137. <https://doi.org/10.1177/0011392115623602>.

Wilson, M. and Daly, M. (1992). “Till Death Us Do Part”. Radford, J. & Russell, D. E. H. (ed.). *Femicide: The Politics of Woman Killing*, σελ. 83-98.

World Health Organization, (2012). *Understanding and addressing violence against women: Femicide*. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77421/WHO_RHR_12.38_eng.pdf?sequence=1.

United Nations Office for Drugs and Crime, (Μάρτιος 2015). *International Classification of Crime for Statistical purposes (I.C.C.S.), version 1.0*. Vienna: United Nations, σελ. 33. Στο <http://femicide-watch.org/products/2015-international-classification-crime-statistical-purposes-iccs-unodc>.

United Nations Office on Drugs and Crime & The European Institute for Crime Prevention and Control, affiliated with the United Nations (HEUNI), (2015). *Homicide and Gender 2015*. https://www.heuni.fi/material/attachments/heuni/projects/wd2vDSKcZ/Homicide_and_Gender.pdf.

Van Zoonen, L. (1994). *Feminist Media Studies*. SAGE Publications: London, Thousand Oaks, New Delhi.

Yancy George 10/07/2019. “Judith Butler- When Killing Women Isn’t a Crime”. *Nytimes.com*. <https://www.nytimes.com/2019/07/10/opinion/judith-butler-gender.html>.

Χάρτης καταγραφής Μεξικό https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=174ljBzP-fl_6wpRHg5pkGSj2egE&ll=23.942983359872816%2C-101.9008685&z=5.

Χάρτης καταγραφής Ινδίας <http://mapping-sexual-violence.appspot.com/#>.

Χάρτης καταγραφής Γαλλίας
<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=15ZxvoBUgO4ttolUFSoU5UmuRe98&ll=47.06803690000002%2C-0.6351029999999582&z=8>.

Χάρτης καταγραφής Ισπανίας <https://feminicidio.net/>.

Χάρτης καταγραφής Αιγύπτου <https://harassmap.org/en/charts>.

Χάρτης καταγραφής Τουρκίας <http://anitsayac.com/?year=2019>.

Χάρτης καταγραφής Ηνωμένου Βασιλείου <http://wemap.org/index.html>.

Χάρτης καταγραφής έμφυλης/σεξιστικής βίας στην Ελλάδα
<https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?hl=el&ll=37.79156962222218%2C24.06863305000017&z=6&mid=1gGlziRKGrJlxdZiXFHfnnNtKydu>.

Πίνακες

Πίνακας 1.1 ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΘΥΜΑΤΟΣ (2013)

Πίνακας 1.2 ΦΥΛΟ ΤΟΥ ΔΡΑΣΤΗ (2013)

Πίνακας 1.3. Πίνακας με δράστες-θύματα ανθρωποκτονιών κατά τα έτη 2013-2018 στην ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ

Πίνακας 1.4 Πίνακας με δράστες-θύματα ανθρωποκτονιών από την Ενδοοικογενειακή βία κατά τα έτη 2013-2018 στην ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ.